

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

“YENİ” CHP VE SOL

(Can Yücel'in kulaklarını çınlatalım,
ama mezarında ters döndürmeyelim)

Tüzük ve büyük

“HAYATA DÖNÜŞ” DAVASI BAŞLIYOR
Katledilenler için, adalet için!

AİLE HEKİMLİĞİ ATILIMI
Hedef müşteri memnuniyeti

İMRAH - KANDİL 2003'E DÖNERKEN
PKK mahreçli Kürt açılımı

DİSA'NIN EĞİTİMDE ANADİLİ RAPORU
Tirkim, Rastim, Zîrekim

ARJANTİN 12 EYLÜL'ÜYLE NASIL YÜZLEŞTİ?
Adalet yoksa “escrache” var!

2007 SEÇİMLERİNDEN REFERANDUMA ALEVİLER (2)
EDP derken CHP

Wadad Makdisi Cortas O Sevdığım Dünya

Metis Edebiyat / Anlatı, Çeviri: Gamze Varım, 240 s.

Edward W. Said'in kayınvalidesi olan Cortas yüzyılın en çalkantılı zamanlarında dünyanın en çalkantılı bölgelerinden birinde yaşadı. İdealist ve barışsever bir eğitimcinin, eşitlik ve özgürlük için mücadele eden, dil-din-ırk ayrımı yapmadan tüm insanlığı kucaklayan bir hümanistin yaşamöyküsü bu kitap.

Martin Vialon HAZIRLAYAN VE SUNUŞ Yabanın Tuzlu Ekmeği

Erich Auerbach'tan Seçme Yazılar
Metis Seçkileri, Çeviri: S. Durgun, H. Barışcan, C. Perin, F. Elpe, 320 s.

Auerbach, en önemli eseri olan *Mimesis*'i Nazi Almanyası'ndan kaçarak 11 yıl kaldığı İstanbul'da yazdığı halde ülkemizde yeterince tanınmıyor. Auerbach'ın bir kısmına sadece Türkçede ulaşılabilen on dört yazısını ve bir kısmını İstanbul'dan yazdığı birkaç mektubunu Türkiye'deki okurların gündemine taşıyoruz.

Maturana ve Varela Bilgi Ağacı

İnsan Anlayışının Biyolojik Temelleri
Metis Bilim, Çeviri: Mahir Ünsal Eriş, 264 s.

1984 tarihli bu kitap insanın bilişsel yetileri hakkındaki çığır açıcı kitaplardan biri oldu. Günümüzde sinirbilim, evrimci psikoloji, karmaşıklik ve bilinç alanındaki gelişmelerin çoğu bu kitapta anlatılan "bilişsel inşacılık" kuramı tarafından öngörülmüş, dile getirilmişti.

Aykut Çelebi HAZIRLAYAN Şiddetin Eleştirisi Üzerine

Metis Defterleri, Çeviri: Zeynep Direk, 320 s.

Kalkış noktası Benjamin'in "Şiddetin Eleştirisi Üzerine" adlı metni olan bu seçkinin temel vurgusu, yasanın korunması için seferber edilen devlet şiddetinden farklı olarak, ve ondan önce, yasa koymanın kendisinin zaten şiddet içerdiği düşüncesidir.

Alain Badiou Başka Bir Estetik Sanatlar İçin Küçük Bir Kılavuz

Çeviri: Aziz Ufuk Kılıç, 176 s.

Badiou'nun "başka bir estetiği" araştıran kılavuzu, estetiği felsefenin bir alt disiplini olarak değil, estetik ürünlerin dile getirdiklerini başlı başına bir felsefe olarak okumaya dönük bir girişim. Başka bir estetik: duyum-sallığın ötesinde artık olmayan bir estetik.

metis

Tüzük ve büyük

CHP'de kopan fırtınayı izlerken Can Yücel'in vaktiyle TİP kongresindeki tüzük tartışmasında yumurtladığı inciyi hatırlamamak ne mümkün: "Sosyalizm tüzük meselesi değildir, büyük meselesidir."

Yine de tüzük deyip geçmemeli. Parti içi demokrasi sol siyasetin abecesi; parti tüzüğü de onun varlık koşullarının beyanı. Bir partinin ne kadar solda olduğu tüzüğüne bakarak anlaşılabilir pekâlâ. Bir toplum için anayasa neyse, bir parti için de tüzük o neticede.

Bir Baykal mahsülü olan ve "güçlü genel sekreterlik" modeli diye özetlenen tüzüğün yerini bir başka Baykal mahsülü olan "genel başkan tarafından atanan 13 genel başkan yardımcısı" modelin alması, CHP'de parti içi demokrasinin yerlerde süründüğünün başkaca bir kanıt gerektirmeyen göstergesi.

2008'deki olağanüstü kuruldayda niye böyle bir tüzük değişikliğine gidildiği, kaset skandalından sonra ilk kez tüzük kriziyle eş zamanlı olarak medyada boy gösteren Deniz Baykal'ın döne döne "derhal yürürlüğe konmalıdır" dediği tüzüğün niye iki yıldır rafta beklediği, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın müdahalesi olmasaydı mevcut parti yönetiminin eski tüzüğü yürürlükte tutmayı sürdürmekte niye beis görmeyeceği gibi sorularla iştigal etmenin abes olduğu aşikâr. Olup bitenin özeti, Kemal Kılıçdaroğlu'nun genel başkanlığını büyük ölçüde borçlu olduğu "güçlü genel sekreter" Önder Sav'ı ve onun şahsında temayüz eden -AKP cenahının çok sevdiği sözcükle söyleyelim- "statüko"yu alaşağı etmesi. Çok tanıdık bir durum: Anti-demokratik bir işleyiş, kaideyi başka bir anti-demokratik kaideyle değiştirmek. Buyrun "değişim"e.

Elbette, "yetmez, ama evet" diye savunulabilir. Hatta, "şartlar bu kadarına elveriyor, hele şu otoriter bürokrasiyi bir aradan çıkaralım, zamanla demokratik bir modele geçeriz" denebilir. Kılıçdaroğlu ve ekibi de aşağı yukarı öyle diyor. Ve onlar da, AKP kurmayları gibi, topu seçim sonrasına atıyor. Peki, seçimden sonra hakikaten demokratik bir tüzük yapılırmı?

İhtimaldir, AKP'nin demokratik bir anayasa yapmasından daha

muhtemeldir, ama tabandan bir tazyik gelmediği sürece zayıf bir ihtimaldir. Siyasetin "tunç kanunu" gereği öyledir.

Cuma hocanın küpesi

Referandum tartışmasında olduğu gibi, CHP'nin tüzük meselesinde de karşımızda "statüko / değişim" meselesi duruyor. Parti içi statükoyu alaşağı eden bu tasfiye, sosyal demokrat bir CHP'nin, Kılıçdaroğlu'nun deyişiyle "yeni CHP"nin doğumu olabilir mi? Bu soru bizi asıl belirleyici olana, Can Yücel'in formülasyonu "büyük meselesi"ne getiriyor.

Ayrı siyasal gelenekleri temsil etseler de, AKP ve CHP, İdris Küçükömer'in modern biyolojiden alıp siyasal kültür alanına aktardığı kavramla söylersek, aynı "engram"la malûl. Haftalık Express'te enine boyuna işlediğimiz (sayı 18, 28 Mayıs 1994) bu "engram" özetle "topak iktidar" kültürü. "Bölünmüş iktidar" (ve onun türevi olan "güçler ayrılığı") iki geleneğin de korkulu rüyası. O yüzden salavatlari aynı: "Birlik ve beraberlik". Tabii her daim başında "millî" sıfatı olmazsa olmaz.

Bukalemun gibi farklı renklere bürünse de hep kendisi kalan bu "engram"ın en kestirme tarifi "devlet aklı". (Boşuna "taç giyen baş akıllanır" dememişler, iktidar aklı, başka bir akıl.) Peki, "yeni CHP", Cuma hoca misali, kulağını deldirebilecek mi? Öğrencisinin "hocam, sizde farklı olma cesareti var mı?" sorusu üzerine küpe takmaya başlayan ve bu yüzden "devlet aklı"nın hüsnûna uğrayan ilköğretim öğretmenini Cuma Toygar'ın yaptığını (Ezgi Başaran, Radikal, 4 Kasım 2010) yapabilecek mi? Ezcümle, "yeni CHP" altı oku ne yapacak? Özellikle de "laiklik" ve "milliyetçilik" oklarını...

Eski SHP'den "yeni" CHP'ye

12 Eylül'ün kapattığı CHP'nin yerine kurulan SODEP'in (Sosyal Demokrat Parti) altı oku zeytin dallarıyla sarmalayan amblemi SODEP - Halkçı Parti birleşmesinden doğan Sosyal Demokrat Halkçı Parti'nin de amblemiydi. Ve, Sezar'ın hakkı Sezar'a, SHP adının da, ambleminin de hakkını vermek üzere "sınıfsız, imtiyazsız bir kitleyiz"i yankılayan "halkçılık"ı

"sosyal demokrat halkçılık"a, otoriter "devletçilik"i "sosyal devlet"e evriltmeye girişmekle kalmadı, "Atatürk milliyetçiliği"ni de tashih etmeye çabaladı. Hatırlanacağı gibi Demirel, DYP-SHP koalisyonunun başbakanı sıfatıyla, ünlü "Kürt realitesini tanıyoruz" açıklamasını, başbakan yardımcısı, SHP genel başkanı Erdal İnönü'yle birlikte, Diyarbakır'da yapmıştı. Bu "tanıma" o SHP için laf-ı güzaf değildi. Ki o SHP, 1991'de Paris'te Kürt Konferansı'na katıldıkları için bir grup Kürt milletvekilini partiden ihraç etmiş, ama aynı isimlerin öncülüğünde kurulan DEP'i "Kürt partisi" demeden 1993'te seçim ittifakıyla Meclis'e taşımıştı. Dahası, 2010 yılında bile övgüyle sözü edilen ve bugünün CHP'sine "bol" gelen "Kürt raporu" da o dönemde hazırlanmıştı.

Sonrası, malûm, hazin bir hikâye. Özal'ın ölümüyle Demirel'in Tansu Çiller'i başbakan yapıp Çankaya'ya çıkması, Erdal İnönü'nün aktif siyasete veda edip yerini Tony Blair'lige soyunan Murat Karayalçın'a bırakması, Çiller - Karayalçın hükümetinin neoliberalizmi şaha kaldırması, halk desteği yokuş aşağı giden SHP'nin oyu yüzde 1'lerde seyreden Baykal CHP'siyle birleşmesi, Baykal'ın partiye mührünü vurması... Çiller'in "PKK Meclis'te"den girip "terörü destekleyen işadamlarının listesi cebimde"den çıkan, "devlet için kurşun atan da, yiye de şerefli"le taçlandırdığı "faili meçhul cinayetler" siyaseti ve dönemin Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş'e "takşak paşa" unvanını kazandıran "başbakan tak emrediyor, şak yapıyorum" deyişiyle meşrulaştırdığı ve "düşük yoğunluklu savaş" diye adlandırdığı "kirli savaş"... Öte yandan, yoksulluğu katlayan neoliberal politikalara karşı geliştirdiği "adil düzen" söylemiyle Refah Partisi'nin tırmanışa geçmesi, giderek hükümet ortağı olması, Susurluk'ta "derin devlet"in faş olması, TSK'nın "postmodern darbe"yle iktidara el koyması... "Millî Görüş gömleğini çıkaran" ve "adil düzen"den vazgeçip milliyetçi-muhafazakâr desenli neoliberalizm gömleğini giyen Refah kadrolarının AKP'leşerek iktidara yürüyüşü ve benzeri görülmemiş bir hegemonyanın

• Manzara	5
• Şehir Hatları	8
• Mavi Daktilo	12
• Liberaller ve "sınırlı sorumluluk"	13
• Aile hekimliği	14
• Hayata Dönüş operasyonu	16
• PKK açılımı	21
• KCK davası	24
• Eğitimde anadil araştırması	26
• Aleviler ve siyaset (2)	30
• Trans kimlikler	34
• Radyo Express	36
• Kozmomilitan	43
• Kıraat & Dumanı Üstünde	36
• Radyo Brecht	46
• Ağır Çekim	52
• "Çoğunluk"	53
• Meşin Yuvarlak	54
• Müzik Dolabı	56
• Kılavuz	58

Ahmet Ergenç, Ahmet Gürata, Alican Tayla, Alper Duman, Arslan Eroğlu, Ayşe Çavdar, Cemil Cahit, Çiğdem Öztürk, Didem Daniş, Doruk Yurdesin, Elif Erdem, Ender Ergün, Erdi Zat, Ertan Keskinsoy, F. Serkan Öngel, Fevzican Abacıoğlu, Fırat Genç, Gökşun Yazıcı, Hakan Lokanoğlu, Haziran Düzkan, İrfan Aktan, Koray Löker, Merve Erol, Muhsin Akgün, Murat Meriç, Özay Selmo, Pelin Özer, Pelin Tan, Pınar Uygun, Ragıp Duran, Saner Şen, Sarkis Paçacı, Selçuk Oktay, Serkan Seymen, Siren İdemen, Şahan Nuhoglu, Turgut Yüksel, Uğur Biryol, Ulus Atayurt, Yücel Göktürk, Zeynep Nuhoglu **Baskı:** Ezgi Matbaacılık, Sanayi Caddesi Altay Sok. No:10 Yenibosna / İstanbul Tel: 0.212.452 23 02 **basım yeri ve tarihi** İstanbul, Kasım 2010 **dağıtım** Turkuvaz Dağıtım A.Ş. **yönetim yeri:** Kuloğlu Mah. Gazeteci Erol Dernek Sok. no: 11/4 Oda 3 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks:** 0.212.251 87 67 **e-mail:** express@birdirbir.org **abonelik:** abonelik@birdirbir.org **yıl 9 sayı 114 Kasım 2010 imtiyaz hakkı** Özay Selmo **sorumlu yazarları** Merve Erol **ilan irtibat** Özay Selmo (0.533.514 90 49) **YEREL SÜRELİ YAYINDIR. AYDA BİR YAYINLANIR. ISSN 1307 - 461X**

kuruluşu... Ve bütün bu süreç boyunca, adım adım Sosyalist Enternasyonal'den ihraç edilme noktasına varan ve MHP'den neredeyse sadece türbanda cisimleşen laiklik anlayışıyla ayırt edilebilir hale gelen CHP...

Şimdi "yeni CHP" yeniden SHP'leşebilir mi? Köprülerin altından öyle sular aktı ki, altı oku zeytin dalıyla sarmalamak mümkün değil artık. O okları yeniden tarif etmekten başka çıkar yol yok.

"Cumhuriyetçilik" in "demokratik cumhuriyet" e, "devletçilik" in "sosyal devlet" e, "halkçılık" in "sosyal demokrat halkçılık" a doğru bükülmesi, SHP tecrübesinin gösterdiği gibi, teoride de, pratikte de mümkün. CHP'nin mevcut tabanıyla böyle bir evrim arasında derin bir uyumsuzluk olduğunu söylemek zor. Gelgelelim, 1930 modeli "laiklik" ve ulus-devletin amentüsü olan "milliyetçilik" okları için aynı şeyi söylemek kabul değil. Bu iki okun, yukarıda anılan üç okun evrilmesine de geçit vermediği, vermeyeceği ortada. Ve bu iki ok, yalnız CHP'nin değil, Türkiye'nin de başına bela.

"Yeni CHP"nin gerçekten yenileşmesi için elindeki tek koz, altıncı ok: "Devrimcilik". Onun da "Mustafa Kemal devrimciliği" olamayacağı aşikâr. "Büzük" meselesi de bu zaten. Ursula K. Le Guin boşuna dememiş: "Asıl yolculuk geriye dönüştür." Yalnız CHP'nin değil, sosyalistlerin –en

başta da onların– önce 1921'e dönmesi gerekiyor: "Türklük" kavramının olmadığı ve özerkliğin en geniş anlamıyla Türkiye'nin bütün illeri için öngörüldüğü ilk anayasaya. Ve oradan bugüne, Kürt hareketinin güncel taleplerine gelirse, cümlemizin içine hapsediği bu ölümcül döngüden çıkmanın yolları açılabilir.

Bizim "yetmez, ama evet"imiz '21 Anayasası Kürt hareketiyle sosyalistleri ilke düzeyinde buluşturan bir çerçeve, başlangıç noktası. Kürt hareketi / sosyalistler ayrımı, yapay bir ayrım aslında. Kürt hareketinin dinamiğini oluşturan güçlerin temsilcileri, sözcükleri her fırsatta sosyalist olduklarını vurgulamıyor mu? Dolayısıyla, '21 Anayasası'nın andığımız vasıfları "bizim" –Kürt olsun olmasın, sosyalistlerin– "yetmez, ama evet"i! Ve pekâlâ, CHP'nin de "yetmez, ama evet"i olabilir. Mustafa Kemal de '21 Anayasası'na evet dememiş miydi! ("Hem fazlası var, hem eksigi, ama şimdilik evet" demiş olması durumu değiştirmez.)

Döndük, dolaştık, yine geldik Can Yücel'e. Sosyal demokratlık da tüzük değil, büzük meselesi. Hangi "muasır medeniyet" sosyal demokrati, "Türk devletine vatandaşlık bağıyla bağlı herkes Türktür" diyen bir anayasayı kabulleyebilir? Sosyal demokrasi'nin hangi ilkesine dayanarak anadilde

eğitim hakkını ve diğer kolektif hakları reddedebilir? "Özerklik" talebine nasıl olur da "bölücülük" yaftası asabilir? Ve bunları yaparken "devrimcilik" okuna nasıl sahip çıkabilir?

Milliyetçilik okunu tarihe gömmeyen, laiklik okunu Diyanet İşleri'ne, zorunlu din dersine, cemvlerinin ibadethane sayılmasına değil de, türbana çeviren bir CHP ne yeni olabilir ne de sosyal demokrat. Bunları yapabilmek için ise yeni ve sosyal demokrat bir tüzükten önce, Cuma hocanın ki gibi bir "büzük" gerekiyor.

"Büzük" nedir?

Can Yücel'in kulaklarını çınlattırken mezarında ters döndürmeyeelim. "Büzük"ten kastı şuursuz bir cesaret, kof bir kahramanlık değil elbette. Geçen sayıdaki "Komünist Hipotez"de Alain Badiou'nun söylediklerini hatırlayalım:

"Corneille'in Medea'sına kadın sırdaşı sorar: 'Böylesine büyük bir talihsizlik içinde sana kalan nedir?' 'Kendim! Kendim diyorum ve bu yeter' cevabını alır. Medea'nın aklındaki kendi kaderini tayin etme cesaretidir ve kanımca, cesaret, günümüz dünyasında insanın yolunu kaybetmesini önleyen en önemli erdemdir. Lacan depresif güçsüzlüğün analitik tedavisini tartışırken bu konuyu gündeme getirir. (...) Ünlü 'Cesaret Üzerine Diyalog' metninde General Laches, Sokrates'in sorusuna şu cevabı verir: 'Cesaret, düşmanı gördüğüm zaman

onun üzerine koşup kavgaya girmektir.' Bu cevaptan tabii ki kısmen tatmin olan Sokrates şöyle der: 'İyi bir cesaret örneği, fakat bir örnek tanım değil.' Tıpkı General Laches gibi risk alarak kendi tanımını yapacağım. Öncelikle cesareti bir erdem olarak görüyorum –bu doğa vergisi bir vasıf değil, kendisini inşa eden, insanın da fiilen inşa edebileceği bir şeydir. Bu nedenle, cesaret kendisini imkânsızın içinde dayanıklı kılarak ortaya koyan bir erdemdir. Bu basitçe imkânsız olanla anlık bir karşılaşma değildir: Böyle bir şey, cesarettten ziyade, kahramanlık olurdu. (...) Cesaretin erdemi, kendisini imkânsızın içinde dayanıklı kılarak ortaya koyar; hammadde si zamandır. Cesaretin farklı bir zaman bağlamında işlemesini sağlayan, dünyanın yasası tarafından dayatılan şeydir. Arayışı içinde olduğumuz nokta, bizi başka bir zaman düzenine bağlayabilen olmalıdır."

Devamını, örnekleri Türkiye'ye tercüme ederek aktaralım:

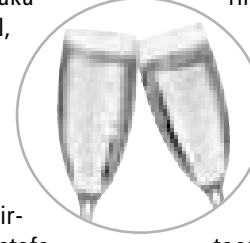
"Egemen düzen tarafından tanımlanmış zamansallık içine hapsedilmiş olanlar, CHP'nin birçok taraftarının yaptığı gibi, hep şu şekilde haykırmaya eğilimli olacaktır: 'AKP'yle dokuz yıl ve şimdi yeni bir seçimi beklemek zorundayız. 14 yıl; belki de 19; bütün bir hayat! En iyi ihtimalle moralleri bozulacak ve rotalarını kaybedecekler; en kötü ihtimalle sıçanlar gibi olacaklar."

Kıssadan hisse: Sana söylüyorum sosyal demokrat, sosyalist sen anla.

■ **SAĞLIĞINIZ!** Alkollü içkilere uygulanan Özel Tüketim Vergisi'ndeki ortalama yüzde 30'luk artışın ardından Maliye Bakanını "derdimiz gelir değil, zammı halkın sağlığı için yaptık" dedi. Bu ifadenin ardından ekranlara çıkan bazı AKP sözcüleri "bütçe meselesi" demeye getirdi ama, ekonomist Mustafa Sönmez'in yorumu netti: "İdeolojik bir karar." Bu arada İslâmcı basın "şok eden iddia"yı hemen dayadı: İngiltere'de yapılan bir araştırma-

ya göre alkol, eroin ve kokainden daha zararlıymış. Madem mesele sağlık, şu "daha az zararlılar" üzerine düşünme vakti gelmiştir belki. Hafif keyiflendiricileri serbest bırakan Hollanda batmadı, ABD'de California eyaleti yasayı kaldırmamın arefesinde. "Sağlığın ideolojisi" üzerine düşünmeye bu tecrübelerden başlarsak, alkollü de daha "sağlıklı" ele alabiliriz. Aksi takdirde, "serbest piyasa"nın işlemediği yegâne alan bunlar olacak...

Gösteren, gösterilen, gösterge

31 EKİM sabahı Türkiye, bir intihar saldırısı haberiyle sarsıldı. 15'i polis, 32 kişinin yaralandığı saldırıda bir kişi öldü. Gerisini biliyorsunuz, yahut ancak herkes kadar biliyorsunuz. Saldırıyı TAK (Kürdistan Özgürlük Şahinleri) üstlendi, KCK saldırıyla bir ilgisinin bulunmadığını açıkladı. PKK kamplarında eğitim esnasında fotoğrafları yayınlanan intihar bombacısı Vedat Acar, biraz fazla komplo ve "film" kokuyor ama, saldırı emrini Roj TV'de yayınlanan bir türküden almış, öyle diyorlar.

Saldırıda bir kişi öldü demiştik. Vedat Acar, üzerindeki bombayla beraber parçalara ayrıldı. Türkiye basını, yaralıların yanında öleni zikretmedi; kimliğinin işaret edeceği örgütlü yapının ötesinde, Acar'ı hesaba almadı. Türkiye topraklarında doğup büyüyen, Türkiye okullarında okuyan bir kişi, belki onu takip edecek onlarcası, o genç yaşlarında, intihar saldırısı gibi dönüşsüz bir eyleme nasıl, neden gönül koymuşlardı, toplum na-

mına merak etmemiş olduk.

Acar'ın eylemi ses getirdi, Türkiye birkaç gün -CHP kavgasına kadar- bu saldırıyla yatıp kalktı. PKK'nın uzattığı ateşkes esnasında yapılacak "müzakereler"de de herhalde ısıtılıp masaya yatırılacak sık sık.

Başka bir açıdan, Acar'ın eyleminin ne etkisi oldu? Hiç. Kalabalık bir alana intihar saldırısı yaptı, bir tek kendisi öldü.

Basının tamamen görmezden geldiği bir kritik unsur, saldırının hedefiydi. Vedat Acar, Taksim meydanının boş olabileceği bir saati gözetti, sivil bir noktaya da saldırmadı. Bir polis karargahına, bir sabit karakola bomba koymaya çalıştı.

Beyoğlu, özellikle de Taksim, malûm, Türkiye'nin kalbi. Koca ülke uyurken ışıkları sönmeyen, hayata devam eden belki tek yer. Sosyal ve kültürel yaşamın atardamarı, turistik cazibe alanı. Aynı zamanda, AKP'nin büyük mücadelesine rağmen, hâlâ emeğin sembol meydanı. Ama, Taksim 1 Mayıs'lara kapalıyken

çevre yolları da abluka altına alarak burada her sene kendi günlerini kutlayan polise sorsanız, adeta evleri. Taksim'den geçen bütün vatandaşlar, adeta bütün toplum, günün her saatinde, o sabit karakolun verdiği gözdağını iliklerine kadar hissediyor.

Vaktiyle Taksim'de böyle büyük polis barikatları kurulmazdı. Vatandaşın elini kolunu sallayarak gezinmesi için o kadar geniş bırakılan o alanda otobüsler, panzerler, çelik yelekler, otomatik silahlar gövde gösterisi yapmazdı. Yine de emniyet sağlanırdı. İstiklâl Caddesi'ne her

girene GBT kontrolü yapmıyorlar bir süredir, buna da şükür dedirtiyorlar...

Bugün Osmaniye valisi olan Celalettin Cerrah, polisin caydırıcı ve korkutucu bir güç olarak kendini topluma sürekli hissettirmesi gerektiğini söylüyordu. Herhalde o sabit nöbet bu işe yarıyor, polis, Türkiye'nin kalbinden doğru bütün topluma kendini gösteriyor. Gösterilenlerden kimileri de an geliyor, gözünü karartıyor, gösterene bombalı eylem yapıyor, bir gösterge yapıyor. O gösterge, bir korku toplumu olduğumuzu söylüyor.

Çevre-gel

TAYYİP Erdoğan, Taksim'deki bombalı saldırıyı Mardin'de TOKİ evlerinin anahatlarını dağıtırken knadı: "Bu oyunların temelinde İlisu gibi barajların engellenmesi yatıyor. Bu oyunların temelinde kalkınmış, modern Türkiye'nin engellenmesi yatıyor. Bu oyunların temelinde binlerce, on binlerce, yüz binlerce işsiz kardeşimin iş bulması için yapılmakta olan se-

raların engellenmesi yatıyor."

Barajlar Kralı Sülü bile bir terör saldırısını böyle karşılamazdı herhalde. Hasankeyf'i unutulmaktan kurtardıklarını, "yeni yerini" bile hazırladıklarını ifade eden Erdoğan'sa, tuhaf bir mantık silsilesiyle, "çevreciler"le silahlı militanları bir kefeye koyabiliyor. Aynı lafı memleketi Rize'de, bir HES inşaatının açılışında da edebilirdi.

Tarihten ve doğadan geçtik, baraj yapımında çalışacaklarını söylediği 4 bin kişi muhtemelen

bu geçici iş sonrasında hızla yoksullaşacak. Seralar sayesinde domates ve kırmızı biber ekeceklerini söylediği küçük çiftçi de, mülklerini büyük toprak sahiplerine terkedecek. Daha önce gördüğümüz sahneler...

Şehirlerde TOKİ, nehirlerde HES, ovalarda baraj... Bu inşaat ekonomisinin başbakanı, bir çiftçiye "anani da al git" demişti yakın zamanda. O çiftçinin maile gitmesine yol açacak barajlara ve santrallere nasıl bel bağlamışsa başbakan, hiç ince ele-

yip sık dokumadan terörün sebebini şak diye buluyor. Bu yüzden, Rize'de düzenlenen "Enerji Verimliliği" başlıklı panele katılan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız'ı izlemek isteyen Derelerin Kardeşliği Platformu'ndan Ömer Şan, ardında dört sivil polisle -biri kameralı- salona girebiliyor.

Osman Baydemir, Hasankeyf'i kurtarmak istediği için suçlanıyor. Çevrecileri de KCK'ya -yahut Ergenekon'a- dahil etsinler, olsun bitsin.

Amiral battı

NİHAYET, basının “amiral gemisi”nin kozmik köşesine de girildi. Herhalde Hürriyet’in en az okunan yazarıydı, ama “devlet ne diyor” diye oraya bakmak elzemdi. Ahmet Kaya yazısı en güzelidir: “İnsan olarak hiçbir artısı olmadığı fizyonomisinden akan bir tip” dediği Kaya için “bugün PKK’nın para dağıttığını görünce PKK’lı, yarın travestiler dağıtırsa ondan” diye eklemişti. Oktay Ekşi, onyıllardır, Ankara’nın en katı politikalarının takdis makamı, sinsi bir hakaret aracıydı.

Temsil gücü, fikriyle zikri Deniz Baykal’la aynı. Ne tuhaf, çöküşü de onunkine benziyor. Bu çöküşün bıraktığı anlamlar da...

Söylediğine göre, o da bir “düşünce silsilesi”nin girdabına, “kalemin şehveti”ne kapılmış. “Ananı da al git”ten Kemal Unakıtan’ın “babalar gibi satarsınız”ma, işin içine anayı babayı karıştıranları düşünürken dayanamamış, mevcut yazı kesmemiş, gecenin bir yarısı yazısına bir son cümle eklemiş, kâğıtlar değişmiş, gazetenin yeni baskılarına “analarını bile satan zihniyet” ifadesi yerleşmiş...

“Devlet adabı”yla tanınan Ekşi’yi bile şirazesinden çıkaran acayip bir devirdeyiz. Yoksa, Hürriyet’in başyazarı bizce çoktan istifa etmeli, çeşitli defalar özüre zorlanmalı, meslek örgütlerinin defaten kınanmalıydı. Basın Konseyi, yıllar yılı onun başkanlığında kof bir örgüt halinde kaldı. Kendi tarihinin “kaset

skandalı”na kalmamalıydı...

Halbuki, hangi dağda kurt öldüyse, bir yazısını okuyacağımız tutmuştu. Çevrecileri “kökü dışarda vatan haini” olarak damgalayan Çevre ve Orman Bakanı Veyssel Eroğlu’nu eleştiriyor, SİT alanlarını belirleme hakkının bakanlığa bağlanmasına itiraz ediyor, “anavatan”ın 2 bin deresinin hesabını soruyordu.

Oktay Ekşi kırk yılın başı mâ-nâli bir yazı yazıyor, öyle ki, dedikleri kendisini bile kesmiyor, açıyor telefonu, ek yapıyor. Muhafazakâr cenahın Ergenekon’a yakıştırdığı bir adam olarak, derelerle kardeşlik edeceği tutuyor, “ekolojik bir hareket olarak PKK”yle aynı dilden konuşuyor. İşte bakın, bunlar aynı kapıya çıkıyor...

Bu acayip devrin kilidini açanların başında geliyordu Oktay Ekşi. Radikal yazarı Koray Çalışkan’dan bir alıntıyla hatırlayalım: “Oktay Ekşi, ‘Günün Yazısı’ adlı köşesiyle Fatsa’da hürriyete son noktayı koydu. ‘Fatsa’ndan Ders Almalı’ başlıklı yazısıyla orduyu göreve davet ederek Fatsa’yı korkunç tehlikeli bir örnek olarak tanıttı. Ona göre ordunun acilen üzerine gitmesi gereken Fatsa, bir nifak merkeziydi. Bir an önce halli vacipti. Yoksa tüm memleket Fatsa’ya dönüşebilirdi. Fatsa’ya ve herkese bir ders verilmeliydi. 11 Temmuz’da ‘Nokta Operasyonu’ adı verilen askeri yerel darbe, Fatsa’daki halk idaresine noktayı koydu.”

Kuzu kurda emanet

ÖNCE Trabzon’dan güzel haber geldi. Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, Rize’nin İkizdere vadisini doğal SİT alanı ilan etti, kurulması planlanan 22 HES projesini rafa kaldırdı. Fırtına Vadisi gibi Anzer Yaylası da kurtuldu diyorduk ki, Tayyip Erdoğan sesini yükseltti: “Değerli arkadaşım, sen bugüne kadar neredeydin yahu?”

Aradan bir hafta geçmedi, Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Ko-

ruma Kanunu TBMM’ye sunuldu. Kanunun adı güzel, ama canice bir içeriği var. Kanun, doğal SİT alanı ilan etme yetkisini Çevre ve Orman Bakanlığı’na devrediyor, üstelik eski SİT kararlarını yeniden ele alması kaydıyla. Yani bu bakanlık çevre ve ormanları ne kadar koruyorsa, bu kanun da biyolojik çeşitliliği o kadar gözetiyor. Kuzu, kurda emanet ediliyor. Bakanlığın oluşturacağı kalabalık kurula katılacak iki STK temsilcisi ve dört akademisyenin ancak göstermelik olduğu da açık.

Böylece, doğal alanların tahribatının önlenmenin önemli bir yolu tıkanmış olacak. Mahkeme kararlarını almak yıllar sürecek, o arada HES’lerin, maden ocaklarının işleri belki bitmiş bile olacak. Bu yasa tasarısı, mücadele açısından bambaşka bir döneme girdiğimizin, yeni biçimler, doğrudan sivil eylemler düşünmemiz gerektiğinin habercisi...

Hukukun insandan üstünlüğü

GALİBA Ogün Samast’ın yekten salıverilmesini istiyorlar ama, dilleri varmıyor. Hrant Dink davasında Trabzon ve İstanbul davalarının birleştirilmesi talebini yine reddeden İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi, bu sefer de, Ogün Samast’ı –suç işlendiği anda reşit olmadığı gerekçesiyle– İstanbul Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi’ne gönderdi. Müdahil avukatlar, suçun niteliği, maddi gerçekliğin ortaya çıkması, sanığın fiili irtibatları gibi gerekçelerle kararın geri alınmasını talep ediyor.

Bir başka hukuk zaferimiz için arka kapağımıza bakınız.

Değişimi anlayalım

SAADET Partisi kurmayları, Numan Kurtulmuş’un genel başkan seçilmesinin ardından yeniden kurultay toplamak istemişler, bu işin pîrinin, Önder Sav’ın kapısını çalmışlardı. Sav’ın yönlendirmeleriyle hukuk labirentleri kat edildi, açıklar bulundu, yeni kurultay toplandı, 84 yaşındaki Erbakan kadayıfın altı kızarmadan yine genel başkanlık koltuğuna oturdu. “Saadet üzerine oynanan oyunlar” tutmadı.

Ama CHP’de tuttu. Yargıtay Başsavcısı’nın uyarısı üzerine yeni tüzüğe geçiş yapan Kılıçdaroğlu’nun parti içi darbesi, Sav’ı –belki bir süreliğine, “son atım” a kadar– saf dışı bıraktı. Kılıçdaroğlu’nun yeni MYK’sı, partinin ye-

ni profilinden oluşuyor. Bu kavganın ideolojik bir muhtevası olmadığı söylene de, belki sezgisel bir fikir ayrılığı vardır: Zira Mehmet Faraç gibi ultra-milliyetçiler Sav tarafında kalırken, Kılıçdaroğlu’nun sosyal demokrasi nosyonuna aşina olduğunu var saydığı isimler MYK’da toplaşıyor.

Öte yandan, Millî Görüş’ten ayrılanların kurduğu Halkın Sesi Partisi, adından başlayarak, sınıf mücadelesi zemininde politika yapmak iddiasında. Kurtulmuş - Bekaroğlu ikilisinin belediye seçimlerindeki performansı belki bir fikir verebilir. Türkiye Birleşik İşçi Partisi’nin eski genel başkanlığının yanında doktor sıfatıyla slikozis hastalığına yakalanan kot taşlama işçileriyle dayanışmasıyla tanınan Zeki Kılıçaslan, partinin kurucuları arasında. “Gerçek İslâmî lider Hugo Chavez’dir” diyen ilahiyatçı Hayri Kırbaoğlu, Cahit Zarifoğlu çizgisini geliştiren şair İbrahim Tenekeci (“camdan bakarken camı gö-

ren bendeniz / bu ateşi niçin yakıyorum buraya? / kaçan bir gol kadar üzülmek değil mi? / ölürken çocuklar o güzel afrika’da...”)

Teoloji Yazıları”nın muharriri ilahiyatçı İlhami Güler, –kendi deyişleriyle– HAS Parti’nin anadamarını oluşturan bazı isimler.

CHP en azından bir SHP olur mu, HSP’den “kızıl imam” çıkar mı? “Devrin değiştiğini anlamayıp sosyalist sıfatlı mikrokozmista ısrar edenlerin” çalışacağı alanlar çoğalıyor...

■ **TAŞ ATAN "BÜYÜKLER"** İnsan Hakları İzleme Örgütü, "Protesto-yu Terör Suçu Saymak: Göstericileri Yargılamak ve Hapsetmek için Terörle Mücadele Yasalarının Keyfi Kullanımı" başlıklı raporunu yayınladı. Reşit olmamış protestocuların yargılanmalarında yaşanan iyileşmenin yeterli olmayacağını vurgulayan rapor, Kürt göstericilerin hapsedilmeleri için terör suçlarının bahane edildiğini (mesela bir pankartı ucundan olsun tutanların örgüt üyeliğiyle yargılandığını) örneklerle belgeliyor, adil yargılanma, gerçekçi hukuk talep ediyor.

■ **YETER DEMİRÖREN YETER** Önce Trabzon ve Galatasaray'ın adı geçmişti, nasip Beşiktaş'aymış. Eski Rum köylerinin mahalli, teknolojinin neredeyse hiç girmediği Kıbrıs'ın "parmağı", Karpaz yarımadasında Beşiktaş kulübü için arazi tahsis edildi ve imar izni verildi. Bu iznin Kuzey Kıbrıslılara hiçbir faydası olmayacağı gibi, bölgenin talanına da davetiye çıkarak. Beşiktaş'ı babasının malı gibi gören Demirören herhalde ellerini ovuşturuyordur, işleri iyi gidiyor: Beyoğlu'ndaki tarihî dokuyu hiçe sayan koca AVM'yi kaşla göz arasında bitirdiler bile. Fiyapı'laşan İnönü stadının Maçka parkına sarkarak, yükselerek Dolmabahçe vadisinin içine etmesinin de yolu açıldı zaten. Sanmıyoruz ki taraftarın Beşiktaş'a attığı değerler, diğer kulüplerle el ele bir talanın ortağı olmayı içersin.

■ **ULAŞIM HAKTIR** 30 Ekim'de İstanbul'da yapılan zamla, vatandaşın bütçesindeki ulaşım kalemi fahiş oranda arttı. Bu tür belediye hizmetlerinin maliyetine sunulmasını dahi değil, bir hak olarak ücretten muaf olmasını talep ediyoruz.

■ **AHTAPOTUN BAHÇESİ** Ahtapot Paul, gazetelerde ve başta Beyaz Show olmak üzere televizyon programlarında bir porsiyon kalamar fotoğrafla uğurlandı. 2010 Dünya Kupası'ndaki tahminleriyle şu acılı dünyada milyonları oyalayan ve eğlendiren Paul, daha fazla saygıyı hak ediyor. Iggy Pop'un dediği gibi: Balıklar her şeyi bilir. Paul'ü "Octopus's Garden"la uğurluyoruz...

■ **EŞİT, PARASIZ, BİLİMSEL, ANADİLDE EĞİTİM** YÖK, kuruluşunun 29. yıldönümünde çeşitli protesto yürüyüşleriyle kınandı. Kendi marifeti başörtüsü sorununu yine kendisi çözmesi ve feshedilmesi gereken YÖK, 12 Eylül'e karşı referandum yaptığını iddia eden AKP döneminde üniversiteler ve öğrenciler için bir yıkım ve baskı aracı haline geldi.

■ **SAVAŞMA SEVİŞ** Doğan Grubu gazetelerinde kapsamlı vergi affına dair haberler geniş yer tutmaya başlarken, bazı gazetelerin satılacağı söylentileri de durulmuyor. Özelleştirme furcasında kasasındaki parayla devraldığı Petrol Ofisi'ndeki hisselerini 1 milyar euro karşılığında Avusturya menşeli OVM'ye devreden grubun medya faaliyetlerine hareket getirmesini arzuladığı Radikal ise, dünyanın mevcut radikalizm mirasının da gerisine düştü. Vietnam Savaşı'na karşı dillendirilen "Savaşma Seviş"i anıştırmazlar, iyiydi.

■ **TÜRKAN ALBAYRAK KAZANDI** Sendikal çalışmaları nedeniyle çalıştığı taşeron firma tarafından önce sürülen, sonra işten çıkarılan Türkan Albayrak'ın açlık grevine başlaması üzerine Sağlık Bakanlığı devreye girmek zorunda kaldı (İstanbul İl Sağlık Müdürü Ali İhsan Dokucu'nun beyanına göre, açlık grevi sağlığa iyi gelmezmiş, hastane bahçesinde "tatsız" görüntüler istemiyorlarmış). Albayrak, ikamet ettiği Sarıyer'deki Toplum Sağlığı Merkezi'nde çalışmak üzere bir başka taşeron firmada sözleşmeli olarak çalışacak.

■ **DOSTLARIN ALIŞVERİŞİ** Melih Gökçek'in Burhan Kuzu'yla pazarlığını yaptığı TCK'nın 257. maddesinin değiştirilmesi için kanun teklifi verildi. Kamu görevlilerinin "görevi kötüye kullanma" suçlarını düzenleyen kanunda cezaî alt sınırın bir yıl değil altı ay, üst sınırın üç yıl değil iki yıl olması öneriliyor. Böylece Gökçek gibileri, suçlu bulunmaları halinde dahi görevlerine devam edebilecek.

Bu bilet bütün garlarda geçer

İSTANBUL- İstanbul'dan kalkan "Söz Katarı", dört gün boyunca Güneydoğu Avrupa'yı dolaştı. Şair ve yazarların bindiği bir trendi bu; yolcu profili gereği, sadece düşlerin istikametine doğru yol alıyordu. Otuz yoldaş aynı katardaydık; yolculuk zahmetsizce, bir cümle kendiliğinden kalemin ucuna kıvrılmış gibi geçti. Bilet yerine şiir, pasaport yerine kitap, vize yerine defter, ihtiyaçlar için güleryüz. Mecburiyetler ise şöyle sıralanabilir: Dostluk kurmak, o dostları gündelik sohbetlerinden sonra yazdıkları üzerinden de tanımak, doğal olmak, -ama su gibi ama yeterince- İngilizce konuşmak, cankulağıyla dinleyenlere şiir okumak, yemek (saraylar ve sokak tezgâhları dahil her türden mekânda farklı lezzetleri denemek şart), içmek, nargile fukurdatmak, dans etmek, yorulmamak, bazı bazı haddinden fazla şamata ama "kâfi" dedirtmeyecek kadar hüznün, manzaralı köşeyi düşünmeden feda edecek kadar iyi evsahipliği, davetlere icabet ve "durdurun treni, inecek var" cümlesini kurmak!

LAF (Literature Across Frontiers), British Council ve Avrupa Birliği Kültür Programı ve Delta Yayınları'nın desteğiyle Gökçenur Ç. ve Zerrin Yılmaz'ın geçen sene ilk defa hayata geçirdiği Word Express yolculuğuna bu sene biz de dahil olduk. Fikir, şiir ve çevirileriyle tanıdığımız Gökçenur Ç.'den çıkmış; bir gün kütüphanesinde çeviri şiir kitaplarına bakarken, çevrilmiş şiirlerin en gençlerinin bile o gün 25-30 yaşında olduğunu fark etmiş.

Başka ülkelerde bugün, bizim yaşımızda şairlerin neler yazdığını merak etmiş. Ne de olsa şiir de kaybolan diller, sesini duyuramayan azınlıklar gibi, tüm dünya kitabevlerinde kapladığı alan giderek küçülüyor. Bunlar üzerine düşündüğü sıralarda Selânik Kitap Fuarı'nda, edebiyatı seyahat ettiren, azınlık dillerini dolaşıma sokan LAF derneğinin tek kişilik ordusu Alexandra Büchler ile tanışmış ve böylece hikâye başlamış. Düş kurmakla yetinmeyip onları hayata geçirmek için tüm enerjilerini ortaya koyanların zaferi başka türlü oluyor.

Word Express'in geçen sene Lubliana, Saraybosna ve Bükreş'ten başlayıp üç ayrı koldan tüm Güneydoğu Avrupa'yı kat ederek İstanbul'da birleşen rotalarını izleyemedik ama, o trenlere binmiş olan Efe Duyan ve Barış Müstecaplıoğlu'nun maceralarını dinledik, vagona son anda atlamayı başardık. Zaten her an yayılan, zenginleşen, kendinden çoğalan bir proje bu, büyüsü de burada. Amaç Avrupa Birliği'nin olanaklarından faydalanamayan,

İmparatorluğun pek umursamadığı, yetenekli olmadığı için değil, çevrelemediği için uluslararası edebiyat arenasında gölgede kalmış acılı (aynı zamanda tatlı, üstelik de bir acı ayrıcalığı olan damardan'lık liyakatıyla da onurlandırılmış) toprakların edebiyatını dolaşıma sokmak ve bu her daim hem büyüklerle hem komşularıyla hem kendi içinde çeşitli boyutlarda savaşlarla hayatına devam etmeye çalışan ülkelerin şair ve yazarlarını yaratıcı bir işbirliği ağı kurmaya yönelmek. Bu niyetle, başta naif görünen düşlerle kaynak bulmak için kollar sıvanmış, sonrasında bulunan kısıtlı desteğe bakıp "madem konaklama ve yemek çok masraflı, biz de o zaman trene bineriz, otel-lokanta-yol bir arada" denmiş. Böylece bireysel ve kültürel bir esin ağı'nın rayları da bol mesai ve sabırla, kahkahalara karışan sessizliklerle döşenmeye başlanmış. Pek çok yazarın, şairin eseri bir anda onlarca dilde yankılanmış. İngilizce köprüsünü atlayan kendini bir anda Slovenya'da bir festivalde çeviri yaparken, Sofya'da bir parkta şiir okurken, Bratislava'da edebî kanbağlarını tartışırken bulmuş.

Word Express bu sene Uluslararası İstanbul Kitap Fuarı kapsamında Avrupa'ya yirmi davetiye postaladı; Türkiye'den ise zaten başından beri ekipte olan Gökçenur Ç., Efe Duyan, Barış Müstecaplıoğlu, Yaprak Öz ve Nurduran Duman'ın yanına Mehmet Altun, Onur Behramoğlu, Onur Caymaz ve bendeniz fakiri ekledi. Trenin avantajlarından biri de bu; yollar uzarken tren de yerinde durmaz, niyet olduğu sürece vagonlar birbirine kolayca eklenir. Konuklar bu sene bazı göz önündeki bölgeleri

fazlasıyla makyajlanmış, şımartılmış Constantinople'a doğru uçakla (çoğu ilk kez) yola çıktıklarında biz de kendi, süssüz, orta halli habitatlarımızdan hayali trenimize doğru Akbil basmıştık. Sultanahmet'teki mütevazı otelin denize açılan terasında buluştuğumuzda, masadaki herkesin iyi espri yaptığına kanaat getirip rahatladık. Hayali tren ya da uçan halı, artık biz de kendi kentimizde konukluk. İstanbul'la yeniden tanışırken, bir yandan da daha önce hiç adım atmadığımız topraklarda ısıklık çalışıyorduk. Anat'la İsrail'de anarşistlerin komününde idik örneğin, Urska bizi Slovenya'nın underground kültürüne davet etti ve kendi yazıp oynadığı "Lezbiyenler İçin Peri Masalları"nı izletti, Romen dostumuz Radu ile hareket halindeki şiirin iç ve dış yolculukları üzerine birlikte düşündük ve o az sonra 13 yıl önce o gün intihar eden babası için yazdığı şiiri okudu otobüste. Şiirlerden, metinlerden süzülen seslerle trafik gürültüsü birbirine karıştı, İskoç-Amerikan arkadaşımız Ryan'ın minimal Ferlinghetti, şair-müzisyen-cool tavrıyla coşup her şiir için bir ko-reografi tasarladık, Bosna-Hersek ordusunda görev almış Faruk'un "Çünkü meleklerin temel işi fresklerde / Poz verip, sonsuza kadar donup kalmaktır" dizelelerinde konakladık, onun dalgacı-ıçkıcı-uzak duran haliyle örtmediği gözlerine çaktırmadan bakarak yakın geçmişin yazılmamış tarihini okuduk. Kayalıklı-dalgacı-dalgacı-esintili-depresif-sıkıcı-heybetli-eğlenceli-manik-silik-bombalı-güneşli-hüzünlü-bulutlu topraklarda gezginliğimizi gece gündüz sürdürdük. Doğal olarak bir süre sonra her şey karıştı, biz mi gittik, yoksa onlar mı bize geldi, hiç bilemedik.

Romanya (Augustin Cupşa, Radu Vancu), Yunanistan (Yianis İsidorou, Katerina İliopoulou, Christos Chrissopoulos) Bosna (Faruk Faruk Sehic), İsrail (Alex Epstein, Anat Zecharia), Ermenistan (Harut Kbeyan), Makedonya (Jovica Ivanovski), Sırbistan (Jasmina Topic, Milan Dobricic), Bulgaristan (Kamelia Spasova), Hırvatistan (Roman Simic Bodrozic, Sladan Lipovec), İskoçya (Ryan Van Winckle), Galler (Siân Melangell Dafydd), Slovenya (Urska Sterle) ve Gürcistan'dan (Zaza Koshkadze) arkadaşlarımızla Beylikdüzü'nden Taksim'e, Çırağan'dan Sultanah-

Augustin Cupşa ve Gökçenur Ç. öykü okumasında

met'e, Kadıköy vapuruyla Nâzım Hikmet Kültür Merkezi'ne (oradaki sıradışı etkinlik –happening de denebilir– “Gezginin Şiir Çantası” ayrı bir yazı konusu; Efe Duyan'ın hazırladığı potkallara, kartpostallara, magnetlere ve bizi okurlarla yüz yüze buluşturan fikrine hayran kaldık) yol alırken kendimizi İstanbul'un heybetli ağaçlarıyla aşk yaşarken, trafik tıkanıklığına öfkelenmezken, stresi sıfırlanmış bir halde bulduk.

Akşam Zaza, gitarını tıngırdatarak Tiflis'in dağ köylerinden bir ezgi mırıldanıyordu, bir yerlerden tanıyorduk, Sian'ın sesinden Galceye kendimizi bırakmış, dalga seslerini sessizlikten ayırıyorduk, nasıl olduysa birdenbire İngilizce şiirleri sözlüğe ihtiyaç duymadan çözmeye başladık. Ve ismimizin neredeyse tüm Güneydoğu Avrupa'da aynı anlama geldiğini öğrendiğimizde buna pek de fazla şaşırmadık ya, artık içimiz rahat, elimizdeki bu bilet bütün garlarda geçer.

Pelin Özer

Kadıköy'ün hayaleti

İSTANBUL– Sabahın serinliğini kuşanıp ağır adımlarla yürüyorum Hasanpaşa'ya doğru. Söğüt-lüçeşme tren istasyonu köprüsünün altından geçiyorum. Kadıköy'de artık tek tük kalmış ahşap evlerin apartmanlar arasında kaybolduğu dar bir yoldan geçip yürümeye devam ediyorum. Kısa bir yolculuk sonunda, paso kuyruğunda buluyorum kendimi. İçinde eskimiş birçok yapının bulunduğu koca bir alan gözüme çarpıyor. Pasomu alıyorum, evin yolunu tutuyorum.

Gece rüyamda bu devasa alanda buluyorum kendimi. Burası neresi böyle? Paso merkezi mi sadece? Neden böyle terkedilmiş? Peki ben niye buradayım?

Ertesi gün, tekrar paso aldığım yere doğru yürüyorum. Kapıda belediyenin güvenlik görevlisi duruyor. “Hocam, burası neresi?” diye soruyorum. Görevli sanki ilk defa görmüşçesine yapıları ve alana bakıyor uzun uzun. “Bilmiyorum” diyor, “harabe işte, neden yıkmazlar ki burayı”...

Güvenlikçiye kendimi unuttuğum anda, bu geniş yapılar grubunun içine atıyorum kendi-

Kadıköy'ün kaderine terkedilen havagazı fabrikası

mi. Hayranlık verici bir alan...

Kente ait mekânlar, kolektif düşlerimiz ve anılarımız tarafından yaratılmış bir bellekler uzamı. İnsanın yaşadığı yer umutlarının, düşlerinin, üzüntülerinin geçtiği, toplumsal kimliklerin şekillendiği en önemli zemin. Peki bu tarihi alan toplumsal hafızamızın neresinde? Yaşadığımız yerin kültürünü, kimliğini, tarihini bilmeksizin, nasıl o yeri duyumsayabiliriz? Acaba burada neler yaşandı? Ortak kimliğimizin yaratılmasında etkisi ne oldu buranın?

Güvenlikçi gövdesi giderek büyüyerek yanıma kadar geliyor. “Kardeş, girmek yasak, burası kamunun.” “Evet, kamunun” diyorum ben de. Peki yasak bunun neresinde?..

Çürümeye terk edilmiş bu binalar topluluğu, 32 dönümlük bu alan, 118 yıl önce kurulmuş bir havagazı fabrikası. Osmanlı'nın ilk sanayi tesislerinden Kadıköy'ün en eski semtlerinden Hasanpaşa mahallesinde yerleşimin gelişmesinde önemli bir işlevi olmuş. Semtın bir dönem ana ulaşım akslarının dışında kalması bir mahalleli kimliğinin oluşmasını sağlarken, işçi yoğunluk-

lu semt günümüzde ana arterlerin bağlantı noktası.

Havagazı, 1820'li yıllardan itibaren, Londra ve Paris başta olmak üzere birçok şehrin cadde ve sokaklarının aydınlatılmasında kullanılmaya başlanmış. Isınmadan çok aydınlatma amacıyla kullanılmasından ötürü bu gaza “aydınlatma gazı” da denmiş. Yüzyılı aşkın bir süre Anadolu yakasının aydınlanmasını sağlayan, 1993'te faaliyetine son verilen havagazı fabrikası, devasa alanı ile rant çevrelerinin iştahını kabartıyor. Alan için II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 25 Ekim 1994'te şöyle demiş: “Bu yapı kompleksine başka ülkelerdeki ve İstanbul'daki benzerlerindeki gibi kültürel bir fonksiyon verilebileceğine, bu yapıncaya kadar, tesise ait binaların hiçbirine dokunulmamasına ve arazisiyle oynanmamasına, herhangi bir geçici kullanım getirilerek harap edilmemesine oybirliği ile karar verilmiştir.”

Karara rağmen, İETT Genel Müdürlüğü'nce yıkım işlemlerine girilmiş, kimi gazometrelerin ve diğer parçaların hurda fiyatına satılmasıyla, bazı kullanı-

mayan malzemeler için depo haline getirilerek ve giderek çöplerin de atılmasıyla alan köhne bir hayalet dönüşmüş. 1994'te kalan bazı parçalar da sökülerek üzereyken SİT alanı ilan edilerek koruma altına alınmış.

Alanın yapısı korunarak Avrupa'daki benzerleri gibi bir endüstri müzesi ve çok işlevli kültür merkezi olması amacıyla 15 yıldır mahallede mücadele veriliyor. Hasanpaşa Gazhanesi'nin bir kültür-sanat kompleksi haline dönüşmesi için, bir semt inisiyatifi olan Hasanpaşa Çevre Gönüllüleri'nin de katkısıyla İTÜ tarafından hazırlanan mimari proje 2001'de Büyükşehir Belediyesi tarafından onaylandı. O yıldan bugüne yalnızlığa ve yok olmaya bırakılan alan, Gazhane Çevre Gönüllüleri'nin katkısıyla 2010 Avrupa Kültür Başkenti kapsamına alındı. Oysa bütçesi hazır olduğu halde gazhane yine terkedilmiş.

Projeye göre, bugün kamuya ait olup da kamuya yasak olan bu alanda bulunan yirmi yapının restorasyon kararları esas alınarak korunması ve yeni işlevler kazandırılarak kentsel yaşama katılması hedefleniyor. Mevcut yapıların yaşama döndürülmesinin yanı sıra, sökülmüş olan gazometrelerin yeniden canlandırılması da hedefler arasında. Aynı zamanda mahalle halkının, kültür-sanat kullanıcılarının, sanatçıların hep beraber idaresini öngören katılımcı bir modelle örnek bir deneyim amaçlanıyor.

Proje gerçekleşirse, eski havagazı fabrikasına verilecek işlevler şunlar: Sergi mekânları, üç sinema salonu, kitaplık ve seminer odaları, çocuk oyun ve eğitim alanları, sanatçı atölyeleri, enerji eğitim ve bilgi merkezi, 500 kişilik çok-amaçlı salon, bir sanal gösteri merkezi, restoran, kafe ve yeraltına alınmış 250 araçlık bir otopark.

Ancak, bir dönem emeğin mekânı olan bu alanın kullanım değerini esas alan, katılımcı bir modelle çok işlevli bir kültür merkezi haline getirilmesine dair umutlar giderek kayboluyor. Kolektif düşlerimiz bizi terketmiş umutlarımız da kaybolmaya devam edecek.

Eve dönerken kendime soruyorum: Bu alan geçmişte ne idi? Bu evleri, sokakları aydınlatanlar kimlerdi? Bizi biz yapan, bir mekânı bizim kılan ne?

F. Serkan Öngel

Başka bir Roma için

ROMA- Berlusconi melâneti, suyun özelleştirilmesi, hayali konut spekülasyonu, kentsel muhalefetin farklı çabaları ve bütçesinden üç kat fazlaya inşa edilen Zaha Hadid'in MAXXI Çağdaş Müzesi...

Zaha Hadid'in müzesi, Roma kentinin gerçekliğinden ferahfeza kopuk. Tarihi-turistik bir kent olarak bildiğimiz Roma'nın asıl yüzünü, göçmen kültürü ve kenti çevreleyen Roman yerleşimleri oluşturuyor. Yoğun bir konut spekülasyonu ile genişlemiş kentin nüfusu 3.5 milyon. Ancak, şimdilerde kent nüfusu azalıyor. Buna rağmen konut inşası ve spekülasyonu dur durak bilmiyor. Kent suyunu özelleştirmek niyetindeki Berlusconi hükümeti, su altyapısını devlet bütçesiyle özel şirketlere yaptırmak istiyor. Bu karara karşı, vatandaşlar 1.4 milyon gibi yüksek sayıda imza toplayarak İtalya tarihinde kamusal muhaliflik adına bir ilki gerçekleştiriyor.

Buna rağmen, kentsel muhalefete hırçın bir umutsuzluk hâkim. Kentin boş ya da marjinal alanlarında kültürel etkinlikler düzenleyerek bir araya gelmeye çalışan muhaliflerin amacı, mikro ölçekte dayanışmacı bir pratik yaratmak. Berlusconi hükümeti sultasındaki gündelik yaşamda çabalayan kent muhaliflerinin stratejik geri çekilişi olarak hissettiğim ve özellikle olumsuz bulmadığım bu durum, kente dair alternatif kültürel hareketler yaratıyor. Arkasında herhangi bir organizasyon olmadan bir araya gelmek, toplaşmak...

Carlo Petrini, Torino'daki Slowfood Terra Madre toplantısının açılış konuşmasında sistem karşıtı bir pratik olarak bilgi oluşturma ve paylaşma yöntemlerini anlattı. Küçük çaplı yayınlar üretmek, sebze-meyve bostancılığını geliştirmek ve kentin sistem-dışı kalmış, kalabilmiş potansiyelini ortaya çıkaran yürüyüşler düzenlemekten müteşekkil, bir nebze pasif sayılabilecek bir direniş yaşıyor. Diğer yandan, farklılıkları kapsayan bir dayanışmacı kültür de gelişiyor; benzer taktikleri benimsemeseler de, farklı muhalif gruplar bir araya geliyor.

Roma'ya vardığımda, 15 senedir Stalker grubuyla çalışan

Lorenzo Romito, bir ilkokulda yaptıkları etkinliğe gelmemi rica etti. Roberto Sardelli, 1960 sonlarında Roma'nın tarihi su kemerlerine yerleşip 1970 başlarında zorla tahliye edilmiş ailelerin çocuklarına temel eğitim sağlamaya başlamış, Vatikan karşıtı bir rahip. Fabio Grimaldi tarafından çekilmiş ve yarı arşiv malzemesi içeren "Non Tacere, Don Roberto e la Scuola 725" adlı 60 dakikalık belgeseli Sardelli açıklıyor. İtalyanca bilmesem de, belgeselde olup bitenleri Sulukule deneyimi, çocukların yaşadıkları ve Lorris Mizrahi'nin 1 Mayıs mahallesindeki yıkımları görüntülediği belgesele olan benzerliğinden dolayı anlıyorum. Okula gidemeyen çocuklara okuma-yazma öğrettiği "Roma'nın Paolo Freire"si Sardelli, şimdilerde birer yetişkin olan öğrencileriyle ilişkisini sürdürüyor, onlarla beraber arazi spekülasyonuna karşı örgütleniyor.

Lorenzo'nun yaşadığı Piazza Vittoria parkının bulunduğu semt Roma'nın Termini tren istasyonunun yanında yer alıyor. Birçok farklı kültürü barındıran semt, birçok kentin tipik göçmen semtlerinden ayrışıyor. Küçük, kurtarılmış bir alan olan, sokakların ve parkın göçmenler tarafından kullanıldığı bu mahallede iki kapalı pazar var. İlki, Bangladeşli ve Pakistanlı göçmenlerin tekstil ürünleri sattıkları, küçük dikiş atölyelerinin bulunduğu kompleks; diğeri ise sebze-meyve pazarı. Küçük bir hale benzeyen bu pazarda kilosu 1.5 avroya, alışık olduğumuzdan biraz daha uzun, lezzetli bir bamya çeşidini bulabiliyorsunuz. Nasıl pişirileceğini bilmeyen İtalyanlar için bamya ve diğer yabancı sebzeler, kentin göçmen kültürüyle ortaya çıkmış. Bu türden sebze ve meyvelerin neredeyse tamamı kentin kenarındaki küçük tarlalar-

da, bahçelerde yetiştirilmeye ve pazara getirilmeye başlanmış. Çinli, Afrikalı, Bangladeşli, Pakistanlı, Koreli, İtalyan, birçok milletten insanı erken saatlerden itibaren pazarda alışveriş yaparken görebiliyorsunuz. Mahallenin çoğunluğunu oluşturan Çinliler, Roma Belediyesi'ne "China Town" oluşturmak için başvurmuşlar, fakat talepleri geri çevrilmiş. Ezici çoğunluktaki Çinliler işlettikleri ufak oteller ve lokantalar dışında birbiri ardına açtıkları küçük tekstil dükânlarında faaliyet gösteriyor. Durumcu Enternasyonal'in taktiklerini ödünç alarak on senedir Roma çevresinde uzun yürüyüşler düzenleyen, boş ve marjinal bölgelerde, Roman veya Kürt topluluklarının yaşadığı kamplarda çalışan, çoğunluğu mimar olan Stalker grubunun kurucularından ve Primavera Romana adlı topluluğun parçası olan Lorenzo ile Piazza Vittoria'nın etrafındaki mahallelerde dolaşıyoruz. Haftasonu düzenlenecek muhalif bir etkinliğe yemek yapmak için pazardan sebze alıyoruz. La Repubblica meydanında işçilerin iş koşullarını protesto etmek için düzenlediği gösteriye uğruyoruz. Amaçlarımızdan biri de, Lorenzo'nun arkadaşları Pakistanlı göçmenleri bulup aldığımız bir sebzenin nasıl pişirileceğini öğrenmek. Kalabalık protestocular ve çevik kuvvet arasında, elimizdeki garip yeşil sebzeyle Pakistanlı arkadaşın yemek tarifini anlamaya çalışıyoruz.

Yakında boşaltılacak olan bir Roman kampının yanındaki 21 binadan oluşan bir akıl hastahanesinde, suyun özelleştirilmesine karşı üç gün boyunca kültürel bir etkinlik düzenlenecek. Planımız, Lorenzo ve Giulia'nın üyesi olduğu muhalif grupla yemek yapmak ve kent üzerine çalışan mahalle ve işgal evi tem-

silcilerini davet etmek. İtalyanların aşına olmadığı bamyadan nohutlu bamya, ayrıca uzun boylu bürülceden tarator yapıyorum. İtalyanca bilmediğim için yemek yapmakla geçirdiğim ve üç gün süren etkinlik boyunca pek bir şey anlamıyorum, ama bir yandan da her şeyi idrak ediyorum. Muhalif gruplar suyun ve arazilerin özelleştirilmesini bir yana bırakıp kıyasıya birbirlerini ve farklı protesto biçimlerini eleştiriyorlar.

Karşı-kültür etkinlikleri düzenleyen grupları, müşterek ve kolektif bir amaç için bir araya getiren bir ağ mümkün mü? Ya da örgütlü yapılar içinde yer alıp klasik manifestal taktikleri devam ettirerek bildiğimiz sistem karşıtı muhalif hareketleri oluşturmaya devam etmek mi gerekiyor? Anladığım ve gördüğüm kadarıyla, Roma'da ilk soruya cevap arayan bir topluluk oluşuyor. Primavera Romana gibi zeytin toplayan, kent içinde saatlerce yürüyen, kent temsilcileri veya yiyecek üreticileriyle görüşen ve yüz kişi civarında katılımcıyı haiz bu "toplanma, toplaşma" grubu İstanbul'a göre kısıtlı bir ölçeğe sahip. Acaba bu küçük grup, İstanbul'la benzer kentsel sorunlarla boğuşan Roma'da karşıt bir kent kültürü pratiği geşitirebilecek mi?

Pelin Tan

"Multi-kulti"den uzakta, millî cihada yakında

BERLİN- Güneşli bir ekim günü. Soğuk ve puslu Almanya havasından eser yok. "Kırmızı. Beyaz. En büyük. Türkiye" ile başlayan ve yaratıcılıkta sınır tanımayan türlü sokak tezahüratları eşliğinde Almanya-Türkiye maçı gününde Berlin sokaklarında turluyorum. Berlin için "küçük Türkiye" diyenler bir de o gün görsünler. Berlin'de yaşayanların yanı sıra maç için Avrupa'nın dört bir yanından ve Türkiye'den Berlin'e gelenlerin kalabalığı, akşam Berlin Olimpiyat Stadyumu'nda neler olacağının habercisi gibi. Sokakta, otobüste, metroda, tramvayda, her yerde -olanlara alışkın gözlerle bakan Almanların arasında- alkış tutup "Türkiye, Türkiye" diye bağırانlar, "Türkün gücünü dünyaya

gösterme" şiarıyla akşama hazırlanıyor. Buralarda gelenek, maç saatinden önce Türk restoranlarına, mekânlarına gidip milli duygular pekiştiriliyor. Biz de Berlin'in en ünlü Türk restoranlarından birine gidip bu geleneği ifa ediyoruz. Restoranda saatlerdir çalan "Gençlik Marşı" ve "10. Yıl Marşı", masalardaki maç muhabbetinden arada kafasını kaldıranların eşlik edip bayrak salladığı fon müziğine dönüşmüş. Zahir, herkes bağıra bağıra söyleyebilsin, ulusal duygular sel olup aksın diye müziğin sesi arasına yükseliyor ve hep bir ağızdan marşlar söyleniyor. Restoranın olduğu köşe başı, üzerinde milli takım forması, elinde rakısıyla "Gençlik Marşı" söyleyen Türklerle epey seyirlik. Sohbetlerin ana odağı belli: Dünya Kupası'nda Almanya takımındaki performansı ile kendini gösteren –ana akım medyanın Türkiye takımı Dünya Kupası'nda olmasa bile milli duyguları okşayarak nasiplemeye çalıştığı– Almanya doğumlu Türkiye kökenli futbolcu Mesut Özil. "Niye Alman milli takımını seçti", "Bu maçta gol atar mı", "Gol atarsa sevinir mi" şeklinde devam eden sorular, aslında sorulmadan cevaba, cevaplardan ise yargıya varıyor: "Türkiye'yi seçmeliydi."

Savaş mı, maç mı?

Maç saati yaklaşırken yavaş yavaş stadyuma doğru yol almaya başlıyoruz. Trafığın hali İstanbul'u hatırlatıyor, çok geçmeden Almanya'da yaşayan bir Türk rehberin söyledikleriyle zihinler aydınlanıyor: "Türkiye ya da Türk takımlarından birinin maçı olduğunda trafik kilitleniyor, çünkü Türkler çoğunlukla arabalarıyla stadyuma geliyor. Almanlarsa metroyu kullanarak maça geldiği için diğer maçlarda böyle bir sorun yaşanmıyor." Stada yürürken hem tezahüratların hem de kıyafetlerin çeşitlendiğini fark etmemek mümkün değil. Fes, kavuk ya da sarık takanlardan tutun da, yeniçeri kıyafeti giyenlere kadar bir kostümlü balo görünümü çizen Türk taraftarlar, "gâvur"la yapılabacak olan maça ulusal tarihinde ki şaşaalı günlerden gönderme yapıyor. Satır altındaki mesaj: "Bir Türk dünyaya bedeldir." Çokkültürlülüğün tam kalbinde yer alan Mesut Özil'i Almanya milli takımını seçtiği için yuhalamak ise gurbet milliyetçiliğinin

tavan yaptığı nokta. "Mehter Marşı" eşliğinde stada giren bir grup Türk taraftar, bir süre sonra tezahüratı "Ya Allah Bismillah Allahuekber"e çeviriyor.

Stadın içi Almanlar için küçük bir cehennem görünümünde. Zorlukla seçiliyorlar, sadece bir kale arkası toplu halde onlara ait. Kapalı tribünlerde de bölüm bölüm Almanya bayrakları görülüyor. Geri kalanın renkleri belli: Kırmızı-beyaz. Arkamda yaşlarının 20-25 civarında olduğunu düşündüğüm gurbetçi Türklerin konuşmalarına kulak kabartıyorum: "Mesut ayağına topu her aldığı anda ısıklıyoruz, tamam mı?" "Niye" diye sorarken buluyorum kendimi. Tek bir soruyla tansiyon yükseliyor. "Türk değil mi Mesut? Niye Almanların formasını giyiyor? O bizim için utanç kaynağı" diyor biri, öteki "bol bol küfür edeceğiz işte" diye devam ediyor. "İyi de, burada doğmuş büyümüş, buranın altyapısında yetişmiş. Bundan normal bir şey var mı" diye merakımı anlatmaya çalışırken, "biz küfür edeceğiz, sen karışma" diye giriyorlar araya. Mesut'un annesine, bacasına, sülâlesine kadar varan küfürler havada uçuşuyor. Mesut topu ayağına aldığı anda ortalık organize bir şekilde "yuh" seslerinden ve küfürden yıkılıyor. Kulakları sağır eden yuhalamalar ve küfürler bir daha Almanya'da böyle bir maç izlemeye tövbe ettirecek kadar etkili. Topun Mesut'ta olmadığı zamanlarda ise malûm, hoplayıp zıplayarak söylenen tezahüratların biri bitiyor, biri başlıyor. Her yuhalamada ve küfürde çaresizce etrafıma kötü kötü bakıyorum, bilmukabele onlar da bana tabii. Sadece Türklerin olduğu bir tribünde "kutsal" milli takıma tezahürat yapma-

dan, üstüne üstlük de Mesut'un Almanya'da oynamasını normal bularak sadece ve sadece oynanan futbolu izlemeye çalışmak, devre arasında bana şöyle bir tepkinin kusulmasına mahal veriyor: "Sen Mesut'u tutuyorsan, aşağıda başka yer var. Burası tarafsızların, Yahudilerin yeri değil, Türklerin yeri. Sen Türk değilsen, git aşağıda tarafsızların yanında otur." Yahudiler mi, tarafsızlar mı, aşağısı mı, neler oluyor? Ben neredeyim? Gerisi malûm, dayak yemekten küçük bir beceriyle son anda kurtuldum.

Almanlara Mesut, Türklere Aurelio

Maçın en ilginç anlarından biri, Mesut'un ikinci golü atmasından sonra "Mesut" diye bağırarak Alman taraftarlarla Mesut'u yuhalayan Türk taraftarların tezahüratı kapışmasıydı. Alman taraftarlar uzunca bir süre Mesut'a destek olmaya çalıştılar. Bir ilginçlik de, Türkleştirildikten sonra Mehmet adını alan Brezilyalı oyuncu Aurelio'nun maçın ilk yarısında sakatlanıp sedyeyle taşınırken Türk taraftarların "Mehmet, Mehmet" diye bağırarak gösterdiği Aurelio sevgisiydi. Öyle ya, adının değişmesiyle Türk olmanın onuruna eriştiği düşünülen Aurelio doğru yolu bulmuştu, doğup büyüdüğü ve futbolu öğrendiği Brezilya yerine Türkiye milli takımını seçerek! Yaptığımız her şeye kılıf uydurmakta üstümüze yok.

Almanya'da uzun zamandır gündemde olan ve son günlerde Almanya Merkez Bankası'nın (Deutsche Bundesbank) eski yöneticilerinden, tüm Avrupa'da hortlayan ırkçılık dalgasının yeni peygamberi Thilo Sarrazin'in "Almanya Kendini Yok Ediyor"

adlı çok satan kitabında aşırı göçün Almanya'yı yok ettiğini, Müslüman nüfus yüzünden toplumun entelektüel düzeyinin düştüğünü savunmasıyla yenden başlayan multi-kulti tartışmaları aklımıza gerekiyor. Kamuoyu yoklamalarının Sarrazin'in tezlerinden beslenen bir partinin yüzde 15'in üzerinde oy alacağını ortaya çıkarması, ırkçılığın yükselişinin en önemli işaretlerinden biri.

1950'lerin ikinci yarısından sonra ucuz emek için aralarında Türkiye'nin de olduğu bazı Avrupa ülkeleriyle anlaşmalar yapan Almanya'nın "geçici" gözüyle baktığı işçilerin kalıcı olacağını hiç hesaba katmadan, kalıcı oldukları andan itibaren de çokkültürlülük ve entegrasyon sorunuyla ilgilenmeden göçmenleri sosyal hayatın dışına itmesi, uzun ikametçilerin paralel yaşamalar sürmesini beraberinde getirdi. Ancak ilk kuşak göçmenleri vasıfsız emek gücü olarak kendi içlerine kapatan bu psikoloji, ikinci ve zaman zaman da üçüncü kuşağın bir kısmında içinde yaşadığı toplumdan nefret etme ve kendini tamamen soyutlama şeklinde tezahür ederken, diğer kısımda çokkültürlülüğü avantaja dönüştürenler multi-kultinin başarılı temsilcileri olarak karşımıza çıkmaya devam ediyor. Almanya'nın 17 yaş altı milli takımındaki (U-17) futbolcuların 6'sının Türk olması, 20 yaş altı milli takımlarının tamamında ise 15'e yakın Türkiye kökenli futbolcunun olması, Mesut Özil'lerin katlanarak artacağını göstergesi. Alman milli takımı Polonya, Türkiye, Tunus, İspanya, Brezilya asıllı futbolcularıyla tam bir multi-kulti örneği değil mi zaten?

Elif Erdem

BİR HUKUK PROFESÖRÜYDÜ

Sert çünkü haklı

Eskiler, haliyle bugünkülerden çok farklıydı. O zamanlar edep / terbiye diye bir şey vardı. Egemen değer iktidar, para, şan-şöhret, medya değildi. Cumhuriyetçilik önemli bir ideolojydi. Kimlik, haysiyet ve bağımsızlık da...

OKTAY EKŞİ'yi 1961 Kurucu Meclisi'nden tanıyan bir hukuk profesörüne sormuştum.

- Tanır mısınız?

- Tanıdım...

- Nasıl bir şahsiyettir?

Cemalini buruşturarak:

- Çok şeffaf, demişti.

Anlamamıştım. Çünkü şeffaflık genelde olumlu bir nitelik ya.

- Nasıl yani?

- Çok şeffaf bir adamdır. Önümden geçer, ben onun arkasındaki duvarı görürüm.

Çok hoşuma gitmişti bu şeffaflık. Çünkü birtakım adamlar vardır, bizatihi kendileri herhangi bir değer ve önem arzetmez. Ancak temsil ettikleri ya da sırtlarını dayadıkları gücün sözcüsü oldukları için, dolaylı bir değere ve öneme sahip olurlar. Hürriyet'i ve devleti çekin arkasından, hiçbir şey kalmaz bu şahsiyette. O kadar şeffaf ki, uçucu... Buhar olmuş sanki. Özgül yoğunluğu sıfır.

Her şeye rağmen AKP basıncıyla istifa etmek bile pek iç açıcı bir tutum olmasa gerek. Ne AKP ne de Ekşi açısından.

Hukuk profesörü, 27 Ma-

yıs'ı olumlu karşılayanlardandı. Hatta kendi alanında katkıda da bulunmuştu askerî yönetime. Yine de, askerî hukukun askerî müzikten farklı olmadığına inanırdı. 12 Mart döneminde bir başka hukuk profesörü (Nihat Erim) başbakan olmuştu. Ve bir cevher yumurtlamıştı: "61 Anayasası, Türkiye için lükstür." O gün bugün onun adı Lüks Nihat olmuştu. Lüks Nermin gibi. Kimileri de Balyoz adını vermişlerdi Erim'e.

Hukuk profesörü ise, Voltaire-Rousseau-Sartre aydın geleneğine sadık olduğu için, "bir bilimadamı olarak, bir hukuk profesörünün, bir siyasî partiye girip yöneticisi olması zaten aydın bağımsızlığı açısından yeterli kadar olumsuz bir şeydir, bir de başbakan olması hiç kabul edilir bir davranış değil" demişti.

Bu araya bir Galatasaray (Mekteb-i Sultani) anekdotu ekleyelim: Başbakan Erim de (maalesef) mekteplidir. Mektepli iki gazeteci, Akşam'ın Yazı İşleri Müdürü Doğan Koloğlu ile

köşe yazarı (Şeytan'ın Gör De-diği) Çetin Altan hapistedir. Haziranın ilk pazarı okuldaki geleneksel pilav gününde Koloğlu ve Altan'ın sınıf (okul sınıfı, Marksist sınıf değil!) arkadaşları, oy birliğiyle karar alıp hapisteki arkadaşlarına Galatasaray Pilavı gönderirler. O pilav Erim'in ağzında zakkum tadı bırakır. Hapisteki iki gazeteci içinse pirinçlerin her biri gül dayanışması habbesidir.

12 Eylül öncesi onlarca aydın, profesör faşist kurşunlara hedef olurken, umutsuzluğun en karamsar günleri yaşanır. Orgeneral Kenan Evren'in adı Enver olmuştur. "Askeri kırdıran Enveri Paşa!"

Televizyonun hem günlük hem de siyasî hayatımıza fazlasıyla girmesiyle ekran karşısındaki hukuk profesörünün değerlendirme ve tepkileri ilgimi çekmeye başladı. Mesela darbe anayasasının mimarı Aldıkaçtı için eleştiri şuydu: "Bizim fakültede 2. sınıf sözlüsüne girse çıkar. Ben çaktırırm her halükârda!"

Sonra o zaman da Kurucu

Meclis gibi bir şey kurmuşlardı. Televizyon o Meclis'in bazı oturumlarını yayınlardı. Hukuk profesörünün bir saptaması: "Burada bu Meclis'e girenlerin hiçbirisi Fransız Meclisi'nde 'Huissier ya da Appariteur' tabir edilen hademe bile olmaz!"

Özal döneminde ise sinirleri çok gergindi profesörün. Kendisini yıpratmamak için televizyon haberlerini sesini kısarak izlerdi. "Görüntülerinin de pek öyle bir şeye benzediği yok ama, hiç olmazsa cehaletlerini, saçmalıklarını dinlemek zorunda kalmıyorum" demişti.

Cumhuriyetin ilk aydın kuşağına mensuptu. Atatürk konusunda dengeli bir eleştirel yaklaşıma sahipti. Marksist literatürü yakından takip ederdi. Daha da önemlisi, kendi uzmanlık alanında bildiği yabancı dillerdeki kitapların neredeyse tümünü aklıkla, harıl harıl okurdu. Altını çizerek. Sonra da söz konusu kitabı yakın bir iki meslekdaşına gönderirdi. "Sonra bir konuşalım."

"Fransızlar buna 'curiosité scientifique' der, kelime anlamı 'bilimsel merak'tır, ama merak yanı ağır basar. Bizde ne merak var ne de bilim. Merak insanın içinde olacak, sonradan öğrenilen bir şey değil. Merak yoksa bilim de olmaz" cümlesini yazmadı bir yere ama, sık telaffuz etti.

Barbara'nın "Nantes" şarkısını bilir misiniz? **Ragıp Duran**

SAADETLER DİLERİM SERGİ

TURGUT YÜKSEL

21 aralık 2010 // 19 ocak 2011

Karşı Sanat Çalışmaları

Gazeteci Erol Dernek Sokak, No 11/4 Hanif Han, 34420 Beyoğlu İstanbul T: 212 245 71 53 // 2 12 245 71 54

Ulusalcılar için devletin dokunulmazlığı neyse, liberaller için de şirketin dokunulmazlığı odur. Şirket ve üretim süreçleri, mahremiyetleri kendinden menkul özel alanlardır liberaller için. (Gerçi İslâmcılar da şirket içini “aile içi” metaforuyla mahremleştirmekte pek mahirlerdir.) Hukuk önünde eşitlik ilkesi, yasal bir kişilik taşıyan anonim şirket ve birey olarak işçinin başına gelebilecekler bağlamında hiçbir ağırlık taşımaz; laf-ı güzaftır.

Nasıl mı? Anonim şirketlerin hukukî olarak “sınırlı sorumlulukları” vardır. Şirketin iflası halinde bile şirket sahipleri, yani kapitalistler, ancak ve ancak “ödenmiş sermaye”ye olan katkıları oranında sorumlu tutulabilirler. İşçiler ise birey olarak sınırsız sorumluluk taşır.

Soyuttan somuta geçelim derhal. Koza Altın İşletmecilik A.Ş.’yi ele alalım örneğin. Bergama’da siyanürle altın çıkaran bu şirket halka açık da olsa, şirketin aslî sahipliği bir ailenin fertlerine aittir. Ancak aile fertleri bu şirketin faaliyetlerinden doğacak zararlar veya şirketin iflası durumunda sadece şirketin ödenmiş sermayesine koydukları paylar ölçüsünde sorumlu tutulabilirler.

Olmaz ya, hadi oldu diyelim, Koza Altın İşletmeleri A.Ş. yanlış bir halt etsin. Siyanürü madenin etrafında bulunan akarsu ve topraklara sızdırsın. (BP’nin Meksika körfezinde yediği nane aklınıza gelmiştir hemen... Aynen). Çiftçilerin şimdiki ve gelecekteki ürün kayıpları bu siyanür sızıntısının sonucunda hiç kuşku yok ki büyük meblağlara mâl olabilecektir. Hatta can kayıpları dahi olabilecektir. Varsayalım maddî zararın karşılığı 1 milyar TL. Eğer şirketin ödenmiş sermayesi 10 milyon TL ise, uzun hukukî mücadelelerden sonra (o da, dava kazanılırsa) şirketin sahibi aileden tahsil edilebilecek meblağ da işte bu miktarla sınırlıdır. Daha bitmedi.

Şirket bu “kaza” sayesinde veya uluslararası altın fiyatlarının uçması vesilesiyle aynı dönemde kârlarını katlamış olabilir. Varsayalım 100 milyon TL kâr etmiş olsun. Hukuken bu paraya dokunulamaz. Zira kâr hissedarlarca cukka edilir. Nemiş kazın ayağı? Kâr özel, risk toplumsal. Oh ne âlâ!

İşçi Alper’e kameralarımızı çevirelim. İşçi Alper, özel alanda bulunan Koza Altın İşletmeleri A.Ş.’ye ait bir araca belki de daha önce haksız yere işten atıldığı için ya da sırf kafası bozuk olduğu için zarar verdi. Şirket dava açıp kazandığı takdirde zavallı Alper’in sorumluluğu sınırsızdır. Tüm zarar Alper’in varsa özel varlığından, yoksa sonraki kazançlarından tahsil edilir.

Bu karşılaştırma dahi liberallerin dogması olan hukuk önünde eşitliğin bazı bağlamlarda kof bir retorik olduğunu gösterir.

Son iktisadî kriz bunun tekil bir vaka olmadığının alenen ortaya koydu. Krize sebep ve aracı olan finansal kurumların, özellikle de bankaların zararlarının vergi yükümlülükleri tarafından üstlenilmesi “özel kâr ve toplumsal risk” gerçeğinin faturasının da devasa boyutlarda olabileceğini gösterdi.

Doktora tez hocam Samuel Bowles’un

SINIRLI SORUMLULUK

Liberalin mumu şirkete kadar

AKP’nin lojistik desteğinin “liberaller”den geldiği malûm. Yoksa bu “muhafazakâr demokrat” hareketin İslâmî kökenlerine referansla, sözgelimi hukuk ve iktisat alanında cephaneye yığılması kolay değil. Bir anlığına faizin yasaklandığını ve çekeşliliğin yasallaştırıldığını düşünün mesela (zina ve Merkez Bankası’nın bankaların rezervlerine ödediği faizin kaldırılması tartışmalarını hatırlayalım.) AKP’nin liberal lojistik kaynaklarında ne görüyoruz peki? Sivil toplum ve bireyi devletin ceberrutluğundan kurtarma, siyasal ve kültürel özgürleşme, soyut bir hukuk önünde eşitlik vurgusu, en çok da liberal “kalkınma” vaadi... Şu hukuk önünde eşitlik vurgusuna yakından bakalım. Zira bu kavram, “piyasa”ya çıkıp somutlaşınca kuvvetten kesiliyor.

(“Kapitalizm ve Demokrasi”, 1986, Ayrıntı Yayınları) uzunca süre önce dile getirdiği gibi, liberalizmin demokrasi meselesindeki açmazı, kapitalizmle olan yatak arkadaşlığıdır. Liberalizmin demokrasiye dair sunduğu en temel önermeleri (bireysel özgürlük ve bireysel sorumluluk; hesap verebilirlik) mantıkî sonuçlarına doğru genişletirsek kapitalizm çuvalar. Örneğin devlet karşısında sivil toplum ve bireyi koruyucu hukukun izdüşümü, şirket yönetimi ve sahipleri karşısında işçileri ve tüketicileri koruyan iktisadî norm ve yasaların yerleşmesidir. Liberallerin ise bu konuda üç maymun kadar bile cephanesi yoktur, olmaz da. Siz hangi liberalin anonim şirketlerde sınırlı sorumluluğun kaldırılması gerektiğine dair bir düşünce savunduğuna ya da işçi konseylerinin, özyönetimin ve tüketicilerin şirketleri denetleyebilmesi hakkında iki kelâm ettiğine şahit oldunuz?

Siyasî liberalizm ve iktisadî liberalizm arasındaki derin uçurum ustaca gizlenmek zorundadır. John Stuart Mill yerine Friedrich Hayek başta edilir. Siyaseten patolojik seviyede sergilenen demokrasi tutkunluğu iktisadî alana gelince yerini otistik bir tavra bırakır. Herkesin oy hakkı, dolayısıyla sesi, nefesi vardır –ancak parası kadar.

Mektepli arkadaşlara bir tez önerisi

Sonuç olarak, bir liberal (sol) demokrat gördüğünüzde, ona anonim şirketlerin sınırlı sorumluluğu ve işçilerin şirket yönetimine katılması (örneğin yönetim kuruluna temsilci olarak atanması) konusunda ne düşündüğünü sorun.

Tez yazmanın en büyük derdi ilginç ve yapılabilir bir konu bulmaktır. Bu yüzden bir tez önerisi sunacağım sevgili mektepli arkadaşlarım için:

İMKB’deki şirketlerin KAP (Kamuyu Aydınlatma Platformu) sitesinde bilançolarını ve sahiplik bilgilerini açıklama yükümlülükleri var. Şirketlerin sahipleri çoğunlukla diğer şirketler ve meşhur aileler çıkıyor. Örneğin Akbank’ın sahibi Hacı Ömer Sabancı Holding. Bu holdingin sahibi Sabancı ailesi bireyleri ve başka şirketler. Bu şirketleri Ticaret Sicil gazetesinden bulup sahiplik yapısını öğrenebilirsiniz. Bu gerçek kişilerin kişisel servetleri de Forbes tarafından derleniyor. İMKB’deki şirketlerin kârlarının ödenmiş sermayelerine oranlarıyla bu kişisel servetler arasındaki ilişki nedir? Bu araştırma kimlerin riskleri Türkiye toplumuna yüklerken kârları kendi hanelerine yazdığının bir muhasebesi olacaktır.

Alper Duman

Hedef müşteri memnuniyeti

Sağlıkta Dönüşüm Projesi, aile hekimliği uygulamasının kasım itibarıyla İstanbul'da da hayata geçirilmesiyle tam gaz devam ediyor. Aile hekimliği sağlığın özelleştirilmesinde temel bir aşama mı, yoksa vatandaş hastane zincirlerinin soygunundan ilk etapta koruyacak mı? Koruyucu sağlık uygulamaları gelişecek mi, yoksa doktorlar hasta sayısını artırmak için mahalle düzeyinde dahi reklamcılığa mı soyunacak? Türkiye'nin hazırlıksız giriştiği yeni sağlık politikalarını Marmara Üniversitesi Aile Hekimliği Bölümü'nden Mehmet Akman'a sorduk...

Sağlıkta yeni uygulamayla ilgili tartışmalarda iki ifadeye rastlıyoruz: "Aile hekimliği uzmanı" ve "aile hekimi". Aralarında bir fark var mı?

Mehmet Akman: Bu, Türkiye'deki kültürel algıyla alakalı. Örneğin, İngiltere'de "genel pratisyen" ve "aile hekimi" aynı kavram. Almanca'da "ev doktoru" deniyor. 1950'lerden beri varolan bir kavram bu, Türkiye yirmioğuz yıl geriden geliyor. Bugün yaklaşık iki bin aile hekimliği uzmanı, 20 bin pratisyen var. Bizde genelde pratisyen algısı olumsuzdur; "uzman doktor bilir" denir. Pratisyen hekime ilaç yazdırılır, evden çıkamayan komşunun reçetesi götürülür. Tedavi hizmeti beklentisi yoktur... 1960'larda, aile hekimliğinin tanımı yeniden yapıldı. Meslek birliği WONCA (Dünya Aile Hekimleri Örgütü), aile hekimlerinin mezuniyet sonrası eğitim almasını istiyor. Dünyada bizdeki gibi mezuniyet sonrasında hemen hasta görmeye başlayan hekim anlamında pratisyen kavramı pek kalmadı. Bizde de artık pratisyenlerin hepsi aile hekimi olarak algılanmaya başlanıyor. Türkiye'de aile hekimliği uzmanlığı 1980'lerin ortalarından itibaren gündeme geldi. Özellikle '90'lardan bu yana her hükümet bu uygulamaya geçmek istedi. Belli bir sayıda aile hekimi üretilirdi, ama devlette onların çalışabileceği alanlar sunulmadı. Türkiye'de uzmanlık kavramı içinde sağlık ocağında çalışmak yok. Kasabalarda, iki-üç hekimle dönebilecek az yataklı hastaneler kuruldu. Bunlar için aile hekimleri idealdi. Farklı uzmanlıklardan hekimler yerine bir aile hekimi, birkaç pratisyen o hastaneleri döndürebiliyordu. Kamuda da, özel sektörde de joker eleman gibi kullanıldılar. Ancak 2003'te başlayan Sağlıkta Dönüşüm Projesi'nde birinci basamak yeniden yapılanma sürecine girdi.

Bu yeniden yapılandırma beklentileri karşıladı mı?

İyi yanları da var, eleştirilen beklentileri karşılamayan yanları da. Herkesin bir hekiminin olması ve birinci basamağın sadece ilaç yazdırılan yer değil, aynı zamanda tedavi eden yer olması önemli bir kazanım olacak. İkincisi, aile hekimliği uzmanları gerçek yerlerine, birinci basamağa döndüğü için uz-

manlık eğitimi de yeniden yapılandırıldı. Yeni müfredada göre, sadece devlet hastanelerinde eğitim alarak uzmanlık yapamıyorsanız, birinci basamakta da eğitim almanız lâzım. Dünyada da böyle, çünkü yetiştirdiğiniz hekim Aile Sağlığı Merkezi'nde çalışacak ve problemlerin yüzde 70-80'inin birinci basamakta çözülebilmesi lâzım; bunun yüzde 90'lara çıktığı ülkeler var. Sağlık çok pahalı, modern teknolojiler geliyor. Uzmana gitmek daha çok tetkik, görüntüleme yöntemi, müdahale demek. Problemleri büyük ölçüde birinci basamakta çözmek maliyet düşürüyor. Ayrıca, hekimle kurduğunuz ilişkideki devamlılık, sizi sürekli takip eden bir hekimin olması da önemli bir avantaj. Diğer taraftan, Tabipler Odası bu uygulamaya karşı. Sol görüşlü yapılar da karşı, çünkü bunu özelleştirme olarak görüyorlar. Uygulamanın arkasında Dünya Bankası'ndan alınan 200 milyon dolarlık kredi var. Sonra yaklaşık

Uygulamanın arkasında 200 milyon dolarlık kredi var. Dünya Bankası bunu boşuna vermiyor. Devletin sağlık yükünü azaltmak küreselleşme politikalarının bir uzantısı.

60 milyon euro'luk bir kredi daha alındı. Hep "iyi şartlarda" geri ödemeli, ama sonuçta hepsi ödenecek. Dünya Bankası bunu boşuna vermiyor. Devletin sağlık yükünü azaltıp bunun kendi mecrasında akmasını sağlamak, küreselleşme politikalarının bir uzantısı. Hekimler sözleşmeyi Sosyal Güvenlik Kurumu'yla, yani devletle yapıyor. Para büyük oranda Sağlık Bakanlığı'ndan değil, Maliye'den geliyor.

Sağlık ocakları Aile Sağlığı Merkezi'ne (ASM) dönüştüğünde, aile hekimleri bu merkezlere mi atanacak?

Sağlık ocağında, devlet kendi mekânında memurlarına hizmet verdiriyordu. Yeni düzendeyse hizmeti kendi belirlediği koşullarda, kendi belirlediği ücretle satın alacak ve mekânı hizmeti veren hekimin sorumluluğuna bırakacak. Bir nevi muayenehanecilik. Devletin sunduğu sözleşme çok bağlayıcı: Başka kimseyle çalışamazsınız, tam gün sadece devlete çalışmak ve 4000 kişiye bakmak zorundasınız.

Sağlık ocaklarındaki hekimler dışındaki

hemşire, ebe gibi yardımcı sağlık elemanlarının durumu ne olacak?

Bugün sağlık ocaklarındaki tüm sağlık personeli devlet memuru. Tabii istisnalar olabilir. Özellikle hizmetli personelde birçok yerde "taşeronlaşma" var. Ama hemşireler, ebeler, doktorlar kadrolu devlet memuru. Yeni sistemde şu anda her şey hekim üzerinden yürüyor. Sorun çıkarsa bakarsınız, kervan yolda düzülür mantığıyla yaklaşıyor. Hekimin, yanında çalıştırdığı personelinin işvereni olması, yardımcı personelin ücretini ödemesi öngörülüyor. Belki geçici bir süre devlet bu personelin ücretini ödüyor olabilir, hekim tüm bu ihtiyaçlar için belli kalemlerde ödeme yapabilir. Uygulama nasıl gidecek, görmemiz lâzım. Yardımcı personeli hekim mi sigortalattırarak gibi sorular henüz yanıt-sız. Aile hekiminin vakaları ayıklayıp uzmanlara yönlendirmesine benzer bir işi gebelik sürecinde ebeler yapıyor. Dört bin kişiye bakan, poliklinik yapan bir hekimin tarama ve takip yapabilmesi pek gerçekçi görünmüyor. Sağlık ocağından gelen yardımcı personel desteği, yeni uygulamada çeşitli faktörlerle sınırlandırılıyor. Birincisi, hekim maliyetlerine bakacaktır; aldığı her yardımcı personelin ona ekstra bir maliyeti var. İkincisi, bu personelin görev tanımı önceki kadar net değil; sağlık ocağında belki ikisi birden olabilirken, artık hem hemşiren hem eben olma-yabilecek.

Bu modelde bir hiyerarşi sorunu yok mu? Bugün hemşire doktorun çalışanı değil, bunlar değişik sorumluluklar üstlenmiş eşit çalışanlar. Yeni düzende ise bir patronluk ilişkisi getiriliyor...

Hekimlerin hekimlik yapması yetmeyecek, aynı zamanda işletme de bilmeleri, en basitinden, bir muhasebeciyle çalışmaları lâzım. Tamamen işletmecilik mantığıyla düşünmek zorundalar. Burada kural koyucunun kamu yararına karar vermesi lâzım. Mesela mamografi tarama içindir, tarama yapılsın diye ekstra ücret verebilirsiniz. Ama bunu abarttığınızda, o hizmetin gereksiz olarak çoğaldığını da görebilirsiniz. Türkiye'de son yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, diyabet sıklığı ikiye katlandı. Akıllı bir yönetimin bunu engelleyebilecek önlemleri teşvik etmesi, çok iyi planlama yapması lâzım.

Hekim başına 4000 hasta gerçekçi mi?

İdeali 1500-2000; 4000 azamî. En az 1000, en çok 4000 hasta almak zorunda aile hekimleri.

Ücret de hasta sayısına göre, değil mi?

Evet, her hasta için bir lira ödeniyor. 4000 hasta, 4000 lira demek.

Durumun iyileştirilmesi için ne yapılmalı?

Hızlı bir şekilde aile hekimi uzmanı yetiştirilmesi lâzım. Bu, da tıp fakültelerinde öğrenci sayısının artması tartışmasını getiriyor. Alt yapı yeterli mi, nitelik mi, nicelik mi gibi soruları çoğaltabiliriz. Şu kesin ki, birinci basamağa daha fazla hekim üretmek durumundayız.

ASM'ler sağlık ocaklarının olduğu yerlere mi açılacak?

Her 4000 kişi için bir mekân tespiti yapılmak zorunda. Bu mekânın yer seçiminde zorun-

luluk yok. Devlet kullandığı yerleri kiralamak üzere hekimlere sunuyor. Sağlık ocakları hazır kurulu olduğu için tercih ediliyor, ama özellikle büyük illerde, sayı çok yetersiz. Bu uygulamayla birinci basamak hizmet baştan örgütleniyor. İstanbul'da örneğin, neredeyse yüzde 110'luk bir artış olacak. Bu artışın kaynakları tarif edilmiş değil. Aile hekimlerinin "sanal ASM" dediği yerler var. Mesele, sağlık ocağı yoksa, Suadiye'ye gidin, mekân kiralayın, döşeyin... Hiç kolay değil, ama hekimler bunları yapıyor.

Maliyetler ayrıca karşılanıyor, değil mi?

Gezici hizmet yapıyorsanız, kira gibi ciddi kalemlerin masrafını göstermek mümkün.

Gezici hizmet yaşlıların, yataktaki hastaların evine gidip yerinde bakmak mı?

Tabii. 4 bin hasta İstanbul'daki gibi coğrafi olarak tek bir semtte olmayabilir; üç-dört köy size bağlı olabilir. Takip edilen hastalar yaşlı olmasa da, bütün köylere gezici hizmet sunmanız gerekir.

Hangi hekimin hangi ocakta çalışacağı nasıl belirleniyor?

Ocakların paylaşımında bir hizmet puanı koydular. Hekimler, kaç yıldır çalıştıklarına, sertifikalarına, eğitmen olup olmadıklarına göre bir puan alıyor. Seçme hakkı da bu puanla göre yukarıdan aşağı doğru belirleniyor. Aile Hekimi Uzmanları Derneği'nin çabalarıyla uzmanlara öncelik verildi. İstanbul'a kadar böyle işledi. İstanbul'da 3'e 1 kuralı diye yeni bir kural geldi. Bir uzman yer seçince, iki pratisyen de orayı seçene kadar bir başka uzman seçemiyor. Her bölgede en az bir uzmanın olması isteniyor. Bakanlık pratisyen ve uzmanların deneyim paylaşması için bunu fırsat olarak görüyor, ama çalışan arkadaşların anlattığına göre, saha şartları pek böyle bir fırsat sunmuyor.

Hastanın doktor değiştirme hakkı olacağı söyleniyor. Bu gerçekten işleyecek mi?

Hastanın doktor seçebilmesi, hasta hakları açısından gerekli. Birinci basamak hekimi hastanın hayatında çok merkezde. Dolayısıyla, onu seçme hakkı olmalı. Uygulamada belirli koşullar konmuş. İlk altı ay atanan doktorla çalışma zorunluluğu, sonrasında da belli bir sürede belli sayıda değiştirme hakkı gibi sınırlar getiriliyor.

Birden fazla hekimin olduğu bölgelerde, rekabet sorun yaratır mı?

Bu, işin serbest piyasa koşullarıyla ilgili. Siz hekimsiniz, hasta sizden antibiyotik yazmanızı istiyor, ama antibiyotiklik bir durum yok. Siz görüşünüzü anlatıyorsunuz, ama hasta "yan taraftaki hekim yazıyor" diyor. Süresi gelince de hekimini değiştiriyor. Bunlar yaşanabilir.

Posta kutularında doktorların fotoğraflı ilanlarını görme ihtimalimiz var yani...

Belki de. Bir hekim belli bir rakamın altında kalırsa, hasta sayısı 3000'lere düşerse, promosyonlara başlamak zorunda kalabilir. İlaç yazma konusunda fikri değişebilir.

Tam Gün Yasası'yla birlikte değerlendirsek, sağlık politikaları açısından Türkiye şu anda ne durumda?

2003'ten beri Sağlıkta Dönüşüm Projesi de-

MEHMET AKMAN Marmara Üniversitesi

Aile Hekimliği departmanında görev yapıyor; son seçimlerden önce Aile Hekimliği Derneği İstanbul şubesi yönetiminde, Aile Hekimliği Eğitim ve Araştırma Derneği, Türkiye Aile Hekimliği Vakfı gibi kuruluşlarda yer aldı.

vam ediyor, bu sadece birinci basamağa yönelik bir proje değil. Aile hekimliği uygulaması önemli ayaklardan biri. Bir diğer ayağı, tüm geri ödeme kurumlarının (Emekli Sandığı, SSK, Bağ-Kur) birleştirilmesi. Bir başkası da, ikinci ve üçüncü basamak sağlık kurumlarının özleştirilmesi. Dünya görüşünüzü ve durduğunuz yere bakmadan bunun iyisini kötüsünü tarif etmek güç. Bu, "sağlık kimin sorumluluğunda?" sorusuna verdiği yanıtla alâkalı. Bireyin kendisinin mi, devletin mi, yerel yönetimlerin mi? Küreselleşme rüzgârından etkilenen tüm yapılar, devletin harcamalarını azaltmasını hedefliyor. Bu yaklaşımı doğru buluyorsanız, sağlıkta dönüşüm fena gitmiyor; Sağlık Bakanlığı biraz daha kenara çekiliyor, denetliyor, hizmet satın alıyor; personel 657'li değil, sözleşmeli hale geliyor. Bence sağlığın, özellikle temel sağlık hizmetlerinin kamu tarafından finanse edilmesi lâzım. Bugün SGK'da, sahi-

Bir hekim belli bir rakamın altında kalırsa, hasta sayısı 3000'lere düşerse, promosyonlara başlamak zorunda kalabilir. İlaç yazma konusunda fikri değişebilir.

bi devlet olan özel bir sağlık sigortasından bahsediyoruz. Dolayısıyla, bu sistem çökerse tüm ülkenin sağlığı çökmüş olacak. Burada aslında iki temel görüş var. Biri, Bismarççı sosyal güvenlik kurumları aracılığıyla sigortacılığı yaratan yaklaşım. Biz de bugün o yolda ilerliyoruz. Diğer yaklaşımın başlıca temsilcisi de İngiltere, yani vergilerden, bütçeden karşılanan sistem. Bütçeden karşıladığınızda harcamanın sınırını koymak güçleşiyor. Sigorta kendini döndürmek için kısıtlamalar koyuyor.

Birinci basamağın bu şekilde örgütlenmesi ikinci basamakla ilgili yeni bir düzenleme

getiriyor mu? Artık isteyen hastaneye gide-meyecek mi?

Öyle olsa, işleyiş çok kolaylaşırdı. Birinci basamakta maliyetin etkin, sağlık harcamalarının efektif olabilmesi için sevk zinciri gerekir. Yurtdışında aile hekimine gidersiniz, o gerekirse sizi uzmana sevk eder. Türkiye'de bu mecburiyet yok. Düzce'deki pilot uygulamada kısa bir süre bu denendi, kaos çıktı. Bunun hem popüler politiklardan hem de sağlıkçılardan kaynaklanan tarafları var. Hekime sevkle gitmek kültürümüzde yok. Bu davranışın değişmesi, hastanın aile hekimini primer hekimi olarak görmesi lâzım. Dizi ağrıyan herkes romatologdan randevu alıyor, ama Türkiye'de her diz ağrısına bakacak kadar romatolog yok ki. Kaldı ki, hiçbir ülke bu lüksü sağlayacak kadar zengin değil. Gerçekten ciddi ihtiyacı olan bir hasta da uzun süre beklemek zorunda kalıyor.

Aile hekimliği uygulamasının başladığı ve gözlem yapılabilen yerler ne kadar zamandır var?

2004'te pilot yasa çıktı, 2009 itibarıyla 33 ilde uygulamaya geçildi. Türkiye'nin yarısından fazlası, hatta üçte ikisi bu yıl geçiyor. Sistemin etkilerini izleyebilmek için biraz zamana ihtiyaç olacak. Hâlâ gerçek yasa yok ortada, işler pilot yasa üzerinden yürüyor. Yasanın bu yıl çıkacağı söyleniyor, ama seçim sonrasına kalır diyorum.

Önleyici hekimliğe dair değişiklik var mı?

Büyük endişelerden biri bu. Bugün özellikle Halk Sağlığı cephesinin, Tabipler Birliği'nin ortaya koyduğu en temel eleştiri, bu sistemin koruyucu hekimlik uygulamalarını bitirecek olması. Koruyucu hekimlik için kurulan birtakım yapılar var. Bunlardan biri Ana Çocuk Sağlığı Merkezleri, diğeri ebeler ve onların üzerinden giden gebe takip fişleri. Eskiden, sağlık ocağında, her bölgeye bir ebe atanıyordu, evlere giderek gebeleri tek tek saptıyorlardı. Her ASM'de o nitelikte insanlar olacak mı? Daha önce biraz parçalı bir yapı vardı, hekimler için de bu geçerli aslında. Verem Savaş'ta çalışan bir hekim ASM'de çalışacak. Ana Çocuk Sağlığı'nda çalışan, 10-15 yıldır sadece koruyucu hekimlik yapan, rahim içi araç takan

hekim tüberküloz ya da diyabet bakmak zorunda kalacak. Bir hemşireyi yıllarca eğitmişsiniz, diyabet sertifikası almış, bütün diyabetlileri üstlenmiş, insülin tedavilerini biliyor,

ama artık koruyucu sağlık hizmetlerini de verecek, o bilgilerini de hatırlaması lâzım. Parçalanmış bir yapıdan sağlık hizmetinin daha bütüncül, kapsamlı verildiği bir yapıya geçiş yapıyoruz. Bence bu daha anlamlı. Ama bunun altyapısını hazırladık mı, bu bir soru işareti. Aile hekimliğine geçince koruyucu hekimlik olmaz diye bir bilimsel gerçek yok. Dünyada bunları birlikte uygulayan ülkeler var. Aile hekimleri bunları bir arada verebilir. Ama Türkiye'de hastalar ve hekimler açısından böyle bir alışkanlığımız olmadığından, birdenbire bunu gerçekleştirmek güç olabilir. Söyleşi: **Betül Kadıoğlu**

“HAYATA DÖNÜŞ” OPERASYONU DAVASI BAŞLIYOR: ORADA OLALIM

Katledilenler için, adalet için!

19 Aralık 2000’de devlet güçleri tarafından eşzamanlı olarak 20 hapisaneye yapılan ve “Hayata Dönüş” adı verilen operasyonda 28 tutuklu katledildi. Devam eden ölüm oruçlarında 122 kişi hayatını kaybetti. Devletin amacı, tutukluları, hücrelerden müteşekkil F-Tipi cezaevlerinin gayriinsanî şartlarına nakletmekti. Aradan on yıl geçti, tüm delillere rağmen katliam yüzünden tek bir devlet görevlisi bile yargı önünde hesap vermedi. Dönemin Ecevit başbakanlığındaki koalisyon hükümetinden şu anki AKP iktidarına, katliamda birinci derecede sorumluluğu bulunan Genelkurmay Başkanlığı’ndan “Yüce Türk Yargısı”na kadar, devletin tüm unsurları katliamı örtbas etmek için elinden geleni ardına koymadı. “Devlette süreklilik esastır” klişesinin vücuda büründüğü “Hayata Dönüş” Katliamı’nın 10. yıldönümü yaklaşırken, 39 sıradan komando er hakkında açılan dava 23 Kasım’da Bakırköy Adliyesi 13. Ağır Ceza Mahkemesi’nde görülecek. Katliam sırasında Bayrampaşa Cezaevi’nde bulunan TAYAD üyesi Mehmet Güver ve mağdurların avukatlarından Oya Aslan’a kulak veriyoruz.

19 Aralık 2000 günü neredeydiniz?

Mehmet Güver: Katliamın en şiddetli yaşandığı, 12 kişinin öldürüldüğü Bayrampaşa Cezaevi’nde idim. Yanıbaşımda arkadaşlarımız kurşunlarla, bombalarla katledildi, altı kadın diri diri yakıldı.

Ne zamandır cezaevinde idiniz?

1995 temmuzunda girmiştim. TAYAD kurulduğundan beri, 22 senedir dernekte görev yapıyorum, bu sürenin 17 senesini hapisanelerde geçirdim.

Her defasında örgüt üyeliğinden mi suçlandınız?

Bazen yardım ve yataklıktan, bazen üyelikten, bazen yöneticilikten yargılandım. 1995’te yöneticilikten aldığım ceza Yargıtay tarafından üyeliğe indirildi, 12 buçuk yıl aldım. 1996’da arkadaşlarımızın Eskişehir’de açılan hücre tipi cezaevine gönderilmemesi için ölüm orucuna başlayan birinci ekipteydim. 69 gün sürdü. 12 arkadaş şehit oldu. Taleplerimiz kabul edildikten sonra tedavi için Çapa hastanesine götürüldük. Oradaki doktorlar bize “İlk geldiğinizde hiçbiriniz yaşamazsınız diye düşünmüştük. Bir daha uzun süreli açlık grevi yaparsanız mutlaka B1 vitamini alın, beyniniz sağlam kalır” diye tavsiyede bulunmuştu. 2000’deki oruç-

larda bu tecrübeyle B1 alındığı için daha uzun süre yaşandı. 1984 ve 1996’daki oruçlarda 60’lı günlerde ölümler başlıyordu. Önce insan ne söylediğini bilmez hale giriyor, kan kusarak hayatını kaybediyordu. B1’le beraber insan kendinde kaldığı için daha uzun süre dayanabiliyor. Aslında, doktorların da bir tecrübesi yoktu, bizim üzerimizde deneyerek, araştırarak bilgi sahibi oldular. 1996’da sadece şekerli su içiyorduk.

Sizde ölüm orucundan bir hasar kaldı mı?

Yüzde 80 oranında iş göremez raporum, özürlü kartım var. Beş sene sigortalı çalışmışım. Malûlen emekli edildim. SSK raporlarına göre beynim yüzde 80 çalışmıyor. Ciddi miktarda unutkanlık ve dengesizlikten mustaribim. Yön bulmakta zorlanıyorum. Galatasaray’da bir mağazada alışveriş yapıyorum, sonra Taksim ne taraftaydı, uzun süre karar veremiyorum. Ama bunlar ölüm orucundan değil, hücreden. 2000-2002 arasında F-Tipi’nde idim çünkü. Dışarı çıktıktan sonra, altı ayda bir Adli Tıp Kurumu’na muayeneye gidiyor, iyileşmemişsen altı ay daha rapor alıyordun. Üçüncü altı ayda kurum bana “hastalığı sürekli, hapisane şartlarında hayatı tehlike vardır”

diye rapor yazdı. Bu rapora istinaden cumhurbaşkanı (Ahmet Necdet Sezer) cezası kaldırdı. Sonra, tecridi anlatmak için Ankara’ya gitmiştik. Abdi İpekçi Parkı’nda 1230 gün oturma eylemi yaptık. Önce gözaltına alındık, sonra rapora rağmen tutuklandım, sekiz ay Sincan F-Tipi cezaevine kondum.

Hücre tipi cezaevlerinin nasıl etkileri olabileceğini önceden biliyor muydunuz?

F-Tipleri gündeme geldiğinde, içeride dünyadaki örnekleri, bu tür hapisanelerin insanlara etkilerini araştırdık, doktorlara danıştık, tecridin büyük bir işkence, insanlık dışı bir durum olduğunu gördük. Eskiden bizi şubelere aldıklarında, falaka, Filistin askısı, elektrik, buza yatırma gibi fizikî işkenceler yaparlardı. Bunlar kulağa ağır geliyor, ama tecrit çok daha ağır bir işkence. Öbür işkencelerin izleri zamanla siliniyor, tekrar sağlığınıza kavuşuyorsunuz. Ama tecridin etkisi ömür boyu. F-Tipleri ABD ve AB’nin önerileri ve maddî desteğiyle yaptırılan, çok masraflı cezaevleri. Cezaevinde bu saldırıya karşı en büyük silahımızın ölüm orucu olduğuna karar verdik, çünkü vücudumuzdan başka bir silahımız yoktu. Birçok örgüt, “F-Tipi’ne gittikten sonra ölüm orucuna başlayalım” dedi. Ama, F-Tipi’ne gittikten

sonra yapalım demek, F-Tipi'ne razıyım demek. Biz "belki sayımız az ama, F-Tipi'ne gitmemek için direneceğiz, gerekirse zorla götüreceğiz" dedik.

1996'daki açlık grevlerinde talepleriniz kabul edilmişti. Müzakere sürecini, taleplerinizi anlatır mısınız?

En büyük talebimiz, Eskişehir Cezaevi'nin kapatılması, oradaki arkadaşlarımızın yargılandıkları cezaevlerine geri gönderilmeleiydi. Taleplerimizi yazılı olarak ilettik, Adalet Bakanlığı'ndan yetkililer orucun 69. gününde kabul ettiler. Ölüm orucundaki arkadaşlarımız da tedaviyi kabul etti. Müzakere sürecinde Yaşar Kemal gibi aydın ve sanatçılar da vardı. Görüşmeler sırasında Yemliha Kaya arkadaşımız şehit oldu. TİKB'den bir arkadaşımız görüşmeler sonrasında hastaneye götürülürken öldü. Zaten hepimiz sınırdaydık, oruç bir hafta daha sürseydi, birinci ekipten hiç kimse sağ kalmazdı. 12 kişi hayatını kaybetti. Çapa'da nörolog Hakan Gürvit tedavimizle çok uğraştı, hatta daha sonra cezaevine de birkaç defa gelip durumumuzu takip etti.

Kurtulanlar arasında Wernicke Korsakof'a yakalananlar oldu mu?

Hepimizi "Wernicke Korsakof var mı, hapishanede yaşayabilir mi" diye hastaneye sevk ettiler. "Kimsede yok" dendi. Aslında, 2000'de F-Tip'lerine götürüldükten sonra, oradaki insanlık dışı durum yüzünden sağlığımız kötüleşti. Ben 2000-2002 arasında F-Tipi'nde kaldım. Doktorlar beni hücremde muayene ettiler ve "hapishanede yaşayamaz" raporu verdiler.

2000'deki açlık grevine katılmış mıydınız? Hayır, 1996'dan sonra arkadaşlarımız müsaade etmiyordu. 2000'de F-Tipi'ne ilk girdiğimde, hücrede tek başıma olduğum için kararı ben veririm diyerek açlık grevine başladım. 14 gün sonra arkadaşlarla irtibata geçince, "sen bırakacaksın" dediler. Sonra, "organik akıl hastası" raporu verdiler. Doktora "ben kendimi akıl hastası hissetmiyo-

rum" dedim. Ama birçok arkadaşım da hastalığı görüyordum. Mesela biri "ölüm orucundan sonra hastanede beynime çip yerleştirdiler, MİT ve CIA takip ediyor" diyordu. Doktora bunları da anlattım. "Belki ben de de vardır, ama farketmiyorumdur. Tedavi olmak istiyorum, bana yöntem gösterin" dedim. Adli Tıp'daki doktor "beyinde ölen hücreler bir daha yerine gelmez, bunun tedavisi yok" dedi. Beyinde farklı duylara hizmet eden hücreler var, farklı insanlarda farklı hücreler öldüğü için tepkiler ve etkiler farklı oluyor. Doktor "hastayım deyip

Sabaha karşı dörtte, nöbet tutan arkadaşımız "operasyon" diye bağırdı, ardından bacağından vuruldu. Mazgallardan ateş etmeye başladılar. Bomba ve kurşun sesleri dinmiyordu.

bir köşeye çekilirsən, durumun kötüleşir, sürekli faaliyet içinde olacaksın, yazacaksın, okuyacaksın, bilmece çözeceksin, insanların içinde olacaksın" dedi. Ben zaten sürekli faaliyet içindeydim, okuyorum, bilmece çözmeye de başladım. O yüzden galiba, durumum diğer arkadaşlardan biraz daha iyi. Ancak görünüme aldanmayın. Ben şiiri çok severim. Eskiden otuz-kırk şiiri ezbere okurdum, şimdi bir tane bile okuyamam. Bir roman okuyorum, ertesi gün ayrıca koyduğum yerden devam edeceğim, daha önce okuduğumu hatırlamıyorum.

1996 ile 2000 arasındaki temel farklar sizce nelerdi?

1996'da F-Tipi lafı yoktu. Ama devlet hücre tiplerini inşa etmeye devam ediyordu. Dışarıda da destek için açlık grevleri vardı, ama medyadaki büyük sansür nedeniyle pek duyulmuyordu. 1996'da büyük bir kitle bizi sahiplenmişti, taleplerimizin kabul edilmesi de fazla uzun sürmedi. Devlet bundan dersler çıkardı. Bu konuda haber veren medyanın ilanları kesildi, medya patronlarına bu konuda yazı yazılmaması için tehditler sav-

ruldu. Yazı yazarları yasadışı örgüt üyesi olmaktan yargılandılar. Müthiş bir sansür ve korkutma furiasıyla işin üstünü kapatmaya çalıştılar. Dışarıda ses duyurulamadığı için grevler de uzun sürdü. Sonra 2006'da dışarıda destek için ölüm oruçları başladı. Avukat Behiç Aşçı ölüm orucuna girince Baro hareketlendi. Sonra diğer kitle örgütleri seslerini yükseltti. Bunun sonucunda, o güne kadar "tecrit yoktur" diyen devlet tecridi kabul etmek zorunda kaldı. Ocak 2007'de bir genelge yayınlayarak "10 tutuklu haftada 10 saat bir araya gelebilir" dedi. Hatta

Adalet Bakanı (Cemil Çiçek) "bunu 20 saate çıkaracağız" diye beyanat verdi. Tecrit tamamen ortadan kalkmıyordu, ama duvarda bir tuğla eksildiği için ölüm oruçlarına ara verildi. Ne yazık ki, bu genelge

bugüne kadar uygulanmış değil, sadece İzmir'de bir nebze hayata geçirildi. Diğer hapishanelerde, "yer yok, personel yok" diye bahaneler öne sürülüyor. O yüzden eylemliliklerimiz devam ediyor. Trafiği tıkıyoruz, köprüyü kestik, mezara girme eylemi yaptık. Bu yüzden de bedeller ödedik. Kısa süre önce yapılan operasyonda 17 TAYAD'lı tutuklandı. Gösterilen gerekçe de Mahir Çayan'ın mezarını ziyaret etmek, Güler Zere eylemlerine, Newroz'a katılmak. İstanbul'da ve Ankara'da mahkeme önünde yüzlerce kişi "bu eylemlere biz de katıldık" diye protestolar düzenledik.

19 Aralık'a dönersek, operasyon öncesinde atmosfer nasıldı, böyle bir saldırı bekliyor muydunuz?

Bekliyorduk, o yüzden de kendi çapımızda önlem almaya çalışıyorduk. Maltada 24 saat nöbet tutmaya başlamıştık. Gazlarla saldırıcaıklarını düşündüğümüz için su şişeleriyle, gazlı bezlerle maskeler yapmaya çalıştık. Saldırı sırasında birdenbire girmemeleri için kapılara barikat malzemeleri toplamaya uğraştık.

Koğuştaki kaç kişiydiniz?

Bizim koğuştaki 60 kadar kişi vardı. İki karşılıklı koğuştaki, C14 ve C15, arada havalandırma bulunuyordu. Üst kat yatakhane, alt kat yemekhaneydi.

Saldırı öncesinde hapishane yönetiminde bir tavır değişikliği gözlemlediniz mi?

Geceleri, özellikle çatıda "tamir yapılıyor" bahanesiyle bir şeyler hazırlıyorlardı. Bu yüzden de kapsamlı bir saldırı hazırlığında olduklarını düşünüyorduk. Ama elimizde fazla bir imkân yoktu. Yalnızca vücutlarımız vardı. Zaten daha sonra, "içeriden silah atışları geldi" iddiası raporlarla yalanlandı. Bizi ancak sürükleyerek çıkarabileceklerini, direnişimizin güçlü olacağını, dolayısıyla saldırının da şiddetli olacağını hesap ediyorduk. Daha önce Sincan'daki, İzmir'deki, Çankırı'daki operasyonlardan tecrübeliydik. Sürekli bir oyalama vardı. Dönemin Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk "F-Tipi'nden vazgeçtik, bir toplumsal mutabakattan sonra düşüneceğiz" diye açıklama yaptıktan birkaç gün sonra operasyon ya-

Mehmet Güver

pıldı. O arada Mehmet Bekâroğlu'nun da aralarında olduğu arabulucular hükümetle ve bizimle görüşüyordu. Bekâroğlu 19 Aralık'tan sonra "meğer bunlar bizi oyaltıyor-muş" dedi. İki sene boyunca krokiler üzerinde nereden, nasıl, kimlerle, hangi tip bombalarla saldırılacağını planları yapılmış.

Saldırı ânını hatırlıyor musunuz?

Sabaha karşı dörtte, yatakta uyuyordum. Nöbet tutan arkadaşımız "operasyon!"

diye bağırdı ve ardından bacağından vuruldu. Mazgallardan ateş etmeye başladılar. Bomba ve kurşun sesleri dinmiyordu. Birçok arkadaşımız giyinmeden aşağıya indi. Bir arkadaşımız aşağıdaki komün malzemelerini, giyecekleri almaya giderken, demirden yemek masalarını pencerelelere siper etmeye çalışıyorduk. O arkadaşımız masayı delen kurşunlarla katledildi. Kurşun yağmurunda sürünerek aşağı kata indik. Bir süre sonra, gaz bombalarından içeride durmamıza imkân kalmadığı için "ne yaparlarsa yapsınlar, havalandırmaya çıkıyoruz" dedik. Fırlayıp hep beraber halay çekmeye başladık. Önce şaşırıp bir müddet durdular. Sonra tekrar ateşe başladılar. Orada, ölüm

orucundaki Ali Ateş şehit oldu. Bunun üzerine tekrar içeri girdik. Bu sefer mazgallardan yoğun ateşe başladılar. İçerisi küçük, sığmıyoruz. Musatafa Yılmaz ve Cengiz Çalıkoparan arkadaşlarımız orada öldüler. Ölüm orucundakileri daha korunaklı alana,

Gaz bombalarından içeride durmamıza imkân kalmadığı için "havalandırmaya çıkıyoruz" dedik. Fırlayıp hep beraber halaya başladık. Şaşırıp durdular. Sonra tekrar ateşe başladılar.

merdiven altına koyduk. Ben onların başındaydım. O yüzden fazla yara almadım.

Ne tür silah kullanıyorlardı?

Bilemiyorum, silah türlerinden anlamam. Ancak, çok güçlü silahlar olduğunu demir masaları delip geçmesinden anladım. Kadınların koşuşuna ise tavan delinerek bir bomba atıldı ki, sonradan bunun Irak'ta kullanılan fosfor bombası olduğunu öğrendik. Bu bombalar insanın elbisesine zarar vermiyor. Vücuttaki açık yerler, deriler yanıyor, burun ve kulakları düşürüyor. Bombadan sonra da içeriye ateşe verdiler. Ateşten kaçmaya çalışan herkes alt kata inemedi, altı kadın diri diri yandı. İki kadın o kadar ağır yanmıştı ki, anneler "birini sen al, diğerini de ben alayım"

diye cesetleri pay etti.

Operasyon ne kadar sürdü?

Sanırım, hiç ara vermeden sekiz-on saat sürdü. Artık içeride durulmayacak hale geldiğinde, temsilci arkadaşımız "biz çıkıyoruz" dedi. "Ellerinizi kaldırmın" dediler. Kaldırmadan havalandırmaya çıktık. "Ölülerimiz ve yaralılarımız için sedye istiyoruz" diye bağırdık. Sedyele attılar. Arkadaki havalandırma duvarını itfaiyeye kırdırdılar.

Çıkmadan önce aranızda konuşma imkânınız oldu mu? Çıkma kararını nasıl aldınız?

Başka bir seçenek yoktu. Ya gazdan ölecektik ya da çıkacaktık. Zaten operasyon öncesi, ölüm orucundaki arkadaşlar "eğer operasyon başlarsa kendimiz yakarız" diye karar aldı. İki arkadaş, Fırat Tavuk ve Aşur Korkmaz, gönüllü oldu. "Bari diğerlerini kurtarmak için kendimizi feda edelim" dediler. Operasyon durmayınca da kendilerini yaktılar.

Bunlar gözünüzün önünde mi oldu?

Evet. Kararı ölüm oruçcuları vermişti. Biz kimin kendini yakacağını bilmiyorduk, o anda öğrendik. Ümraniye'de Ahmet İbili, Çanakkale'de Fidan Kalşen de kendini yak-tı. Her hapishanede, operasyon olursa insanların kendilerini yakacakları ilan edilmişti. Cezaevi yönetimi de biliyordu.

ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ'DEN OYA ASLAN

Operasyon tamamlanıyor

Yargı sisteminin halini ve devlet refleksinin gücünü santim santim ilerlenen Bayrampaşa operasyonu davası özetliyor. Avukat Oya Aslan'ı dinliyoruz.

F-Tipi cezaevlerinde kalan çok müvekkiliniz var, bu hücreler genel olarak nasıl bir etki yaratıyor?

Oya Aslan: Örgütsüz insanlarda daha fazla sıkıntı oluyor. Muhalefete ve örgüte yeni katılmış, bir eylemden sonra hapse girmiş insanların oradaki yaşamlarını örgütlemeleri daha zor. Üç kişilik hücrelerde iki kişi yakınlaşıyor, diğeri dışarıda kalıyor, diğerleriyle kavga ediyor, kimseyle iletişim kurmuyor. Entelektüel düzey yüksekse sorun bir şekilde çözülüyor. Yoksa biz avukatların arabuluculuk çabaları bir işe yaramıyor. Kısmen bilinçli, genç muhalifler böyleyken, bir de adli suçluları düşünün. Tecritte geçen iki yıldan sonra, istisnasız tüm müvekkilimizin gözü bozuluyor. Bel ve boyun fıtığı ve ağrılar ortaya çıkıyor. Daha yetkin doktorlara ihtiyaç duyulmasına rağmen, tedaviler kısmen yapılıyor. Herkese aynı tip ilaç veriliyor, zira Adalet Bakanlığı'nın direktifleri doğrultusunda pahalı ilaç verilmiyor. Müvekkil-lerimizin bazılarının intihara teşebbüs etmesinin nedeninin tecrit olduğunu düşünüyoruz. Tutsaklar hapishane içindeki tüm etkinliklere katılıyorsa, daha az zedeleniyorlar. İçeride kapanmak ruhsal sorunları tetik-liyor. Zaten fiziki sorunlar herkeste başlıyor, zamanla mide rahatsızlıkları artıyor, dil ve konuşma ritmi bozuluyor.

F-Tipi cezaevlerinde kaç kişi var?

Tam sayıyı bilemiyorum, F-Tipi'ne organize suç kapsamındaki tüm tutsaklar alındığı için çok tutsak var. PKK dahil, politik tutuklular beş-altı bin civarında. Tekirdağ'daki müvekkil sayım 70; diğer sol örgütler-

den 30-40 kişi, 150 kadar da PKK'li olduğunu düşünürsek, toplam 300 politik tutuklu var diyebiliriz. Tekirdağ'daki F-Tipi hücrelerde yaklaşık bin kişi bulunuyor. Toplamda 11 F-Tipi cezaevi var. Hepsinde politik tutuklu oranı farklı, en yoğunlarından biri Tekirdağ. Sincan'da da fazladır.

Politik tutukluların büyük çoğunluğu "örgüt üyeliği" ile mi suçlanıyor?

Evet, zaten son dönemde yapılmış büyük eylemler de yok. Patlayıcı madde bulundurmakla da suçlanıyorlar; Molotof kokteyli bu kategoride sayılıyor. Örgüt üyeliğinden altı yıl altı ay veriyorlar; Molotof atmış ise on yılı geçiyor, kamu malına atılmışsa 15 yıla çıkıyor. Ayrıca, "Molotof kokteyli atan, aynı zamanda patlayıcı madde bulundurmuştur" diye yorumluyorlar. Bulundurmak dört yıl, atmak ise altı ay ceza demek. Sahte kimlik bulundurmak da örgüt üyeliğinden ayrı, ek olarak değerlendiriliyor, o da dört yıl dokuz ay.

Politik tutukluların yaş ortalaması nasıl?

Yaşı 35'in üzerinde insan az. Gerisi genellikle 20'li yaşlarında. Benim müvekkillerim genelde 21 ile 28 yaş arasında. F-Tipi'nde mağduriyet yaşayanlar, genelde politik bilinci daha düşük olan bu gençler. Alışık değiller. Birbirlerine hemen hiç dokunamıyorlar. Farklı bulunan ve çok yakın arkadaş olan iki müvekkilimi görüşmeye aynı anda çağırdım. İdare arka arkaya getiriyor. Çıkarken ve girerken birbirlerini görmemelerine çalışıyorlar. Birbirlerini görüp koridorda selâm verirlerse, disiplin suçuyla cezalandırılıyorlar.

Oya Aslan

Sayırsız fiil disiplin suçu kategorisine alınmış. Örneğin, marş söylemişsen ziyaretçini göremiyorsun, mektup alamıyorsun, telefon açamıyorsun. Erzurum'da 26 yaşında, üniversite öğrencisi, kadın bir müvekkilim var. Erzurum'da başka politik tutuklu bulunmadığı için tek başına tutuluyor. Slogan atmış. Normalde tutsaklar havalandırmaya çıktıklarında slogan atarlar, bu normaldir. İletişimden men cezası verdiler. F-Tipi cezaevlerinde men cezaları bir ay, fiil tekrar ederse üç ay uygulanır. Müvekkilime doğrudan üç ay verdiler, her türlü hakkını aldılar.

19 Aralık operasyonu sorumlularından on yılda kimler yargılandı?

Bayrampaşa'da, operasyondan üç ay sonra, tutsakların sevkinden mesul jandarma birliğine işkence-

İki kişi hangi aşamada kendilerini yaktı?
Nöbetçi arkadaş bağırıp hepimiz aşağıda, yemekhanede toplandığımızda iki arkadaş öne çıktılar, ellerinde yanıcı malzeme ile "operasyonu durdurmazsanız kendimizi yakarız" dediler. Yanmaya başladıkları anda kurşunlarla öldürüldüler. Ama eğer onlar kendini feda etmeseydi, saldırı çok daha şiddetli olur, çok fazla insan ölürdü. Hepimizi birden katledebilirlerdi.

Kadınların koğu su sizinkine yakın mıydı?
Hayır, onlar 1. ve 2. koğu staydılar. Biz bloğun diğer tarafındaki koğuşlardaydık. Kadınların koğu su idarenin yanındaydı. Arada PKK'lı tutsaklar yer alıyordu. Nasıl oldu, daha önceden haber mi verdiler, yoksa yol mu gösterdiler, bilmiyorum, ama PPK'lının bulunduğu koğuşlar operasyon öncesinde boşaltıldı.

Saldırı sırasında halay çektiğinizi söylediniz ya, öyle bir anda halay çekmek nasıl bir duygu?

"Bütün şiddetinize rağmen, sizden korkmuyoruz, ölümü dahi göze aldık. İnancılar için savaşılan insanları hiçbir zaman teslim alamayacaksınız" mesajını veriyordu o halay. Hakikaten de ölümü yeğleyeceğimiz durumdaydık. Ölüm orucunda bize "siz ölümü yüceltiyorsunuz" diye eleştiriler gelmişti. Oysa biz

ölümü sevmiyoruz. İdeallerimizi gerçekleştirmek için yaşamamız lâzım. Ama onlar "ya öleceksin ya da beynini, benliğini bize teslim edeceksin" dediklerinde, ölümü tercih ettik. F-Tipi cezaevlerine rağmen bizi teslim alamadıklarını düşünüyorum. Tüm o vahşete rağmen, biz yine de orada dergimizi çıkarttık, anlamlarımızı gerçekleştirdik, komünümüzü kurduk, yardımlaşmaya devam ettik. 19 Aralık ve ölüm oruçlarıyla ilgili katıldığım bir panelde bir öğrenci "122 kişi öldü, F-Tiplerine gittiniz, hepiniz hücredesiniz, nasıl zaferden bahsedebilirsiniz?" diye sordu. Devlet senin örgütlülüğünü bitirmek, seni tamamıyla bireyselleştirmek, düşüncelerinden arındırmak, örgütsüz bir toplum yaratmak istiyor. Biz her şart altında örgütlülüğümüzü devam ettirebildiğimize göre, devlet istediğini başaramadı.

Katliam gününe dönersek, ölü ve yaralıların için sedyeleri aldınız, sonra neler oldu?
İki sıra asker bizi copleyarak hangar gibi bir yere soktu. Orada uzun süre, ellerimiz arkadan kelepçeli bekledik. Sonra bizi ringlere koydular. Nereye gittiğimizi bilmeden saatlerce yol aldık. Ne yemek ne su ne de tuvalet arası vardı. Bir arkadaş arabanın içine işemek zorunda kaldı. Edirne'ye götürüldük. Kimlik tespiti yaptıktan sonra "çırıl-

den dava açıldı. Tutuklu hükümlülereyse, operasyondan 60 gün sonra dava açıldı. Soruşturma için delil toplanması gereken süreyi düşündüğünüzde, sadece kimlik tespiti bundan uzun sürer. Hızla, kamu malına zarar vermekten, silahlı isyandan ve mukavemetten dava açtılar. Davaya hiçbir hakim bakmak istemedi. 33 hakim değişti. Hem bir ceza vermeyi göze alamıyorlar, hem de devleti zayıflatacağını düşündükleri için beraat vermiyorlardı. Bu yüzden davayı yedi buçuk sene sonunda zaman aşımıyla düşürdüler. Aslında, Adli Tıp belgeleri, bilirkişi ve keşif raporları bazı gerçekleri açığa çıkarmasaydı, tüm tutsaklara ceza vereceklerdi. Biz her celsede bu belgeleri göstererek beraat istiyor, "haydi keşif yapalım" diyorduk. Jandarmalara açılan dava da zaman aşımına uğratıldı.

Keşif yapılabildi mi?

2005'te bir hakimi sıkıştırabildik. O zaman ben stajyerdim. Normalde keşfe katılmam yasaktı. Hakim beni içeride görünce "siz ne arıyorsunuz burada" dedi. Biz de "stajyerler avukatın her işlemini takip eder" diye gerekçe gösterdik. Orada şunu gördük: Ateş delikleri çok büyüktü. Tüm atışlar idarî kısımdan içeriye yapılmıştı. Beş senede tadilat yapmışlar, ancak kalorifer ve elektrik panoları değişmemiş. Bir de bütün atışlar insan boyu ölçüsündeydi, yani tamamen hedef gözetilmişti.

23 Kasım'da duruşması olan dava ne zaman açıldı?

39 jandarma hakkındaki bu dava yakın zamanda açıldı. Aslında, adam öldürmekten açılması gereken davayı uzun süre idarî soruşturmada tuttular. Bize göre idare doğrudan suç işlemişti. Oysa, tüm görevlilerin tespiti için önce valilikten izin alma talebini getirdiler. İlk talebimiz İstanbul Valiliği tarafından "görevliler herhangi bir suç işlememiştir" gerekçeyle reddedildi. İdarî mahkeme valiliğe "kimlik tespiti yapmadan nasıl böyle bir karar verirsiniz?" diye sordu. Nihayet, 2006'da İdarî Mahkeme "dava açın"

kararı verince, soruşturma açıldı.

Peki, kimlerin kimliği tespit edildi?

Aslında, pek kimse tespit edilmedi. Operasyonu yapan asıl birlik jandarmaya bağlı Ankara Asayiş Özel Koruma Birliği'ydi (JÖAK). Onlara Elazığ Komando Birliği eşlik etmişti. Zaten dava dosyaları içinde müdahale planı var. Operasyonu kimin yaptığı belirtilmiş. Halkalı'daki koruma birliği ve Beykoz'daki birlikler sayılıyor. Ama asıl içeriye giren birlik JÖAK. Araştırdığımızda, bu birliğin 1999'da kurulduğunu, o zamanlar yapılan Ulucanlar operasyonuna, Güneydoğu'da bazı operasyonlara katıldıklarını, özel silahlar kullandıklarını ve Genelkurmay'ın gözbebeği diyebileceğimiz özel bir birlik olduğunu öğrendik. Silahları tam tespit edemedik. P-90 diye bir silah ortaya attılar. Ölümlere baktığımızda, özellikle üç kişinin otopsi raporlarında mermilerin bulunduğu bölgelerin genişletildiğini görüyoruz. Bu, bizde, kullanılan silahların saklandığı izlenimi yarattı. Adli Tıp'ın incelemesinde çok sayıda bombanın atıldığı söylendi. Ölümcül miktarda ve menşei belli olmayan bombalar olduğu tespit edildi. Bombanın fosfor bombası olduğunu anlatımlardan çıkarıyoruz. Müvekkillerimiz "Önce sıradan bombalar atıldı, ama bir süre sonra mavi sis yayan bir bombayla irademizi yitirdik. Karşımızdakilerin yüzlerinin ve tenlerinin erimeye başladığını gördük" diyorlar. Filistin'deki fosfor bombalarıyla ilgili anlatımlarla aynı. Ancak bilirkişiler bunu tespit edemediklerini söylüyor. 2006'da hakim "dava açın" dedikten sonra, savcı operasyona katılan herkesten ifade almalı ve haklarında dava açmalıydı. Bunu yapmadı. 2006'ya kadarki önorsuşturmaları jandarma birlikleri yaptı. Savcı jandarmanın aldığı ifade beyanlarını okudu ve sadece içeri girebildiğini düşündüğü kişilere dava açtı. 23 Kasım'da duruşmaya çıkacak 39 kişinin hepsi o dönemde er sıfatını haiz, Elazığ komando birliğinden. Bir kısmı "ben emirlere uymaktan başka ne yaptım ki?" diyor. Mantık

çıplak soyun, arayacağız” dediler. “Zaten hapishaneden geliyoruz, her tarafımızı aradılar, soyunmayacağım” dedim. Sonra dövmeye başladılar. Bayılmışım. Gözümü açtığımda bir hücrede çıplaktım, elbiseleri yanıbaşına atmışlar. Bir süre sonra yanıma bir kişi koydular. Ertesi sabahın köründe bağış çağırış saldırdılar, “aşağı inin, sayım yapacağız” diye. İki kişinin neyini sayacaklarsa.

Hücre iki katlı mıydı?

Evet, üstte üç kişi için yatak, altta da yemek kısmı var. Bu eziyet haftalarca devam etti. “Biz gelmeden aşağıya inip hazırola bekleyeceksiniz” diyorlar. Uygulama tamamen aşağılamaya yönelik olduğu için kabul etmedik. Sonunda bizim sistemimizi kabul etmek zorunda kaldılar. Biz zaten normal hapishane yaşantımızda erken kalkarız, kimse içeri gelmeden giyiniriz, kahvaltımızı yaparız. Ama sürekli sorun yaratıyorlardı. Hastaneye ya da mahkemeye gideceksin, hücreden çıkarken koluna giren iki kişi seni arıyor, sonra mazgalın orada arıyorlar. Dışarıda bir de asker arıyor. Hava almaya çıkarırken ayakkabılar arıyor...

F-Tipi’ni gördükten sonraki izlenimleriniz önceki düşüncelerinizi doğruladı mı?

19 Aralık’ta F-Tipi’ne girdim. İki sene kaldım. Hücrede iki kişiydik. F-Tipi’nin diğer

hapishanelerden farkı benim üzerimde o kadar açık ki. Ölüm oruçlarından sağlam çıktım, iki sene F-Tipi’nde geçirdikten sonra doktorlar beni hücremde muayene edince, “hayatı tehlikesi var” diye bıraktılar. Unutkanlık, yön hissinin kaybı ve diğer arızalar hep o iki senede çıktı. F-Tipi’nde yaşam çok monoton. İlk zamanlarda gazete, kitap da

Kadınlar koğuşunu ateşe verdiler. Altı kadın diri diri yandı. İki kadın o kadar ağır yanmıştı ki, anneler “birini sen al, diğerini ben” diye cesetleri pay ettiler.

vermiyorlar. Bir kişiyle nereye kadar sohbet edebilirsiniz? Bir süre sonra her hareketi gözünüze batmaya başlıyor. Üstelik aynı davadan da yargılanmamışız, yaşam tarzlarımız farklı. Ben sabah erken kalkar, sporumu yapar, hücrenin havalandırmasına çıkar, arkadaşlardan gelecek “toplari” (su şişelerinin içine ağırlıkla birlikte para vs. koyar, duvarın üzerinden birbirimize atardık) beklerim, onları başkalarına iletirim; işlerimiz var... O ise yatıyor. Bazen atamayacağım kadar büyük şeyler gönderiyorlar. O zaman onun kalkmasını bekliyorum.

Hiç açık havaya çıkıyor muydunuz?

Her hücrenin havalandırması var. Sabah kahvaltıdan akşama kadar açık kalıyor. Dar bir yer, yüksek duvarları var, tepede gökyüzünü görüyorsunuz, orası da tel örgülerle kapatılmış. Yemek yeterli değil. Parası gelenler kantinden bir şeyler aldırıyor.

Bir süre sonra hücrede ikinci kişi fazla mı geliyor, insan yalnız kalmayı tercih mi ediyor?

Sincan’da da benzer bir şey yaşadım. Önce aynı davadan yargılandığımız bir arkadaşlaydık. Sonra, beni mücadeleyi bırakmış insanların yanına koydular. Ben de idareye sürekli dilekçe yazıyordum. Rahatsızım. Tek başıma banyo yapamıyorum, tıraş olamıyorum. Tamam, bu arkadaşlar bana kötü davranmıyorlar, ama tanımadığım insanlara “banyo yapmama yardım edin” diyemem. O yüzden, “kendi arkadaşlarımla yanında kalmak istiyorum” diye aylarca dilekçe yazdım. Hücrede, hem ruhsal olarak bozuluyorsun, hem de sürekli beyaz duvarlara bakmaktan gözlerin bozuluyor, insanlarla doğru dürüst konuşamamaya başlıyorsun. Acayip, hayali sesler duymaya başlıyorsun. Çınlama sesleri geliyor. İradesi zayıf birinin dayanması çok zor.

Söyleşiler: Siren İdemen – Ulus Atayurt

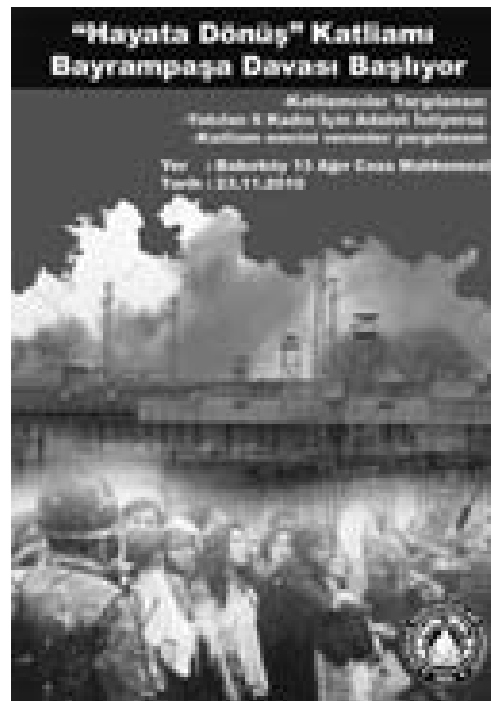
silsilesine göre emir verenlere dava açmak gerekir. Zaten bir er kalkıp başka türlü nasıl oraya gider? Öte yandan, içeriye JÖAK’ın girdiği belli. Savcı defaten Genelkurmay’dan operasyona katılan birliklerin ismini istiyor. Genelkurmay “bizde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır, il bölge jandarma komutanlığına sorun” diye cevaplıyor. Savcının belgeyi göndermeyenler hakkında da suç duyurusunda bulunması gerekir. Yapmadı. Katılan birliğin, komutanın adını biliyoruz, onun hakkında da takipsizlik kararı çıktı.

Dönemin İçişleri Bakanı Sadettin Tantan ve Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk hakkında bir işlem yapılamaz mı?

2000 yılının 9-17 Aralık tarihleri arasında, arabulucu heyetler tutuklularla görüştü. Bu görüşmeler devlet yetkililerince, devletin talimatıyla yapıldı. Dosyaya giren operasyon planının tarihi 15 Aralık. Elazığ’da ifade veren askerlerin bir kısmı da “İstanbul’a operasyondan on gün önce getirildik” diyor. Yani görüşmeler sürerken planlar hazırlanmış. Bunlar “görüşmeler göstermelikmiş” diyen Mehmet Bekâroğlu’nu destekliyor. Oysa görüşme tutanaklarında, ayın 16’sında her konuda mutabakata varıldığı yazıyor. Tutsaklar 10-15 kişilik hücrelere geçmeye razı olmuşlar, devlet kabul etmiş. Tartışılan tek nokta, bu açıklamanın nerede yapılacağı. Bu durumda, bakanlıklardan Genelkurmay’a kadar bu işe neden olan görevlilere “taammüden ölüme sebep olmak”tan dava açılması gerekirdi.

Saldırı kararının siyasal sorumluları ve daha sonra AKP tarafından üstün hizmet madalyası verilen dönemin Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürü Ali Suat Ertosun gibi bürokratlar nasıl yargıya taşınabilir?

2001 yılında bu insanlar hakkındaki suç duyurusuna takipsizlik kararı verilmiş. Ancak yeni bir delil ortaya çıkar, bu insanların ölümlere göz yumdukları tespit edilirse dava açılabilir. Özel birlikler hakkında dava açılabilir. Bu 39 komando er de muhtemelen ceza

19 Ocak katline aldığımızı tavrı 19 Aralık katliamına da göstereyim, katledilenler için, adalet için: 23 Kasım’da, Bakırköy 13. Ağır Ceza Mahkemesi’nde...

almayacak, çünkü iddianame her türlü koşul düşünümlere düzenlenmiş. Buradan çıkacak muhtemel beraat kararıyla devlet operasyonu hukuken de tamamlamış olacak. Kamuoyu baskısıyla belki daha üst düzey kişilere dava açabiliriz. Operasyonun komutasında bulunan Hasan Hüseyin Tüysüz, Tuğgeneral Engin Hoş hakkında takipsizlik kararı verilmedi. Sadettin Tantan ve o dönem JÖAK’ın başındaki Albay Burhan Ergin hakkında dava yolunu zorlayabiliriz.

AİHM’e gidilebilir mi?

Üsküdar, Bayrampaşa ve Çanakkale davaları gitti.

İdarî mahkemeden yaşam hakkının ihlaliyle ilgili bir karar çıktı. Benzer bir karar AİHM’den de çıktı. Bazı davaların da sonucunu bekliyoruz; kuşkusuz ölenler için yaşama hakkının ihlali kabul edilecektir. Adil yargılama hakkının ihlali ve iç hukuk yolunun etkili kullanılmadığına ilişkin kararlar çıkacaktır. Ne olacak? 400-500 kişi hakkında verilen karar doğrultusunda devlet tazminat ödeyecektir. Diğer yandan, görevlilerin buradaki sorumluluğunu tespit edecek cürette bir hakim bulunabilirse, en yüksek makamları cezalandırmak için hukuken bir engel yok. Sorun bu konuda siyasî bir irade olmaması, tersine bir süreklilik bulunması.

Ali Suat Ertosun’a madalya verilmesi, bugünkü konumu, bu sürekliliğin en bariz göstergesi değil mi?

Normalde hakimlerin yükselmesinde belli liyakat biçimleri mevcuttur. Ertosun’un yerel mahkemede çalışmışlığı ya da başarısı da yok. 2004’te, AKP döneminde verilen madalyadan önce ne yapmıştır dersene, bir tek 19 Aralık Operasyonu var. Diğer yandan, savcıya asla “bu davayı on senedir niye açmıyorsunuz?” diye bir soru sorulmadı. Bombayı atan Albay Burhan Ergin hakkında o kadar delil olmasına rağmen, hakkında dava açılmadı. Savcı Ali İhsan Demir hakkında suç duyurusunda bulunacağız zaten.

Operasyon sırasında, ölen asker N. Kurt’un da asker kurşunuyla öldüğü tespit edildi, değil mi?

Evet. Hem Adli Tıp Kurumu’nun otopsi üzerinde yaptığı incelemede merminin askerler tarafından kullanılan ağır silahtan çıktığı ispatlandı, hem de operasyona katılan subaylardan Uğur Pamukçu “bizim arkadaşlar vurdu” diye itiraf etti. Ana maltanın iki tarafından karşılıklı çapraz ateş açıyorlar, bu yüzden birkaç asker de yaralandı. Askerlerle mücadele ediyoruz diyen hükümete sormak lâzım: Operasyonun kararını kim aldı? O dönemde MGK’nın tüm mensuplarının sorumluluğu yok mu? 1980’e dönmeye çalışmak iyi de, 2000 yılına niye dönmüyoruz?

"Savaşın doğasını tanımadan, ne çeşit olursa olsun, kutsal bir araç gibi yaklaşılmıştı. Halbuki hayatı zorunlu savunmalar dışında her savaş bir cinayetti. Tarihte tüm sömürücü iktidarların temelinde savaşlar vardı. Toplumsal kural ve kurumlaşmalar savaşa endeksliydi. Savaşta başarmak tüm hakların temeli sayılmaktaydı. Bu anlayışın sosyalist ve demokratik olamayacağı açıktı. Sosyalist bir parti demek ki ne devlet odaklı, ne iktidar amaçlı, ne de hepsinin temelinde yatan tayin edici unsur olarak savaşa endeksli olabilirdi."

Bu cümleler, PKK'nin 2003'ten sonraki "yeniden yapılanma" çalışmalarının değerlendirme metninden. (Aynı cümleler Abdullah Öcalan'ın 2007'de yayınlanan "Bir Halkı Savunmak" isimli kitabında da yer aldı). ABD'nin Irak işgalinden itibaren ciddi bir dönüşüm yaşayan ve yukarıdaki açıklamayı yapan PKK, 2003'teki "perspektifine" geri döndüğünün sinyalini veriyor. PKK, 2003'teki "yeniden yapılanma" çalışmalarından sonra yabana atılmayacak bir savaş eleştirisi yapmıştı. PKK'nin özeleştirisini duymazdan gelen Türkiye, operasyonlar ve bölgesel ittifaklarla (2003 itibarıyla İran ve Suriye, ABD'nin Kürtlerle ittifak kurarak -Irak'ta olduğu gibi- yönetimlerine müdahale etmesinden korktukları için ABD'nin teskere talebini reddeden Türkiye'ye yanaşmıştı) tazyikini artırmış, nihayetinde dönemin KADEK başkanlık üyesi Duran Kalkan, Eylül 2003'te Serxwebun dergisine şu açıklamayı yapmıştı: "1999'dan beri beş yıldır uyguladığımız tek yanlı ateşkes, AKP yönetiminin gerillaya, halka ve genel başkanımıza karşı sürdürdüğü topyekûn saldırı karşısında işlemez hale geldi, anlamsızlaştı ve aşıldı."

Taksim PKK'nin işi mi?

Bu açıklamayla birlikte, 2004 haziranından itibaren çatışmalar yoğunlaşmıştı. Yaklaşık yedi yıl sonra, PKK'nin yeniden böyle bir stratejiye döndüğüne dair ciddi gelişmeler söz konusu. Murat Karayılan'ın, PKK'nin tek taraflı eylemsizlik kararının sonlanacağı 31 Ekim'den üç gün önce, 28 Ekim'de bundan böyle sivillere yönelik hiçbir eyleme girişmeyeceklerini, savaşın Kürt sorununu çözemeyeceğini açıklaması, örgütün 1 Kasım'da eylemsizlik sürecini 2011 seçimlerine kadar uzatması, Öcalan'ın "diyalogdan müzakereye" geçildiğini aktarması bunun önemli göstergeleri. 31 Ekim'de Taksim'de sivillerin de yaralandığı canlı bomba eyleminin Karayılan'ın açıklamasından sadece üç gün sonra gerçekleşmesi ise, "bazı güçlerin", örgütün bu noktaya gelmesinden ciddi bir rahatsızlık duyduğunu gösteriyor. PKK'nin üstlenmediği Taksim saldırısının arkasında PKK'nin "kontrol edilemeyen" birimleri de çıksa -ki KCK, bu ihtimali de reddediyor- bu görüş geçersizleşmez. Her ne kadar eylemci Vedat Acar'ın PKK'yle ilişkisi olduğu öne sürülse de, Acar'ın bu eylemi PKK talimatıyla yaptığına dair herhangi bir delil henüz ortada yok. Üstelik PKK'nin tüm kurumlarını kapsayan KCK'nin 1 Kasım'da yaptığı açıklamadaki şu ifadeler de yabana atılmamalı: "Mücadelemiz önemli ve tarihî bir sürece gir-

Fotoğraf: Diha

PKK 2003'E DÖNERKEN

PKK'nin Kürt açılımı

PKK kritik bir dönemecin eşiğinde. Örgüt, silahlı mücadeleyi tâlî hale getirmek için çalışmalarını hızlandırırken KCK Yüksek Adalet Divanı, bölgede yerel mahkemeler kurulacağını ilân etti. Bu arada, 31 Ekim'de, 22 Kürt genç vicdanî reddini açıkladı. Ertesi gün, PKK eylemsizlik kararını sekiz ay uzatma kararı aldı. Aynı gün, Osman Baydemir "silah dönemi bitmiştir" derken, Abdullah Öcalan devletle diyalog sürecinin müzakereye evrildiğini, Murat Karayılan ise sivillere yönelik eylemde bulunmayacaklarını beyan etti. Taksim'deki saldırıyla ilgisi olmadığını açıklayan PKK, 2003'te rafa kaldırdığı "silahsızlık" stratejisini yeniden hayata mı geçiriyor? Örgütün 2003'teki stratejisi neydi, akıbeti ne oldu? Önümüzdeki günler ne gibi gelişmelere gebe? Kürt hareketinin seyrine yakından bakalım...

miş bulunmaktadır. Hareketimizin yönetimi önderliğimizin yeni çağrısı temelinde yoğun bir tartışma sürecini tamamlayarak bundan sonraki dönem için önemli ve tarihî bir adım atmanın hazırlığı içindeyken dün [31 Ekim] İstanbul Taksim'de bir intihar eylemi gerçekleşmiştir. Hareketimizin eylemsizlik sürecini uzatma kararını aldığı, barış ve demokratik çözüm için tarihî bir adıma hazırlandığı günde bizim böyle bir eylemi düzenlememizin mümkünatı yoktur. Kaldı ki, sivil insanların zarar görebileceği böylesi eylem biçimleri hareketimizin tarzı olamaz."

Belli dönemlerde örgütün "savaşı metropollere taşıma" uyarılarından sonra özellikle İstanbul'da çeşitli eylemler gerçekleştirdiğini biliyoruz. Bunun son örneği, haziran ayında İstanbul Halkalı'da askerî araca düzenlenen bombalı saldırıydı. Beş asker ve bir subay kızının hayatını yitirdiği bu eylemi PKK'ye yakınlığıyla bilinen TAK üstlenmişti. PKK, TAK'ın eylemlerini çoğunlukla desteklerken, TAK'ın da PKK stratejisinde ciddi gedikler açacak eylemlere tevessül etmediği akıldan tutulmalı. Dolayısıyla, Taksim eyleminin, eylemci PKK'li bile olsa, bir PKK eylemi olarak değerlendiril-

mesi doğru değil. Aynı zamanda, PKK gibi neredeyse bütün tarihi boyunca merkezîyetçiliği kurumsallaştırmış ve bunun için iç infazlara bile yönelmiş bir örgütün çeşitli birimlerini kontrol edemediğini iddia etmek de çok akla yatkın gelmiyor. Dolayısıyla, Karayılan'ın bundan böyle sivilleri hedef almayacaklarını açıklaması, hem "savaşı batıya kaydırma" uyarılarından geri adım attıklarının hem de Taksim'deki gibi eylemlerde mesuliyet kabul etmediklerinin peşin ilânıydı. Bu, vurguladığımız gibi, PKK'nin 2003'teki perspektifine döndüğünü gösteriyor olabilir. Öte yandan, geçtiğimiz ay Hakkâri'nin Geçitli Köyü'nde yapılan saldırıda dokuz köylünün öldürülmesi ve bu eylemin esas faillerinin belirlenememesi de Karayılan'ı böyle bir açıklamaya zorlamış olabilir. Ancak her halükârda Karayılan'ın Radikal'e verdiği mülâkattaki açıklamaları, yeni stratejinin ipuçlarını veriyor. Peki, bu stratejinin içeriği ne olabilir? Örgütün 2003 tarihli açıklamasının devamına bakalım: "Bu unsurlar göz önüne getirildiğinde, parti tanımımız demokratik, özgür ve eşitçi topluma doğru dönüşmeyi esas alan bir programla, bu programdan çıkarı olan tüm toplumsal kesimleri ortak

bir stratejiye bağlayan, başta sivil toplum örgütlenmesi olmak üzere çevreci, feminist, kültürel geniş bir örgütlenmeye ve eylem biçimlerine dayanan, meşru savunmayı ihmal etmeyen bir taktiği esas alan toplumsal hareketin kurmay örgütüdür.”

Bu sözlerin meali şu: Silahlar sadece “meşru savunma” aracı olarak kullanılacak, mücadele ise STK’lar, kültürel ve legal siyasal faaliyetlerle yürütülecek... PKK’nin, 2007’den itibaren, 2003’teki bu stratejiyi ciddi bir biçimde hayata geçirmeye çalıştığını Express’in çeşitli sayılarında ifade etmiştik. Buna göre silahlı mücadele tâli bir unsur olacak ve Kürt siyaseti daha çok sivil alanda yürütülecekti. Ancak devam eden KCK davasında yargının odaklandığı noktanın tam da bu olması anlamlı. Örgütün çeşitli STK’lar üzerinden, legal yollardan Kürtlerin taleplerini aktarmaya, dayatmaya çalıştığı iddiasıyla yürütülen KCK davası, devletin silah dışı mücadeleye de kapıları kapatması anlamına geliyor.

Oysa PKK eylemlerinin yükselişe geçtiği 2006’dan günümüze kadar devletin Kürt sorununu karşısındaki politikasını eleştiren onlarca siyasetçi, gazeteci, yazar, akademisyen Express’e özetle hep şu değerlendirmeleri yapıyor: “Devlet, 1999-2004 arasındaki çatışmasızlık sürecini değerlendirmede...” “Erdoğan’ın 2004’te, Rusya’da ‘Kürt sorununu düşünmezsen, yoktur’ açıklaması yanlış...” “PKK 1999’dan itibaren güçlerini yurtdışına

çektğinde devlet çözüm için adım atmalıydı...” “1999-2004 sürecine dönülürse, devlet ders alması olarak çözüm odaklı çalışmalar yürütmeli...” “Bu ateş herkesi yakar...”

Devletin Kürt kapanımı

KCK davası ve hükümetin PKK’yi tasfiyeye odaklanan bölgesel ittifak çalışmaları, devletin geleneksel Kürt politikasını sürdürme inadın-

Medya ve “devlet zihniyetinin” Karayılan’ın açıklamalarına temkinli yaklaşmasının esas sebebi, aslında 2. Kürt açılımını hükümetin değil, PKK’nin başlatmış olmasından kaynaklanıyor.

dan vazgeçemediğinin işaretleri. Öte yandan, Türkiye’nin batısında –hem medya hem de siyasî aktörler arasında– hâlâ PKK’nin tasfiyesinin yolları, örgütün zayıflığı, bölünmüşlüğü, Tamil Kaplanları gibi yok edilip edilemeyeceği, sınır ötesi harekâta icazet veren tezkerenin getirileri-götürüleri tartışılıyor. Ne var ki bölgenin gündeminden, atmosferinden ve devletin icraatlarından bağımsız olarak yürütülen bu tartışmalar ufuk açıcı olmaktan uzak. Zira bölgede devletin geleneksel Kürt politikası aynı kararlılıkla devam ediyor. 21 Ekim akşamı Dağlica yolundan ilerlerken üç kobra helikopterinin alçak uçuşuna, Dağlica ve Cilo dağ sırasını kapsayan geniş askerî operasyona tanık olmuştuk. (21 Ekim akşamı sıradan bir tarih

değil. Çünkü bundan tam üç yıl önce, 21 Ekim 2007’de PKK Dağlica taburuna baskın düzenlemiş ve çok sayıda asker öldürüp sekiz er ve erbaşı da kaçırmıştı.) Helikopterler Cilo Dağı’na bombalar yağdırırken, yöre halkı büyük bir tedirginlik içindeydi. Bir ay kadar önce Yüksekova’yı ziyaret eden İçişleri Bakanı Beşir Atalay’ın ilçeyi MOBESE kameralarıyla gözetlemeye başlayacaklarını açıklaması da karam-

sar yorumlara dayanak gösteriliyordu. Yüksekova’da polisin akşam saatlerinden itibaren kar maskeleriyle ortaya çıkıp kimlik kontrolü yaparken insanlara gözdağı verdiği iddiaları ise taze bir gelişme.

PKK’nin eylemsizlik kararını uzattığı gün, Şırnak’tan kalkan dört savaş uçağının Hakkâri üzerinde alçak uçuş yaparak Kandil’e yönelmesi de anlamlı. Keza aynı gün Ergenekon davasına bakan 13. Ağır Ceza Mahkemesi’nin KCK iddianamesinin bir kopyasını Diyarbakır’dan istemesi, önümüzdeki dönemin tartışmalı gelişmelerinden biri olacak. Bilindiği üzere, özellikle AKP yanlısı İslâmcı basın, uzun süredir PKK-Ergenekon ilişkisine dair imalarda bulunuyor. Ergenekon davasına bakan mahkemenin talebi, bu tartışmanın tekrar gündeme getirilmesine de neden olabilir. Bu ise, PKK’nin seçimlere kadar uzattığı eylemsizlik sürecinin bu tür tartışmalarla heba edilmesine neden olabilir. Zaten PKK de olumlu adım

PKK-TAK İLİŞKİSİ

Kontrollü güç mü?

Express’in matbaaya gittiği saatlerde Taksim’deki bombalama eylemini TAK (Teyrênbazên Azadiya Kurdistan / Kürdistan Özgürlük Şahinleri) üstlendi. TAK, açıklamasında KCK’nin eylemsizlik kararının kendilerini bağlamadığını ve “savaş pozisyonunu” koruduklarını da ilan ederek,

Taksim’dekine benzer eylemlerin işaretini verdi. Hemen ardından da PKK, TAK’ın eylemini kınadı ve bu tür eylemlere son verme çağrısı yaptı.

Peki, PKK’nin “naylon örgütü” olarak da tanımlanabilecek olan TAK, PKK’ye rağmen mi bu eylemi yaptı? Örgütte bir ayrışma mı var? Aslında yukarıda da aktardığımız gibi, PKK “çift başlı” yapıya ta-

hammül edemeyecek kadar katı merkezîyetçi bir örgüt. O yüzden sivilleri de hedef alan, intikamcı ve şiddetli tek çözüm yolu olarak gören TAK’ın veya bölgedeki barajlara yönelik eylemler için kurulan Altın Hilal Savaşçıları’nın örgütten bağımsız veya örgüte rağmen eylemlerini sürdürmesi mümkün görünmüyor. Dolayısıyla, PKK’nin TAK’ı kınaması, TAK’ın da eylemsizlik kararını bağlayıcı bulmadığını açıklaması, basit tabirle danişıklı dövüş olabilir.

TAK’ın Taksim eylemini üstlenmesinden sonra görüştüğümüz bir “uzman”, “devletin JİTEM’i varsa, PKK’nin de TAK’ı var” diyordu. Oysa PKK, TAK’ın eylemini kınarken şu uyarıda da bulundu: “TAK örgütünü, halkımızın özgürlük mücadelesine hizmet etmeyen bu tür eylemlere derhal son vermeye çağırıyoruz. Son verilmemesi ve devam etmesi halinde hareketimizin bu girişimlere karşı kesin ve net tavır alarak hesap soracağının bilinmesini istiyoruz. Önderliğimizin geliştirdiği barış çabalarına yüksek değer biçiyor ve önem veriyoruz. Bilinmeli ki, hiçbir gücün bu süreci sabote etmesine asla müsaade etmeyeceğiz.”

TAK, bu eylemi örgütün haberi dışında gerçekleştirmiş de olabilir. Edindiğimiz bilgiler, TAK’ın PKK’yle bağlantısının deşifre olmaması için bu tür eylemleri örgüte haber vermeden –ama PKK’nin genel stratejisine çok da ters düşmeyecek şekilde– gerçekleştirdiği yönünde. Her halükârda, TAK’ın PKK’nin tepkisine vereceği yanıt, ne kadar kontrollü bir güç olduğunu da ortaya çıkaracak.

Taksim’deki eylemi gerçekleştiren canlı bomba Vedat Acar’ın Kandil’de çekildiği öne sürülen fotoğrafı

atılmaz ve operasyonlar sürdürülürse, eylemsizlik kararına son verebileceğinin altını çiziyor. İlâveten, yine 1 Kasım'da, TMK'daki düzenlenmeden yararlanarak cezaevinden çıkan ve bu süreçte 18 yaşına basan F.Y., C.B. ve R. isimli çocuklarla iki arkadaşları, evlerine yapılan baskın sonucu gözaltına alındı. TMK mağduru çocuklardan birinin babası Arif Akkaya, bu operasyonun kendilerini tedirgin ettiğini ve çocuklarının tekrar tutuklanmasından korktuklarını aktarıyor.

Dolayısıyla, dağlarda operasyon, şehirde de polis ve yargı baskısının tekrar ortaya çıkması, keza devletin KCK duruşmalarındaki eğilimi ve hükümetin bu konudaki tutumu, Türkiye medyası ve siyasetinde yürütülen "makro değerlendirmelerle" örtüşmüyor. Çünkü bir taraftan silahlı mücadelenin anlamını yitirdiği ve sorunun "parlamentar demokrasiyle" çözülebileceği değerlendirmeleri yapılırken, yerel düzeyde bu algıyı güçlendirecek herhangi bir adım atılmış değil.

İki açılımın farkları

Karayılan'ın verdiği mülâkattaki ılımlı hava, bölgede yaşanan bu tür gelişmeler ve hükümet cephesinden gelen sert açıklamalar neticesinde hakkıyla değerlendirilemedi. Türkiye medyası, yine duymak istediğini duyarak Karayılan'ın özür dilediğini, devleti yenemeyeceklerini açıkladığını ilan etti. Oysa Karayılan, esas olarak silahlı mücadeleyi giderek tâlî bir unsur haline getirmeye çalıştıklarını ima ediyordu.

Karayılan mülâkatına değinmişken, AKP'nin "1. Kürt açılımı" ile "2. Kürt açılımı" arasındaki benzerliklere ve farklılıklara da

"Yerel mahkemeler", okul boykotu ve gruplar halinde vicdanî ret açıklamaları, genel olarak Kürt hareketinin önümüzdeki dönem stratejisini özetlemeye yetiyor.

dikkat çekmek gerekiyor. Hatırlanacağı gibi, Hasan Cemal'in Mayıs 2009'da Karayılan'la yaptığı söyleşi, AKP'nin 1. Kürt açılımında önemli bir işlev görmüştü. Bu söyleşiden sonra Kürt sorunuyla ilgili hangi kapsamda adımlar atılacağı daha da netlik kazanmış, PKK'nin taleplerinin makûl olduğu vurgulanmıştı. Atalay, Hasan Cemal'in röportajını "not ettiklerini" açıklayarak Karayılan'ın ifadelerini dikkate aldığını ima etmişti. 2. Kürt açılımında da Ertuğrul Mavioglu'nun Karayılan söyleşisinin önemli bir dayanak olarak tartışılması bekleniyordu. Aslında öyle de oldu. Ancak 2009'un aksine, pek çok köşeyazarı, Karayılan'ın "özür dilemesine" dikkat çekip bu özrün güçsüzlük belirtisi olduğunu iddia etti. Cemil Çiçek de bu kanaatle Karayılan röportajını "taktiksel açıklamalar" olarak yorumladı. Oysa Karayılan özür dilediklerini değil, özür dileyebileceklerini söylüyor ve ekliyordu: "Yeri gelse, zamanı gelse, kendimizden kaynaklı bu hatalar için özür de dileriz, telafi etme yoluna da gideriz. Ama unutmamak gerekir ki, bize ait olmayan eylemleri de devlet bizim üzerimize yıkmaya çalıştı. Buna rağmen biz, bizden kaynaklı eylemlerde hiçbir sivilin zarar görmemesi için

tüm güçlerimizi eğitmeden geçirmede, anlayış kazandırmada daha emin ve güvenli biçimde konuşabilirim. Asla olmayacak."

Merkez medya ve "devlet zihniyetinin" Karayılan'ın açıklamalarına temkinli yaklaşmasının esas sebebi, aslında 2. Kürt açılımını hükümetin değil, PKK'nin başlatmış olmasından kaynaklanıyor. Yukarıda saydığımız bütün gelişmeler, PKK ve Kürt hareketinin attığı adımların neticesinde ortaya çıktı. Hükümet, bir bakıma Kürt hareketinin attığı adımların izini sürdü. Öcalan'la yapılan görüşmeler de bu çerçevede okunmalı. Dikkatlerden kaçmamalı ki, PKK bölgeye dair genel stratejisini (demokratik özerklik çalışmasını) eylemsizlik kararından ve devletten beklenen adımlardan bağımsız yürütmeye devam ediyor. KCK Yüksek Adalet Divanı, Türkiye medyasının gözden kaçırdığı, hükümetin de duymazdan geldiği çok önemli bir açıklama yaptı. 27 Ekim'deki açıklamada KCK, bölgede mahkemeler kuracağını ilan etti. Açıklamaya göre, KCK Kürtlerin şikâyet ve başvurularını inceleyecek, suçluları açığa çıkarıp yargılayacak ve Kürtlerin hukukî sorunlarını Türkiye yargısına taşımamaları için hızla kurumsallaşmaya gidecek. Bununla da kalmayıp uluslararası yargı kuruluşlarıyla temas geçileceği, Kürtlerin Türkiye'yle bu kuruluşlar üzerinden hesaplaşacağı ilan ediliyor. Diğer taraftan, Taksim'de bombalı saldırının gerçekleştiği gün, İstanbul'da 22 Kürt genç daha vicdanî reddini açıkladı. Böylece vicdanî retçi sayısı 219'a yükseldi. Dolayısıyla, bölgedeki yerel arabulucuların örgütlenerek kurumsallaşmaya başlaması veya "yerel mahkemelerin kurulması", öğrencilerin okul boykotu ve Kürt gençlerin gruplar halinde vicdanî retlerini açıklamaya başlaması, genel olarak Kürt hareketinin önümüzdeki dönem stratejisini özetlemeye yetiyor. Ta-

biri caizse, PKK hızla "sivilleşiyor". Devlet, KCK operasyonları adı altında bu sivilleşmeyi sekteye uğratmak için sistematik bir çabaya girmezse, PKK'nin orta vadede silahlı güçlerini Türkiye dışına çıkarması da gündeme gelebilir. Ancak, genel seçimlerden önce böyle bir gelişmenin yaşanması ihtimal dahilinde görülüyor. Gerçi, kış ayları boyunca militanlar her zaman olduğu gibi, Kandil'de biraraya gelip önümüzdeki yılın hazırlıklarını yapacaktır büyük ihtimalle. Fakat örgütün bir süredir bölge şehirlerine yerleştirdiği silahlı militanların kış aylarında da Kandil'e dönmeyeceği, demokratik özerklik projesi için çalışmalar yürüteceği söyleniyor.

Her halükârda, PKK yerel örgütlenmelerini silahlı eylemlere ihtiyaç duymayacak oranda güçlendirdiğinde, örgüt zaten teorik olarak silahsızlanmış olacak. Bu da, Kürt sorununun çözümünü için ilk adımların atılmaya başlanması anlamına gelecek. Sonuç itibarıyla örgütün gelinen aşamada "silahsızlanmaya" hazır olduğu söylenebilir. Ama önemli olan, devletin böyle bir süreçte, yani yerel örgütlenmeler üzerinden taleplerini yürüten PKK faaliyetlerine hazır olup olmadığı. İrfan Aktan

Bir fotoğraf albümü... Bir hatıra defteri...

Son on yılda 200'den fazla parkı ve grubun sözü ve müziği İstanbul sahnesinde yakalandı. Şehrin gıdâ konser salonları ve festivalleri dünyanın parlık yıldızlarını ağırladı.

U2, Robert Plant, Nick Cave, Tori Amos, Manu Chao, Depeche Mode, Sepultura, Leonard Cohen, Rihanna, Massive Attack ve nicelerinin İstanbul'da buluştuğu bu heyecanlı anların bir tanığı vardı: Elinde fotoğraf makinesiyle Muhsin Akgün.

"Söz ve Müzik: İstanbul" 224 anıtanıyıyla müziğe ve İstanbul'a saygı durumunda bulunan rengârenk bir fotoğraf albümü olduğu kadar, Murathan Mungan'dan Banu Güven'e, Perihan Mağden'den Yıldırım Türker'e, Nejat İşler'den Polat İleri'ye 33 yazar, gazeteci ve sanatçının konser izlenimleriyle eşsiz bir hatıra defteri.

20 Ekim'den itibaren
D&R Mağazalarında
ve kitapçılarda...

KCK DURUŞMASI: EXPRESS ORADAYDI

Siyasete hapisane açılımı

KCK davası, uzun çatışma tarihinde bir milât, AKP “açılım”ının turnusol kâğıdı. BDP’li siyasetçilerin terör örgütüne üyelikle, yardım ve yataklıkla suçlandığı dava, Türkiye’nin yargı düzeninin hukuk anlayışına dair de çok şey söylüyor. Express, KCK’nın 152 sanıklı ilk duruşmasını Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi salonunda izledi...

Diyarbakır havalimanından şehir merkezine geldiğiniz ilk göstergesi, 15 yıl önce, limandan şehrin ortasına sapan kavşakta, bir yükselti üzerinde, elinde makineli tüfeğiyle ortalığı kolaçan eden bir Özel Tim polisi olurdu. Sürekli tehdit altında olduğunu hisseden polis, tetikte olmak adına elindeki silahı dört bir yana fütursuzca doğrultarak tehdit düzlemini eşitlemeye çalışırdı. Asıl görevi bir devleti korumak değildi bu polisin: Bir trafik işareti gibi, size “başka bir yerde” olduğunuzu anımsatmaktı.

15 yıl sonra, Özel Tim’in esamesi okunmuyor, o kavşaktaki yükselti artık boş. Ancak, Diyarbakır artık daha da başka bir yer. Bu kez bizi karşılayan, şehrin dört bir yanındaki panolara asılmış, belediye başkanlarının, Kürt siyasetçilerin kelepçeli malûm fotoğrafı. Fotoğrafı çevreleyen yazı ise şöyle: “Halkımıza çağrımızdır. Tarihi dava 18 Ekim’de başlıyor. Dava boyunca halkımızı adliye önünde nöbet tutmaya bekliyoruz.” BDP Diyarbakır İl Başkanlığı’nın imzasını taşıyan dev posterler, başka bir siyasî coğrafyanın trafik işaretleri.

KCK (Koma Ciwaken Kürdistan / Kürdistan Topluluklar Birliği) davası, 14 Nisan 2009’daki ilk dalga gözaltılarla başladı. Gözaltına alınan, sonra da tutuklanan 1800 kişi, söz konusu olanın basit bir operasyon değil, bir toplumsal mühendislik projesi olduğunu gösteriyordu: Bir siyasî piramit yapısı içinde tabandaki milyonlarca Kürt ile tavan arasındaki bağlantıyı sağlayan kişi sayısı, yüzlerle, binlerle ifade edilir olsun. Bu binler bir süreliğine siyasî alandan uzaklaştırılırsa, ortaya çıkacak olan güç boşluğunu doldurmak için yeterince zaman kalır. *

Ancak bu projenin sert kayaya çarptığı, referandum süreciyle anlaşıldı. 1800 kişinin gözaltına alınması, Kürt siyasî hareketinin, hele boykot gibi kitlelere anlatımı zor bir siyasî konumlanışın kampanyasını başarıyla yürütmesini engellemedi. Asıl darbeyi ise, belki de referandum sonuçlarından daha da önce, Diyarbakır Belediye Başkanı Osman Baydemir’in referandumdan birkaç gün önceki sözleri vurdu: “Diyarbakır’daki boykot oranı yüzde 51’in altında olursa, boykot kampanyasını sürdüren BDP’nin ve belediye başkanı olarak benim meşruiyetim tartışma konusudur. (...) Sandık başına gitme oranı yüzde 55 olursa, o zaman ben kendimi sorgularım. ‘Ben bu halkı doğru temsil etmiyorum’

Gözlemciler gibi, avukatların çoğu da Türkiye’nin batısından gelmişti. Yıllarını insan hakları kavgasına vermiş birçok isim iddianameyi ve yargılama sürecini yerden yere vurdu.

derim ve gereğini de yaparım.”

Boykot sonuçlarına bakarak, sözü tersine çevirelim: Bölgede yüzde 51’in çok üzerine çıkan boykot oranıyla, Baydemir’in dem vurduğu meşruiyetin bölgedeki cezaevlerindeki 1800 kişinin siyasal kapsama alanından çok daha yoğun, etkin bir güce karşılık düştüğü, ülkenin batısı tarafından görüldü.

Erdoğan’ın sözlerinin yankısı

Görüldü görülmesine, ama bunun iktidarın yukarıda sözünü ettiğimiz projeden vazgeçmesine, en azından projenin sahibi ile arasına mesafe koymasına neden olduğu söylenemez. Bilâkis, Erdoğan’ın davanın ilk celsesinden bir gün önce, Kızılcahamam’daki AKP kampında BDP hakkında söyledikleri, partisinin Kürt sorununu konusunda referandum sonrasında daha

özgürlükçü bir tutum izlemesini bekleyenleri hizaya getirdi:

“Silahlarla, tehditlerle oy almak kolay. Bırak, benim halkım, Kürt kardeşim kendi iradesiyle oyunu kullansın. Bakalım o zaman ne kadar oy alacak-sın. İşte onurlu oy, o oydur; alabiliyorsan. Ama şu anda aldığın oyun kıymet-i harbiyesi yok.”

Diyarbakır’da görüştüğümüz siyasetçilerden “sokaktaki insan” a, herkesin ağzında henüz dumanı tüten bu sözler vardı. İki genel yaklaşımdan söz edilebilir: Birincisi, referandumda kanıtlanan meşruiyetin Türkiye’nin batısına bir şey ifade etmemesi kanısına dayanan yoğun hayal kırıklığı. İkincisi, AKP’nin genel seçimlerde MHP’yi baraj dışına itmeye oynadığı, bu yüzden seçimlere kadar milliyetçi söyleme bolca yaslanacağı yolundaki “realist” analiz. Ancak bu gerçekçilik de, 25 yılını kan ve barut kokusuyla geçirmiş bir şehrin duygu dünyasının izin verdiği kadar.

Tutuklular duruşma salonuna alındığında işte bu duygu dünyasını düşündüm: Kimsenin yüzünde hüznün yoktu; o kadar ki, izleyici sıralarına dönük bu içten gülümseme, bu 25 yılın üzerine, ancak cezaevinde geçen zamanda yapılmış ruhsal hazırlıkla edinebilir. Bir buçuk yıldır ancak demir parmaklıklar ardından, o da kısıtlamalarla görüşebildikleri akrabalarını duruşma salonunda gören insanların yüzündeki metanetin iki nedeninden biri salondaki hüznü katlamamak ise –izleyici sıralarındaki hüznün denetlenemez bulaşıcılığından yabancılar bile nasibini aldı–, diğeri de bedel ödeme alışkanlığı. Sanıklar adına ilk konuşmayı yapan Hatip Dicle, 161 sanıktan 47’sinin cezaevinde 10 ya da daha fazla yıl, 7’sinin ise 20 ya da daha fazla yıl kaldığını söylerken, bu alışkanlığa işaret ediyordu.

Bir satranç duruşması

Bir saat öncesine dönelim: Adliye binasının hemen yanındaki Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi binasının önünde, BDP’nin seçim otobüsünün çevresinde yüzlerce insan toplaşmış bulvarı kapatmış. Bu yanda sessiz bir bekleyiş varken, elli metre ötede, Adliye binasının bahçesinin önünde diplomatlar, yerli ve yabancı gözlemciler, gazeteciler, sendikacılar, sol partilerin liderleri, avluya girmek için hazırlanıyordu. Avludan binaya geçildi geçilmesine, ama BDP’nin günlerce çalışarak hazırladığı konuk listesindeki isimlerin dahi içe-

riye sığmayacağı anlaşıncı, mahkeme başkanı ile içeriye ek sandalye konulması konusunda pazarlık yapıldı. Başkan bu isteği kabul etmedi ama, sanıkları temsil etmeyi isteyen tüm avukatları savunmanın engellenmemesi adına içeri almak zorunda kalınca, 250'den fazla avukat içeriye girdi, konuklara ise yaklaşık 90 sandalye kaldı. En iç burkucu olanı, Diyarbakır'da yaşayan tutuklu yakınlarının, içeri girme haklarından, ülkenin, hatta dünyanın başka yerlerinden gelen gözlemciler, gazeteciler, insan hakları savunucuları adına feragat etmesi oldu. Bir BDP'li, mahkeme salonunun girişinde bekleyen tutuklu yakınlarına seslendi: "Bu arkadaşlar yarın dönecekler, ama bu dava yarın da devam edecek, siz yarın girersiniz."

KCK davasında eli yüzü düzgün tek şey, mahkeme salonu. İyi bir ses sistemi, bolca mikrofon, birkaç kamera, tüm avukatların ve sanıkların ifadelerinin bu kameralardan canlı yansıtıldığı bir büyük perde, daha da ilginç, ayrı yerlerde oturan, oturdukları yükseklik ise eski DGM'lerdeki gibi arş-ı âlâya varmayan savcılar ile yargıçlar... Ancak toplam 500-600 kişiyi alabilen bu salon bile, böylesine büyük, tarihsel önemdeki bir davaya yetmiyor.

Gözlemciler gibi, savunma avukatlarının çoğunluğu da, sonradan görüşeceğim Osman Baydemir'in de dikkat çektiği üzere, Türkiye'nin batısından gelmişti. Yıllarını insan hakları kavgasına vermiş birçok isim avukatlara ayrılan sırada birer birer konuştu, hepsi de iddianameyi ve yargılama sürecini yerden yere vurdu: Emin Aktar, Ercan Kanar, Meral Danış Beştaş, Eşber Yağmurdereli, Sezgin Tanrıku, Selim Okçuoğlu, iddianameye farklı yerlerden "çalıştılar": Örneğin Diyarbakır Barosu Başkanı Emin Aktar, bu kamu davasının aslında kamuya karşı açılmış bir dava olduğunu söylerken, Ercan Kanar, iddianamenin birçok AIHM kararına zıt düştüğünü örnekleriyle anlattı. Beştaş, soruşturmanın 15 Mayıs 2007'de başladığını, ilk dalga gözaltılarını ise yerel seçimlerden 15 gün, PKK ateşkes ilan ettikten ise yalnızca bir gün sonra yapıldığını anımsattı, savcının önce karar verip sonra hareket ettiğini söyledi. Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Başkanı Kozağaçlı ise, aramalardan telefon dinlemelerine kadar, savcının CMUK'u göz

göre göre nasıl ihlâl ettiğini sağlam hukuksal argümanlarla anlattı. Elçi ile Tanrıku ise anadilde savunmaya odaklanmıştı. Ancak savunma görev dağılımını nasıl yaptıysa, "saldırı" da öyle hazırlanmıştı. Mahkeme Başkanı, anadilde savunma isteğinin geleceğinden, baştaki

Gençlerin Öcalan'lı, PKK'li sloganlarda cisimleşen gözükaralığı Yenişehir Belediye Başkanı Fırat Anlı'nın sözlerini anımsatıyordu: "Biz diyalog kurulabilecek son kuşağız."

yoklamanın yanıtlarının Kürtçe olacağından haberdardı. Yine de, çevirmen isteğine yanıt hemen verilmedi, ertesi güne bırakıldı, sonra da tabii ki reddedildi.

Sondan bir sonraki kuşak

İçeride dikkatlice hesaplanmış bir siyasî satranç oyununun sonucu önceden belli açılış hamleleri yapılırken, dışarıda 1500 civarında Kürdün katıldığı bir protesto / bekleme mitingi devam ediyordu. Kürsüdekilerin hesaplı, dikkatli dili kürsünün altındakilerin alkışlarıyla bütünleşirken, miting kalabalığının çeperini oluşturan gençlerin Abdullah Öcalan'lı, PKK'li sloganlarda cisimleşen gözü karalığı, şu anda cezaevinde olan Yenişehir Belediye Başkanı Fırat Anlı'nın sözlerini anımsatıyor-

KCK VE ERGENEKON: İKİZLER

Yeni yargı düzeni

KCK davası ile Ergenekon davası arasındaki yöntemsel benzerlik, ikinci 12 Eylül sonrası yeni düzen hakkında iç karartıcı ipuçları sunuyor:

- 1) Yeni Ceza Muhakemeleri Usûl Kanunu'nun alabildiğine esnetilmesiyle yapılan "yasal ama yasadışı" uygulamalar: Ev ve ofis aramaları, telefon dinlemeler...
- 2) Bu tür kanıtların, kanıt dosyasına değil de, doğrudan iddianameye yerleştirilmesiyle iddianamenin şişirilmesi...
- 3) Sanık sayısının davanın uzun sürmesini garantileyecek biçimde bollaştırılması... Türkiye'de mevcut hukuk sisteminden muhteşem özgürlükçü açılımlar beklemiyorduk beklemesine, ama şu yöntemler hangi dönemin davalarını anımsatıyor acaba? Tek fark, bu tür davalar için spor salonuna ihtiyaç duyulmuyor olması.

du: "Biz, diyalog kurulabilecek son kuşağız. Bizi de aradan çıkarırlarsa, diyalog kuracak pek kimse bulunmaz."

Ortak dil noksanlığına Kandil Dağı'ndan inen gerillaların ülkenin iki yarısında açığa çıkardığı duygu zıtlığını da ekleyince, rıza ile bir arada yaşamaktan umutlu olmak için neden azalıyor. Baydemir'le görüşürken gözlemlediğim, belki de böyle bir umutsuzluktu. Belediye başkanı, bu umutsuzluğun karşısına KCK davasına Batılı desteğini koyarak resmi dengelemeye çalıştı ve bugüne kadar AKP'den desteğini esirgemeyen sol liberallerin artık bu desteğin karşılığını aramaya başlamaları gerektiğini söyledi. Kışlasına çekilmiş bir Silahlı Kuvvetler, tam da duruşmayla aynı haftasonu "pekiştirilmiş" bir yüksek yargı derken, AKP'nin şikâyet edeceği, mazet olarak kullanacağı bir şey kalmadığını söyledi Baydemir.

Doğrusu, Türkiye ana akım basınında, şaşırtıcı biçimde, devletin KCK davasıyla izlediği yordamın arkasında duran, tabii ki Zaman gazetesi dışında, kimse olmadı. Ancak bu toplumsal baskının iktidar için ne ifade ettiği, edeceği de başka bir soru. AKP'nin referandum sonuçlarının yarattığı meşruiyeti dikkate alacak kadar mantıklı bir siyaset güdeceğini düşünerek gelmişim Diyarbakır'a. KCK davasının ilk iki gününde gözlemlediğim ise, makasın gitgide açıldığı.

Duruşma sonunda tutuksuz sanıklar Adliye binasından belediye binasına yürüyüp mitinge katılıyorlar. Miting bir saat daha devam ediyor, hava kararırken dağılıyor. Mitinge katılanlardan uzakta durmaya özen gösteren polislerin önünden geçen bir grup genç, tam aynı hizaya geldiklerinde "PKK halktır, halk burada!" ve "Biji Serok Apo!" diye bağırmağa başlıyorlar. Polisler öfkelerini saklamıyor, ancak ya deplasman psikolojisi ya da deneyimin getirdiği temkinlilik ve üstlerinden gelen emir sebebiyle, yerlerinde bekliyor, bakmakla yetiniyorlar. Gençler geçip gidiyor, arkalarından gelen biri genç, biri yaşlı iki başörtülü kadının ortasındaki dörtbeş yaşlarındaki küçük kız çocuğu, aynı sloganları bir oyun edasıyla yineliyor. Kadınlar gülüşerek geçip gidiyor. Sondan bir sonraki kuşak, büyüyor. **Ertan Keskinsoy**

* Bu acul hesabı kimin yaptığını ve bu boşluğu kimin doldurmayı planladığını merak edenler için bkz: "Kelepçenin Kapattığı Mesele", Express, sayı 103, Şubat 2010

Tirkim Rastim Zîrekim*

Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'nün (DİSA) ilk icraatı kapsamlı bir rapor oldu: Üç akademisyenin katkısıyla hazırlanan "Dil Yarası: Türkiye'de Eğitimde Anadilin Kullanılmaması Sorunu ve Kürt Öğrencilerin Deneyimleri", teorik ve tarihsel arkaplanın, uluslararası mukayeselerin yanında, Türkçe bilmeyen öğrenciler, Türkçe bilmeyen veliler, Kürtçe bilen ve bilmeyen öğretmenlerle yapılan söyleşilerle, durumun hayatî vahametne dair sağlam bir kaynak. Öğrencilerin sessizliği ve kimilerinin giderek kendi dillerini küçümsemeye varan yabancılaşması, siyasî tahliller boyunca rapora eşlik ediyor. "Dil Yarası"na katkıda bulunan iki öğretim görevlisi, Nesrin Uçarlar ve Şerif Derince eğitimde anadilinin kullanılmasının neden şart olduğunu anlatıyor...

Daha önce çok dillendirilmeyen anadilde eğitim, Kürt hareketinin temel taleplerinden biri haline mi geliyor, yoksa devletle pazarlık için geliştirilmiş bir taviz maddesi mi?

Nesrin Uçarlar: '70'lerin Kürt örgütlerinde dil, kültür vurgusu vardı aslında, ama '80'ler çok daha sert taleplerin gündeme gelmesine yol açan bir dönemdi. Ayrıca, bunlar Marksist-Leninist örgütler; ilk etapta hedef sosyalist devrim yapmak. Dil gibi konular daha tâlî politik problemler, devrim yapıldığı zaman zaten çözülecek sorunlar: Sosyalist, bağımsız bir Kürt devleti kurulacak ve dili de Kürtçe olacak... Bir de, Kürtçe bugünkü kadar tehdit altında değildi o dönemlerde; hâlâ ciddi bir göç yok, televizyon yok. '90'larda Kürtlerin merkezlere gelmeye başlamasıyla Kürtçe yavaş yavaş kaybolmaya başladı. '90'lar, kültürel politikaların da hızlandığı bir dönemdi. Bu sadece bir söylem değişikliği de değil, insanların gerçekten canını yakan bir sorun.

Şerif Derince: Bugün farklı kesimlerden Kürtlerin üzerinde hemfikir olduğu konuların başında eğitimde anadilinin kullanılması geliyor. Bu sorun uzun zamandır daha çok politik boyutlarıyla tartışılıyordu. 1933'te Hawar dergisinde kültür ve dil hareketinin çok önemli olduğu, kuruluş amaçlarından birinin bu yönde mücadele yürütmek olduğu söyleniyor. '90'lara kadar bu söylemin kitleselleşmediğini söyleyebiliriz belki ama, vardı bu tartışmalar. Sorunun 2003'ten bu yana medyada da daha farklı bir şekilde tartışıldığını görüyoruz. Daha önce politik boyutuyla tartışılıyordu ama, bu tarihten sonra, eğitim boyutu, psikolojik boyutu da girdi işin içine.

Rapor için görüştüğünüz Kürtçe bilen öğretmenlerden Cemal, "anadilde eğitimi, siyasî bir bakış açısından ziyade, temel bir insan hakkı ve bilimin gerekliliği olarak savunduk" diyor. Nasıl türban sorununun çözümü kadınlara bırakılmıyor, erkekler kendi aralarında tartışıyorsa, eğitim soru-

nu da hiç Türkçe bilmeden ilkokulda yıllarını geçiren öğrencilere, öğretmenlere, velilere sorulmuyor. Asıl onlara sormak gerekmez mi?

Derince: Bizim derdimiz de tam buydu. Değerli çalışmalar var tabii ki, ama bunların hiçbirisi alan araştırmasına dayanmıyor. Biz ilk önce, "neden sorunun muhataplarıyla görüşmüyoruz" diye sorduk kendimize. Raporun en önemli özelliği de bu herhalde...

Belki sorun merkezîyetçiliktir. Aydın'dakinin eğitim sorunuyla Rize'dekininki farklı olabilir. Kürtçenin eşit bir şekilde eğitime dahil edilmesi, Türklerin özgülleşmesine de katkıda bulunur.

Derince: Evet. Ailelerle, çok farklı sorunlarla karşılaşmış bölgede, kimi Zazaca, kimi Arapça, kimi Kırmanci konuşulan yerlerde görev yapan, Kürtçe bilmeyen öğretmenlerle, Kürt öğretmenlerle, en önemlisi, öğrencilerle görüştük. Öğrencilerin okula başlarken

Nesrin Uçarlar Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi'nde, Şerif Derince Sabancı Üniversitesi Diller Okulu'nda öğretim görevlisi. Raporun üçüncü iştirakçisi Vahap Coşkun ise Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden.

Fotoğraf: Murat Meriç

sıkıntısının okuma-yazma öğrenmek olmadığını gördük.

Uçarlar: Bu, bildiğimiz anlamda bir yüksek politika konusu değil, bir ideolojinin uzantısı olarak tartışılmaz bu konu. Çocuklarla ve öğretmenlerle konuşmazsanız, üç cümleden öte bir şey söyleyemezsiniz. "Anadilinde eğitim bir insan hakkıdır" diyebilirsiniz en fazla. Sosyal bilimler de son yıllarda çok değişti. Eskiden, mağdurlara sorarak hazırladığınız bu tür bir çalışma çok subjektif görülürdü.

Derince: Her sene ÖSS, SBS sonuçlarının net olarak gösterdiği bir şey var: Kürt bölgesindeki 14-15 ilde okuyan çocuklar en kötü puanları alıyorlar. Bu rakamların ardındaki yakıcı boyutu görmek için de yapıldı bu çalışma. Boğaziçi Üniversitesi'nde okurken Mardin'den, Van'dan gelen arkadaşların önemli bir kısmı hazırlık sınıfının sonunda dil sınavını geçemiyordu mesela. Fizik, matematik, sosyoloji, hangi bölümde okurlarsa okusunlar, hazırlık sınıfını iki-üç yılda atlayabildiler ancak. Bu durumun eğitimdeki anadil meselesiyle ilgili olduğunu düşünüyorum.

Görüşülen pek çok kişi "hayata 1-0 yenik başlamak"tan söz ediyor. Kürt öğrenciler, en iyi ihtimalle, yaşitları ikinci, üçüncü sınıflardayken Türkçeyi daha yeni söküyorlar. Bu sürecin bıraktığı arazlar da kolay kolay silinmiyor olsa gerek...

Uçarlar: Kürtlerin eğitimde anadillerini kullanma hakkına Türklerin yaklaşımını da etkileyebilecek bir çalışma bence bu. Çocukların ağzından bu mağduriyetleri duymak, "Korsika'da bu eğitim şu kadar yapılıyor", "bu bir insan hakkıdır" demekten çok daha fazla şey söyleyecek.

Derince: İnsanların söylediklerini hiç yorum yapmadan verdik, raporun önemli bir kısmını görüşmeler kaplıyor. Hangi arkaplandan gelirse gelsin, bunları okuyanların çıkaracağı bir sürü sonuç var.

Uçarlar: “İki Dil Bir Bavul”un sinemada yaptığını biz bilimde yapmaya çalıştık. (gülüyor)

Derince: Bu konu, Kürtlerin yüzde yüz hemfikir olduğu konulardan biri. Türkiye’deki halkların eğitimde anadilin kullanılması meselesinde o kadar da milliyetçi tavır geliştirmediklerini gösteren çalışmalar var. Eğitim-Sen’in 26 şehirde yaptığı çalışma, Türkiye’deki insanların yüzde 69’unun anadilde eğitimin bir hak olduğunu, bu hakkın herkese sağlanması gerektiğini düşündüğünü gösteriyor. Anadili Kürtçe, Zazaca, Lazca olan gruplarda bu oran yüzde 90 ila 99 arasında.

Uçarlar: Devlet/hükümet politikalarının, en başta medyanın söyleminin değişmesiyle anadili sorununun çok rahat çözülebileceğini düşünüyorum. Nasıl çirkin çirkin diziler yapıp “halk bunu istiyor” diyorlar, buna benziyor. “Türk halkı bunu istemez, karşı çıkar” demek büyük bir mazeret gibi sunuluyor. Hükümet olarak tersi yönde bir niyetiniz olursa, buna uygun kampanyayı da yaparsınız. Bu hükümet eğitimde anadilinin kullanılması yönünde adım atmak istese, insanlar çok kolay ikna edilebilir. Kürtçe eğitimi “bağımsız Kürdistan”dan ayrı tartışmazsanız, tabii ki eğitimde anadili deyince insanlar derhal bunu hatırlar. Ama Eğitim-Sen başka bir şekilde kurgulayıp sordugunda, insanlar “evet, tabii ki olmalı” diyor. Belki de bunu bir demokratlık nişanesi olarak düşünüp “tabii ki hak” diyorlar ama, tam olarak nasıl yapılacağına takılıyorlar. “Bağımsız Kürt devleti” çağrışımı oluyor, ama bu da devlet politikalarından kaynaklanıyor.

Raporun tarihçe kısmında ayrıntılarıyla bir dönemin politikalarını anlatıyorsunuz: 1924 anayasası, Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Latin alfabesi, Güneş-Dil Teorisi, Türk Tarih Tezi, “Vatandaş Türkçe Konuş” kampanyası, İskân Kanunu, Soyadı Kanunu en temel dönüşümler. Mahmut Esat Bozkurt gibi bariz faşist örneklerin yanında, Atatürk ve İsmet İnönü’den yapılan alıntılar, Kürtleri Türkleştirme çabasının köklü bir devlet politikası olduğunu gösteriyor. Raporadaki tarihçeye göre, 1950’den 1980’e yine bu politikaların sürdürüldüğü, ama nispeten sakin bir dönem var. Bir başka temel kırılma ve baskı dönemi, 12 Eylül oluyor...

Uçarlar: Dersim ‘38’den sonra uzun süre sessizlik var. Bir de 1960’ta benzer bir hareketlilik ve devletten bir karşılık oluyor. Devrimci Doğu Kültür Ocakları ve sonrasında başka örgütler ‘70’lerde çıkıyor. Esas olarak genç, devrimci öğrenciler, memurlar Kürt hareketinin liderliğini yapıyor. Bu hareketlerdeki insanlar ‘80’lerde ya hapse atılıyor ya sürgüne gönderiliyor ya öldürülüyor. Kültürel politikaları savunanlar da ortada kalmıyor ya da çoğu Avrupa’da. Bu dönemde Kürtçenin Sorani lehçesi güneyde gelişmeye başlıyor, Kurmanci lehçesi Türki-

ye’de gelişecek zemin bulamıyor ve sürgünde gelişiyor, diasporada standartlaştırılıyor. Darbe olmasaydı, Türkiye’de de birtakım hareketler Kürtçenin korunması ve geliştirilmesi üzerine çalışmaya devam edebilirdi.

Derince: Hapislerde çok ciddi yazma süreçleri var. Mesela, “modern Kürt romanının kurucularından Mehmed Uzun” a giden yol Diyarbakır Cezaevi’nden başlıyor. Onun gi-

Bu çocukların yaşadığı tek mağduriyet sınıfta Kürtçe konuşamamak değil. Sorun üniversitede, iş hayatında da devam ediyor, çünkü bu sadece eğitsel değil, psikolojik bir sorun.

bi pek çok insan var, siyasî tutuklular günlüklerini Kürtçe tutmaya çalışıyor. ‘80’den sonra zorunlu veya doğrudan zorunlu olmayan, yani mesela su verilmediği için, artık tarım, hayvancılık yapılamadığı için (benim ailem böyle mesela) göçen insanlar şehirlere gelince Türkçeyle çok daha fazla karşılaşmaya başlıyorlar. Birçok kurum var, hepsinde dil Türkçe. Bu süreç Kürtçenin hızla gerilemesine yol açıyor. “Kardelenler”, “Haydi Kızlar Okula” gibi kampanyalar da bu süreçlerle ilgili. Askerî zihniyet diyor ki, “biz bunların annelerine Türkçe öğretemediğimiz sürece bir şey yapamayız”. Gerçi, erkek çocukları da okuyamıyor ki. Basında “Kürtler dinî sebeplerden dolayı kızları okula göndermiyor” deniyor ya, bu çok yanıltıcı.

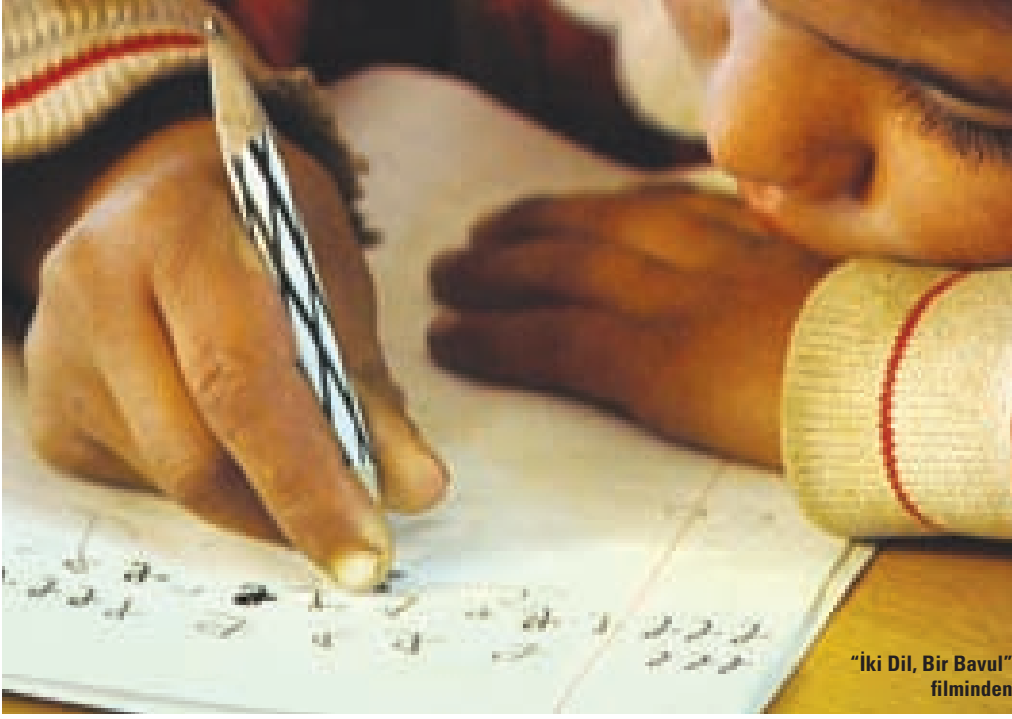
Uçarlar: ‘40’larda bölge yatılı okulları açılıyor, en ünlüsü Sıdika Avar’ın müdürü olduğu Elazığ’daki okul. Avar, gerçekten çok cansiperane, eşek sırtında, kamyon kasasında köy köy dolaşıp kızları topluyor. İsyanın tamamen bastırılması için önce kız çocuklarının eğitilmesi gerektiğine karar veriyor devlet. Ama, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, pek çok konuda olduğu gibi, bu konuda da iyi ki “başarısız” olmuş. (gülüyor)

“Başarılı” bir asimilasyon politikası için bile Kürtçenin en azından ilkokulda kullanılması gerekiyor muydu? İlkokulun

ilk gününde beton gibi bir yabancı dille karşılaşan çocuk, ister istemez bilişsel bir engeli aşmak durumunda. Yani, 1-0 geride...

Derince: Giderek hallolacağını sanıyorlar, ama olmuyor. İnsanlar ilk dönemlerde karşılaştıkları problemleri hayatlarının ileriki dönemlerine de taşıyorlar, hayatları boyunca bunun sıkıntısını çekiyorlar. Hele şehirlerde, başka öğrencilerle farklarını, imkânlarının farklılığını görüyorsun, belki köyde kalsan bunları görmeyeceksin. Ben Mersin’de ilk beş ayda okulun bahçesindeki kaldırımında yaptığımız derslerde okuma-yazmayı öğrendim, daha sınıfımız yeni yapılıyordu. Bunları görünce insanlar daha tepkisel oluyor. 2001’de öğrenciler Kürtçe seçmeli ders istemiyle dilekçe haklarını kullandığı için okullarından atıldığında sorun daha görünürleşti, siyasetçilerin Kürtçe konuşamaması bir kırılma noktası haline geldi.

Uçarlar: Tartışılmayan konuların varolması, siyasallığın ölümü demek. Siyaset ölmüşse, istediğiniz rejimi kurun, bir anlamı yok. Bu konuyu sahiplenmeye çalışan insanlar, Kürt akademikler, politikacılar bir kere Kürtçenin itibarını artırmaya çalışıyorlar. Bu çocukların yaşadığı tek mağduriyet sınıfta Kürtçe konuşamamak, bir şey anlayamamak değil. Bu sorun üniversitede, iş hayatında da devam ediyor, çünkü bu sadece eğitsel değil, psikolojik bir sorun aynı zamanda. Kürtçenin değersizleştirilmesini içselleştirmiş insanlar var. Kürtçe kurslarının kapanmasına dair birtakım söylemler vardı, bunların hepsi birden doğru olabilir. Biri, devletin yüzeysel reform girişimini boşa çıkarmak. Bir başka sebep, maddî külfet. Bir başkası, Kürtçenin kurslarla öğretilmesinin yanlışlığına işaret etmekte, “zaten bildiğimiz bir dili parayla öğrenmek istemiyoruz, devletin parasız öğretmesini istiyoruz” diyorlardı. Bir argüman da şuydu: Kürtçe öğrenmenin insanlara ne yararı olacaktı? Bu argüman bile, eğitimde anadilinin kullanılması için yeterli bir gerekçe bence. Aklıma gelmişken söyleyeyim, bütün bu tartışma-

de anadilin kullanılmasının şart olduğunu söylüyor...

Derince: Evet, istisnasız. Farklı şekillerde de olsa, hepsi mutlaka eğitimde anadilinin kullanılması gerektiğini düşünüyor. Kimi ilk birkaç sene diyor, kimi tamamen, kimi iki dilde eğitim diyor, ama kimse kullanılmadığını demiyor. Çektikleri vicdan azabını, anadilinin kullanılmamasının yol açtığı sorunları anlatıyorlar, batıdaki öğrencilerle karşılaştırıp doğudakilerin dezavantajlarını sıralıyorlar, ama sonunda hep "Türkçe de öğrenmeleri gerekir" diyorlar. Eğitimde anadilinin kullanılması basit bir şekilde Kürtçe öğretilmesi demek değil, eğitim sürecinde anadilinin ciddi bir parça olması demek. Bizim kastımız belli bir süre Kürtçe eğitimden sonra Türkçeye geçiş yapılması değil, bu uygulama hiç iyi sonuçlar veremeyen bir model. ABD'de Hispanikler için uygulanmış, sosyal sonuçları da çok kötü olmuş. Eğitimde anadilinin kullanılması için anadilinin bütün eğitim sürecini kapsamaması gerekiyor. Türkçeyle, giderek mesela İngilizceyle birlikte.

Uçarlar: Sorun tek dilli olmak değil ki, çift dilli olabilmek.

İngilizce, Fransızca, Almanca eğitim yapılabilen bir ülkede zaten bunu tartışmak abesle iştigal değil mi?

Uçarlar: "Eğitimde anadilinin kullanılması" terimini raporda özellikle kullanıyoruz, "anadilinde eğitim" yerine bunu tercih ediyoruz. Öbür türlü, paranoyaları güçlendiren bir söylem oluyor. Eğitimde Kürtçenin kullanılması, Kürtçenin de kullanılabilmesi, bölgenin ihtiyaçlarına göre eğitimin sürekli gözden geçirilmesi demek. Örnekler, bu sorunun bir kerede çözülmediğini gösteriyor. Bask bölgesinde '70'lerden beri çeşitli modeller var ve sürekli gözden geçiriliyorlar. Türkiye'de de sorunu böyle tartışmak lâzım. "Bir model bulacağız ve sorun bitecek" diye bir şey yok.

Sorunun bir de coğrafi ayağı var. Hep Türkçe bilmeyen çocuklardan konuşuyoruz, ama Türkiye boydan boya Kürtçe bilmeyen, çocukluğundan itibaren Türkçeyle büyüyen Kürt çocuklarıyla dolu, İstanbul belki Kürt nüfusu en yüksek şehir. Burarlarda eğitimde anadili nasıl kullanılacak?

Uçarlar: Raporda söylüyoruz, eğitimde anadili tartışması yetki devriyle birlikte olmak durumunda. Nasıl olacağını bilemiyorum, ama mesela bakanlığın Millî Eğitim il müdürleri var, ne yaptıklarını bilmiyorum açıkçası. Bölgelerinde anadili Kürtçe olan kaç çocuk var, orada nasıl bir model geliştirmeli, öğretmenleri, eğitim bilimcileri de çağırarak bunları araştırabilirler. Türkiye Cumhuriyeti Devleti varoldukça bu sorun da olacak. Aslında, buna sorun diye bakmamak lâzım, hep böyle konuşuyoruz ama, hayatın bir vechesi bu ve bunu ele almak durumunda hükümet veya devlet. Bu örgütleri beraber doğru düzgün yaşayabilmek için kuruyoruz, yoksa bizi tahakküm altına alsınlar diye değil. Bu örgütlerin bunlara çözüm bulması gerekiyor. Buradaki so-

larda benim en önemseydiğim konulardan biri de muhbir yetiştirme. Bu çok ciddi bir sorun.

Derince: Özellikle köy okullarında, bazı öğretmenler öğrencilere evlerde kimlerin Kürtçe konuştuğunu tespit ettiriyor. '80 darbesinden önce de var bu, sonra da. Sadece okulda değil, hayatın her alanında, evlerde de çocukların sadece Türkçe konuşacağından emin olmak istiyorlar. Bu şekilde hem çocukların daha hızlı asimile olmasını, Kürtçeyi unutmalarını istiyorlar, hem de ailelerin de bu asimilasyona dahil olmasını sağlamaya çalışıyorlar. Mülakat yaptığımız kişiler, bunun öncülüğünü de bölgedeki karakolların yaptığını söylüyor. Muhtarlara baskı uyguluyorlar, onlar da öğretmenlere baskı yapıyor. Bir öğretmen Millî Eğitim'den bir yetkilinin gelip broşür dağıttığını, bunlarda Kürtçe konuşan insanların tespit edilmesinin istendiğini anlatıyor. Öğretmenler sınıfta ajanlar belirliyor, çocuklar pencere kenarlarından komşuları dinliyor, gelip öğretmene anlatıyor. Öğretmen de Kürtçe konuşanları dövüyor, ispiyonculuk yapanları ödüllendiriyor.

Öğrencilerin anlattıklarında hep bir sessizlik hali çıkıyor karşımıza. Ders bitsin diye bekliyorlar, teneffüslerde de Kürtçe yasaklanıyor, gün bitsin diye bekliyorlar, öğretmene soru sormuyorlar, sorulara cevap da veremiyorlar. Aslında Türkçeyle bir dil öğrenmiyorlar, konuşmamayı, kendini ifade etmemeyi öğreniyorlar. Hep susan, hep bekleyen binlerce çocuk... Kimilerinin ilk öğrendiği Türkçe kelime "sus"...

Derince: Susmak tercih edilmiş bir durum değil, zorunlu bir durum. Yapacak başka bir şey yok, öğretmenin ne söylediğini anlamıyor, tuvalete gitmek için izin bile alamıyor, öğretmen soru sorduğunda susuyor. Susma durumu, Türkçe öğrenmekle geçmiyor, me-

sela üniversitede de devam ediyor. Kürtçeden çok daha iyi Türkçe konuşuyor belki, ama hoca bir soru sorduğu zaman, bilse bile, parmağını kaldırıp söyleyemiyor. Pasiflaşıyorlar ve kendileri de farkında bunun.

Susmak zorunda kalmak, dilin değersizliğinin, unutulması gerektiğinin sürekli vurgulanması, çocukların kendilerini, ailelerini, kültürlerini hakir görmesine de yol açıyor. Kürtçenin yetersiz, değersiz bir dil olduğu düşünülebilir mi? Konuştuğunuz öğretmenlerden biri, öğrencinin belki ot hakkında sabaha kadar konuşabileceğini, ama Türkçe "ot" kelimesini kavramsallaştırmakta zorlandığını, bu nedenle belki ancak bir cümlecik kurabildiğini söylüyor...

Türkçe edebiyatın da birtakım sıkıntılar yaşıyor olması bir tesadüf mü? "Kendimi koruyacağım" diye kapanıp kalmış, kendini hep birtakım başka dillerden "temizlemiş".

Uçarlar: Dünyada dil açısından en zengin kıta Afrika'ydı, hâlâ da öyle. Ama zamanla Afrika'da da başlayan dil kaybıyla birlikte büyük bir bilgi kaybı da olduğunu biliyoruz. İnsanların doğaya dair o dillerde çok değerli bilgiler var. O dil kalmadığında, çeviri imkânı bulunamadığı için ya da hatta bazı kelimeler çevrilemediği için bu bilgiler aktarılamıyor. Böylece epistemolojik olarak bütün dünya kısırlaşmış oluyor. Ağaçla ilgili, suyla ilgili bilimsel dogmalar yaratmış oluyoruz, sürekli fakirleşiyoruz, buna da "ilerlemek" diyoruz.

Derince: Bu bilgilerin kaybolmasıyla türlerin, bitki ve hayvan türlerinin de kaybolduğu anlatılıyor.

Uçarlar: Bu sadece Kürtler için değil, Türkler için de büyük sorun. Türkler de fakirleşiyor.

Kürtçe bilen öğretmenlerin yanında, Kürtçe bilmeyen öğretmenlerin tamamı eğitim-

Ayrımcılık karşıtlığından CHP saflarına

Alevîlerin, 2007 genel seçimlerinden 2010 referandumuna gelene kadar yaşadıklarına mercek tuttuğumuz yazı dizisinin bu bölümünde, Ankara ve İstanbul mitingleri, EDP'nin kuruluş süreci, Osman Öcalan'ın açıklamaları ve Kemal Kılıçdaroğlu'nun sahneye çıkışına bakıyoruz...

Bir yandan Alevî açılımı, diğer yandan Ergenekon tartışmaları yaşanırken, 9 Kasım 2008'de Ankara'da, Alevîlerin Alevîlik adına seslerini ilk kez yüksek bir şekilde duyurdukları "Ayrımcılığa Karşı Eşit Yurttaşlık Hakkı" mitingi yapıldı. Kimi kaynaklara göre on binlerce, kimilerine göre yüz binlerce kişi, Anadolu'nun dört bir yanından Sıhhiye Meydanı'na geldi. Miting boyunca, Diyanet'in ve zorunlu din dersinin kaldırılması, Madımak'ın müze olması, Alevî köylerine cami yapılmaması ve cemvlerinin ibadethane olarak kabul edilmesi istekleri vurgulandı. Mitingin düzenlenmesinde büyük emeği bulunan Alevî-Bektâşi Federasyonu (ABF) Başkanı Ali Balkız'ın yanı sıra, Hacı Bektaş Veli'nin soyundan geldiğine inanılan Çelebi kolunun inanç önderi Veliyettin Ulusoy'un konuşma yapması ve Diyanet'in kaldırılmasını haykırması tarihin bir cilvesiydi: Veliyettin Ulusoy'un dedesinin kardeşi Ahmet Cemalettin Çelebi, Atatürk zamanında Birinci Meclis'te görev alan ve Çelebi postunda oturan önemli bir isimdi. Çelebi'nin kısa bir süre sonra ölümünün ardından posta oturan Veliyettin Çelebi ise Ulusoy'un dedesiydi. Ancak tekke ve zaviyelerin ya-

saklanıp tarikatların kapanmasıyla Çelebi kolu da diğer tarikatlar gibi yeraltından inanç faaliyetlerini sürdürmüş, hizmetlerini günümüze kadar aralıksız yerine getirmişti. Türkiye Birlik Partisi tecrübesini saymazsak, Atatürk'ten bu yana CHP saflarında yer alan Çelebiler ve Hacı Bektaş Veli postu sahipleri, bu kez Veliyettin Ulusoy'un önderliğinde Diyanet'in kaldırılmasını istiyordu. Hem de Diyanet'ten pay almak isteyen İzzettin Doğan'ın söylediklerinin tam tersine... Ayrıca Doğan ve çevresinin bu mitinge katılmadığını, hatta miting öncesinde bu mitingin provokasyon amaçlı olduğunu

lunduğunu göstermesiydi. Bunları isteyenler ise, hiçbir dönem CHP'ye yaklaşmayan İzzettin Doğan ve çevresi değil, hemen her dönemde CHP yanlısı olan Veliyettin Ulusoy ve çevresiydi. Ancak her iki tarafın da ortak noktasının Atatürk sevgisi ve Kemalist değerlere sıkı sıkıya bağlılık olduğunu belirtelim.

"Eşit Yurttaşlık Hakkı" mitingi, bir yıl sonra 8 Kasım 2009 tarihinde, bu kez İstanbul - Kadıköy'de tekrarlandı. Bu mitingin katılım sayısı konusunda yine görüş ayrılıkları bulunsun da, ilk mitinge katılım konusunda çekince yaşayanlar, yurtdışından gelenler ve Alevî olmayanların katılımıyla bu miting daha renkli bir kitle ortaya çıkarmıştı. Balkız yine kürsüye geçti ve "dilekçe devri bitti, bundan böyle meydanlarda konuşacağız" diyerek açtı ağzını, yumdu gözünü: "CHP, MHP ve AKP, kendi anlayışları çerçevesinde konuya dair sözler söylediler. Herkes kendince bir söz söyledi. O sözlerin hiçbirisi bizim sözümüz değildi. Boş sözler... Somuta dair bir anlam ifade etmeyen, hayatta, gerçekte bir karşılığı olmayan boş sözler." Sorunsuz geçen ve tepkileri en güzel şekilde ifade eden bu mitingde yaptığı konuşmayla Balkız, karşısına ikinci kez geçen kitleye, siyasi bir hedefe doğru yöneldiği izlenimini vermişti.

Vakit'te Osman Öcalan söyleşisinin sunuluş biçimi ve zamanlaması, Alevîlerle ilgili karalamaların nerelere varacağını gösteriyordu. Konu Alevîlik olunca her türlü saldırı mubahtı!

vurguladıklarını da belirtelim. Bu durum, Alevîlerin kendi içindeki bölünmüşlüğü'nün de önemli bir göstergesiydi. Doğan'a göre miting, "Alevîlik İslâm dışıdır" diyenler tarafından düzenleniyordu. Diğer yandan bu mitingin en önemli sonucu, Atatürk'ten emanet kalan Diyanet'in ve 12 Eylül'den kalan zorunlu din dersinin kaldırılmasını yüksek sesle haykıran Alevîlerin bu-

Alevîler ve EDP Süreci

Ergenekon Davası sürecinde, hedef oklarının Alevîlere yönelmeye başladığı dönemde, aynı davada sanık olarak yargılanan İbrahim Şahin'in suikast listesinde adı geçen ve Alevîlerin toplu olarak yaptıkları iki büyük mitingin baş mimarlarından olan Ali Balkız, ABF başkanı sıfatıyla, Ahmet İnsel, Mithat Sancar, Fuat Keyman, Erol Katırcıoğlu, Ufuk Uras, Burhan Şenatalar, İbrahim Kaboğlu, Süleyman Çelebi gibi isimlerle birlikte yeni bir sol parti çalışmasına başladıklarını açıkladı. Balkız'ın, tıpkı 2007 genel seçimleri öncesinde örgüt yöneticiliği yapan diğer arkadaşlarının yaptığı gibi, bulunduğu makamdan istifa etmeden bunları açıklaması, kamuoyunda yeni bir Alevî partisi kuruluyor imajının oluşmasını sağladı. 2008 yılında Oral Çalışlar'ın yaptığı bir röportajda "Alevîler ve siyaset ilişkisi defolu bir ilişki" diyen Balkız bu ilişkiye kendisini de katmış oluyordu, ancak bu kez ABF başkanı olarak...

Balkız ve arkadaşlarının "Alevî partisi" imajıyla sahneye çıkmaları, İnsel, Keyman,

2008'de "Alevîler ve siyaset ilişkisi defolu bir ilişki" diyen Alevî Birlikleri Federasyonu başkanı Ali Balkız, EDP'nin kuruluşunda yer alarak bu ilişkiye kendisini de katmış oluyordu.

Sancar, Uras gibi isimlerin kısa sürede parti çalışmalarından ayrılma sebeplerinden biriydi. Çalışmalardan ayrılanlar, başka bir parti hayal ettiklerini, fakat yapılan çalışmayla ilgili "ortak bir dil ve kimlik yaratılamaması ve Türkiye'nin eşitlik talebinin karşılanmayacağı"nı gördüklerini söylediler. Ancak Balkız başta olmak üzere, Pir Sultan Abdal Kültür Derneği (PSAKD) başkanı Fevzi Gümüş (ve derneğin eski başkanı Kâzım Genç) gibi isimler, yeni sol parti olarak ortaya çıkan, Türkiye'nin 63. siyasi partisi Eşitlik Demokrasi Partisi'nin (EDP) kuruluş toplantısında, parti başkanı Ziya Halis'in yanında kurucu olarak yer alarak, partide görev almasalar dahi, Alevî örgütlerinin kendilerine verdikleri sıfatları kullanarak parti çalışmasında yer aldıklarını göstermiş oldular. Kuruluş toplantısında, SHP, Yeni Sol Hareket ve Alevî-Bektâşi Federasyonu'nun çalışmalarıyla kurulduklarını açıkça belirten ve kendisi de Sivashlı bir Alevî olan Halis, hedeflerinin barajı aşmak değil, iktidar olmak ve Türkiye'yi yönetmek olduğunu söylese de, ortaya çıkan tablo Alevîler açısından yeni bir Birlik Partisi macerası olarak görülüyordu. Alevîler ve Alevî olmayanlardan gelen yoğun tepkiler, Balkız'ın "ABF, bir 'Alevî Partisi' kurmuyor. Parti kurmadığı gibi, kendisini de partiye dönüştürmüyor" şeklinde açıklama yapmasına ve daha sonra bu konuda sesinin giderek kısılmasına neden oldu. İzzettin Doğan'a bağlı yayın organları ise, bu durumu, "Ali Balkız'ın parti çalışmalarından çekilmek üzere olduğu ve bu sebepten ABF'nin daha alt kademesindeki isimleri öne sürdüğü şu sıralar

ABF kulislerinde konuşulan bir konu" diye duyuruyordu. Ancak görünen tablo, tıpkı 2007 genel seçimlerinde olduğu gibi, "Alevî" kimliğini taşıyanların siyasi arena-da yapılan pazarlıklarda önemli rol oynadığı ve özellikle örgüt yöneticilerinin bu pazarlıklara girdiği, aynı zamanda gelecek seçimlerde de aynı kimlikle ortaya çıkılacağı ve benzer bir tablonun yaşanacağı yönündeydi.

Yeni sol partinin çalışmalarını sürdürdüğü dönemde, CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen'in demokratik açılımın ön görüşmesinin yapıldığı TBMM Genel Kurulu'ndaki konuşmasında Dersim isyanının bastırılma yöntemini övmesiyle yepyeni bir tartışma başladı. Öymen'e dünyanın dört bir yanındaki Alevîlerden büyük tepki geldi. CHP içinde de benzer tepkiler görüldü. Özellikle Kemal Kılıçdaroğlu'nun Öymen'den "gereğini yapmasını" (istifa etmesini) istemesine karşılık Öymen özür dilemekle yetindi. Öymen'e karşı bu çıkışıyla Alevî cephesinin gönlünü ilk kez ciddi biçimde kazanmış olan Kılıçdaroğlu, daha sonra konuyu yumuşak bir şekilde kapatınca Ali Balkız'dan tepki gecikmedi: "Bir düşü kirdi Kılıçdaroğlu. Sadece Alevîler için değil, sol, sosyal demokrat bütün seçmenlerde büyük bir sempati yaratmış

ender bir portreydi. Ama sözünün arkasında durmadığı anda diğer herhangi bir politikacının konumuna düştü. Güzel bir portre orada dururken, kendisi yaptı demeyeyim, ama gitti cahilin teki üzerine bir çizik attı, bir karakalem çizdi."

Alevîler ve Kürtler

Genel seçimlerden bu yana Alevîlerle ilgili haberleri tepki toplayan, özellikle Alevî cephesinde "ağır tahrik" olarak nitelendirilen Vakit gazetesinin Osman Öcalan'la PKK üzerine yaptığı bir röportaj, okların yine Alevîlere çevirilmesine, ancak bu kez PKK konusunun da Alevî gündemine girmesine neden oldu: Habere göre PKK'nın üst düzey yönetimi tamamıyla Alevîlerin eline geçmişti, ancak manşet bunun çok ötesini vurguluyordu: "PKK da Alevîlerin eline geçti!" Yani habere göre, Ergenekon örgütü ve yargıyı ele geçiren Alevîler, bu kez PKK'yı "da" ele geçirmişti, ülkede olan biten her şeyin sorumlusu gayet açık görülüyordu! Bu haber, İslâmî basının Alevîlere karşı dozu giderek yükselen söylemini daha da sağlamlaştırmak için aradığı fırsatı yakalamasına neden olmuştu.

Kurulduğu ilk günden bu yana PKK içinde, üst ve alt düzeylerde Alevî kökenli kişiler yer almıştı, ancak bu durum başka herhangi bir dinden olanlar ya da ateistler için de geçerliydi. PKK'nın bir Alevî örgütü olmadığı gayet açıktı, ancak Osman Öcalan durumu çarpıtarak, tam da gazetenin istediği söyleme ve döneme uygun sözler sarf ediyordu: "Türkiye'deki bazı Alevîlerin zor durumda olması ile PKK'nın Alevî yapılan-

phoenix
YAYINEVİ

Siyaset Sosyolojisi
Jürgen Habermas
Mustafa İzzettin Doğan
Kapitalizm toplumun çöküşünden önceki tarihsel süreçte bir siyaset sosyolojisi olarak ortaya çıkmıştır. Bu kitap, siyaset, toplum, kültür, ahlak, ekonomi, hukuk ve diğer sosyal alanların bir arada ele alınmasıyla, siyaset sosyolojisi kavramını tanımlar. Siyaset sosyolojisi, tam da bu anlamda bir bilimdir.

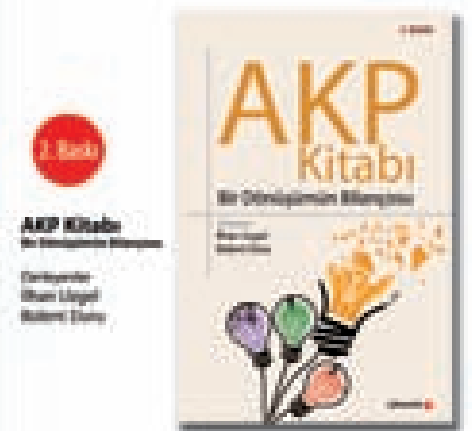
Sosyal Demokrasi Açıklamaları
Onur Öymen
Onur Öymen, bu kitapta sosyal demokrasiyi açıklar. Sosyal demokrasi, kapitalizm ve sosyalizm arasında bir orta yol olarak ortaya çıkmıştır. Bu kitap, sosyal demokrasiyi tanımlar ve onun pratik uygulamalarını gösterir. Sosyal demokrasi, tam da bu anlamda bir bilimdir.

İletişim Tarihi
David Crowley - Paul Heyer
İletişim tarihi, insanın sosyal yaşamı içindeki rolünü tanımlar. İletişim, insanın sosyal yaşamı içindeki rolünü tanımlar. İletişim, insanın sosyal yaşamı içindeki rolünü tanımlar. İletişim, insanın sosyal yaşamı içindeki rolünü tanımlar.

Demokratik Üstün
Robert A. Dahl
Demokratik üstün, insanın sosyal yaşamı içindeki rolünü tanımlar. Demokratik üstün, insanın sosyal yaşamı içindeki rolünü tanımlar. Demokratik üstün, insanın sosyal yaşamı içindeki rolünü tanımlar. Demokratik üstün, insanın sosyal yaşamı içindeki rolünü tanımlar.

Şahin Adem Yılmaz Sok. 14/1 Katipankara
Tel: 0312 419 87 81 Faks: 0312 419 14 11
www.siyasetkitabi.com

masının ülkeyi karıştırıp AK Parti'yi tasfiye etmek üzere gayret sarfetmeleri arasındaki ilişki gözardı edilemez. PKK içinde Ergenekon'u temsil eden isim, son günlerde Türk askerlerinin öldürülmesi talimatını veren Mustafa Karasu'dur. Karasu, aynı zamanda PKK'nın Avrupa'da terörist örgüt ilan edilmesi sürecini başlatan kişidir. PKK'nın silahlı mücadelesini sürdürmesini isteyen en önemli kişilerden birisidir kendisi. Solcu geçinse de, onun Alevî damarları daha güçlüdür. PKK'yı AK Parti karşıtı çizgide tutmaktadır. Türkiye'deki bazı Alevîlerin üzerine gidildiğinde, Alevî dedesi gibi hareket eden mevcut sürecin ideoloğu Mustafa Karasu'nun kazan kaldırması doğaldır. Karasu ve ekibi, AK Parti'yi 'istemezük' diye Yeniçeriler gibi kazan kaldırmış durumdadır." Şüphesiz, Öcalan'ın asıl derdi, kendisini PKK'dan tasfiye eden Karasu gibi "solcu" dediği isimlerden öcünü almak istemesiydi, ancak haberin sunuluş biçimi ve zamanlaması, Alevîlerle ilgili karalamaların ucunun nerelere varacağını gayet açık gösteriyordu. Konu Alevîlik olunca her türlü saldırı mubah!

Öcalan gibi Alevî olmayan Kürtlerin açıklamaları bir yana, kendisi de aslen Kürt olan ve önemli bir Alevî ocağından gelen İzzettin Doğan başta olmak üzere, Kürtlükten rahatsızlık duyan Alevîler ise madalyonun öteki yüzünü oluşturuyorlar: İzzettin Doğan, 9 Kasım mitingi konusunda Cem TV'de yaptığı açıklamalarda "bu katılacak olanların da genelde Kürt olayını savunanların oluşturacağını sanıyorum" diyerek mitingin tüm amacını başka bir noktaya çekmeye gayret ediyordu. Aynı programda Kürt olup olmadığının sorulması üzerine ise şu cevabı veriyordu Doğan: "Kürt diyorlar, desinler, ama ben Türküm. Ben soyumu sopumu ön plana çıkarmıyorum." Doğan'ın sözlerinin asıl hedefi ise, hem Kürt damarı

ağır basan Kürt-Alevîler, hem de 9 Kasım 2008 ve 8 Kasım 2009 mitinglerinde Alevîlerin dertlerini dinlemeye gelen DTP'lilerdi. Oysa, DTP ve Alevîlerin ilişkisi nerdeyse yok gibiydi. Her iki taraf da kendi meseleleriyle fazlasıyla meşguldü.

Alevîler ve Kemal Kılıçdaroğlu

Konu Kürtlük ve Alevîlik ilişkisinden açılmışken, Kemal Kılıçdaroğlu'nun CHP'nin başına geçmesi sürecine ve sonraki gelişmelere Alevîler bağlamında bakmakta fayda

Alevîler için Kemal Kılıçdaroğlu faktörünün devreye girmesi, topyekûn "hayır" cephesine yaklaşmak ve kolay kolay geri dönmemek üzere CHP saflarına geçmek anlamına geliyordu.

var: Yerel seçimlerde İstanbul'dan aday olduğunda Alevîlerin yoğun ilgisine mazhar olan Kılıçdaroğlu, özellikle Onur Öymen'e karşı Dersim konusundaki çıkışıyla belleklerdeki yerini sağlamlaştırdı. Ancak Deniz Baykal apar topar partiden ayrıldıktan sonra yapılan kongrede Kılıçdaroğlu'nun başkan seçilmesi, Alevîler açısından bambaşka bir öneme sahipti: Çünkü tarihte ilk kez CHP'nin başına Alevî, Kürt, Dersimli ve en önemli Alevî ocaklarından Kureyşan Ocağı mensubu bir seyyit geliyordu. Aynı zamanda duruşuyla tipik bir Alevî dürüstlüğü imajı çizen Kılıçdaroğlu, bu haliyle Alevîler için yeni bir önderdi. Kılıçdaroğlu'nun kamuoyunun sevgisini kazanması da uzun sürmedi.

Osman Öcalan söyleşiyle Alevîlere karşı haber dozunu artıran Vakıf, Kılıçdaroğlu'nun parti başkanı olmasıyla bel altından vurmaya devam etti. Süleyman Kara imzasıyla Vakıf'te yayınlanan "Kemal Bey'in Dini" başlıklı yazıda, "Kemal Kılıçdaroğlu dine inanıyor mu?" diye soruluyor, örneğin

Cuma'ya gidip gitmediği meselesi enine boyuna irdeleniyordu: "Kemal Bey'in dine inanıp inanmaması ya da hangi dine inandığı, hangisine inanmadığı kendisinin en doğal hakkı ve kimsenin de 'neden inanmıyorsun ya da neden inanıyorsun?' demeye hakkı yok. Ancak biz seçmenler en azından Kemal Bey'in dine inanıp inanmadığını, ne sıklıkla camiye gittiğini ya da gitmediğini bilmek zorundayız. Çünkü bizi yönetmeye aday her adayın ekonomiden dine, iç siyasetten dış siyasete kadar her şeyini, ne düşündüğünü bilmek istiyoruz. Bu tür bir talep sadece dine inanan seçmenlerden değil, dine inanmayan seçmenlerden de gelebilir. Demokratik toplum ve devlet olmanın gereği ve demokratik sorgulama ve denetlenebilirlik de bunu gerektiriyor." Görüldüğü üzere yazılanlar, aynı zamanda okuyucuya bir "demokrasi" dersi veriyordu. Vakıf ve diğer İslâmî gazetelerin Kılıçdaroğlu üzerinden bu tür "demokrat" Alevîlik haberleri referandum sürecinde daha da arttı.

Kılıçdaroğlu meselesinin görünmeyen yüzü ise, yine Kürtlük konusunda düğümeleniyordu: Tıpkı İzzettin Doğan gibi Kılıçdaroğlu da, basında çıkan demeçlerinde Türk olduğunu söylemek gereği duyuyordu. Kılıçdaroğlu'nun ailesinin kökenini araştıran ve bu konuda uzunca bir yazı yazan Soner Yalçın ise, yazısının dayanağı olarak (ilk bölümünde "çalışmalarından" bahsettiğimiz) Alemdar Yalçın'ı referans veriyordu. Referansın Alemdar Yalçın olduğu herhangi bir konuda meselenin Orta Asya, Horasan ve Türklüğe bağlanmama ithimali olmadığından, doğal olarak Kılıçdaroğlu'nun bağlı bulunduğu Kureyşan Ocağı da aynı kökene dayandırılıyordu.

İşin ilginç yanı ise, Kılıçdaroğlu'nun bu söylemi gözü kapalı kabul etmesi ve kendisine ailesinin kökeni sorulduğunda, benzer referansları işaret edip "ailemin Horasan'dan geldiği söyleniyor" demesiydi. Kılıçdaroğlu, daha sonraki zamanlarda benzer bir konuyu açıldığında, genellikle konuyu üstü kapalı geçen bir tavır sergiledi. Belli ki bu konunun açılmasını istemiyordu.

Görüldüğü üzere, referanduma yaklaşılacak süreçte Alevîler ve onlarla (müspet ya da menfi) ilgili olanlar oldukça hareketli günler yaşıyordu. 2008 ve 2009 yıllarında, tarihinin en büyük iki toplu mitingini yaparken ayrımcılığa karşı haklarını savunan, Ergenekon sürecinde ağır ve haksız darbeler alan, siyasi arenada adları yeni kurulan EDP ile anılan Alevîler için Kemal Kılıçdaroğlu faktörünün devreye girmesi, topyekûn "hayır" cephesine yaklaşmak ve kolay kolay geri dönmek üzere CHP saflarına geçmek anlamına geliyordu. Bu durum, 2007 genel seçimlerinde Alevîleri yanlarına çekmek için yoğun çaba sarfeden (ve bunu kısmen başaran) AKP ve MHP'nin Alevîlerle yüzükleri tamamen attığı bir süreci de işaret ediyordu. **Feyzullah Kılıçzade**

(devamı gelecek sayıda)

BİR ÜNİVERSİTE KALİTESİNİ YAYINCILIĞA DA TAŞIYOR

Pasif Devrim

İslami Muhalefetin Düzenle Bütünleşmesi

Yazar: Cihan Tuğal

Çeviri: Ferit Burak Aydar

Sayfa: 322

Ölçü: 16.5 x 24 cm

ISBN: 978-605-61411-2-6

1. Baskı: Ekim 2010

18 TL.

**KOÇ
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI**

Koç Üniversitesi
Rumelifeneri Yolu
34450 Sarıyer İstanbul
t: 0212 338 17 97
f: 0212 338 14 15
e: kup@ku.edu.tr

Genel Dağıtım

Yayı Kredi Yayınları

İstiklal Cad. No:161
Beyoğlu 34433 İstanbul

t: 0212 252 4700

f: 0212 252 4034

e: ykykultur@ykykultur.com.tr

www.ykykultur.com.tr

“Trans Kimlikler Hastalık Değildir” kampanyası nasıl ortaya çıktı?

Rüzgâr: 2007’de, İspanya’dan bir grup trans bireyin uluslararası LGBT camiaya çağrısıyla başladı. Kampanyanın ana amacı, Amerikan Psikiyatri Derneği’nin 2013’te ve Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) 2014’te yenilenecek Zihinsel Hastalıklar Tanı Kılavuzu’ndan transseksüelliğin çıkarılması. Bu kılavuzlarda transseksüellik “cinsiyet kimliği bozukluğu” olarak tanımlanıyor ve bizim beden geçiş süreci olarak tanımladığımız süreç bir “tedavi” olarak görülüyor. Bu tarihlere kadar dünyanın her yerinde ekim ayında eylemler düzenleyerek bu iki örgüte baskı oluşturmaya ve konuyu gündemde tutmayı hedefliyoruz.

DSÖ eşcinselliği 1973’te kılavuzdan çıkardı, transseksüellik ise hâlâ listede...

Rüzgâr: Bir grup doktor, masalarında oturmuş, herkesi kontrol etmek için “şu hasta, bu değil, bunu hastaneye yatıralım, bu deli” diye karar veriyor. Bu arada, transseksüelliğin hastalık tanımından çıkarılması, transseksüellerin sigorta haklarını kaybetmesi anlamına gelebilir tartışması da oldu.

Sema Semih: Hamilelik bir hastalık değil, ama hamileler sigortadan faydalanabiliyor. Transseksüelliğe de bu şekilde yaklaşılsa, trans bireyler bu haktan yararlanabilir. Sonuçta, insanların hangi bedende, hangi kimlikte ve nasıl yaşayacaklarına karar verme hakkı olması gerekir.

Beden geçiş sürecinde hangi aşamalardan geçiliyor?

Sema Semih: Cinsiyet düzeltme operasyonu geçirmeye karar verdiyseniz, önce maalesef zorunlu iki yıllık terapiden geçmeniz gerekiyor. Bugün tıpta ve hukukta transseksüellik hastalık olarak kabul edildiği ve tıbbî müdahale gerektirdiği için, devlet bu ameliyatlara sağlık yardımı yapmak zorunda kalıyor. Ancak, bu haktan faydalanabilmek için birey hasta olarak raporlanmak ve psikolojik olarak rehabilite edici bir nitelikten ziyade, travmatik olabilen, normatif beden algısının dayatıldığı terapi sürecini aşmak zorunda.

Rüzgâr: Sadece kimliğini değiştirmek bile istesen, Medenî Kanun mevzuatına göre, iki yıllık terapinin yanı sıra, istemesen de hormon tedavisi almak ve en kötüsü, kısırlaştırılmak ve ameliyat olmak zorundasın.

Tabii ki ameliyat olmak isteyenler var ve ameliyata ulaşmanın bir hak olması gerekiyor. Ama tüm aşamaların zorunlu olmasına karşıyız.

Sema Semih: İki yıllık grup terapisinde topluma uyum sürecini kontrol ediyorlar. “İdeal” toplumda olması gereken kadına ya da erkeğe ne kadar yaklaşabildiğini ölçmeye çalışıyorlar. Farklı türden beden modifiyeleri isteyenlerin önünü tıkayan, baskılayan, tek tip beden algısı var. Oysa tüm transseksüel insanlar tamamen “kadın” ya da tamamen “erkek” olacak diye bir şey yok. Ben

Hamilelik bir hastalık değil, ama hamileler sigortadan faydalanabiliyor. Transseksüelliğe de bu şekilde yaklaşılsa, trans bireyler bu haktan yararlanabilir.

“TRANS KİMLİKLER HASTALIK DEĞİLDİR” EYLEMİNİN ARDINDAN

Beni patolojize etme!

Trans kimliklerin zihinsel hastalıklar tanı kılavuzundan çıkarılması için 23 Ekim’de, dünyanın birçok şehriyle birlikte İstanbul ve Ankara’da da eylemler yapıldı. “Trans Kimlikler Hastalık Değildir” / Stop Trans Pathologization kampanyasının talepleri, trans bireylerin bedenleri üzerinde söz hakları olmadığını ve şiddete sürekli açık olduklarını gözler önüne seriyor: Hastalık tanımına bağlı olarak “tedavi” edilme, zorunlu kısırlaştırma ve ameliyat süreci, nefret cinayetleri, devlet görevlilerinin şiddeti... Trans Blok, Voltrans Trans Erkek İnisiyatifi’nden Rüzgâr, Lambdaistanbul LGBTT Dayanışma Derneği’nden Sema Semih, Kadın Kapısı’ndan Eylem ve İstanbul LGBTT Sivil Toplum Girişimi’nden Göksu ile kampanyanın detaylarını, ikili cinsiyet sistemini, transfobiye karşı neler yapılabileceğini konuştuk.

23 Ekim İstanbul eylemi, LGBTT örgütleri dışından aktivistlerin de desteğiyle, samba eşliğinde, hayli geniş katılımıydı. “Beni Patolojize Etme” ve “Everybody Trans Now” “aranjman”larının yanı sıra, “Devlet elini bedenimden çek”, “Okulda, işte, mecliste, travestiler her yerde”, “Transfobi nefret, insansan reddet” sloganları eyleme damga vurdu.

trans olduğumu düşünüyorum, ama her zaman kadın ya da erkek gibi hissetmiyorum. Canım isterse “kadın kıyafetleri” giyiyorum, bunu açıklama gereği de duymuyorum. Şu an ameliyat olmayı düşünmüyorum, ama ileride penisimi aldırarak ya da uzatmak isteyebilirim, bedenimi değiştirmek isteyebilirim. Bunun için haklarımın olmasını istiyorum.

Rüzgâr: Penisini büyütme hakkın sonsuza kadar var, sorun penisini kestirmek istediğinde başlıyor. Biyolojik kadın da memesini büyütürmek istediğinde kimse bunu sorgulamıyor,

psikiyatriye gitmesi gerekmiyor. Bizim önümüze bir prosedür konuluyor, “sadece hormon almak istiyorum” dersin, kabul etmiyorlar. Sonuçta “ameliyat olup kurtulalım” diye bir şey söz konusu değil. Ameliyat fiyatlarında da standart yok. Bu pazarı elinde tutan birkaç doktor var, penis ameliyatına çok yüksek fiyatlar isteyebiliyorlar. Bir penis nerece

kadir! Bu kampanyada transseksüelliğin sadece hastalık tanımından çıkarılmasını değil, sağlık haklarının verilmesini de istiyoruz.

Göksu: Adliye’ye ilk başvurumu yaptığımda ne istediğimi biliyordum: Ameliyat olmam, istediğim cinsiyete kavuşmam gerekiyordu. İlk duruşmada Taksim Eğitim Araştırma Hastanesi’ne gönderdiler. Gittim; ona aç göster, buna aç göster, nereye gitsem açık göstermemi istiyorlar. Bakıyorlar, kontrol ediyorlar organımı, ne düşündüklerini bile söylemiyorlar. Ne istiyorlarsa yapayım, yeter ki isteğime kavuşayım diye düşündüm. Ona göster, buna parmaklat... Beş-altı doktorla görüştüm, hepsi imzaladı, kurtuldum dedim. İkinci duruşma Cerrahpaşa’ya sevk etti, üreme yeteneğinden yoksun olduğuma dair belge istedi. Bunun için testislerimi aldırman gerekiyor, aksi takdirde mümkün değil. Belki iyiliğime olabilir diye düşündüm, kromozom, kan, daha ciddi konular girdi işin içine.

Eylem: Bireysel olarak ne kadar yırtıcı, müca-

deleci olsan da, yıllarını vermişsin o prosedürlere, son aşamayı da geçmek istiyorsun. Psikiyatri, kimlik değişimi, mahkemeler... Mecburen daha idare eder bir tavır içinde oluyorsun ki, bitsin gitsin. Ayrıca, her şeyden önce medya sansürü kalkmalı. Trans gerçekliği medyadan uzaklaşınca, hangi kanaldan bilgi edinecek insanlar? Zaten içine kapalı bir grup, sesi çıkmıyor, çıktığında da duyurmuyorsan, trans gerçekliği iyice ötekileşiyor. Uzak, yabancı, öteki, hatta yaratık oluyorsun.

Sizin arzuladığınız değişim nasıl gerçekleşmeli?

Eylem: Resmî belgelerde cinsiyetimizi istediğimiz gibi değiştirebilme, beden geçiş süreçlerinin zorunlu olmaktan çıkarılması, yeni doğan interseks bebeklere yapılan ameliyatlardan durması, iş haklarının garantiye alınması ve ayrımcılığa ilişkin düzenlemeler, seks işçileri için sağlık ve güvenlik imkânı, polis şiddetinin durmasına ilişkin taleplerimiz var. Kişisel olarak, tüm yasal belgelerden cinsiyet ibaresinin kaldırılmasını istiyorum.

Trans kimlikler için kullanılan “üçüncü cins” tanımına nasıl bakıyorsunuz?

Eylem: Kimin beni nereye koyduğu kendi bileceği iş, her dakika o sınavı veremem. Ben kadın olduğumu biliyorum, bunu çevreme, hayatıma yansıttım, ama bu bitmeyen bir sınav.

Göksu: Nereye girmek istesem, bu baskıyı ve mutsuzluğu yaşamadan girebilmeliyim. Ama biz ne kadar kadın olmaya, topluma karışmaya çalışsak, toplum piringten taş ayıklar gibi itelemeye çalışır bizi. Kadın olacaksın, illâ bir tüyün çıkmayacak, manikürün gelmeyecek, saçın dağınık olmayacak. Çat diye suratına vuruluyor: “Sen nasıl kadınsın, ağdan gelmiş!” Ağdan yapınca mı kadınlaşıyorsun?

Eylem: Ben olabildiğince silikleştirme, minimize etme taraftarıyım. Kendinle çok meşgul olmak sevimli bir şey değil. Saçım, kirpiğim, ojem derken, hayat kaçıp gidiyor. Trans arkadaşlara tavsiyem, bildiklerini okusunlar. Toplumda cinsiyete mahkûmuz maalesef, ama hayat o kadar da cinsiyet üstünde dönmüyor. Hayat başka bir şey. Ben bazı günler hiphop’çular gibi giyiniyorum. Düz, sade olduğunda, “ne ayaksın, ucube misin” diye saldırıyorlar; güzel, bakımlı olduğunda taciz ediyorlar. Güzel olsan, güzelliği zehir ederler, çirkin olsan yine pişman ederler. Bakımlı olacaksın, ama çok da güzel olmayacaksın; ucubeye benzememelisin, fazla seksî de olmamalısın; işveli olman lâzım, ama çok çıtkırdıldım da olmamalısın... Sıra köprüsünden geçmek gibi.

Sema Semih: Ben iki cinsiyete de ait hissetmiyorum kendimi; üçüncü olsa, ona da ait hissetmeyeceğim. Önemli olan iktidarın bizi nasıl tanımladığı değil, insanların kendilerini nasıl hissettiği.

İktidar neden korkuyor trans ya da gey bireylerden?

Rüzgâr: Toplamları barışla değil, korkuyla yönetiyorlar ve toplum içinde probleme ihtiyaçları var. Devlet bir şeyden korkmuyor, devlet seni korkutuyor. Böylece devlete tâbi, ondan talep eder hale geliyorsun. Devlet dediğin, bir sürü bıyıklı herif...

Sema Semih: Transfobiye karşı toplumsal dö-

nüşüm de elzem. Bugüne kadar hak ihlalleri ve nefret cinayetleriyle uğraşıyorduk, bunlar hâlâ gündemimizde; bu kampanyayla birlikte, hastane sürecinin değişmesini, transseksüellerin geçiş süreçlerinde yaşadığı problemleri de gündemleştiriyoruz.

Rüzgâr: Nefret suçları yasası çıksa da, transfobi de, homofobi de tamamen yok olmayacak. Büyük bir toplumsal dönüşüm gerekiyor. Devletin üzerinde yükseldiği ideolojileri sorgulamak gerekiyor; devlet, heteroseksizmin, patriyarkanın koruyucu kurumu ve mevzuatlarla transseksüelleri saldırıya, öldürülmeye açık hale getiriyor.

Sizce transfobi niye bu kadar güçlü?

Eylem: Translar düşünüldüğü kadar az olmayabilir. Geyler, lezbienler kadar olmasa da varlar, bunun ortaya çıkması istenmiyor. Devlet önce prosedürlerle insanları yıldırmaya çalışıyor. İkincisi, yoğun bir aşağılama var, devlet de önünü açıyor bunun. Devlet hukuksuz bir alan bırakıyor; hayvanlar, göçmenler, translar eziyet edilebilir oluyor. 17 yaşında bir çocuk peşime takıldı, ilişki teklif etti, ilgilenmedim. “Kıcına takarım bıçağı, travesti bıçaklamanın cezası üç ay, yatar çıkarım” dedi. O

Transseksüeller tamamen “kadın” ya da erkek” olacak diye bir şey yok. Şu an düşünmüyorum, ama ileride bedenimi değiştirmek isteyebilirim. Bunun için haklarımın olmasını istiyorum.

yaşta bir çocuk bunu biliyorsa, bu, dimağlara kazınmış demektir. “Bunlar stres topudur, ne yapsan gider bunlara” ruh hali yerleşmiş. Niye bu kadar korkuluyor, normatif düzeni sarıyorsun tabii ki.

Göksu: Bence eğitimle de ilgili. Babam gidip de babasına “benim çocuğum böyle” diyemiyor, çünkü cevap veremeyeceği birçok soruyla karşılaşabilir.

Eylem: Translar ne yaparlarsa yapsınlar sesleri bir yere kadar çıkıyor, kendi gettolarımızdayız. En yüksek çığlığı da atsan, bir yere kadar duyuyorlar seni. Toplumsal bilinç kapanmış maalesef. Kürt halkı otuz yıldır yükleniyor devlete, bağırıyor, sokaklara dökülüyor, onca kan aktı, bir tane televizyon verdiler onlara. Ağır işleyen bir süreç var. Siyaset yapamıyorsunuz, İstiklâl caddesine pek çok grup çıkıyor, ama bir kenar mahallede stant açamazsınız. Sadece biz değil, başka grup da açamaz. Türkçülük ve İslamcılık dışında bütün söylemler bastırılıyor.

Feminist hareketle trans hareketin ilişkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Eylem: Yeni bir toplum kurmaya çalışıyorum

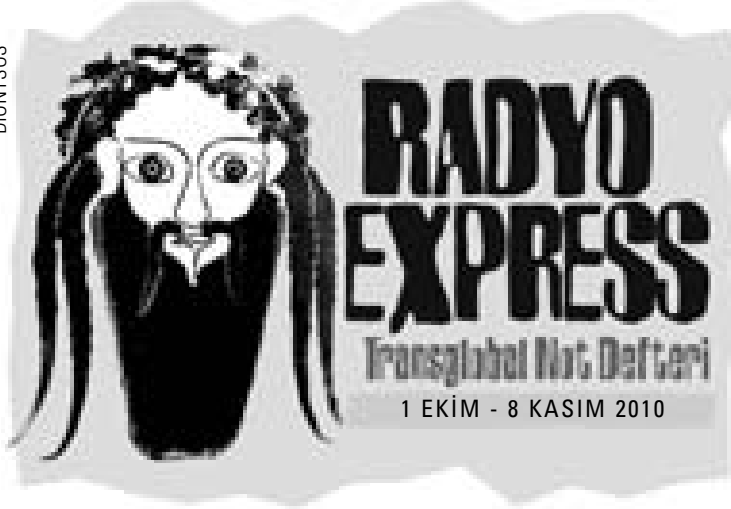
diyorsan, seks işçilerini görmek lâzım, çünkü idealize ettiğin kadın komününün doğal ve gündelik hali seks işçileri arasında var. Kentin en büyük kadın komünleri seks işçileridir, ya da göçmen kadın komünü: Romanyalılar, Moldovalılar, Azeriler... Translar da doğal bir kadın komünüdür. İlk önce bunlar bir köprü kuracaklar, beraber iş yapmayı bilmemiz lâzım. Seks işçileri ve trans kadınlar potansiyel feminist militanlardır. Politika son dönemde çok ağırlaştı: Galatasaray’daki stantlara bakın: “Hayvanlara tecavüz etmeyin”, “Mahkûmları öldürmeyin”, “Kadın cinayetlerine hayır”... Hep cinayet, “aman katletmeyin” diye sokağa çıkıyor insanlar. Platformlar var, insan hakları iletişim grupları var; madem hepimiz öldürülüyor, bari yan yana gelelim, en azından yaşam hakkını devlete kabul ettirelim deniyor. Bence bu geri bir talep değil, zaten çok geri bir noktadayız. Sokak bu halde, buradan başlamak lâzım. Her hakkını denetlemen, her an gözünün budakta olması lâzım, daha denetleyici bir halk gücü olursa devlet biraz yola geliyor. Ben devletten umudumu kestim şahsen, ama sokakta biraz umut görmek istiyorum. Bu kampanya bütün birikmiş öfkeyi ve tepkiyi

örgütlü olarak dile getirmenin bir yolu. Toplumsal mücadele içindeki bütün insanların, sokağın ne hale geldiğine bakmaları lâzım. Nefret kültürü çok yoğun, bunun kurbanlarının önemli bir kısmı da transseksüeller. İnegöl’de bütün kasaba birleşiyor, Kürt mahallesine gidip linç ediyor. Manisa’da bütün kasaba birleşiyor, Roman mahallesine linç gidiyor. Ne hale geldiğimize bakmak durumundayız. Ortaçağ’da aristokratlar için hukuk vardı, geri kalanlar köleydi. Bizim için de hukuk yok. Hukuku biz kazanacağız. Bunun panzehiri bence halk

demokrasisi, taban demokrasisidir. Sokağın devlete dayatabilmesidir. Bunun için daha örgütlü olmaya çalışmak gerekiyor. Benim kızdığım şey salon aktivizmi. Devlet silahla ya da terörle bitirmiyor, proje veriyor, memurlaştırıyor. Mesela, paneller çok anlamlı, toplumsal akıl üretiliyor oralarda, ama o akıllı sokağa taşımamanın yollarını bulmamız lâzım.

Nefret Cinayetleri Yasası ve Ayrımcılık Karşıtı Yasa’nın çıkması sizce gündelik hayatı değiştirebilir mi?

Eylem: Bu konuların gündeme gelmesi önemli. Kırsalda küçük bir şehre gidin, gençler göreceksiniz, serseri mayın. Hiçbir şey sunmamış bu toplum onlara. Devlet nefreti bitirmek istese, o gençlere bir kültür sunar. Kültürü bitiren toplum molozlar üretiyor. Hrant Dink davasında, tetiği çeken “çocuğu” cezalandırsan, devletin karanlık mekanizmalarını ortaya çıkarsan da, 100 liraya katil olacak Ogün Samast’lar bekliyor; o rezervleri dolu devletin. “Kasıtlı olarak gençleri katilleştiriyorsun” demek lâzım. Devleti sürekli yola getirmen, hakkını hukukunu her gün örgütlü olarak takip etmen gerekiyor. Söyleşi: **Pınar Büyük - Özge Gözke**

Süryanilere göç çağrısı

IRAK Süryani Ortodoks Kilisesi'nin Britanya'ya sığınan lideri Piskopos Athanasios Dawood, Irak'taki Hristiyan azınlığa ülkeyi terk etme çağrısında bulundu. El Kaide'nin 31 Ekim'de Bağdat'ta gerçekleştirdiği, 52 kişinin ölümüne yol açan kilise baskınından sonra konuşan Dawood, ABD işgalinin başladığı 2003'ten beri Hristiyanların can güvenliğinin kalmadığını belirtti. Irak'ta Hristiyan nüfus yedi yılda 1 milyondan 300 bine düştü.

Kolera salgını yayılıyor

HAİTİ Deprem ve art arda gelen kasırgalarda ağır kayıplar veren Haiti, şimdi de kolera salgınıyla boğuşuyor. Ülkenin sağlık bakanlığından yapılan açıklamada son iki ayda koleradan ölenlerin sayısının 500'ü aştığı, 7359 kişide kolera mikrobi saptandığı bildirildi. Temiz içme suyu sıkıntısı salgının başlıca sebebi olarak gösteriliyor. Tomas kasırgasından hasarsız kurtulan depremzede kampları salgın merkezi durumunda.

ABD Dikkat, Amerikan faşizmi!

Obama ara seçimlerde büyük darbe yedi. Cumhuriyetçiler, parlamentonun alt kanadı Temsilciler Meclisi'ni tarihî farkla ele geçirdi. Aynı zamanda sağın en faşizan kesimlerinin kurduğu Çay Partisi'nin de tırmanışa geçmesi, Avrupa'daki ırkçılık trendiyle birlikte ürkütücü bir manzara oluşturdu.

AMERİKAN siyaseti tekrar altüst oldu. 2 Kasım'da yapılan ara seçimlerde Cumhuriyetçiler, Kongre'nin alt kanadı Temsilciler Meclisi'nde çoğunluğu Demokratların elinden aldı. Senato burun farkıyla Demokratlarda kaldı. Temsilciler Meclisi'ndeki egemenliğini kaybetmek Obama yönetiminin yasama gücüne büyük darbe vurdu. Başkanların ilk ara seçimi kaybetmesi ABD tarihinde çok rastlanan bir olgu, ama böylesine farklı skorlara (243-192) pek sık rastlanmıyor. Cumhuriyetçiler, 1938'den beri 80 yeni sandalye kazanmamıştı.

Sonuçlar pragmatik Amerikan seçmenin ekonomik krizin faturasını Obama'ya çıkardığını gösteriyor. "Halkın ekonomik iyileşmenin yavaş yürümesi yüzünden hayal kırıklığına uğradığını" belirten Obama, Cumhuriyetçilerle "ortak zemin oluşturmaya çalışacağını" söyledi. Ama Temsilciler Meclisi'nin yeni başkanı John Boehner aynı fikirde değildi; ayağının tozuyla Obama'nın sağlık reformunu geri çevirmeye öncelik vereceklerini açıkladı. Boehner gözyaşları içinde yaptığı zafer konuşmasında, Obama'nın sosyal programlarına tahammülü olmadığını şu sözlerle teyit etti: "Kamu harcamalarını kısacağız, devleti küçülteceğiz, reform yapacağız."

Boehner'in en büyük destekçilerinden biri, Cumhuriyetçi Parti'nin içinden ırkçılığa milliyetçi bir sağ hareket olarak çıkan Çay Partisi (Tea Party) idi. Ara seçimlerde güç gösterisi yapan hareketin birçok tanınmış ismi seçilmeyi başardı. Adını 1773'te İngiltere'nin uyguladığı vergilere karşı Boston'da çayları denize dökerek yapılan protestodan alan Çay Partisi, devletin küçülmesini, kamu harcamalarının ve vergilerin azaltılmasını savunuyor. Bütün bunlar Obama'nın sosyal programlarının Temsilciler Meclisi'ne takılacağına işaret ediyor.

Ekonomiyle başa çıkamayan, işsizliğe çözüm bulamayan, "değişim" söyleminin içini dolduramayan Obama iç politikada ciddi bir darbe aldı. Yorumcular Obama'nın önümüzdeki iki yılda önceliği dış politikaya vereceğini, seçimlerin ardından çıktığı Asya gezisinin bunun ilk işareti olduğunu öne sürüyor. Özellikle Afganistan'da yapacaklarının Obama'nın kaderini belirleyeceği söyleniyor. Bu da beraberinde kendi paradigmasını getiriyor: Zira savaş-karşıtı bir kampanya ile mobilize ettiği Demokratlardan savaş politikalarına destek bulması hiç kolay olmayacak. Şöyle veya böyle ara seçimlerin dünya konjonktürüne olumsuz etkileri olacağı ortada...

BREZİLYALI Marksist iktisatçı Alfredo Saad-Filho, daha işin başında, "Brezilya kapitalizmi Lula'nın ellerinde hiçbir zaman olmadığı kadar güvenli" demişti. Gerçekten de öyle oldu. Lula geride bıraktığı sekiz yılda selefi Fernando Henrique Cardoso'nun neoliberal politikalarını sürdürmekle kalmadı, daha da genişletti. Wall Street ve onun Brezilya'daki uzantısı olan Merkez Bankası elitiyle iyi geçinmeye, malûm tabirle "piyasaları ürkütmemeye" çalıştı. Latin Amerika'nın en büyük ülkesine yirmi yıl boyunca hükmeden askerî diktatörlüğün (1964-1984) miras bıraktığı şiddetli ekonomik krizler sonucu oluşan -Lula'nın iktidara geldiği 2002'de 265 milyar dolar dolayında seyreden- astronomik dış borcu ödemeye, IMF ve Dünya Bankası ile sorun yaşamamaya, istikrar sağlamaya, enflasyonu kontrol altında tutmaya, işsizlik oranını düşürmeye öncelik verdi. Bunu garantilemek için mâli yönetimi piyasa yanlısı muhafazakâr ekonomistlere teslim etti.

Lula'nın bu tercihlerine rağmen hâlâ sorun ruhanî lideri olmasının iki temel sebebi var. Birincisi, seçmeni aldatmadı; varolan ekonomi yönetimini koruyacağını iktidara gelirken peşinen söyledi. İkincisi, bütün yoksul ülkelerin liderleri gibi, eli mecburdu. Emekçi sınıfların kâbusu olan Cardoso döneminden (1994-2002) sonra Lula'nın ekonomide gösterdiği performans, Brezilya için "peri masalı" gibiydi. Kişi başına ulusal gelir Cardoso döneminde sadece yüzde 3.5 artmışken Lula döneminde yüzde 23 artış gösterdi. Lula istihdamı artırıp işsizlik oranını Brezilya tarihinde bir rekora işaret eden yüzde 6.3 düzeyine indirdi.

Britanya'da Blair'in İşçi Partisi'ne şiar olan "Üçüncü Yol" teorisine öncülük eden "sosyal demokrat" Cardoso, piyasa liberalizmi ile toplumsal kalkınmayı bir arada yürütme iddiasını pratiğe geçirememişti. Oysa "sosyalist" Lula, pek çok yorumcunun ortak kanısıyla "tam da bu işin adamı" oldu. Enflasyona göre ayarlanmaya başlanan asgari ücret, Lula döneminde Cardoso'nun üç katına ulaşarak yüzde 65 oranında arttı. Bu sadece asgari ücretlilere değil, maaşı asgari ücret üzerinden ayarlanan on milyonlarca çalışana da yansıdı. "Fome Zero" (sıfır açlık) sloganıyla iktidara gelen Lula, Cardoso'nun utanç tablosunda ilk sı-

Mark Bryan, Tea Party, 2010

Piyasalar Kirchner'e sevindi

ARJANTİN 2003'te sol ittifakın adayı olarak iktidara gelip Latin Amerika'daki siyasî dönüşüme katılan Nestor Kirchner –mevcut devlet başkanı Cristina Fernandez Kirchner'in eşi–, ani bir kalp krizi sonucu yaşamını yitirdi. Arjantin yas tutarken Market Watch web sitesi "Piyasalardan Kirchner'in ölümüne pozitif tepki" başlıklı küstah bir haber geçti. "Daha piyasa yanlısı bir rejim" beklentisi, Arjantin tahvillerinin satışını artırmıştı.

Cuntacıların demokrasisi

BURMA Yirmi yıl sonra ilk genel seçim yapıldı, cuntanın partileri birbiriyle yarıştı. Batı dünyası sonuçları tanımadığını açıkladı. Burma'nın demokrasi ikonu Ang San Suu Kyi'nin hapisten yaptığı boykot çağrısının geniş destek bulduğu bildiriliyor. Cuntanın "yeni" anayasası, parlamentonun yüzde 25'inin ordunun atadığı vekillerden oluşmasını ve anayasa değişikliği için nitelikli çoğunluğun "yüzde 75'in üstünde" olmasını öngörüyor.

Yedinci Cumhuriyet

NIJER Bağımsızlığına kavuştuğu 1960'tan beri altı cumhuriyet eskiden Nijer, yedincisini kurdu. Bütün partilerin desteklediği yedinci cumhuriyetin anayasası, referandumda yüzde 90'ın üstünde oyla kabul edildi. Ancak katılım düşüktü, yüzde 52'de kaldı. Yeni anayasa, altıncı cumhuriyeti kurarken darbeye maruz kalan devrik devlet başkanı Tanja'nın elindeki yetkilerin yeniden parlamentoya geri verilmesini öngörüyor.

İşkencecinin cep kitabı

BRİTANYA Ordunun sorgulama tekniği kılavuzlarında işkence uygulamalarının yer aldığı ortaya çıktı. Guardian gazetesinin ele geçirdiği gizli talimatlara göre, soruşturma eğitimi verilen askerî personele, tehdit, aşağılama, zorla soyma, güvende olmadığını hissettirme, aklını karıştırma, halsiz bırakma, korkutma gibi 1949 Cenevre Konvansiyonu'nu ihlâl eden "sorgulama tekniklerinin" tutuklulara nasıl uygulanacağı öğretiliyor.

Dilma ile Lula

BREZİLYA Lula'nın emaneti

Lula'nın sağ kolu Dilma Rousseff, Brezilya'nın ilk kadın başkanı seçildi. Üstelik Lula'nın iki dönemde de eksikliğini hissettiği "full" parlamento desteğini arkasına aldı. Gençliğinde askerî diktatörlüğe karşı savaşmış bir militan olan Rousseff, yarım kalan sosyal programları tamamlayabilecek durumda. Ama "emanet" bu kadarla sınırlı değil. Aynı zamanda Brezilya'nın yapısal sorunlarıyla başa çıkması ve piyasanın arzularını tatmin etmesi gerekiyor...

rayı alan açlık sorununu ilk altı ayda çözdü. 2003'ten beri Brezilya'da 19 milyon kişi yoksulluk sınırının üzerine çıktı. Yoksul ailelere, çocuklarını okula ve aşı programlarına göndermeleri karşılığında malî katkı sağlayan Bolsa Familia programı, 13 milyon aileye destek olduğu gibi, ülkedeki okur-yazarlığı artırdı.

Bütün bunlara ilaveten sergilediği etkin dış politikayla Latin Amerika'daki sol dalga öncülük etmesi ve giderek yoksul ülkelerin, özellikle küresel güneyin haklarını savunan bir dünya lideri haline gelmesi, Lula'nın halk nezdindeki sempatisini artırdı. İktidardan ayrılırken böylesine geniş popülariteye sahip olmak pek az lidere nasip olur. Anketlere göre her on Brezilyalı'nın yedisi Lula'yı başkan olarak görmek istiyor. Ancak anayasa gereği Brezilya'da üç dönem üst üste başkanlık yapılamıyor. Lula her ne kadar "2014'te aday olmayacağım" dese de, yerini şimdilik sağ kolu Dilma Rousseff'e bıraktığına ve dört yıl sonra geri döneceğine inanılıyor. Kampanya boyunca meydanlarda oy isteyen Lula'nın desteği olmasaydı Rousseff başkan olabilir miydi, bilinmez. Ama Lula'nın emanetini en iyi koruyacak kişinin ona yıllardır başbakanlık yapan Rousseff olduğu aşîkâr.

Lulistalar vs. liberaller

Rousseff'in ikinci turda açık ara (yüzde 56-44) geride bıraktığı rakibi Jose Serra, 2002'de merkez sağın adayı olarak Lula'nın karşısına çıkmış, gene yenilmişti. Cardoso'nun Sosyal Demokrasi Partisi (PSDB) ile seçimlerden önce Demokratlar adını alan Liberal Cephe'nin kurduğu ve öteki sağ partilerin desteğini alan merkez sağ ittifak, ikinci Serra denemesinde de başarısız oldu. Lula'nın kılıpayı kaybettiği 1990 seçimlerinden beri Brezilya'da iki büyük siyasî cephe var: Lulistalar ve ötekiler. 1994'te Cardoso tarafından biçimlendirilen merkez sağ itti-

fak üst üste iki zafer kazanmıştı. Ardından Lula'nın zaferleri geldi. Ancak Lulistaların zaferle çıktığı bu üçüncü seçimde ibre tamamen dönmüş görünüyor. Seçim sonuçları sağ blok için büyük bir yenilgiye işaret ediyor.

2010 seçimlerinin sonuçlarına göre, parlamentonun kontrolü tamamen Lulistalara geçti. Lula'nın partisi PT (İşçi Partisi) ve 1980'lerde askerî diktatörlüğe karşı kurulup merkeze yerleşen şemsiye parti PMDB'nin öncülük ettiği, Komünist Parti ve farklı yönsemeleri olan yedi sosyalist-komünist partinin destek verdiği Lula cephesi, temsilciler meclisinde 513 sandalyenin 359'unu alarak üçte iki çoğunluğu elde etti. Merkez sağ blok ise 44 sandalye kaybederek 136'ya geriledi. Senatoda da benzer bir manzara oluştu; Lulistalar, 81 sandalyenin üçte ikisine tekabül eden 54 senatörü çıkarmayı başardı.

2006'da –lideri Lula yeniden başkan seçilmesine rağmen– üst düzey yöneticilerinin bulaştığı yolsuzluk skandalları yüzünden büyük oy kaybına uğrayan PT, bu seçimlerde kendini topladı. 16.2 milyon oy alıp 88 milletvekili çıkararak gene birinci parti oldu, senatodaki sandalye sayısını 15'e çıkardı. Lula bloğunun dışında kalan radikal sol da seçimlerden çeşitli kazanımlar elde etti. Yeşillerin ilk turdaki başkan adayı, Lula hükümetinin eski çevre bakanı Maria Silva'nın yüzde 19.3 oy toplayarak üçüncülüğü alması bunların başında geliyordu. Yeşiller ayrıca 15 milletvekili çıkardı ve çeşitli yerel yönetim başarıları gösterdi. Troçkist PSOL ise, 3 milletvekili, 2 senatör çıkardı.

Jose Serra'nın ABD'deki Cumhuriyetçilerle paralellik taşıyan bir kampanya stratejisi izlemesi, ilginç olduğu kadar öğreticiydi. Cardoso döneminin sabıkaları yüzünden kampanyasında ekonomiden söz etmemeye özen gösteren iktisatçı Serra'nın, Rousseff'in kürtaj yanlısı duruşuna katı Katolik bir anti-kürtaj salvosuyla karşı çıkması fena halde geri tepti. Kadın oylarını kaybetmekle kalmadı, "Serra Palin" lâkabına layık görülerek alay konusu edildi. Bunu Brezilya'nın ilk kadın başkanı Rousseff'in işaret fişegi olarak kabul edebiliriz. Ama Rousseff'ten asıl beklenen, parlamento desteğini kullanarak toz tutan sosyal programları hayata geçirmesi... İzlemeye devam... E.Z.

FRANSA Bir çıkış yolu olmalı...

Sarkozy Fransası giderek daha fazla kesimin tepkisiyle yüzleşiyor. Emeklilik yaşını 60'tan 62'ye çıkaran reform parlamentoda onaylandı. Ama hükümet 1995'ten beri ortaya çıkan en güçlü grev dalgasıyla karşılaştı. En ateşli eylemci grubun liseliler olması ayrıca anlamlıydı. Sendikalar ve toplumsal hareketler direnişe devam etmekte kararlı. Asıl sorun, solun içler acısı hâli...

ERIC WOERTH, profesyonel kariyerine ABD merkezli, vergi indirimlerinde uzmanlaşmış Arthur Andersen şirketine, zengin müşterilerin vergi giderlerinin minimuma indirilmesinden görevli malî danışman olarak başladı. Hükümete ilk kez Jacques Chirac'ın ikinci cumhurbaşkanlığı döneminde katıldı. Bu arada Nicolas Sarkozy'ye yakınlaşan Woerth, 2007'deki Sarkozy hükümetinin maliye bakanı oldu. Geçtiğimiz mart ayındaysa halihazırdaki pozisyonu olan çalışma bakanlığına getirildi. Hükümette yer aldığı bu kısa dönemde adı irili ufaklı birkaç skandala karışan Woerth, özellikle Fransa'nın en zenginlerinden, L'Oréal'in de sahibi olan Liliane Bettencourt'la ilgili 2010 yazında patlayan skandalla ülkenin gündemine oturdu. Henüz maliye bakanıyken, karısını torpilleyerek Bettencourt ailesinin milyarlık servetinin işletilmesinden sorumlu bir konuma getirtmekle, aynı zamanda da Sarkozy'nin seçim kampanyası sırasında Bettencourt'dan yasal sınırlamanın net bir şekilde üzerinde bir para bağışını kabul etmekte suçlanıyor.

İşte yaz boyu neredeyse bütün Fransa'nın istifasını istediği Eric Woerth, haftalardır Fransa'yı kilitleyen, 1995'te tarihe "Büyük Grev" olarak geçen direnişten bu yana en büyük grev ve gösterilere sebep veren emeklilik reformunun mimarı, baş savunucusu ve kurumsal yüzü. Fransa'da sosyal hakların sembollerinden olan 60 yaşında emekliliğe ayrılma hakkının vaktiyle zenginlere vergi danışmanlığı yapmış, halen ülkenin en önde gelen şirketleriyle ilişkileri

yasal düzenlemelerin dahi ötesine geçmiş bir teknokrat tarafından ortadan kaldırılıyor olması, içinde yaşadığımız dönemin de düşündürücü bir göstergesi.

Bana dostunu söyle...

Eric Woerth'in portresi aslında Nicolas Sarkozy'nin, Sarkozy Fransası'nın portresi. Cumhurbaşkanlığı seçimlerindeki zaferini dünyanın altıncı büyük reklam şirketi Havas'ın sahibi Vincent Bolloré'nin özel yatı-

KENDİ SÖZLERİYLE

Sarkozy'nin kare ası

Brice Hortefeux
İçişleri Bakanı. Irkçı hakaret etmek sebebiyle hüküm giydi. Nicolas Sarkozy'nin cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından Fransa tarihinin ilk millî kimlik ve göç bakanı oldu. 2008'de 30 bin kişiyi sınırdışı ederek takdir topladı. Zira Sarkozy'nin hedefi 28 bindi. UMP'nin yaz kampı sırasında kameralar önünde Fas asıllı genç bir parti üyesine hitaben şunları söyledi:

"Diğer prototipler gibi değil. Bir tanesi her zaman gereklidir. Bir tanesinden sorun çıkmaz, kalabalık olduklarında sorunlar başlıyor."

Eric Besson
Millî Kimlik ve Göç Bakanı. Sosyalist Parti'den UMP'ye transfer olmakla kalmadı, yılda 30 bin kişiyi sınır dışı ederek selefi Hortefeux'yü aratmadı. Birkaç ay içinde, önce SP adayı Ségolène Royal için çalışırken Sarkozy'yi

yarden yere vuran, sonra da Sarkozy hesabına Royal'e çamur atan iki kitap yazarak çarpıcı bir dönemlik rekoruna imza attı. "Sosyalist" iken Sarkozy'ye şöyle demişti: "Fransız pasaportuna sahip ABD'li bir neocon."

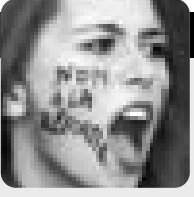

Eric Woerth
Çalışma Bakanı. Partisi adına illegal bağış kabul etmek ve eşinin Fransa'nın en zengin kadını Liliane Bettencourt'un servetinin idarecisi olması için "for-sing" yapmakla suçla-

nyor. İncisi: "Hiç vergi kaçırarak birine benziyor muyum?"

Bernard Kouchner
Dışişleri Bakanı. O da Sosyalist Parti'den gelme. Sınır Tanımayan Doktorlar'ın kurucusu. 1993-2002 arasında sosyalist hükümetlerde sağlık bakanlığı yaptı. Dışişleri bakanlığı sırasında Gabon ve Kongo hükümetlerine ücretli danışmanlık yapmakla suçlanıyor. Şu cümleyi sarfetmişliği var: "Bana hiçbir işe yaramadığımı söylettiremezsiniz!"

PARİS'TEN NAKLEN

Parlamentonun yaptığı sokak bozar!

FRANSA'DA emeklilik reformuna karşı toplumsal direniş sürüyor. Emeklilik hakkını kazanma yaşının 60'tan 62'ye, tam ödemeli emeklilik hakkını kazanma yaşının 65'ten 67'ye yükseltilmesini ve emeklilik için ödenen primlerin artırılmasını öngören reform paketi, bu düzenlemelerin yanı sıra, meslekler arasında bir fark gözetmemesi, kadınların ve düzenli çalışamayanların durumunu daha da kötüleştirecek yapıyla da tepki çekiyor.

Reform ayırım gözetilmeksizin herkesin daha uzun süre ve daha ağır koşullarda sömürülmesini öngörüyor. Elbette çalışmaya daha erken başlamış olanların mağduriyeti daha fazla olacak. Ayrıca düzenli olarak çalışmamış olanlar, emeklilik hakkını elde etmek için gereken sürenin artmasıyla en ağır darbeyi alacak. Bu da kadınların reformdan en za-

rarlı çıkan kesim olacağı anlamına geliyor.

Zira istatistiklere göre Fransa'da erkeklerin bu çerçevede kariyerlerini tamamlama oranları yüzde 86 iken, kadınlarda yalnızca yüzde 44. Kısa süreli ve düşük ücretli işler için tercih edilen, kriz dönemlerinde ilk gözden çıkarılan, çocuk bakımı ve ev işleri için işten ayrılmak zorunda bırakılan, erkeklerle aynı işlerde daha düşük ücretlerle çalışan kadınlar, bir de emeklilik ödemelerindeki eşitsizliğe maruz kalacak. Halihazırda kadınların saat başı ücreti erkeklerden yüzde 16 daha düşük.

Ekonomik krizin ilk günlerinde şirketleri ve bankaları kurtarmak için çalışan hükümetler, ardından krizin bedelini işçi sınıfına ödetmek için kolları sıvadı. Seçilen yöntemler hayli tanıdık: İşten çıkarmalar, ucuz işgücü için fab-

rikaları Uzakdoğu ve Balkanlar'a taşımak, sendikal mücadeleyi baltalamak, maaşları dondurmak, kayıtdışı işçi çalıştırmak, kamu hizmetlerini özelleştirmek, çalışma saatlerini artırmak, emeklilik yaşını yükseltmek...

Hükümetlerin bu saldırılarına karşı birçok Avrupa ülkesinde isyanlar ve direnişler oldu, oluyor. Fransız hükümeti de bu yöntemleri takip ediyor. Postanın ve Telekom'un özelleştirilmesiyle ciddi bir hareketlenme oluşmuştu. Ardından üniversitelerin özelleştirilmesinin yolunu açan düzenlemeye karşı daha örgütlü bir direniş gösterildi.

Son olarak gündeme gelen emeklilik reformu ise en örgütlü ve en geniş katılımlı direniş hareketinin ortaya çıkmasını tetikledi. Anketlere göre, Fransa'nın yüzde 60'ı direnişi destekliyor. Gençlerin yüzde 80'i sendikalarla beraber hareket edilmesi gerektiğini söylüyor.

Bugünkü durum birçok yönden 1995 grevleriyle benzerlik gösteriyor. 1995'te Fransa hükümeti Masstricht Antlaşması'nın öngörülerini gerçekleştirmek amacıyla

la bütçe açığını yüzde 5'ten yüzde 3'e indirmeyi hedeflemiş, bunun için de kamu harcamalarının kısılmasını ve emeklilik için gereken çalışma süresinin 37.5 yıldan 40 yıla çıkarılmasını planlamıştı. Buna karşı Fransa tarihinin en büyük genel grevlerinden biri yapıldı, bir ay boyunca ülkede hayat durdu. O zaman yapılan anketler, tıpkı bugünkü gibi, ülkenin yüzde 60'ının genel grevi desteklediğine işaret ediyordu. 3 milyon kişinin katıldığı eylemler zinciri, hükümetin emeklilik düzenlemesi konusunda geri adım atmasını sağlamıştı.

Sarkozy hükümeti bugün benzer bir durumla karşı karşıya. Senatodan sonra Ulusal Meclis'in de reformu onaylaması konunun kapandığı anlamına gelmiyor. "Parlamentonun yaptığı sokak bozar!" diyen sendikalar ve toplumsal hareketler eylemlere devam edecek. Direnişteki bir demiryolu işçisinin dediği gibi, "Fransa işçi sınıfı yalnızca haklarına sahip çıkmak için değil, aynı zamanda geleceği şekillendirmek için mücadele ediyor."

Serra Torun

herhangi bir liberal sağ partiden farklı olarak, Sarkozy ve temsil ettiği siyasî zihniyetin gerek siyasî, gerekse ahlâkî en ufak bir kural ve sınır tanımaması, her tür eleştiriye olan tahammülsüzlüğünü açıkça dile getirmekten çekinmemesi, kısacası oyunu geleneksel olarak kabul edilegelmiş kurallarla oynamıyor olması. "Ben halk oyuyla seçildim kardeşim, bütün bunlar beni bağlamaz" diskurunu da matah bir şeymiş gibi kabul ettirmeye çalışıyorlar.

Neoliberalizmin hegemonyası

Bu zihniyetin bir sonucu olarak Sarkozy ve ekibi sorularını beğenmedikleri için devlet televizyonundaki bir sunucuyu kovdurabiliyor, "nasıl olsa her reform girişimine karşı direniş oluyor" diyerek grev hakkını tümünden sorgulamaktan çekinmiyor, cumhurbaşkanının ağzından pedofili, seri katillik ve intihara eğilimin genetik güdüler olduğunu iddia edebiliyor, kameraların önünde Araplara karşı alenen ırkçı şakalar yapan ve hatta bu yüzden mahkeme tarafından suçlu bulunan Millî Kimlik ve Göç Bakanı Brice Hortefeux'yü (Sarkozy'nin çocukluk arkadaşı) istifaya zorlamak yerine adeta ödüllendirerek içişleri bakanlığına atayabiliyor ve yine başa dönersek, zengin işadamlarıyla ilişkilerini herkesin bildiği, üstüne üstlük adı son yılların en büyük çıkar ilişkisi skandalına karışmış bir bakanın ağzından Fransa halkına emeklilik için en az iki yıl daha fazla çalışmak gerektiğini anlatmaktan çekinmiyor...

Nicolas Sarkozy daha önceki liberal sağ

hükümetlerin aksine sosyal devlet sistemini yasal düzenlemelerle baltalamakla yetinmeyen, neoliberalizmin ideolojik hegemonyasını Fransa'da da oturtmak için canla başla mücadele eden yeni bir kuşağın temsilcisi. Bu durumun en çarpıcı örneklerinden biri, iktidar partisinin 68 Mayıs mirasına ve solcu entelektüellere karşı açtığı savaş. Öyle ki, Jacques Chirac döneminde millî eğitim bakanlığı yapmış "filozof" Luc Ferry, geçtiğimiz hafta bir televizyon programında Michel Foucault, Jean-Paul Sartre ve Alain Badiou'yu hiç çekinmeden yerden yere vuruyordu: "Bir tür delilikten mustarip bu sözde aydınlar kendilerini ille de mevcut sistemi eleştirmek zorunda hisseder. İçinde bulunduğumuz sistem demokrasi olduğu için de demokrasiye saldırıyorlar. Nerede totalitarizm, anti-demokratik hareketler varsa hep içinde oldular..."

Kısacası Nicolas Sarkozy, Fransa'nın her şeye rağmen hâlâ kısmen temsil ettiği sembolik değerlerin geri kalanını da ortadan kaldırmak istiyor. Emeklilik yaşını yükselten yasa da sıradan bir liberal reform olmanın yanı sıra bu sembolik çatışmaya hizmet ediyor. Fakat durum böyle olunca hükümetin karşılaştığı direniş de aynı oranda kuvvetli ve yaygın oluyor. 16-17 yaşındaki lise öğrencilerinin daha önce hiç görülmedik bir dayanışma ve organizasyonla, hükümet sözcülerinin deyişiyle "kendilerini hiç de ilgilendirmeyen" bir reforma karşı böylesine yoğun bir direniş göstermesinin sebebi de bu. Söz konusu olan yalnızca emeklilik yaşı değil, bir hü-

kümetin, halkın çoğunluğunun paylaşmadığı bir ideolojiyi bu kadar açık ve koşulsuz bir şekilde dayatışına karşı çıkmak.

Karşı cephe

UMP hükümetinin işi aslında çok zor. Girdikleri her reform ciddi bir direnişe dönüşüyor, Nicolas Sarkozy'nin popülaritesi aylardır hiçbir kamuoyu yoklamasında yüzde 30'un üzerine çıkmıyor, en kritik bakanlarının bir kısmı vahim skandallarla boğuşuyor, göç politikası Avrupalı Hristiyan demokratlar tarafından Nazi Almanyası'yla karşılaştırılıyor ve her geçen gün Fransız halkının gittikçe büyüyen bir kısmı, 2007'de oyların yüzde 53'üyle iktidara gelen Sarkozy'nin bir an önce pılısını irtımasını toplayıp gitmesini istiyor. Fakat bu direnişin siyasî alanda karşılığı olabilecek bir birlik hâlâ oluşabilmiş değil. Son beş sene içinde kayda değer bir yükselişe geçen radikal sol partiler her zaman olduğu gibi üçe, dörde bölünmüş durumda.

Sosyalist Parti'ye kendi liderleri arasındaki iktidar mücadelesinin de kurbanı olarak tek bir ağızdan güçlü ve yapıcı bir muhalefet oluşturamıyor. Geçen sene, bir sonraki cumhurbaşkanlığı seçimleri için ABD modeli bir ön seçimle aday belirleme kararı alan sosyalistlerde en kuvvetli gözüken iki isim, 2007 seçimlerinin mağlubu, en ufak bir siyasî fikir ve değerden yoksun Ségolène Royal ile halihazırdaki IMF'nin başkanı Dominique Strauss-Kahn. Bu tablo bile aslında durumun vahametini açıklamaya yetiyor.

Alican Tayla

Muazzam radikalleşme

Mayıs '68'in önderlerinden, Fransa Troçkist hareketinin liderlerinden ve Yeni Antikapitalist Parti'nin (NPA) kurucularından Alain Krivine ile eylemlerin 68 olaylarıyla benzerliklerini, farklarını ve geleceğini konuştuk.

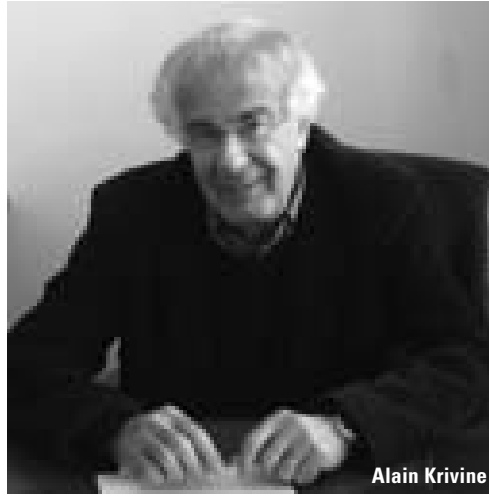
Emeklilik reformuna karşı partiler ve sendikalar nasıl bir araya geldi, kampanya nasıl örgütlendi?

Alain Krivine: İki yapı var. Biri, Sosyalist Parti'den (SP) radikal gruplara, bütün sol örgütlenmelerin yer aldığı ulusal komite. Bu koalisyon ATTAC ve Fondation Copernic tarafından başlatıldı. Biz de başından beri katıldık. Burası iyi bir siyasî platform. Şimdi bu koalisyonun daha radikal bileşenleriyle yerel komiteler oluşturmayı da başardık. Bugün birkaç yüz taban komitesi var. Bu komitelerin ana bileşeni siyasî örgütler, ama bazı yerlerde başta Solidaire ve CGT olmak üzere sendikaların desteğini de alıyoruz. Dolayısıyla, sendikalarla siyasî partilerin bir tür koalisyonu diyebiliriz. Bazı istisnalar olsa da bunlar çok kalabalık halk komiteleri değil, daha ziyade kurumların temsilcilerinden oluşuyor. Komitede propaganda yapılıyor, sokakta eylemler örgütleniyor, grevler destekleniyor, grevlerle dayanışma amacıyla finansal destek kampanyaları düzenleniyor, tartışma toplantıları yapılıyor. İkinci yapı ise, istisnasız tüm sendikaların katıldığı sendikalar koalisyonu. Farklı sendikalar arasında görüş ve tarz farklılıkları olsa da, şimdilik herhangi bir çatlak ortaya çıkmadı. Ama bence eninde sonunda çıkacaktır, çünkü bu bürokratlar arasında (ki nihayetinde hepsi bürokrat) büyük farklılıklar mevcut. Bugüne kadar reforma karşı muhalefet, hatta rejime dair tartışma çok güçlü olduğu için grevi durduramadılar. Açık konuşmak gerekirse, bence çoğu grevi durdurmak istiyordur, çünkü "bypass" edilmekten korkuyorlar. Bu da gayet normal, çünkü halkın giderek radikalleşmesine ve politikleşmesine tanık oluyoruz. Ve tabii her geçen gün yerel düzeyde daha fazla "bypass" ediliyorlar da. Reform oylanıp yasalaştıktan sonra, radikalleşen küçük bir kesimin dışında kimsenin eylemlere devam etmeyeceğini umuyorlar ve muhtemelen bu doğru da.

Bu hareketliliğin zaafı ve güçlü yanları neler?

Hareketin güçlü etkisi, her geçen gün artan siyasî radikalleşme ve hükümete güvenin tamamen yok olması. Üçüncüsü, grevlerin çok popülerleşmesi. Gerçi bu değişebilir, çünkü bazı gençler arasındaki şiddet eğilimi olumsuz etki yapabilir. Bugün yeni bir tür radikalleşmeden bahsedebiliriz. Basın bunları yansıtmıyor ama, neredeyse her şehirde boykotlar, çeşitli siyasî eylemler devam ediyor. Bu yeni bir durum, çünkü birleşik. Bunlar kitlesel eylemler değil, ama her gün yüzlerce veya binlerce öğrenci, demiryolu işçisi veya başka çalışanlar, çeşitli sendikalar, siyasî partiler bir araya geliyor. Bunlar kendi-

liğinden olmuyor, ama ulusal düzeyde merkezî olarak da örgütlenmiyorlar, yerelde sendikaların içindeki daha radikal gruplar bunları örgütleyiyor. Zayıf yanlara gelirsek, çok fazla zafiyet var. Birincisi, genel grev aynı zamanda bir finansal sorundur. Bu nedenle genel grev yapamadığımızı da açıklıyor. Bir gün grev yapılıyor, sonra bir gün çalışılıyor, ardından tekrar bir gün grev yapılıyor. Sendikalar genel grev çağrısı yapmadığı için mücadelenin bir tür itibarsızlaştırılması söz konusu. İnsanlar "madem mücadele genelleştirilmiyor, o zaman biz niye grev yapıyoruz" diyor. Genel grev çok zor ve çok karmaşık. İnsanlar "ben genel grev-

Alain Krivine

den yanayım, ama ancak diğerleri de yadaysa" diyor, herkes birbirine bakıyor. Böyle bir umut olsa da, muhtemelen genel grev olmayacak. İkinci en büyük zayıflık ise, kendi kendini örgütleme yapısının olmaması. Başarılı bir grev yapmak istiyorsanız, grev komitesine ihtiyacınız var. İşçilerin yüzde 80'den fazlası sendikalı değil. İşçiler arasında sendika liderlerine karşı bir güvensizlik var, ama başka bir yapı olmadığı için belli bir kuşkuyla da olsa sendika liderlerini takip ediyorlar. Temel zayıflık, '68'deki grev komiteleri gibi kendi kendini örgütleyen bir yapının olmamasında yatıyor. Bu konuda öğrencilerin durumu istisnaî. Liseli eylemlere daha fazla katılıyor, hatta bazen şiddet içeren eylemler de oluyor. Ama siyasal olarak örgütlü değiller.

Nereye doğru gidiliyor?

Bugün asla böyle bir şey yazmam, ama bence sonunda hükümet geri adım atmayacak ve kazanacak. Eylemlerin nasıl biteceği, yenilgi hissinin olup olmayacağı gelecek için tabii ki önemli. Yenilsek bile önemli olan nasıl yenildiğimiz. Eğer insanlar "mücadele ettik, ama bir şeye yaramadı, sonunda yenildik" hissiyle ayrılırsa, bu kötü olur. Ama radikalleşme muazzam ölçüde devam ediyor. Petrol rafinerilerindeki işçileri duymuş-

sunuzdur; öğretmenler uzun süre grev yaptılar, parasal olarak büyük kayıpları oldu... Binlerce, onbinlerce işçi radikalleşti; "genel grev" diye bağırıyorlar eylemlerde. Bu her ne kadar işçi sınıfı içinde bir azınlık olsa da, büyük bir azınlık. NPA'ya gelince, Mao'nun dediği gibi, biz büyük denizde balık gibiyiz, Besancenot (Olivier Besancenot, NPA'nın sözcüsü) daha çok tanınıyor, bildirilerimiz, afişlerimiz görünür oldu, sol içinde popülerliğimiz artıyor. Geçmişe göre, çok daha fazla kişi partiye katılmak istiyor... Komünist Parti eylemleri destekliyor tabii, ama onlar daha çok gelecek seçimleri düşünüyor muhtemelen. SP'yi eleştirse de aralarında ciddi bir çatlak olmasını istemiyorlar. SP açıkçası siyaseten bu reforma karşı değil, ama eylemleri desteklemek zorunda kaldılar. Bir de çoğu çok küçük diğer radikal sol gruplar var. Bunların içinde ana örgüt, SP'den ayrılan Jean-Luc Mélenchon'un örgütü Parti de Gauche (PG, Sol Parti). İki-üç binden daha fazla üyeleri yok, ama çok aktifler. Başkanları konuşurken çok radikal ama, temel meselelerde bile "siyasî parti olarak herhangi bir danışmanlıkta bulunmamız doğru olmaz, sendikaların kararlarını takip ederiz" diyorlar. Şimdi ise kampanyalarının ana eksenini referandum yapılması yönünde. Biz prensip olarak referanduma karşı değiliz, ama grev ortamında referandum çağrısı yapmak harekete bir kurumsal kayma getirir. İnsanlar sokaktayken referandum çağrısı yapmak doğru olmaz. Radikal soldan küçük gruplar da referandum istemiyor; parlamentonun dağıtılmasını ve yeni bir parlamento kurulmasını istiyorlar. Aslında yeni parlamento bir anlam ifade etmiyor. Biz daha çok birlik konusunda inisiyatif alıyoruz. Besancenot tüm liderlere işgalin olduğu Grandpuits'deki petrol rafinerisine gitme çağrısı yaptı, ama bunun sendikacıların grevi olduğunu söyleyerek reddettiler. Eylemde birleşik bir cephe oluşturmak ve sekte hareket etmemek bizim için çok önemli. **Seçimlerde SP adayının Dominique Strauss-Kahn (IMF başkanı) olması ihtimalinin güçlü olduğu söyleniyor...** Kesin değil. Ama onlar açısından en iyi aday Strauss-Kahn olabilir, çünkü böylelikle sağın oylarını da alabilirler. Sağda çok büyük bir bölünme var, mecliste birbirlerine saldırıyorlar, oylama sırasında salonu terk ediyorlar. Strauss-Kahn'ın aday olması durumunda sağın önemli bir kesimi ona oy verecektir. Ama bu durum solda tartışma yaratacaktır, Yeşiller ve Komünist Parti resmî olmasa da Strauss-Kahn'ın aday olmamasını talep edecektir. Her ne kadar ikinci turda ona oy vermek zorunda kalacaklarsa da, tabanlarının bir kısmı ikinci turda bile Strauss-Kahn'a oy vermeyecektir. Ama bence solun önemli kısmı en sonunda Strauss-Kahn'a oy vermek zorunda kalacaktır. Çünkü Sarkozy'ye karşı çok yaygın bir antipati var. Tabii SP'nin adayının kim olacağını bilmiyoruz; belki de Martine Aubry olacak. Aubry bile aday olsa anketler SP'nin kazanabileceğini gösteriyor. Ancak Strauss-Kahn SP içinde bile aşırı sağ olarak görülüyor.

Paris

Bu hareketliliği '68'le kıyasladığınızda, temel benzerlikler ya da farklılıklar neler?

Ortak noktalar var, ama sadece '68'le değil, aynı zamanda '36'daki Halk Cephesi ile de benzerlikler var. Ciddi bir kabarma var, gençlikle işçi sınıfı arasında bir bağ oluşuyor. Sadece reforma karşı değil, kapitalist toplumun yarattığı huzursuzluğa karşı bir ayaklanma var. '68'den farkı ise, şu anda bir kriz var. O dönemde, "ben anti-kapitalistim" dediğinizde, insanlara uzun uzun nedenlerini anlatmanız gerekiyordu. Şu anda ise herkeste kapitalizmin "boktan" bir şey olduğuna dair genel bir his var. Kapitalizme karşı ortada gerçek bir alternatif olmamasına rağmen böyle. Bu aynı zamanda büyük bir sorun, insanlar sosyalizmi de başka türlü bir toplum olarak görmüyor. Biz eylemlerde ve grevlerde itibar görüyoruz, ama siyasî arenada pek itibar görmüyoruz. '68'le bir diğer önemli fark ise, Komünist Parti'nin rolü-

nün değişmiş olması. '68'de KP önemli bir rol üstlenmişti. Renault fabrikasında bin kadar militanları vardı. Bugün ise militanların neredeyse tamamı yaşlı insanlardan oluşuyor. Parti rolünü oynayamıyor. Radikal sola gelince, '68'de sadece öğrenciler ve gençlik içinde biliniyorduk, işçi sınıfı içinde güçlü değildik. Bugün bu durum neredeyse tamamen değişti.

Bir diğer önemli fark ise, '68'de eylemlerde yaklaşık 300 bin öğrenci vardı, bugün 2 milyon öğrenci var. Ayrıca, '68'de öğrenciler işçi sınıfından neredeyse izole edilmişti, bugün ise durum çok farklı. Bu öğrencilerin nereden baksanız en az yarısı eğitimlerini sürdürmek için çalışmak zorunda. Bugün işçi sınıfı onları da kapsıyor. Aradan kırk yıl geçmiş olmasına rağmen, '68'in insanların hafızasında olumlu bir anısı var. Bu yüzden Sarkozy görevi ilk aldığı anda, "68'i bitirmemiz lâzım" demişti. **Söyleşiler: Eyüp Özer**

GERMAIN FILOCHE

Gençler endişeli

Üniversite öğrenci sendikası UNEF üyesi Germain Filoche sorularımızı yanıtladı.

Liselilerin emeklilik eylemlerinde işi ne?

Germain Filoche: Eylemler sırasında, hükümete göre 300, sendikaya göre ise 1200 lise tamamen kapandı. Okulların girişine yığınaklar yaparak girişler engellendi.

Grev kararları okullarda yapılan geniş katılımlı toplantılarda, asamblelerde alınıyordu. Üniversiteler de hareketin içinde, ama liseler kadar yoğun değil. Şu ana kadar en büyük asamble Rennes'de yapıldı, 3 bin öğrenci katıldı. Liselerde iki sendika var: UNL ve FIDL, ikisi de Sosyalist Parti'nin farklı kanatlarıyla ilişkili; UNL daha solda. Liselerde ayrıca "eylem komitesi" olarak adlandırılan, Komünist Parti'yle ilişkili komiteler var. Şu anda bu sendikalar arasında gayet iyi giden bir birlik mevcut. Gençlerin emeklilik reformuyla ilgili eylemlere katılmasının temel nedeni, 18-25 yaş arasındaki işsizlik oranının çok yüksek olması.

İlk kez emeklilik reformu protestolarına katılan liseliler sizce bundan sonra politize olacaklar mıdır?

Elbette. Liselerde yaklaşık beş yılda bir hareketlilik olur. 1986, 1990, 1994, 1998-1999, 2003, 2005-2006. Her seferinde, bu öğrenciler daha sonra sendika veya siyasî partilere katılırlar. UNL'in şu anki başkanı 15 yaşında; sürekli televizyonlara, gazetelere çıkıyor. Ayrıca eğitim reformu da devam ediyor. Gençler endişeli. Seçmeli ders, öğretmen açığı... Liselerdeki sorunlar çok çeşitli.

GERARD FILOCHE

46 yılın en büyük eylemi

Troçkist militan ve sosyal güvenlik uzmanı Gérard Filoche ile eylemleri konuştuk.

Emeklilik reformuna karşı bu yılın tepki nasıl harekete geçti?

Gérard Filoche: Kampanya AT-TAC ve Fondation Copernic tarafından başlatıldı. Sosyalist Parti, Komünist Parti, Yeni Antikapitalist Parti (NPA), Yeşiller ve daha pek çok örgütlenmeden insanların katıldığı 600 kadar toplantı yaptık ve 300 kadar aydın, sendikacı ve siyasetçi, bir çağrı yaptık. Bir yandan da sekiz sendika birleşti.

Sendikalar nasıl bir araya geldi? İlk kez olmuyor. 2006'da CPE gündeme geldiğinde de bir ortak hareketlilik olmuştu. Daha sonra, CFDT hükümetle bir anlaşma im-

zalandı ve birlikten ayrıldı. Bunun bedelini ağır ödeditiler, 100 bin üye kaybettiler. Bu CFDT'ye ağır bir ders oldu. Bu yüzden sendika başkanının eli kolu bağlı; birlikten çıkmak ister, ama çıkamaz.

Siyasî partiler arasındaki birlik nasıl oluştu?

Aslında bu birliği biz sağladık desem yeridir. Tüm sola bir ortak çağrı yaptık. Herkesi bir ortak mecliste topladık. Eylemlere 3 milyon kişi katıldıysa, bunun nedeni birlik oluşturulabilmiş olması. Fransa'da şu anda sendikalaşma oranı yüzde 8. Dolayısıyla, eylemlere geniş kitleleri taşıyacak

bir güç yok. Partiler arasında bir birlik oluştu ama, mesela SP kendi içinde ciddi problemler yaşıyor. Partinin sağ kanadı emeklilik reformunu destekliyor ve solun diğer kesimleriyle koalisyondan pek memnun değil. Bununla birlikte, şu an tüm anketlerde SP seçimleri kazanabilecek durumda görünüyor. Yine anketlere göre, toplumun yüzde 73'ü reforma karşı, yüzde 69 grevleri ve eylemleri destekliyor, yüzde 61 süresiz grevi destekliyor, yüzde 45 ise genel grevi destekliyor. 1964'ten beri militanım, 46 yılda ilk kez bu kadar güçlü eylemler görüyorum.

Emeklilik reformuyla ilgili medyanın tutumu ne?

"Bu yasa kesinlikle gerekli, başka bir alternatif yok" diyorlar. Üç argümanları var: Bir, daha uzun yaşıyoruz, daha uzun süre çalışmalıyız. İki, genç nüfusumuz az,

çok fazla insana emeklilik maaşı veriyoruz; bu sürdürülemez. Üç, ekonomik kriz var. Daha uzun süre yaşadığımız doğru değil aslında, ama daha uzun süre hayattan zevk almalıyız. Yaşam beklentisi aslında üç yaş azaldı. Patronlar nedense yaşam beklentisi konusunda çok iyimser. İkincisi, Fransa'da bir demografik problem yok; aslında, yüzyılın başına göre ciddi bir doğum patlaması yaşıyor. Üçüncüsü, krizle ilgili bir sorun yok; ülke çok zengin. Ama yine de ücretler donduruldu. Şu anda Fransa'da 8 milyon yoksul, 4 milyon işsiz var. Ortalama ücret 1570 Euro. Bu Türkiye için iyi bir rakam olabilir, ama burada bununla yaşamak imkânsız gibi. Evet, bir kriz var, ancak onların krizi. Serveti yeniden dağıtmak mümkün.

efektlerden değil Hitchcock'tan korkanların dergisi

altyazı
AYLIK SINEMA DERGİSİ

100.

ÖZEL SAYI KASIM'DA

www.altyazi.net

TARİHTEN BİR SAYFA

Monica'nın Mektubu

MONICA, 14 Mayıs 1976 günü "kayıp" oldu. 24 yaşındaydı. O ve arkadaşları ESMA'da (Escuela de Suboficiales de Mecánica de la Armada) tutuklu kaldı ve işkence gördü. Aşağıdaki mektup, Monica'nın "kayıp" olmadan önce öğretmen olarak çalıştığı Belen köyünden ailesine yazdığı son mektup. Monica'nın annesi Mignone, bu mektubun arkasına şöyle bir not düşmüştü: "Onu öldürdüler, çünkü bu dünya için fazla iyiydi. Onun zarafeti kötülerin nefretini uyandırdı." Diğer binlerce aile gibi, Monica'nın ailesi de kızlarının nasıl ve ne zaman öldüğünü bilmiyor. Monica'nın mektubu şöyle:

"Hava soğuk olduğunda burası daha da soğuk, sıcak olduğunda ise Buenos Aires'in diğer yerlerinden daha sıcak. Cumartesi günü herkes sokağa çıkıyor. Müzik dinliyorlar, çocuklar oynuyor... Çocuklar gelip boynuma sarılıyor ve beni öpüyorlar.

Belen havayla birlikte değişiyor. Hava yağmurlu ya da soğuk olduğunda etraftaki kederi hissediyorsunuz, insanlar sadece işe gitmek için evden çıkıyorlar... Yağmurlu havalarda insanlar kovalarla evlerindeki suyu dışarı atmak için uğraşıp duruyor, çatıların altına kovalar yerleştiriliyor.

Köyde herkes komşusunu tanıyor. Çocuklara göz kulak oluyorlar. Birisi hastalandığında ona bakıyorlar. Köy bakkalı biliyor ki bu insanlar iliklerine kadar sömürülmüşler ve aldıkları her şeyin parasını ödeyemezler.

Bir gün apansız, polis köy meydanında bitiverdi. Başka bir gün beni tartakladılar. Oscar, polislerin bakkala gidip canları ne isterse aldıklarını söylüyor. Eğer bakkal itiraz ederse, onu tutuklarmış.

Böyle şeyler oluyor burada, fakat insanlar bunları duymamış gibi yapmaya yazgılı. Kanun burada sadece zenginleri koruyor, başka kimseyi değil."

ithal edilmiş işkence yöntemlerinden Arjantin malı kontrgerilla yöntemlerine ve Katolik Kilisesi'ne kadar en büyük baskı ve dikta araçları Arjantin'de el ele verdi. Sonuç, rakamlar azaltılmak istense de, otuz bin kayıp.

Margeurite Feitlowitz'in görüştüğü hayatta kalmış "Kayıplar" ve onların yakınları, "işkence sözlüğü"nin nasıl da ortak dilin ırzına geçerek, nasıl da ölüm saçıp ortak anlamları yok ederek kurulduğuna tanıklık ediyorlar: Arjantin'in geleneksel "ızga-

DİLİ SARAN İŞKENCE VE ÖLÜM

Zehirli sarmaşık

Türkiye'nin Arjantin'le paylaştığı pek çok ortak nokta var. Liberalizmin inşası ve cuntadan Kayıplara, Kayıp anne ve eşlerine, Cumartesi Anneleri'ne kadar. Arjantin'de insanlar "kaybedilirken" dil de kaybediliyor, sözün sınırına geliniyor. Türkiye'de olduğu gibi, söz hakikate bir türlü kavuşmuyor.

LOS DESAPARECIDOS. Kayıplar, ama bir gün evden çıkmış ve dönmemiş gibi bir kayıp değil; bir gün evden, sokaktan, dağdan alınmış ve kayıp edilmişler. Ölüm-leri resmî olarak açıklanamadığı için, öldürülmüş oldukları açıklanamadığı için, daha doğrusu, başka bir söz bulunamadığı için "kayıp". Arjantin'de 1976 -1983 yılları arasındaki cunta döneminde yaşanan "Kirli Savaş"ın sözlüklere bir hediyesi, büyük harfle yazılan "Kayıplar" sözcüğü iki şeyi birden imliyor: Hem "alınan" kişi kayıp hem de onun başına ne geldiğini anlatacak dil kayıp; dil iktidar tarafından susturulmuş. "Kayıplar" sözcüğü, dilde açılan bir boşluğu, dilin sustuğu bir yeri imliyor. Böyle bir boşluğun nasıl bir baskı ve zorla yaratıldığını daha iyi görebilmek için Arjantin'in bize tanıdık gelebilecek tarihine yakından bakmakta fayda var.

Arjantin'de politik düşmanların hukuk dışı yollarla "kaybedilmesini" imleyen "Kirli Savaş", Jorge Rafael Videla'nın Isabel Martinez de Peron hükümetine karşı yaptığı darbeye başladı, fakat birçok tarihçi Arjantin'de benzer yolların birçok seçilmiş ya da cunta yönetimi tarafından kullanıldığını ifade ediyor. Nikaragua'daki Sandinist hükümete karşı kontrgerillanın yetiştirilmeye başlanmasıyla Amerika'nın ekonomi laboratuvarı Arjantin'deki cuntayı desteklediğini söylemek malûmu ilâmdan öteye geçmez. Arjantin'in kendi meşrebince "otantik" burjuvazisi de cunta yönetimine elinden gelen yardımı yaptı elbette; ayrıcalıklı olduğu alanlar cunta tarafından yeniden güvence altına alınmıştı. Diğer bir deyişle, "otantik" burjuvazisinin gönüllü cunta yandaşlığından Amerikan desteğine,

ra'sı "Parilla", mahkûmun bağlanarak elektrik verildiği metal masanın adı olarak belirlenmiş. "Şömine" ise mahkûmların cezaletlerinin yakıldığı yerin adı. Çocuklara verilen geleneksel Arjantin içeceği çikolatalı süt "submarino" ise, mahkûmların başlarının sokulduğu idrar ve dışkı dolu sıvıya isim olarak seçilmiş. Yağmurlukların başlıklarının adı olan "capucha", yani "kapşon" ise, mahkûmların başına takılan ve boğazına sıkıca bağlanan dar işkence demirine ad olarak verilmiş. Yani yağmurlu bir günde başınıza "capucha" takıp, çikolatalı sütünüz "submarino"yu içip "parilla"da pişirilen etleri yemeniz demek, sırasıyla başınızı ve boğazınızı sıkı bir mendenede kalmanız, kafanızın idrar ve dışkı dolu bir suya sokulması ve demir bir masaya bağlanarak size elektrik verilmesine denk geliyor. Günlük hayatın devamını sağlayan nesnelerin işkence aletleri tarafından gaspedilmesi ve "capucha"nın artık ne olduğunu bilen annelerin çocuklarına "yağmurluğunun kapşonunu tak" diyemeyecek duruma getirilmesi, işkencenin aslında bedenleri yok ederken neyi hedeflediğini çok iyi gösteriyor. Hayatı taşıyan nesneler, ölümün ve acının yuvası haline geliyor. Zehirli sarmaşık, ölüm saçarak büyütüyor kendini.

ARJANTİN DİKTATÖRLÜKLE NASIL YÜZLEŞTİ?

Adalet yoksa “Escrache” var!

Arjantin’le Türkiye’nin ortak noktaları var. Ayırıştıkları ortaklıklar da var ama: “Mahalle baskısı” mesela. Türkiye’de devletin suçunu işaret etmek mahallenin baskısına yol açarken, mahallenin baskısı bakın Arjantin’de neler ediyor...

MALUM, Anayasa’nın geçici 15. maddesinin kaldırılmasıyla artık 12 Eylül’le hesaplaşmak için yargı kapıları açılmış görünüyor. AKP’nin her daim duygusal ve gözyaşları içerisinde, kimi zaman mağdurların isimlerini zikrederek yürüttüğü referandum kampanyası “12 Eylül’le hesaplaşma” söyleminden yola çıkmış, süreç boyunca “gerçekten yargılanabilir mi?” tartışmaları açılmıştı. Mithat Sancar II. Dünya Savaşı sonrası Batı Almanya’da Nazi dönemiyle ilişkilendirme sürecinde kullanılan “Vergangenheitsbewältigung” terimini Türkçeye çevirirken, iki yakın alternatif olarak gördüğü “hesaplaşmak” ve “yüzleşmek” kelimelerinden ilkinin seçerken, yüzleşmenin bir dönemi bastırmaktan ve böylece kolektif hafızayı bloke etmekten vazgeçmeyi, hakikati ortaya çıkarmaya ve kabul etmeye cesaret etme olarak tanımlar. Suç ve ihlalleri mahkûm etmek, kurbanların acısını tanımak, hafıza çalışmaları yapmak gibi somut yansımaları olsa da, yüzleşme yarım kalan bir edimdir; salt yüzleşme gereklidir, ama yeterli değildir. Sancar’ın tercih ettiği hesaplaşmak terimi ise, alacak-verecek, hesap-kitap işlerini çağrıştırıyor. En çok da kozların paylaşıldığı nihai bir sonu. Sancar’ın dediği gibi, “sorunla hedefi belirlenmiş bir muhasebe iradesi”dir hesaplaşma. Başı sonu bellidir. Bu yüzden olsa gerek, hesaplaşmak iktidarların işidir gibi geliyor. Varsın Tayyip Erdoğan hesaplaşsın 12 Eylül’le, biz yüzleşme taraftarıyız.

Tıpkı bizimki gibi ABD destekli bir darbeye Arjantin’de ordu 1976’da yönetime el koydu. Ülke 1983’e kadar askerî diktatörlük altında sosyalist, sendikacı, öğrenci, gazeteci, gerilla, her kesimden muhalif binlerce kişinin işkenceden geçirildiği, öldürüldüğü, kaçırıldığı ve kaybedildiği devlet terörü yaşadı. Tahminen 30 bin kişinin kaybedildiği, kaybedilenlerin çocuklarının “vatana hayırlı evlatlar” olarak yetiştirilmek üzere cuntacılar tarafından evlat edinildiği, işkenceden geçirilenlerin uçaklarla okyanusa atılarak yok edildiği cuntanın verdiği isimle “kirli

savaş”ın sona ermesiyle ve demokrasiye geçilmesiyle birlikte Arjantin geçmişle hesaplaşmaya başladı. 1983’te yeni başkan Alfonsín’in talimatıyla kurulan ve cunta dönemindeki insan hakları ihlallerini ve kaybedilenlerin akıbetini araştıran CONADEP’in (Comisión Nacional sobre la Desaparición de Personas) yayınladığı “Nunca Más” (Bir daha asla) adlı raporu yayınlandı. Yargılamaların başlamasından bir yıl sonra hükümetin çıkardığı “Son Nokta” yasasıyla failere karşı adli kovuşturmalar sona erdirildi, ardından da “emre itaat kaynaklanan zaruret hali”ni cezasızlık nedeni sayan –yüksek generaller hariç– kanunla birçok subaya karşı dava yolu kapatıldı.

Bu tarih hesaplaşmanın ikinci yarısını imliyor ve Kirchner’in “ulusal uzlaşma”dan saparak yeni yargı sürecini başlatmasıyla halen devam ediyor. Bizi asıl ilgilendiren, gerçekleştirilemeyen hesaplaşmanın yarattığı hayal kırıklığından doğan politik üzüntü ve kinizmin sokaklara taşan ve tabandan yürütülen toplumsal yüzleşme ve hatırlama deneyimlerine yol verdiği durumlar. “Arjantin ölümü” tekniğinin açık-

landığı yıl diktatörlük sırasında öldürülen, kaybedilen, işkence gören ya da sürgüne gitmek zorunda kalanların çocuklarının kurduğu H.İ.J.O.S. (Hijos por la Identidad y la Justicia contra el Olvido y el Silencio- Unutuşa ve Sessizliğe karşı Kimlik ve Adalet için Çocuklar) ortaya çıkar. Bu çocuklar adlarını işledikleri beyaz başörtülerıyla her perşembe Plaza Del Mayo’da önce ürkek ürkek buluşan, daha sonra rejime en fazla rahatsızlık veren hareket haline gelen kayıp annelerinin torunlarıdır. H.İ.J.O.S. uzlaşma, barış ve bağışlama adı altında hüküm süren bastırma ve unutma kültürüne karşı failleri görünür kılmaya yönelik kolektif eylemler düzenleyerek yola düşer. Arjantin argosunda kullanılan “escrache” (maskesini düşürmek, ele güne rezil etmek) adı verilen bu eylemler, faillerin yaşadıkları mahallelerde kamusal olarak ifşa edilmesi, “normalleşme” süresinde kazandıkları yaşam alanlarının kısıtlanması, ama en çok da mahallede yaşayan sıradan insanların diktatörlüğü ve o dönem yaşananları hatırlaması fikrine dayanıyor. Tipik bir “escrache” önce hedeflenen failin diktatörlük sırasındaki görevi, eylemleri, devlet terörüyle bağlantısı, yargılanmışsa yargılanma sürecine dair bilgilerin toplanması, yaşadığı yerin belirlenmesi ve yakın tarihli bir fotoğrafının ele geçirilmesiyle başlıyor. İkinci aşama, failin yaşadığı mahallede yürütülen hazırlık çalışmaları. Üç ay kadar süren bu çalışmalarda mahalledeki her türlü grup, oluşum ve bireyin katılımı sağlanarak mahallenin kolektif hafızasının yaratılması amaçlanıyor, hat-

MİLİTANIN ALET KUTUSU Büyüteç

KORKU her şeyin üzerini örter, acıları susturur. Çılgılık atamayacak kadar korkmak, sesin ve soluğun kesilmesi korkunun zirve noktasıdır. İşte bu noktada bir örtü serilir insanların üzerine, ölü toprağına benzeyen kara bir örtü. Ses ve soluğu kesen korku, ölümün ayak sesidir. Tüm iktidarlar yaşayan ölüleri arzu eder. Sesi çıkmasın kimsenin, derler, solukları da kesilsin. Tüm işkencelerin eziyet ettiği sadece tutsak ettikleri bedenler değil, işkencenin “sorgulama” alanındaki tüm bedenlerdir. Tutsak olsun olmasın, herkes bedenini adım adım yok edilmesinin muhatabıdır. İktidarların en çok sevdiği “sorgulama” yöntemi işkence, çılgılık attırmayacak kadar korkutmayı amaçlar.

Militan dış büyü bir mercek perdahlamayı öğrenmiş olmalı. İçine girmeye çalışan korkuya karşı ufak bir içsel direnç bile böyle bir merceğin perdahlanması demektir. Fakat bu merceğin sadece içerde kalmaması için merceği elinde taşıyabileceği bir çerçeve ve bir sap da yapması gerekiyor. Üzerine saldıran korkunun kara örtüsünün dokusunu yakından görmek için elindeki büyüteci kullanacaktır. Korkunun dokusu ışık sızdırır; her yeri kaplayamamaktan ve bir gün bir çılgınlık yırtılmaktan korkar bu doku. Korkunun dokusunu en ince ayrıntısına kadar gösteren bir büyüteç başka büyüteçlerin yapılması için de ilham kaynağı olacaktır. Fakat büyüteç yalnızca bu dokuya odaklanmakla kalmaz, sızan gün ışığını da bir noktada toplayabilme özelliğine sahiptir. Işığı ısıya çevirme yeteneği vardır büyüteçte ve dolayısıyla büyüteci kullanan militanda. Farklı büyüteçlerin farklı noktalara odaklanması, güneşin alevini korkunun kara örtüsüne bulaştıracak ve bir yangın başlatacaktır. Büyüteç yangın çıkarmak için en uygun alettir.

ta grubun “ofisi” bile mahalleye taşınıyor. Kapı kapı dolaşarak insanlarla konuşmanın (“Biliyor musunuz, komşunuz bir işkenceci”, “Bir katille birlikte çalışmak size ne hissettiriyor?”) yanısıra parklarda söyleşiler düzenleyerek dönem hakkında hiçbir fikri olmayan çocuklarla yaşlılar bir araya getiriliyor. Eylemin günü belirlendiğinde failin fotoğrafını, adını, yaşadığı yeri, telefon numarasını, işlediği suçları, neden cezalandırılmadığına dair bilgileri ve eylemin duruşmasını içeren posterlerin asılmasına başlanıyor.

Eylem genellikle merkezî bir parktan suçlunun evinin önüne kadar süren bir yürüyüşle başlıyor. Yürüyüş esnasında “murga” denilen ve diktatörlük zamanında yasaklanan popüler halk müziği eşliğinde dans ediliyor, büyük kuklalar, dövizler taşınıyor, kaldırımlara, duvarlara yazılamalar yapılıyor (“Katil”, “İşkenceci”, “Çocuklarımız nerede?”), şarkılar söyleniyor (Olé ola / Nereye giderseniz gidin peşinizdeyiz / Olé ola / Nazilerin başına gelen sizin de başınıza gelecek”), sloganlar atılıyor (“Dikkat komşunuz bir katil!”). Evin önüne varıldığında eylemin neden yapıldığına dair metin okunuyor ve sokak tiyatrosu (“Görmüş fakat konuşmaya cesaret edememişler, konuşanlar ve sesleri susturulmuşlar için tarih henüz kapanmadı. Tarih, hatırlayan ve hafızasını koruyan tek bir insan kalana kadar kapanmaz, beyler. Ve şimdi, tarih yeniden yazılsın!”) gibi gösterilerden sonra “escrache”nin izi olarak eve kırmızı boyalar fırlatılıyor. Eylemler sırasında H.İ.J.O.S.’la en başından beri ortak çalışan “El Grupo de Arte Callejero” (Sokak Sanatı Grubu) mahalleye üzerinde “Adalet ve ceza 100 metre”, “Soykırımcı katil 50 metre ileride” yazan sokak işaretleri yerleştiriyor. Grup “escrache” eylemleriyle bağlantılı olarak failerin yaşadıkları/çalıştıkları yerleri ve işkence merkezlerinin işa-

retlendiği şehir haritalarını üretiyor ve asıyor.

Eylemlerden önce “iyi aile babası” olarak görülen failler “escrache” sonrasında komşuların bakışları, gittikleri barların, marketlerin satış yapmayı reddetmesi şeklinde vücut bulan “mahalle baskısından” dolayı genelde mahalleden taşınmak zorunda kalıyor. “Escrache”lerin doğrudan amacı faillerin ifşası ve sosyal dışlanma gibi görünse de, bu, işin sadece küçük bir parçası.

Kolektif hafıza ve bilginin yaratılması, bu eylem biçiminin ayrılmaz parçası. Failin yargılanmasını talep etmektense tabandan, mahalle düzeyinde toplumsal hafıza yaratmak ve diktatörlüğün nasıl işlediğini göstermek ve prematüre doğan uzlaşma söylemine karşı çıkmak amaçlanıyor. Bazı “escrache”ler mahallelerde yerel yüzleşme gruplarının kurulmasıyla, arka-larında yazılamalardan ve boyalardan daha kalıcı oluşumlar bırakıyor. “Escrache” hafızanın tıpkı siyaset ve adalet gibi eyleme dayanan ve tabandan inşa edilmesi gereken bir edim olduğunu; bunun ancak bizler tarafından, sandıktan değil, yerelden çıkarak tecelli edebileceğini gösteriyor. İktidarın hesaplaşmasına karşılık, kendi sloganlarıyla “şimdi, burada ve sonsuza dek” toplumsal yüzleşmeyi eyliyor.

Tanıl Bora’nın “nısyen katmanları” dediği millî unutma rejimimizin belki de düğüm noktası olan 12 Eylül’ün failleri hâlâ aramızda ve Meclis’te iken referandum sandığıyla açılan yargı kapılarından geçerek geçmişle hesaplaşmayı ummak tabii ki önemli. Fakat bugün Cumartesi Anneleri Galatasaray’da otururken, Kürt Belediye başkanları hapisteyken, Engin Çeberler ve Festus Okeyler Emniyet’te öldürülürken, Kürtler, Romanlar, yoksullar mahallelerinden sürülürken, asıl bugün, bugün 12 Eylül’le nasıl yüzleşeceğiz? **Begüm Özden Fırat**

Olé ola /
Nereye
giderseniz gidin
peşinizdeyiz /
Olé ola

CEP SÖZLÜĞÜ

Burjuva

RAYMOND WILLIAMS

“Anahtar Sözcükler”

(çev. Savaş Kılıç, İletişim)

BORGES (Fr.): Kasaba sakini. Fransa’da ki feodal yönetimde “bourgeois” toplumda ikamet süresi gibi koşullarla tanımlanan hukuksal bir kategoriydi. Temel tanım, yaşam biçimi hem istikrarlı hem de borçlarını ödeyebilen güvenilir yurttaşı. En erken ters anlamlar daha üst bir toplumsal kesimden geldi; özellikle 18. yüzyılda bu “orta” sınıfın istikrarlı olsa da kısıtlı yaşamı ve düşüncelerine yönelik felsefi ve entelektüel bir küçümsemeye dönüşen “bourgeois”ın orta halliliğine dönük aristokratik küçümsemesi. “Bourgeois” sürekli ticaretle ilişkilendiriliyordu ama bir burjuva olarak başarılı ve “bourgeoisement” (burjuva gibi) yaşamak, emekli olmak ve yatırımlandırılmış gelirle yaşamak içindi. “Bourgeois” evi, içinde hiçbir ticaret ve mesleğin (sonradan avukatlar ve doktorlar istisna tutulacaktı) yürütülemeyeceği bir yerdi.

Ticaretin genişlediği yüzyıllarda bu “bourgeois” sınıfının büyüklüğü ve önemindeki sürekli artış siyasal düşüncede büyük sonuçlar doğurdu, onların da sözcük üzerinde işleri karmaşıklaştıran önemli etkileri oldu. Özellikle 18. yüzyılda yeni bir “toplum” kavramı, “sivil toplum” dile getirilip İngilizce’ye çevrildi ama bu sıfatın eşdeğerleri Fransızca “bourgeois” ve Almanca “bürgerlich” idi, belli anlamlarda hala öyledir. Sonraki İngilizce kullanımda bunlar daha özgül 19. yüzyıl anlamında “bourgeois” diye çevrildiler, çoğunlukla karışıklığa yol açarak.

Özgül Marksist anlamdan önce, “bourgeois” küçümseyici bir söz oldu, ama aynı zamanda aşağıdan bakılınca da saygı anlatıyordu. Göçmen işçi veya asker yerleşik “bourgeois”ı kendi karşıtı olarak, işçiler sermayelenmiş “bourgeois”ı işveren olarak görüyordu. Sonraki kullanımın toplumsal boyutu böylece 18. yüzyılın sonunda tam olarak kuruldu, gerçi özü bakımından farklı olan aristokratik ya da felsefi küçümseme hâlâ etkin bir anlamdı.

Modern bir terim olmakla birlikte, “orta-sınıf” daha eski üç katmanlı toplum –üst, orta, alt– bölümlenmesine dayanır; bu bölümlenme en çok feodal ve feodaliteden hemen sonraki toplumda anlamlıdır. Daha sonra kullanıldığı anlamlarda, gelişkin ya da tam oluşmuş “bourgeois” toplumun tanımlanmasıyla ya hiçbir ilgisi yoktur, ya da çok az vardır. Gelişkin bir kapitalist toplumun tarihsel olarak tanımlanması anlamında, “bourgeois”ın sosyalist anlamı olan “yönetici sınıf” özü bakımından “orta sınıf” terimi tarafından anlatılamaz. Bu nedenle özellikle bu bağlamda, “yönetici sınıf” anlamında “bourgeois” kullanılmaya devam edecek.

Arzulanmanın ağır yükü

Joyce Carol Oates Seksi Çeviren:
Meral Camcı (Can Gençlik)

Darren Flynn, 16 yaşında ve yaşıtı oğlanlarla, yani şu dünyanın en acımasız insan topluluğunun mensuplarıyla takılmak, onlardan biriyim gibi davranmak zorunda, ne kadar hassas ve kırılğan olduğunu farketmemeleri için var gücüyle uğraşıyor. Hiçbir ferdi-nin üniversiteye gidemediği ailesini gururlandırmak, başarmak zorunda, oysa bunu istediğinden hiç de emin değil. Katıldığı yüzme yarışlarını kazanmak için motivasyon bulmak zorunda, tek şansını elinden kaçırma lüksü yok. Hep-sinden önemlisi, arzulanmanın ağır yükünü taşımak zorunda. Çünkü Darren, herkesi hayran bırakan bir güzelliğe sahip. Güzelliği herkesi öyle büyülüyor ki, diğerleri onu tanımaya zahmet bile etmiyor. Hata yaptığında oluşan hayal kırıklığı öyle büyük ki, altında eziliyor. Öyle ki, cinsellikle ilişkisi bütünüyle kendini korumak üzerinden geliyor. Güzel olmanın bir insana getirdiği avantajların adaletsizliği, kimsenin gözüne batmıyor. Güzelliğe duyulan zaaf son derece hoş görülüyor-ken, ABD'nin küçük bir kasabasında, bir lisede edebiyat öğretmeni olan Lowell Tracy'nin Darren'a aşık olması, yüzme yarışlarında onun fotoğraflarını çekmesi, Darren'ı kayırması ve hak etmediği notlar vermesi de hoş görülemez miydi?

Tacizin sınırları o kadar belirsizdir ki, ufacık bir yakınlık talebi bile bazen karşı tarafın sınırlarını zorlayabilir. Lowell Tracy, hem bir oğlan çocuğu hem de genç bir erkek olan Darren Flynn'den sadece kendisine ilk ismiyle hitap etmesini istiyor ve hassas bir ruhu ya-ralıyor.

Lowell Tracy'nin aşkı, bir trajediye dönüşüyor. Bunun bir nedeni eşcinsel olması, diğer nedeni ise, yarış atına dönüşmüş öğrencilerini potansiyellerini keşfetmeye zorlaması, buna yanaşmayanlara da sevimsiz

Joyce Carol Oates

davranmaktan çekinmemesi.

Darren ve yaşıtıları elbette ki cinsellikle çok meşgul. Fakat unutmamak gerekiyor, onlar her yerde cinselliğin gerçeğe hiç benzemeyen parodilerini görerek büyüdüler. Aileleri bu parodileri izleyerek yeni arabalar aldı. Tanıdıkları kadınlara hiç de benzemeyen kadınları arzularının objesi haline getirdiler, onları izlediler. Cinsel saldırı haberleriyle kuşatıldılar. İnsanların cinsellikten bahsetmeden durmadığını, fakat aynı zamanda da bundan delice korktuğunu biliyorlar. Bu korkunun sevmedikleri birilerinin hayatını karartmak için kullanılabilecek bir güç olduğunun da farkındalar. Kaçınılmaz bir biçimde, kötülük yapmayı da biliyorlar. Bu yeniyetme çocuklardan yapamayacakları şeyler talep eden, tüm eğitim hayatlarına zarar verme gücüne sahip Lowell Tracy'den kurtulmak için buldukları fırsatı değerlendirdikleri için onlara kızabilir miyiz? Sadece yırtmak istiyor, ailelerini hayal kırıklığına uğratmak istemiyorlar.

Darren'ın en yakın arkadaşı Molly, gerçek bir azize, kalbi iyilikle dolu ve Darren'a sırlıklam aşık. Peki ya bu tertemiz olma hali, zaafı ve hatalarıyla gerçek insanların suçluluk

duymasına neden oluyorsa, halle iyilik midir? Birisine kendisini suçlu hissettirmekten daha büyük kötülük olabilir mi? Molly'nin varlığı bile Darren'ın kendisinden nefret etmesine neden oluyor. Oysa o iyilik ve kötülük arasında bir tercih yapmak istemiyor, sadece görünmez olmak istiyor.

Amerikalı yazar J.C. Oates'un Can Gençlik Yayınları tarafından Türkçeye kazandırılan romanı "Seksi" genç yetişkinler için yazılmış harika bir hikâye. "Ölü Ozanlar Derneği" gibi çağdaş peri masallarına gerçeklik denilen güçlü silahla saldırıyor. Büyümenin, bir yetişkin olmanın tüm mucizevî ve karanlık taraflarını gösteriyor.

Haziran Düzkan

Tarihteki ilk ergen

Gustave Flaubert Bir Delinin Anıları Çeviren: Burak Zeybek (Sel)

Ortaçağ'da ergenlik yoktu. Ortaçağ'da çocuk bakımı da yoktu. Bir insanın yetişkinlik öncesi bu evreleri biyolojik olarak daim olsa da, bu evrelere atfedilen anlamlar ve beklentiler tarihsel olarak biçimlendi. Ergenlik döneminin tanımı ve çocuk bakımı, burjuva çekirdek ailesinin kurulması, çocuk sahibi olmanın çekirdek ailenin te-

meli haline gelmesiyle bugünkü anlamını kazandı. İnsan bireyinin geçirdiği biyolojik devirlerin koruyucusu, iyi yetişkinler/ yurttaşlar üretmenin fabrikası olarak kurulan burjuva çekirdek ailesi kendi sorunlarını ve çatışmalarını da üretti. Kuşak çatışması/ ergenlik krizi olarak adlandırılan en büyük çatışma, çocuk ve ebeveynler arasındaki çatlağı normalleştirmenin yollarını da buldu.

Kendisini ayrı bir birey olarak konumlandırmak isteyen çocuk, büyüme krizinde yalnızca anne-babasını değil, içine doğduğu dünya değerlerini de sezgisel olarak sorgular. Bu dünya değerleriyle anlaşılamaz ve başka bir dünyanın mümkün olduğu yönde bir yola evrilirse, bu ergenden bir devrimci doğmaktadır. Fakat burjuva toplumu ergenlik krizlerini normalleştirip bu krizin topyekûn bir değer sorgulamasına dönmesini engelleyerek kendini yeniden üretmenin bir yolunu buldu: Hoşgörüyü yaklaşılan ergenlik krizleri, yetişkin olmadan önce geçilen bir dönemdir. "Hepinizden nefret ediyorum", "yaşam çok saçma" nidaları "yaşam böyle, ne yapalım"a döner. Ya da hayat boyu süren ergenlik, burjuva nihilizmine evrilir: Hayatta hiçbir anlam yoktur, çünkü burjuva nihilizmi mevcut bir anlam, kendisine sunulacak bir anlam arar durur, hayatın ona "birşey" vermesi gerekmektedir, hayat ona borçludur; mevcutta bir anlam yoksa, bunu topyekûn sorgulamak yerine, eylemsizliğe ve anlamsızlığa düşer. Anlamsızlıkla olumsuzladığı değerlerin yerine başka değerlerin üretilmesi için eyleme geçmeyi düşünmez bile.

Lise edebiyat kitaplarında "gerçekçilik akımının babası" -yani hep yaşlı!- olarak tasvir edilen Flaubert'in 17 yaşında yazdığı ilk "roman"ın Türkçede çıkmasıyla ergenlik krizinin tarihsel olarak ilk örneklerinden biriyle karşılaşma fırsatını bulduk. Burjuva çekirdek ailesinin toplumun sarsılmaz temeli olarak kurulduğu ve hegemonikleştiği 19. yüzyılda, ergen Flaubert bu metniyle uyumsuzluğunu, mevcut hayattaki anlamsızlığı ve hayallerini anlatıyor. Burjuva toplumunun çalışmaya zorlamalarıyla incinmiş, şefkatsizliğiyle

ağlayan, hayallerini her şeye rağmen korumak isteyen bu ergen daha sonra bu toplumun en radikal eleştirilerinden birini yazacak. Sanatın özerkliğini korumaya çalıştığı bu dönemde, devrimci olmadan sanatçı olmanın bir yolu var. Sanatın halesi yitirmek üzere, ama yükselen deha kültü sanatçılara özerk bir alan sağlıyor. Bu özerk alan, burjuva toplumunu topa tutuyor; zaman zaman nihilizme varsa da. Burjuva sanatı diyerek bir kenara atamayacağımız, ama burjuva olduğunu da inkâr edemeyeceğimiz roman sanatının gerçekçiliği, acımasız bir gerçekçilik olmak zorundaydı; sanatın halesine saldıran ticarileşmeye, metalaşan insan ilişkilerine saldırmak zorundaydı. Flaubert de öyle yaptı.

Düzene karşı düşler

“Okul bana incitici geliyordu. Hiçbir zaman düzenli bir hayatı, belirli saatleri, düşüncenin de sarkaçla birlikte durması gerektiği, her şeyin asırlar ve kuşaklar öncesinden kurulduğu bir duvar saatinin varoluşunu sevmemdim. Bu düzenlilik şüphesiz çoğunluğa uygun gelebilir, ama düşlerle beslenen bu zavallı çocuk için onu sürekli yüce bir düşten uyandırmak, bir an olsun dinlenme fırsatı vermemek, dehşete düştüğü ve iğrendiği maddecilik ve aklıselim atmosferine sokarak boğmak demektir.” İğrendiği düzen ve maddeciliğe karşı düşlere dalan ergen, düzenin zorlama saatlerini, erken kalkmayı ve çalışmayı dışlar. Düzenin değerleri bizzat düşünceyi ve kendi kendine kalmayı dışlıyordur. Bir hayalperest olarak uyum sağlayamadığı okul hayatında burjuva gerçekliğini ve bu gerçekliğin değerlerini görür. Bu gerçekliğe karşı sanatın alanı kendini korumak için uygun bir yer gibi görünür ergene: “Werther’in sayfalarını nasıl dehşetle sömürdüğümü, ruhu hazla eriten veya heyecanla tüketen bütün o yapıtları nasıl da kendimi kaptırarak okuduğumu hatırlıyorum.” Fakat ergen Flaubert “deliliğe yakışan beyin coşkunuğu” içinde hayallere gömülürken, kaçtığı dünyanın tasvirini de yapmaktan geri durmaz: “Tuhaf bir tamahkârlık ruhumuzla ve insanlığımızla bizi ele geçirdi, içimizi

kemiren devasa bir endişe var, kalabalığımızda bir boşluk var; etrafımızda bir kabir boşluğu hissediyoruz.”

Kabir boşluğundan kaçışın bir yolu sanat olarak görünüyorsa, diğer yolu da burjuva öznesinin kendini farklı bir dekada hayal etmesidir. 19. yüzyılın “oryantalizm”inin eserlerini veren itki, burjuva dünyasından “farklı” bir dünyaya, yani “Doğu”ya kaçmaktır. Çalışma zorunluluğunun olmadığı, kabir boşluğuyla çevrilen Batı dünyasından “gerçek” bir dünyaya, Doğu’ya kaçışın hayalleri en yoğun olarak 19. yüzyılda kurulmuştur. Elbette bu Doğu, burjuva öznesinin “fantazi”si ile doludur: “Genç halimi görüyordum, yirmi yaşında, şöhret içinde, Güney diyarlarına uzak yolculuklar düşlüyordum, Şark’ı ve uçsuz bucaksız kumlarını, saraylarında gezinen develerini ve bunların tunç

çingiraklarını görüyordum. Güney’in o ılık okyanuslarının kokusunu alıyordum, ve sonra yanımda bir çadırın altında geniş yapraklı bir sarısabırın gölgesinde esmer tenli ateş gözlü bir kadın kollarıyla beni sarmalıyor ve bana hurilerin dilini konuşuyor.”

Kumdan saraylar, develer, esmer tenli ateş gözlü bir kadın. Doğu imgesi bir fantazi nesnesi olarak ergen Flaubert’in hayallerinde kurulur. Batı’nın burjuva dünyasının iğdiş ettiği ergen, Doğu’da esmer tenli kadınlarla yeniden erkek olmayı hayal eder. Doğu, erkekliği geri verir, şan-şöhret ve kaybedilen şövalye değerlerini geri verir. Esmer kadınların tenlerinde fethin hazı yaşanır. Ergen Flaubert büyüdüğünde gerçekten gidecektir doğuya. 1849-52 yılları arasında Doğu seyahatlerini gerçekleştirecek, erkekliğini ararken frengi kapa-

caktır. Frengi tedavisinde kullanılan civayı hayatı boyunca almak zorunda kalacak ve simsiyah tükürecektir.

“Macun”

Elias Canetti, yazarın çağının köpeği olduğunu söyler; çağına boyun eğmek ve ona hizmet etmek anlamında değil, yazarın çağının bütün yönlerinin kokusunu alabilmesi, en ufak bir kıpırtıya kulak kesilebilmesi ve tüm izlerini takip edebilmesi anlamında. Flaubert, tarihteki ilk ergenlik krizini burjuva ailesini hegemonikleştiren çağına doğru genişletmiş ve kendi çağının rengini olanca “gerçekliğiyle” anlatmıştır. 1855 yılında Louis Boulhet’e yazdığı mektupta şöyle der: “Çağımın salkınlığına karşı, beni boğan nefret dalgaları hissediyorum. Ağzıma kadar bok geliyor, fırlayan fıtık gibi. Ama ben bu boku saklamak istiyorum, katılaştırmak, sertleştirmek... 19. yüzyılın yüzünü sıvayacağım bir macun yapmak istiyorum, Hint pagolarını tezekle nasıl bezelerse öyle.”

Flaubert’in tüm eserleri 19. yüzyılın yüzüne sıvanan “özel” bir macun olarak okunabilir. “Duygusal Eğitim” romanının – Türkçeye “Gönül ki Yetişmekte” başlığıyla çevrildi– kahramanı Fredrich aşkla büyümmez, Paris’te kalabilmek için yaptığı para hesaplarıyla büyür. “Bouvard ile Pécuchet” –Türkçeye “Bilirbilmezler” olarak çevrildi– bağlamından kopmuş bilginin anlamsızlığını ve bir mal gibi biriktirilebileceğini anlatır. “Yerleşik Düşünceler Sözlüğü”nde burjuva yaşamının düşüncesizliğinin yapıtaşlarını sunar. Fransız entelektüelleri tarihin bu ilk ergeninden “burjuva nefreti”ni devralmışlardır. “Emma Bovary benim” diye haykırırken kahramanları için geçerli olan “yaşamsızlığın” ve dar kafalılığın kendisi için de geçerli olduğunu söyleyerek öz-nefreti harekete geçirmiştir. Légion d’honneur sahibi, burjuvalardan nefret eden bu burjuva, macunun kıvamını iyi tutturmuş ve 19. yüzyılın ipliğini pazara çıkarmıştır. Bir yüzyıl sonra Thomas Bernhard’ın kendisine ödül verenlere söylediği cümleyi Flaubert kendi çağına söylemiştir: “Ben de sizin gibi domuzum.”

Göksun Yazıcı

16. GEZİCİ FESTİVAL 2010 16th FESTIVAL ON WHEELS 2010

3-9 Aralık December Ankara

10-16 Aralık December Artvin

17-19 Aralık December Ordu

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM

ANKARA BELEDİYESİ
MUNICIPALITY OF ANKARA

ANKARA ULUSLARARASI
FESTİVALI

Radyo Brecht

Hazırlayan: **Koray Löker**

Sansüre karşı Şener Şen

YEŞİLLER Partisi Korsan Cephesi, internet sansürünün işlevsizliğini göstermek için YouTube'a yüklenen ve Şener Şen'in "Gülen Gözler" filminde "Kan ve Gül"ü yorumladığı videonun 15 Kasım günü olabildiğince çok kişiyle izlenmesini sağlamayı hedefliyordu. YouTube'un ziyaretçi istatistiklerine ek olarak sansür karşıtı yorumların derlenmesiyle, kapalı olduğu iddia edilen sitede nasıl varolunabildiği belgelenmiş olacaktı. Bir türlü gelmeyen otobü-

sün sigarayı yakınca durağa yanaşması gibi, Youtube için verilen engelleme kararı kaldırıldı. Yine de mesajı değiştirip eylemi sürdürmekte yarar var, çünkü ne kânun değişti ne de geriye kalan 7 binden fazla sitenin akıbetiyle ilgili bir gelişme var. (<http://tinyurl.com/ykpc-eylem>)

YENİ ÇAĞIN YENİ ARAÇLARI

Akıllı telefon, aptal bilgisayar

Bilgisayarlar internetle birlikte çok daha hızla değişiyor. Bilişim dünyasındaki eğilimler, geleceğin popüler araçlarının bu gelişimin aksine dar kapsamlı, belli amaçlar için çalışan araçlar olacağını düşündürüyor. Akıllı telefonlar bilgisayarların tahtına oynarken, piyasa denen sihirli kavram en eski oyunlardan birini "yüküyor"...

Sinema filmlerinin televizyon ekranlarında boy göstermesi, düşük maliyetlerine rağmen kabul edilebilir kalitede görüntü sunan VCD teknolojisiyle birlikte sinemayı eve tıkmış, olayın sosyal yönünü hepten önemsiz hale getirmişti. Sinema yapım-

cıları işin bu yönünü önemsemedi; asıl kaygıları, disklerin kolay ve ucuz biçimde kopyalanması nedeniyle "yetkisiz satıcıların" artışı oldu. DVD'lerin şifreli bir yapıyla tasarlanması ve daha yüksek kalite sundukları için tercih edilecekleri varsayımı, şifrenin kırılması sade-

ce birkaç gün sürünce havada kaldı. Müzik sektörü de daha kasetlerin çıkışıyla birlikte kaygılanmış olduğu için, kimi ülkelerde boş CD satışlarından bir çeşit vergi almayı başara-cak kadar ustalaşmıştı.

Bilgisayarlar, bütün bu hikâyelerde kilit rol oynamaları-

na rağmen, kendi dünyalarında kuralların en baştan ve çok daha başarıyla tasarlanması nedeniyle pek fazla etkilenmediler. Teknoloji dünyasıyla ilgili önemli yayıncılardan O'Reilly'nin web sitesinde mobil dünyayla ilgili yorumlar yazan Jim Stogdill, iPad'le ilgili eleştirilerinde sektörün tarihçesine değinirken Microsoft'u örnek gösteriyor. Stogdill'e göre, her işletmecinin hayali denebilecek bir model geliştiren Microsoft, neredeyse sıfırlanmış marjinal maliyet ve kutular içinde disket satılan yıllar için kapalı ve kontrol edilebilir bir dağıtım ağı sayesinde tekel pozisyonu yaratmayı başarmıştı.

Dijital teknolojiler sektörleri dönüştürürken kendine korunaklı bir alan yaratan yazılım sektörü de internet sonrasında değişimden nasibini aldı. CD/DVD gibi fiziksel mecraların hâlâ dağıtım ağlarına olan ihtiyaçları sayesinde oluşan yeni çağ tekelleri, geniş bant internet bağlantıları karşısında güçlerini kaybetmeye başladı. Stogdill, iPad'le ilgili eleştirisinin temelini bu dağıtım ağlarının internet üzerinden nasıl yeniden tesis edildiği tespitine yaşıyor. Ona göre, bilişim dünyasının yeni yıldızı Apple'ın son oyuncağı, bir bilgisayar değil, dağıtım ağının bir kanalı yalnızca.

Basit tanımlarla ilerleyelim. iPad, son teknoloji ürünü bir bilgisayar gibi görünüyor. Dokunmatik ekran, kablosuz bağlantı, işlemci, ram, hepsi yerli yerinde. Dizüstü bilgisayarların gelişmiş bir kardeşi denebilir. Çalışan işletim sistemi, Apple'ın yıllardır özellikle medya dünyasında rakipsiz

Yasakların kapsamı genişliyor

23 Ekim'de Resmî Gazete'de yayınlanan "Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Gerçek ve Tüzel Kişilerin Elektronik Haberleşme Hizmeti İçinde Kodlu veya Kriptolu Haberleşme Yapma Usûl ve Esasları Hakkında Yönetmelik" kamuoyunda kısaca kriptu yönetmeliği olarak duyuldu. Express hazırlandığı sırada hâlâ uygulamada bir adım atılmadığı için kesinleşmemiş olsa da, olayın ismi şimdiden konmuş durumda: "Blackberry Yasağı".

Blackberry'nin şifreleme politikası, dünyanın birçok ülkesinde tartışmaların odağına oturdu. Markanın sahibi Kanada kökenli RIM firması, kendi araçlarına özgü bir mesajlaşma aracı sunuyor. Bu yolla gönderilen mesajlar telefonlar arasında şifreli olarak giderken, Kanada'da bulunan ana servis sağlayıcı bilgisayarlardan geçiyor. Dolayısıyla teorik olarak firma, kendi telefonlarını kullanan herkesin özel mesajlarını okuyabiliyor. Bu nedenle AB ülkelerinin birçoğunda üst düzey bürokratlar başta olmak üzere tüm kamu çalışanları, bu markayı iş amaçlı kullanmamları konusunda ilk günden beri uyarılıyor.

Yakın zamanda başlayan tartışmaların boyutuysa farklı. Zira iletişim hizmeti sunan firmaların yazışmaları takip etme olanağı bilinmeyen bir durum değil. Her devlet kendi sahasında bu konuda düzenleme yapabiliyorken, asıl sorun, RIM'in kendi telefonlarını küresel kullanımda sadece Kanada'dan izlenebilir şekilde satıyor olmasından doğuyor. Yani devletler izlenebiliyor olmaktan değil, izleyemiyor olmaktan rahatsız.

Suudi Arabistan, Hindistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Rusya ve Almanya gibi ülkelerde de Blackberry'ler tartışma konusu oldu. Kimi hükümetler vatandaşlarının bilgi güvenliğini sağlamayı hedeflediğini açıklarken, kimi teknik takip olanakları konusunda ortak çözüm aradığını duyurdu. Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım'ın 8 Ekim'de Hürriyet'te aktarılan açıklamalarına gö-

re, Türkiye ikinci grupta yer alıyor. Yıldırım, yaklaşımını şöyle özetliyor: "Türkiye'de, Blackberry'nin mesaj hizmetinin çözümü yapılmıyor. Çünkü kaynağı Kanada'da. Seste sorun yok, ama mesaj kısmında, kriptolu bir alet özelliği taşıyor. BTK'nın gündeminde Ulusal Kriptu Yönetmeliği var. Bunun yayınlanmasıyla sorun aşılmış olacak."

Kısacası Yıldırım, "ses takibini hallettik, mesajların takibinde sorun var" diyor. Çözüm için benimsedikleri yöntem de, kriptu yönetmeliği. Her zamanki gibi konuyla ilgili herhangi bir muhatap gözetilmeden, görüş sorulmadan, sivil katkısı alınmadan hazırlanan yönetmelik, uygulama alanının gerçeklerine uyum sağlamaktan da

uzak görünüyor.

Yönetmeliğin uygulamaya geçirilmesi halinde, elektronik bankacılık uygulamalarının gizliliği dahi Bilgi Teknolojileri Kurumu'nun insafına terk edilecek. Elektronik haberleşmenin şifreli yapılabilmesinin ön koşulu olarak, bu hizmeti sağlayacak kurum ve kuruluşların temin etmesi gerekenler arasında "Kriptu algoritması ve anahtarı, anahtar üretme, dağıtma ve yükleme modülü/cihazı, bu amaçla kullanılan tüm yazılım/donanım, gerektiğinde şifrenin çözülmesine imkân tanıyan yazılım ve/veya donanım" maddesi yer alıyor.

Bugün tüm bankalar internet şubelerinde güvenli iletişim için SSL metodu kullanıyor. Bu da yönetmelik kapsamına giren kriptolu elektronik haberleşmedir diye yorumlanırsa, bankaların, müşterilerinin bilgi güvenliğini sağlamak için gizli tutması gereken kriptu anahtarlarının kopyalarını BTK'ya teslim etmesi gerekir. BTK'nın bu anahtarların güvenilirliğini sağlamak için gerekli teknik donanım, personel ve bilgi birikimine sahip olup olmadığı ise belli değil.

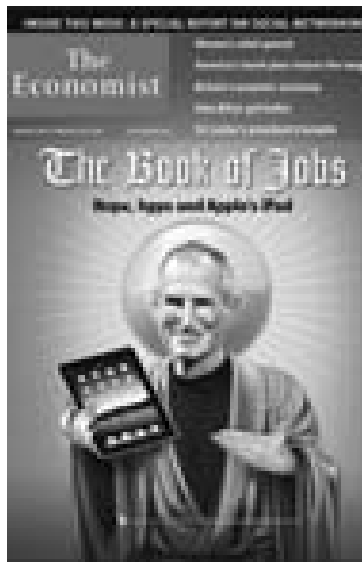
Sivil inisiyatifler, devletin haberleşme yöntemlerine ait bu tür düzenlemeler yapmasının hak ihlali olacağını

altını çizerken, en manidar boyut 23 Ekim tarihli Milliyet'te karşımıza çıkıyor. Bir GSM operatörünün ismi açıklanmayan üst düzey yöneticisinin yorumu şöyle: "Bu cihazlar artık iş dünyasının birer parçası; bırakın orta kademeyi, yöneticileri, Güler Sabancı, Ali Koç, Ferit Şahenk gibi patronlar işlerini Blackberry üzerinden yönetiyor. Böylesine bir yasağı düşünmüyorum." Belki de tam da bu kaygılardan dolayı, neredeyse Blackberry'lere özel çıkarılmış görünen yönetmelik henüz uygulamaya konmadı.

Türkiye Cumhuriyeti ve AKP'nin siber çağ ile imtihanında sahne bu kez sermayeye yönelmiş görünüyor; önümüzdeki günler sermayenin fenninin devleti yenip yenemeyeceğini gösterecek.

görülen Mac bilgisayarlarda kullandığı sistemin özel bir kopyası ve aynı olanakları sunuyor. Oysa Stogdill'in eleştiri olarak yaptığı tespit, Apple'ın pazarlamasında da yerini buluyor. iPad'in ne adı bilgisayar ne de bilgisayar kullanma deneyimine sahip biri eline aldığında tanıdık gelebilecek bir deneyim sağlıyor.

Bu anlayış aslında iPod'la başlayan sürecin olgunlaşmış hali. iPod, yarattığı hayranlık etkisi, pazarlama becerisi ve birçok başka etkenle birlikte taşınabilir, dijital müzikçalarlar için Selpak markasının kâğıt mendille kurduğu ilişkiyi hatırlatan bir markaya dönüştü. Dijital müziğin sektöre olumsuz etkilerini temcit pilavına çeviren, bu uğurda internet sitelerini kapattıran, evlere polis

baskınları düzenleyen endüstri ise oldukça sessiz. Zira Apple, müzik albümlerinin dijital olarak satıldığı ve böylece mp3 dünyasından endüstriye gelir

Apple, mp3 dünyasından endüstriye gelir getirebilecek yeni bir modelin ortaya çıkmasına neden oldu. Kimin nereden ulaştığı belli olmayan milyonlarca dosyanın dolaşımında olduğu kaotik alanı şirketler için düzenledi.

getirebilecek yeni bir modelin ortaya çıkmasına neden oldu. Kimin nereden ulaştığı belli olmayan milyonlarca dosyanın dolaşımında olduğu kaotik alanı şirketler için düzenledi.

iPod'un bu başarısını takiben, iPhone piyasaya girdiğinde, müzik satışıyla hayatına başlayan bu sanal dükkân, telefon için de program satın alabilen yeni bir boyut kazandı. Bugün aynı dükkân iPad'ler için de program satın almanın (ya da ücretsiz dağıtılan programların yüklenebildiği) tek adresi. Geçtiğimiz haftalarda tanıtımı yapılan yeni

nesil işletim sistemi Lion için de aynı altyapının kullanıma gireceğini gösteren Apple, Microsoft'un disket çağında yaptığını internet çağında hayata geçirmiş oluyor. Disket, CD dağıtımı sayesinde kurulan tekel, yerini, tek bir adresle inşa edilen dijital dağıtım teke-line bırakıyor.

Bu pozisyon aynı zamanda cihazın tasarımı sayesinde maddî ürünle gayrimaddî alanın işleyişine nasıl yön verilebildiğinin, altyapı/üstyapı ilişkilerinde dijital devrimin çok da önemli bir değişiklik getirmemiş olduğunun göstergesi.

AĞIR ÇEKİM

Hazırlayan: Ahmet Gürata

Godard'ı Beklerken

1 KASIM 1968... Londra'daki National Film Theatre Salonu'nu dolduran yüzlerce izleyici, bir konuşma yapacak olan Jean-Luc Godard'ı beklemektedir. Konuşma saati geldiği halde yönetmen ortalarda görünmez. Sonunda bir yetkili çıkıp izleyicilere Godard'ın gönderdiği telgrafı okur: "Eğer orada değilsem, sokaktan geçen herhangi birini, mümkünse en yoksul kişiyi seçip getirin. 100 sterlinlik konuşma ücretimi kendisine verin ve görüntülerle sesler üzerine sohbet edin. Ondan ben-

den öğreneceğinizden çok daha fazlasını öğrenebilirsiniz, zira dili esas keşfedenler yoksullardır, STOP. Godard kulunuz." Bu Godard hatırasını anmamızın nedeni, yönetmene verilmesi ön-

Godard'ın NFT'deki konuşmaya katılmayacağını bildiren telgrafı

görülen Onur Oskarı. Ödül teslimi için 13 Kasım'da yapılacak olan törene Godard'ın katılıp katılmayacağı konusu aylardır tartışılıyordu. Tartışmaya son noktayı ustanın yaşam ve çalışma arkadaşı Anne-Marie Miéville koydu: "Bu tür şeyler için yaşlandı. Siz olsanız bir metal parçası için bunca yolu kateder misiniz?" Töreni düzenleyen akademi ise, Godard'ın katılımından ümidi kesmiş değil. Her koşulda filmlerle ve konuşmalarla Godard'ı anacaklarını ve katılmaması durumunda ödülü İsviçre'ye postalayacaklarını açıkladılar.

Çok yaşa Übü Baba

X-SİNEMATEK'ten dikkatinizi çekmiştir. Ağırlıklı olarak deneysel film ve ses kayıtlarına yer veren bir arşiv sitesi UbuWeb. Kısa bir süre önce komşu katarımız Radyo Brecht'e de misafir olmuşlardı. Übü, geçtiğimiz günlerde, Framework adlı sitedeki bir tartışmayla gündeme geldi. Übü'nün hack'lenmesine ilişkin yorumda bulunan bazı kullanıcılar, sitenin telif haklarını ihlâl ettiğini öne sürerek "oh olsun" demeye getiriyorlardı. Tartışmaya Übü'nün kurucularından Kenneth Goldsmith yanıt verdi: "Tek kuruş kazanmıyoruz. Ödül ya da başış kabul etmiyoruz. Bu sitede hiçbir şey satmıyoruz. Burada kimseye maaş ödenmiyor ve herkes gönüllü çalışıyor." Sitede sunulan materyallerin ses ve görüntü kalitesinin istenen seviyede olmadığını belirten Goldsmith, can alıcı noktayı şöyle özetliyor: "İzin istemek durumunda kalsaydık, varolamazdık. Paramız olmadığı için, izin de istemiyoruz. İzin istemek, yazışmalarla, müzakerelerle, avukatlarla, banka hesaplarıyla uğraşmak demek. Oy oyy. Ancak, yanlış yoldan giderek, çok kısa bir sürede herkesin ücretsiz erişimine açık bir arşiv inşa ettik." Goldsmith, pek çok sanatçının gönüllü olarak Übü'yü tercih ettiğini hatırlatıyor. Son olarak da, kullanıcılara siteyi zenginleştirmek için çağrıda bulunuyor.

Yıllandıkça güzel: "Perde Açılıyor"

JOSEPH L. Mankiewicz'in "Perde Açılıyor" (All About Eve, 1950) filmi, ilk kez 13 Ekim 1960'ta New York'ta izleyiciyle buluşmuş. Aynı yıl en iyi film Oskarını kazanan filmi 60 yıl aradan sonra bugün hâlâ etkileyici kılan nedir? Kusursuz işleyen bir senaryo, karakterler galerisini inandırıcı kılan usta oyuncular... Bütün bunlar bu klasiğin başarısını bir yere kadar açıklayabilir. Ama, iki nokta üzerinde özellikle durmak gerekir: Film her ne kadar tiyatro sahnesini konu edinse de, Hollywood'un gösteri dünyasının acımasız rekabetine işaret eder. Başarılı oyuncu Margo Channing (Bette Davis), genç hayranı Eve'e (Ann Baxter) minnet gösterir ve onu yanına işe alır. Ancak, genç Eve'in hanımının yerinde gözü vardır. Onun rollerini çalışır ve günü gelince de yaşlı rakibini yerinden etmeyi başarır. Ama yükseklerde dengede durmak kolay değildir. Zira her zaman ardınızdan tekme atmaya hazır birileri bulunur. Pekâlâ, liberalizmin kıran kırana rekabetinin bir eleştirisi olarak da okunabilir bu senar-

Bette Davis, sonradan eşi olacak Gary Merrill'la "Perde Açılıyor" da

yo. Filmde Channing'in dediği gibi, "bu sidik yarışında herkes masumiyeti kanıtlanıncaya dek suçludur". İkinci nokta ise, bugün neredeyse unuttuğumuz güçlü kadın karakterler... Filmin senaryosunu da kaleme alan Mankiewicz'e göre, erkekleri yazmak kolaydır, zira "her zaman kendilerinden bekleneni yerine getirirler". Esas mesele, kadınları yazmaktır. "Annem Hakkında Her Şey"de (Todo sobre mi madre, 1999), "Perde Açılıyor" a selam gönderen Ped-

ro Almadovar'ı senaryoya çeken de bu olsa gerek.

Bir diğer hoşluk ise, Bette Davis'in film boyunca elinden düşürmediği sigara. Etrafındaki duman bulutu Davis'in karizmasına karizma katıyor adeta.

RTÜK'lü bir televizyon ekranında filmin ne hale geleceğini insan tahayyül bile edemiyor. Eleştirmen Roger Ebert'e göre, filmdeki Bette Davis "bir davranış tarzı ya da ruh halini ifade etmek için değil, sırf canı istediği için sigara içer".

X-SİNEMATEK

Amcam Önceki Hayatlarını Hatırlıyor (Uncle Boonmee Who Can Recall His Past Lives, Apichatpong Weerasethakul, 2010): Adının telaffuzu en zor yönetmenden metafizik bir hikâye.

Babam ve Ustam (Padre Padrone, Paolo ve Vittoria Taviani, 1977): Babamız bizi sevmedi. Çirkiniz! Çirkiniz! (DVD).

Carlos (Olivier Assayas, 2010): Bizim televizyon kanallarının üç bölümlük bu mini diziye iltifat etmelerini beklemek saflık olur. Öyleyse, yumruk havaya, Çakal buraya! (malûm yerde).

Görme Biçimleri (Ways of Seeing, John Berger, 1972): Televizyon belgesellerinin en unutulmazı, her daim taze (www.ubu.com).

Oğlunuz Erdal (Tunç Erenkuş, 2010): 12 Eylül faşizminin yok ettiği üç fidan: Sinan Suner, Erdal Eren ve Ercan Koca...

Sınır Tanımayan (Nowhere Boy, Sam Taylor-Wood, 2009): 70. yaşgününde genç John Lennon'ı analım (DVD).

Sırdas Radio (Talk Radio, Oliver Stone, 1988): Oyuncu ve yazar Eric Bogosian kendi senaryosunda döktürüyor (DVD).

Sihirbaz (Illusionniste, Sylvain Chomet, 2010): Jacques Tati'nin unutulmuş senaryosu, "Belleville'de Randevu" ekibiyle buluşuyor.

Tehlikeli Oyunlar (Dangerous Games, Marina Abramoviç, 2008): Yakınlarda MOMA'daki sandalyesinde izleyiciyi büyüleyen ustadan çocuklar ve savaş üzerine bir kısa (www.ubu.com)

Yolculuğa Davet (L'Invitation au voyage, Germaine Dulac, 1927): Baudelaire'in aynı adlı şiirinden bir deneysel sinema başyapıtı (www.ubu.com).

"Çoğunluk"un bölüğü aşk: Gül (Esme Madra)
ve Mertkan (Bartu Küçükçağlayan)

"ÇOĞUNLUK" A ÇOĞUL BAKMAK

Faşizmin ince damarları

Seren Yüce'nin "Çoğunluk"u Antalya'da En İyi Film ödülünü bileğinin hakkıyla aldı. Ama öyle bir defosu var ki, altını çizmemek olmaz.

Yerli sinemada son zamanlarda hipergerçekçi denebilecek filmler yapılıyor. Kurgunun veya dramatik örgünün yerini, "gerçek" hayatı olduğu gibi, bütün can sıkıcılığı ile kayda geçiren bir kamera alıyor. Neredeyse görünmez bir kamerayla her şey olduğu gibi kaydedilmiş sanki. Bir nevi "gerçek kesit" hissi. Bu "kayda geçirme"yi en son Aslı Özge'nin "Köprüdekiler"inde görmüştük. Özge "alt-sınıf"tan insanları kayda alarak gerçeğin ağır kokusunu hissettirmişti. Seren Yüce'nin "Çoğunluk"u da aynı şeyi üst-orta-sınıf için yapıyor.

"Çoğunluk", üst-orta-sınıf bir ailenin gündelik hayatı üzerinden bir "Türkiye'nin ruhu" projesine giriyor. Yüce, bu ruhu "ezenlerin gözünden" anlatmak istediğini söylüyor. Anlatmış da. Toplumsal hiyerarşinin üst basamaklarında bulunan ve çoğunluğu temsil eden bir ailenin, hiyerarşide daha alt basamaklarda olan kesimlere, yani çeşitli azınlıklara nasıl bir tiksintiyle baktığını çok iyi görüyoruz. Böylece film görünmez "mikro" faşizmleri görünür hale getiriyor. Halka halka örülen ötekileştirme mekanizmaları diğer sınıfları yok sayıp çemberin dışına atarak, bu orta sınıf için bir kimlik kozası örüyor. O kozanın malzemesi de malûm: Milliyetçilik, tüketim kültürü, popüler kültür ve ikiyüzlü bir dinselliğe yaslanan genel muhafazakârlık.

Filmin en güçlü yönlerinden biri de, bu boğucu ideolojik haritayı gündelik enstantaneler üzerinden göstermesi. Sıradan olanın boğuculuğu, filmi izlerken insanın üzerine üzerine geliyor. İstisnâ durumlarda ortaya çıkan tuhaf-

lıklar üzerinden değil, gündelik hayatın hiç yadigarı olmayan yanları üzerinden bir politik eleştiri geliştiriliyor. Şöyle demek daha doğru: Film politik bir eleştiri yapmıyor, sadece vaziyeti acımasızca ve bütün çıplaklığıyla ortaya koyarak, bu eleştirin kendiliğinden açığa çıkmasına olanak tanıyor. Bu da, iktidarın mikro-kanallarından bahseden Foucault'yu ya da ideolojik aygıtların gündelik hayatın kendisini biçimlendirdiğini ve gündelik hayat üzerinden işlediğini söyleyen Althusser'i akla getiriyor. İktidar her yerdedir. İdeoloji her yerdedir. Çoğunluk da bu iktidarı ve ideolojiyi sürdüren ve yeniden üreten motordur.

Faşizmin tohumlarının atılması için canavarlara, mutlak kötülere ihtiyacımız yok. Mevcut iktidar ağının tehlikeli sinsiliği de buradan kaynaklanıyor. Filmde izlediğimiz orta-sınıf ailenin aslında yaptığı hiçbir "canavarlık" yok. Masumâne ve yavan bir gündelik hayat yürümesini izliyorlar ve kendi iyiliklerine sonuna kadar inanıyorlar. Ama "Çoğunluk" bu yürüngenin aslında hiç de masumâne olmadığını hissettiriyor. Müteahhit babanın saygıdeğer bir işadamı olarak etrafında kurduğu otorite ilişkilerini, kendi çocuklarından başlayarak herkesi aynı önyargılar uyarınca biçimlendirme projesini kayda geçiren film, faşizmin aslında evde, en olağan anlarda başladığını gösteriyor.

Bir gulyabani

Film, bu biçimlendirme projesinin işleyişini, ailenin hayatında orta-sınıfın ortalama değerlerinden başka hiçbir şeye temas etmemiş

olan oğlu Mertkan üzerinden yapıyor. Mertkan'ın akıl ve his yoksunu bir pelte olması sorun değildir. Kendisinden beklenen tek şey, askere gitmesi, evlenmesi ve babasının işinin başına geçmesidir. Bu çizgi dışına çıkacak hiçbir hareket tolere edilmeyecektir. Çoğunluk böyle işler. Ama Mertkan bir gün bu çizginin dışına çıkar. Öteki diye kodlanan Gül ile bir "aşk" yaşamaya başlar. Gül, Mertkan'ın değerler silsilesinin tam zıttıdır. Sosyoloji okuyan, alt sınıftan gelme bir Kürt kızdır. Etrafındakiler Gül'e bir gulyabani gibi bakar. "Öteki" diye kodlanan bütün kötü sıfatlar Gül'e yapıştırılır. Komünist, çingene, entel, Kürt. Mertkan zaten bu ötekileştirme mekanizmasının tohumlarını içinde taşımaktadır. Dolmuştaki insanların kokusundan, eve gelen temizlikçi kadının köylülüğünden, inşaattaki "ameleler"den tiksindir. Diğer insanlarla olan dirsek teması ona dokunmaz, zira o insanların yanına zaten kendi değerler takımıyla kuşanmış olarak gider. Diğer insanlar sadece birer kategoridir.

Bu kayıp vakanın herhangi bir dönüşüm yaşaması neredeyse imkânsız. Gül ile kurduğu yakın ilişki bu dönüşüm için bir fırsat ışığı yakıyor. Ama o ışık hemen sönüyor. Gül ona bir tokat gibi çarpıp kendi boşluğuyla yüzleştiremiyor maalesef.

Gül'ün suçu ne?

Mertkan'ın bu varoluş sorgulamasını neden ıskaladığını düşününce, yerleşik değerlerin gücünden bahsedip defteri kapatmak kolay kaçmak olur. Gül dışında bütün "ötekileri" gayet mesafeli bir şekilde tasvir eden film, konu Gül'e gelince tutarlılığını ve Mertkan'ı dönüştürme şansını kaybediyor. Zira filmde gördüğümüz taksî şoförü, inşaat işçisi gibi figürler hakikaten birer prototip ve Mertkan'ın onlarla ilişki kuramaması Mertkan'ın suçu. Ama Gül'le yaşadığı karşılaşmadan etkilenmemesinin nedeni, Gül'ün hikâyesinin Gül'e statüko tarafından atfedilen "kötü" özellikleri hakikaten taşıması. Van'dan ailesinden kaçıp gelmiştir, Kuştepe'de tehlikeli bir sokakta yaşamaktadır, yanında kalan küçük kızı sel-pakçı olarak çalıştırmaktadır, Bakırköy'de bir hamburgeciye çalışmaktadır ve kendisine hiç benzemeyen Mertkan'a hemen aşık olur, onunla evlenmek ister. Hafifmeşreptir, acınası bir halde kurtarılmayı beklemektedir, üst sınıfın değerlerini benimsemeye hazırdır. Gül Mertkan'ı hiç sarsmıyor, zira onun değerler sistemini altüst etmek yerine, önyargıları meşrulaştıran bir figür olarak sunuluyor. Filmin resmettiği "gerçek hayatta" Gül gibi bir kız Mertkan gibi kıt akıllıya aşık olur muydu? Olsa bile Mertkan'ın boşluğunu yüzüne vuracak iki çift laf etmez miydi? Ya da bir bakışla, bir ifadeyle onu yalpalatmaz mıydı? Bu kadar pasif ve tavırsız mı kalırdı? İşte bu eksiklikler, filmin eleştirdiği "ötekileştirme" ve ayrımcılık mekanizmalarını yeniden üretmesine yol açıyor. "Çoğunluk" iyi bir film, ama şu soru cevapsız kalıyor: Diğer bütün karakterler "gerçek hayata" uygunken, niye Gül için gerçektışı bir portre çiziliyor? Yani, Gül'ün suçu ne? **Ahmet Ergenç**

Paralı ve dertliler

GEÇEN ay sonunda bazı gazete-lerde 112 yıllık Portsmouth kulübünün tasfiye eşiğine geldiği yazıldı. Haberin devamı gelmedi, zira kulüp kapanmadı. Geçtiğimiz şubatta bir yıl içindeki dördüncü patron olarak başa geçen Nepalli işadamı Balram Chinrai, eski patronlardan Alexandre Gaydamak'a olan borçları ödemeyi nihayet kabul edince kulüp batmaktan kurtuldu.

Portsmouth'un bu borçlar yü-

zünden mart ayında iflası ilan edilmiş, dokuz puanı silinmiş, sezon sonunda da takım Premier League'e veda etmişti. FA Cup finalisti olarak UEFA Avrupa Ligi'nde yer alma hakkı elinden alınırken, federasyonun koyduğu kısmi transfer yasağı dolayısıyla elindeki bütün futbolcuları yollayarak sadece kulüplerince serbest bırakılan oyunculardan toplam bir kadro oluşturmuştu.

Bir diğer haber, Forbes tarafından bu yıl dünyanın en değerli altıncı kulübü olarak gösterilen

Liverpool'un el değiştirmesiydi. Amerikalı işadamları George Gillett ve Tom Hicks kulübü 2007'de satın aldığı 44.8 milyon sterlin borç vardı; ikilinin bu işlem sırasında ödediği miktar, bu borçlarla beraber toplam 218.9 milyon sterlindi. O günden beri hem bu iki işadamı arasındaki anlaşmazlıklar, hem de taraftarların onlara antipatisi yüzünden Liverpool'un satışı defalarca gündeme geldi. Taliplerden biri, 100 bin taraftarın toplam 500 milyon sterlin toplama amacıyla kurduğu Share Liverpo-

Terk edişimin sebebi, takımın el değiştirmesi değil. Bu sadece bardağı taşıran son damlaydı. Her şey '90'larda başladı; kupaları kazanmak güzeldi ama, ben United'ı kupa kazansın diye tutmuyordum. Artık eğlenceli değildi. Bilet fiyatları yükseliyordu. Neden futbolcuların saçmasapan ücretlerini karşılamak için çalıştığımı sorgulamaya başladım." Bir Manchester United taraftarı, düşüncelerini böyle ifade etmişti, hayatının 31 yılını geçirdiği Old Trafford tribünlerine veda ederken. Artık gönlünü verdiği FC United of Manchester'la duyduğu gururu açıklarken de, takımın köklerinin nasıl bir protesto geleneğinde yattığından dem vuruyordu. Aklından 1819'da parlamenter temsilin daha adaletili olması için Manchester'ın göbeğinde yapılan bir gösteride 15 kişinin ordu tarafından katledilmesi, Engels'in 1844'te "İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu" kitabını bu şehirdeki eşitsizlikler

FC UNITED OF MANCHESTER

İsmi ters, anlayışı ters

Ama neye ters? Taraftarın "tüketici" addedildiği, astronomik transfer paralarının yanında futbolcu öğütme makinesi gibi çalışan, formların reklam tabelasına döndüğü, kulüplerin "şirket"leştiği endüstriyel futbol âlemine ters. "Düz"ünü daha geçenlerde izledik: Bursaspor'a top yüzü göstermediler, takır takır oynayıp gittiler. Ama Manchester United o muydu? Has taraftara sorarsanız, değildi. Başta üç büyükler, bizim memlekette de o taraftarın yolundan yürüyeceğimiz günler yakındır...

üzerine yazması, İşçi Sendikaları Federasyonu'nun 1868'de ve kadınların oy hakkını savunan birliğin 1903'te bu şehirde kurulması, zenginlerin kapattığı kırsal arazilerde serbest dolaşım hareketinin 1932'de orada başlaması, hatta punk'ın doğuşunu simgeleyen Sex Pistols konserinin 1976'da şehirdeki Lesser Free Trade Hall'da yapılması da geçiyordu belki, kim bilir.

FC United of Manchester, Malcolm Glazer'ın Manchester United'ı 2005'te tartışmalı biçimde satın almasına tepki olarak taraftarlarca kurulan, protestocu "Mancunian"ların geleneklerini yeşil sahaya aktardıkları bir deneyim olarak karşımızda şimdi. Aslında İngiliz futbolu, taraftarların gönül verdikleri takımı paranın konuştuğu sisteme kurban verip her şe-

ye sıfırdan başlamasına yabancı değil. En son 2002'de üst ligenin tozunu attığı dönemde kendine bir türlü oynayacak saha bulamayan Wimbledon FC'nin federasyon kararıyla Londra merkezine 80 kilometre kuzeyindeki Milton Keynes'e taşınıp Milton Keynes Dons ismini almasından sonra geride kalanlarca AFC Wimbledon kurulmuş, lig sisteminin dokuzuncu kademesinde yeniden sahalara atılmıştı. AFC Wimbledon şu anda beşinci kademede, "lig-dışı" olarak adlandırılan kademelerin en üstündeki Ulusal Konferans Ligi'nde mücadele ediyor. FC United of Manchester ya da taraftarlar arasındaki ismiyle FC United ise bu sistemin onuncu kademesinden başladı işe. "Kızıl Asiler" ilk üç sezonda üç basamak atladı, son iki sezondur yedinci kademede seyrediyor.

FC United'ın temeli bin kişinin kendi aralarında topladığı paralarla atıldı ve alt liglerin se-yirci rekorlarını altüst ederek

ol FC grubuydu, ancak bu rakam toplanamadı. Bu yılın başına gelindiğinde kulübün borçları 350 milyon sterlin olarak açıklanınca satış kaçınılmaz oldu. Bu konuda isteksiz olan Gillett ve Hicks, kulübün alacaklılarınca mahkemeye verildi.

Nihayetinde yönetim kurulu Liverpool'un 300 milyon sterline New England Sports Ventures'a satışını onaylayınca, bu rakamı az bulan Gillett ve Hicks, satışı son anda Teksas'ta mahkemeye taşıdı ve durdurdu. Bu arada bir

kısım borçların vadesi 15 Ekim'de dolmak üzereydi ve kulüp iflasın ve puan düşürülme cezasının eşğine gelmişti. Liverpool'un yardımına son dakikada İngiltere Yüksek Mahkemesi yetişti; Teksas mahkemesinin İngiltere'deki bir satış üzerinde hükmü olmadığına karar verdi, Gillett ve Hicks'i de başvurularını geri çekmemeleri halinde mahkemeye saygısızlık suçu işleyecekleri konusunda uyardı. Dava geri çekildi ve sonunda Liverpool'un satışı tamamlandı.

Yarış atının gazabı

FC United'in kuruluşuna giden süreç, 1998'de Rupert Murdoch'ın Manchester United'ı satın alma girişimiyle başlamıştı. Taraftarlar ve hissedarların çabasıyla bu satış mahkeme kapılarında engellenince, takımın kuruluşundan vazgeçildi. Derken 2000'lerin başında menajer Alex Ferguson'un kulüp sahipleri John Magnier ve J.P. McManus'la arası açıldı. Ferguson'la at yarışı ortaklığı olan ikili, Rock of Gibraltar isimli şampiyon atı paylaşmıyordu. Skandalın ardından sahipler Ferguson'u takımdan uzaklaştırmak istediler, ancak yönetim kurulu müdahale edip araya başka yatırımcılar koyarak ikilinin hisselerinin azınlıkta kalmasını sağladı. Kafaları kızan Magnier ve McManus da hisselerini kulübün yüzde 30'una sahip olan Floridalı işadamı Malcolm Glazer'a sattı. Taraftarların protestolarına karşın hisse toplamaya devam eden Glazer, 14 Haziran 2005'te kulübün yüzde 97.5'ine sahip olmayı başardı. Prensip kararı bir ay önce alınan FC United da tam o gün kuruldu.

Glazer bu hisse senetlerini yatırım fonları aracılığıyla 660 milyon sterlin borca girerek almıştı. Borçlarını kulüp ve ailesi arasında paylaştırmaktan çekinmedi. Borcun 256 milyon sterlinlik kısmına karşılık Manchester United'ın mal varlığı ipotek edildi. Yeni yatırımcılar bulunmasına rağmen 2010 başında Glazer'ın Red Football şirketinin borcu 716.5 milyon sterlin olarak açıklandı. Ağustos'a kadar 509 milyon ödenmediği takdirde kulüp yatırım

fonlarının eline geçecekti, ancak tahvil ihracıyla borçlar ödenebildi. Ocak ayından beri birçok taraftar durumu protesto için maçlara takımın ilk renkleri olan yeşil-sarı formalarla gidiyor. Bu tahvillerin vadesi 2017'de dolacak; Glazer ailesi kulübün kasasından her yıl, bazı hesaplara göre 70, karamsarlara göre 220 milyon sterlini borçları ve faizleri ödemek için çekecek. Manchester United, Forbes'e göre dünyanın en çok kâr eden takımı ve faaliyet kârı yaklaşık 93 milyon sterlin.

yükseldi: Ortalama 3 bin kişi. Bu rakam 2008'de İngiltere liglerinin en yüksek 97. ortalaması olmuş; takımın henüz kendi stadi olmadığı için sahasını paylaştığı İkinci Lig (liglerin dördüncü kademesi) takımı köklü Bury FC ile neredeyse aynı. Kulübün kurulmasından sonraki ilk bir ayda bağışçı sayısı 4 bine, toplanan rakam 100 bin sterline çıkmış. Üyelerin 44.7'sinin oyunu alan FC United of Manchester ismi benimsenmiş. Forma rengi, şekli, arması gibi kararlar da demokratik biçimde alınmış. Zaten kuruluş manifestosunda amaç "mümkün olan en düşük üyelik ücretiyle en çok katılıma ulaşmak" olarak belirtilmiş. Üyelik için yılda 12 sterlin ödeniyor, hiç kimse kulüpte birden fazla hisseye sahip olamıyor. Kararlar her üyenin tek oy vermesi ilkesince alınıyor. Kulüpte-ki iki ücretli yöneticiden biri

olan Andy Walsh da "bir kulübün taraftarlarca, taraftarlar için, toplumun tüm kesimlerine açık biçimde yönetilebileceğini göstermek istiyoruz" diye açıklıyor yaklaşımlarını. Sponsor kabul ediyor, ancak formada yer alması yasak.

Takım kurulduğundan bu yana uzun yıllar alt liglerde top koşturmuş Karl Marginson'a emanet. Göreve geldiğinde 35 yaşında olan Marginson ilk iki sezonda iki kez lig birincisi olup bir de Unibond Presidents Cup kazanarak kulübün kupa sayısını üçe çıkartmış. Şimdi son iki sezondur aynı ligde kalmalarına sebep olan duraklama dönemini atlattırmaya çalışıyor. Kamyone-tille dağıtım yaptığı eski günlerine atıfla taraftarların "Marginson'ın sebze-meyve ordusu" diye çağırdığı ekibi, kulübün kuruluş amacına uygun olarak genç ve yerel isimlerle yenileme

peşinde. Zira hedeflerden biri 2011-2012 sezonunu 5 bin kişilik yeni stadda, bir üst ligde karşılamak. FC United şu anda oynadığı Gigg Lane'den taşındığında hem taraftarlarına hem de tarihine yakınlaşacak, çünkü stadın yeri olarak kadim Newton Heath bölgesi seçilmiş: Manchester United'ın demiryolu işçilerince kurulduğu, 1878'den 1902'ye kadar Newton Heath LYR Football Club olarak ismini taşıdığı, 1910'da Old Trafford'a gidene kadar ikamet ettiği bölge. 3.5 milyon sterline mal olacak stad-ve yanındaki halk merkezi-duyurulduğunda bağışlar akmaya başlamış bile. İsmi de yine taraftar oylamasıyla belirlenecek.

Buraya kadar her şey güzel, ama üst liglere yükseldikçe kuruluş ilkelerinden ne kadar ödün verileceği de merak ediliyor haliyle. FC United ilk etik sınavını daha kuruluş aşamasın-

da vermiş. Yerel kulüplerden Leigh Railway Mechanics Institute maddi zorluklardan dolayı bu yeni kurulan takımın bünyesine geçmek istediğinde, taraftarlar için bir takımı kaybetmenin ne demek olduğunu bilen FC United üyeleri bunu geri çevirmişler; onun yerine, kulüp tarihinin ilk maçını Leigh RMI ile ayarlayıp kulübün kasasına epey bir miktar gelir bırakmışlar. Futbolun acımasız ticarî yüzüne bulaşmadan buralara kadar gelen, bütün malî ortaklıklarını yerel sosyal yardım ve toplum örgütleriyle yapan kulübü şimdi yeni bir sınav bekliyor. FC United bu sezon ilk kez FA Cup'ta eleme turlarını aştı ve 5 Kasım'da birinci turda Rochdale ile karşılaşılıyor. Maç aynı zamanda televizyondan da yayınlanıyor ve "Kızıl Asiler" ilk kez bu mecraaya bulaşmış oluyor, aman dikkat!

Devrimci resitaller

Ahmet Kaya Ülkemde Son Turnem (GAM)

Ahmet Kaya'nın ilk DVD'si sayesinde, Oktay Ekşi'nin deyişle "fizyonomisinden akanlar"ı yeniden görüyoruz. Ahmet Kaya, sahnede şarkısını yaşıyan az sayıda sanatçımızdan biriydi (bir diğeri Kâzım Koyuncu'ydü mesela). Gözlerini yumup coşkuyla şarkının iç âlemine nüfuz eder, adeta karşısındaki büyük kalabalıktan ayrılırdı. Ahmet Kaya'nın son Türkiye turnesinin görüntüleri, bu emsalsiz halin hiç olmazsa bir intiba uyandıracak kadarını veriyor. Yetersiz kaynaklar mümkün olduğunca elden geçirilmiş, maalesef görüntülerin üzerine stüdyo kayıtları bindirerek ancak bir bütün yaratılabilmiş. Elden bu geldiğine göre, buna da şükür demekten başka çare yok. Yoksa gönül isterdi ki, arkasında orkestra olmadan, "Resitaller"deki gibi, kucağına bağlamasını oturarak, 1989'dan bir "An Gelir"le, 1990'dan bir "Mamoş"la, "Dersim Dört Dağ İçinde"yle, "Kore Dağları"yla ses versin, Ruhi Su ne derse desin,

bağlamasını nasıl dövdüğünü biz de tekrar tekrar görelim... DVD'in eklerinde, Kaya'nın turne ve sonrasında sürgün esnasında sahne üzerinde yaptığı konuşmalar var. Turnenin bütün ayaklarında bıkmadan usanmadan aynı şeyi tekrarlıyor: "Biz demokratlar, devrimciler, bu ülkeyi böldürmeyeceğiz!" Görüntüler akarken Hürriyet'in manşeti sırtıyor aradan: "Vay şerefsiz!" Bu DVD, sırf bunun için bile, tarihe okkalı bir kayıt... **Merve Erol**

Muteber country

Kurt Wagner & Cortney Tidwell
Invariable Heartache (City Slang)

Aktif olarak müzik yapan en istikrarlı ve etkileyici ABD'li gruplardan Lambchop'a, alt-country etiketinin kalıplarına sığmayıp soul, caz, avangard gibi türlere göz kırpan yüklü külliyatlarından aşınayız. Grubun beyni Kurt Wagner, bir ayağını her zaman country müzikle yoğrulmuş topraklarda tuttu. Nashville'li şantöz Cortney Tidwell ile birlikte giriştiği bu düet albümü de ikilinin country müzik sevdasından alıyor kaynağını... Cortney Tidwell sülaleden country'ci bir hanım kızımız. Dedesi Slim Williams'ın kurduğu ve babası Cliff Williamson'ın yetenek kâşifliği yaptığı Chart Records, '60'lar ve '70'lerde sayısız country plağı yayınlamış bir oluşum. 2008'de bir Nashville kulübünde tek şarkılık bir düet yapan Wagner ve Tidwell'in uyumu öyle bir yankı yaratmış ki, ikili bodrum ve çatı katlarından toparladıkları unutulmuş eski Chart Records plaklarını dinlemeye girişmiş ve seçtikleri 12 şarkıyı yeniden kaydetmiş. Wagner kafalarındaki fikri şöyle özetliyor: "Amacımız klasik country eserlerini kopyalamak

■ **ARI UP** genç yaşında, The Slits'in yeni albümünün tadını daha çıkarmadan kansere yenik düştü. Punk'ın kızı, The Slits'in ardından kendini reggae'ye vakfetmişti.

■ **BOB DYLAN'IN** kadim tarihine yeni sesler yeni biçimlerde halinde düşüyor. "Bootleg Series" in doku-zuncusu "The Witmark Demos: 1962 - 1964", Dylan'ın Witmark şirketi için yaptığı prova kayıtlarını içeriyor. "The Original Mono Recordings" box-set'i ise Dylan'ın ilk sekiz albümünü stereo tekniğinden arındırarak enstrümanlar ve vokal arasındaki ilişkiyi yeniden kuruyor. Bir yeni CD de, genç Dylan'ın kon-

ser tecrübesi: 1963'ten Brandels University kaydı...

■ **KEITH RICHARDS** grup arkadaşı Ron Wood'un yeni solo albümü "I Feel Like Playing"i kallavi bir otobi-yografiyle takip etti. Mick Jagger'la daha ilk tanışmalarından bugünlere uzanan "Life" adlı kitap, uzun Rolling Stones tarihinin detaylarıyla, bir blues anıtının yaşayışına, "rock-'n'-roll tarzı hayat"a dair romanesk fresklerle dolu. "Tuhaf ama" diyor Richards, "her şeyi hatırlıyorum".

■ **BERTRAND CANTAT** sekiz yıl aradan sonra ilk defa sahne aldı, Bordeaux'da Eiffel grubuna yeni şarkılarıyla eşlik etti.

değil, ıslah etmekte. Country müziğin hepimizin yüksek itibar gösterdiği bir yönünü yansıtmak istedik; söz konusu türün kitsch ya da nostaljik doğasına değil, dinleyiciye aktardığı sadelik ve nefasete odaklandık." Açılıştaki "Incredibly Lonely", Wagner'ın kırıl ve bilge vokaliyle Tidwell'in daha yumuşak ve hissî icrasının uyumunu gözler önüne seriyor. Albümde "Picking Wild Mountain Berries" gibi country standartlarının yanısıra, Lambchop'un kalabalık müzisyen kadrosunun nazik gitar ve yaylı dokunuşlarıyla geçmişten koparıp geleceğe fırlattığı "Eyes Look Away" ve "April's Fool" gibi kayıp mücevherler var. Özellikle "Penetration", "musique concrète" girizgahı ve olası bir Kate Bush-Tom Waits düetine yansıyan yapıyla yeni Lambchop albümü için heyecanlandırıyor.

yor. "Invariable Heartache", aynı zamanda bir şehre yazılmış aşk mektubu. İkili elde ettikleri gelirin bir kısmını bu senenin mayısında büyük bir sel felâketine uğrayan Nashville'deki mağdurlara bağışlayacak. Gönül verdikleri toprakları kutsayan ve bölgenin tınısını karikatürden uzaklaştırıp güncel müziğin içine yerleştiren ikilinin çabaları gözardı edilirse yazık olur. **Yiğit Atılgan**

X-disco

10 albüm

AfroCubism AfroCubism
Alexander Hacke & Danielle de Picciotto Hitman's Heel
Baba Zula Gecekondu
Dodan Şabûn
Elton John & Leon Russell The Union
Elvis Costello National Ransom
Jehan Barbur Hayat
John Zorn Ipsissimus
Kings Of Leon Come Around Sundown
Natacha Atlas Mounqaliba

5 Şarkı

Bandista Beton Millet Sakarya
İlyas Parlak Sürmene Sallaması
Jamiroquai Rock Dust Light Star
Lee "Scratch" Perry Scary Politicians
Manic Street Preachers Golden Platitudes

Kültürel HES'lere karşı

Trabzon'un Araklı ilçesine bağlı Kizirnos (Kayacık) köyünde yaşayan genç bir araştırmacı, köyünün unutulmaya yüz tutmuş ezgilerini derlemeye karar verir, yıllardır önemli derlemelere imza atan Birol Topaloğlu'na bir mektup yazar... Albümün macerası bu mektupla başlıyor, devamı ise Colchis Müzik'ten çıkan "Saklı Ezgiler - Kizirnos" kayıtlarında...

Kizirnos nasıl bir yer?

Mecit Çeliktas: Kizirnos, yeni ismiyle Kayacık köyü, Trabzon'un Araklı ilçesine bağlı, sahilden 37 kilometre içerde bir köy. Son yıllarda büyük kentlere çok sayıda göç verdi. Şu anda köyde yerleşik 250 hane var, nüfusu 110 kişi. Eski bir yerleşim yeri; köyde şimdiki yerleşik halktan önce Rumlar yaşıyordu, Rumlardan kalma kiliseler var. Yerleşik halk ise Karadeniz'in ve Anadolu'nun değişik yerlerinden gelip yerleşmiş. Farklı bölgelerden gelen insanlar burada ortak bir kültür oluşturmuşlar. Bu kültür ve gelenek içinde Rize - Çamlıhemşin motifleri ağırlıkta. Kizirnos'ta Çamlıhemşin'den göçen birçok sülâle bulunuyor. Ben 1982'de Kizirnos'ta doğdum. İlkokulu köyümde okudum, ortaokulu ise sarp yamaç bir coğrafyada, karda kışta gidiş geliş günde 14 kilometre yürüyerek okudum. Ortaokuldan sonra ailemin maddî imkânları yeterli olmadığı için okuyamadım ve 15 yaşında gurbete çıktım. Trabzon ve İstanbul'da bir süre çeşitli işlerde çalıştıktan sonra 2006'da köyüme döndüm. Sibirya'da bile çalıştım daha sonra, ama artık Kizirnos'tayım. Köyümün kültür gelenekleriyle ilgili derleme çalışmalar yapıyorum.

Böylesine zorlu bir coğrafyada bu çalışmayı nasıl derleyebildiniz?

2006'da bağlamayı bir köşeye astım, köyümde bir zamanlar çok yaygın olarak çalınan kaval ve tulumla ilgili araştırmalar yapmaya başladım. Hayatta olan eski kavalcılardan kaval gaydeleri derledim, uzun çalışmalardan sonra bu gaydeleri kendim çalmaya başladım. Zamanımın çoğunu kaval ve tulum çalmaya ayırdım. Daha sonra, eskiden köyümüzde herkesçe bilinen ve toplu yapılan işlerde, düğünlerde, yayla yollarında, yaylalarda, çobanlıklarda söylenen, ama bugün unutulmuş olan türküler, destanları derlemenin ve koruma altına almanın derdine düştüm. O işlere uygun kayıt cihazlarım olmadığı için eski bir kaset-çalar teyp ile kayıt yapmaya başladım. Bu türküler bilip söyleyen eski çınarların birçoğu devrilmiş, kimisi şehirlere göç etmişti, kaynaklar çok azdı. Köyde bana bu konuda yardımcı olabilecek kişileri tespit ettim, teyp elimde, kapı kapı dolaşmaya başladım. Yaptığım derlemeler kadın seslerinden olduğu için oldukça zor oluyordu, kimisi kocasından korkuyordu, kimisi kadın sesini başka bir erkeğin dinlemesinin günah olduğuna inanıyordu, kimisi öldükten sonra geriden kasetteki sesi çaldığı zaman azap çekeceğinden korkuyordu! Kimilerinin yanına günlerce gittim ikna etmek için, yalvardığım

bile oldu. Üstelik, bu derleme işini yaptığım mevsim kış, diz boyu kar var. Teyp elimde, sabah evden çıkıyorum, o karda köyün bir başına vuruyorum, bir dibine iniyorum ve o gün bir tane bile kayıt yapabiliyorsam mutluluktan havalara uçuyorum. Çektiğim çileyi az bile görüyorum. Tabii ki kayıtlar bu iş için yapılmış cihazlarla yapılsaydı çok daha iyi olacaktı, ama böyle olması bana göre kayıtlara daha bir güzellik kattı..

Eskiden köyümüzde toplu yapılan işlerde, düğünlerde, yaylalarda söylenen, ama bugün unutulmuş olan türküler, destanları derleme ve koruma altına almanın derdine düştüm.

Birol Topaloğlu'na mektup yazmanızda ne etkili oldu?

Birol hocamı ilk albümünden beri takip ediyordum. Yaptığı müzik bana çok farklı gelmişti, inanılmaz duygulu bir ses ve yorumu vardı. Söylediği ezgileri daha önce hiç duymamıştım. "Lazeburi" arşiv ve derlemeler albümünden çok etkilendim. Yaptığım derlemeleri hiçbir menfaat düşünmeden Birol hocaya ulaştırmaya karar verdim, biliyordum ki bu derlemeler Birol hocanın elinde koruma altına olacaktı, o bunları en güzel şekilde değerlendirecek, onun elinde bu güzelim türküler yeniden hayat bulur. Kayıtları Birol hocanın ev adresine postayla gönderdim. Dinledikten

sonra beni aradı ve tebrik etti, kayıtlardaki ezgilerin çok güzel ve farklı bir söyleme tarzı olduklarını belirtti. "Bu senin emeğindir" dedi, "bu kayıtları senin adına, köyünün unutulmuş kültürel değerlerini korumak, tanıtmak ve geleceğe taşımak adına bir albüm haline getirelim." Birol hocamın ilgisi beni inanılmaz mutlu etti. Maddî-manevî her türlü desteğiyle "Saklı Ezgiler - Kizirnos" albümünün oluşmasını sağlayan Birol Topaloğlu hocamdır.

Kizirnos dışında Trabzon'da yine bu tip derlemeler yapmayı planlıyor musunuz?

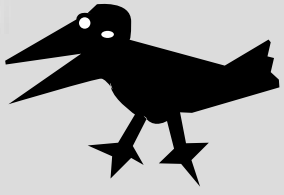
Kizirnos'un dışında bu bölgedeki diğer köylerde de unutulmuş, yok olan çok güzel ezgilerin olduğunu biliyorum, onlara yönelik derleme çalışmalarım olacak. "Kizirnos"un devamı olarak da, yine Birol hocamın desteğiyle, Kizirnos'ta eskiden çalınan ve bugün neredeyse tamamen unutulmuş, sadece tulum ve kaval ezgilerinden oluşan bir albüm daha düşünüyorum. Bu tür çalışmalarla Karadeniz müziğinin ne kadar zengin, duygulu ve doğal olduğunu görüyoruz. Karadeniz müziğinin sadece kemençenin ritmik sesinden ibaret olmadığını insanlara anlatmak adına çok önemli çalışmalar bunlar. Ümit ediyorum ki insanlar bu tarz çalışmaları dinleyerek hakiki Karadeniz müziğinin ne kadar yozlaştırıldığını anlar ve bu yozlaşmaya dur derler.

Kizirnos'ta günlük hayatınız nasıl geçiyor?

Zamanımın çoğunu Kizirnos'un Kerenkas yaylasında yapımı devam eden HES projesine karşı mücadeleyle geçiriyorum. Bir hafta evvel HES karşıtı pankart astığım için karakola götürüldüm. Önce kültür geleneklerimiz yok oldu, şimdi de köyümüzü yönetenlerin desteğiyle yaylalarımız, derelerimiz, nenelerimizin bizlere bıraktığı yerler, onca hatıralar ne acıdır ki menfaat uğruna enkaza dönüştürülüyor. Köyümdeki duyarlı insanlarla birlikte bu katliamın durması için sonuna kadar mücadele edeceğim. Söyleşi ve fotoğraf: **Uğur Biryol**

Mecit Çeliktas derleme çalışmalarında, "antika" teypiyle

kılavuz

ses ve ışık gösterisi

expressroll@gmail.com

2. Uluslararası Antakya Bienali

Memleketin en kozmopolit yeri Antakya. Yöre halkı farklılıklarını yaşatarak, ama hır gür çıkarmadan yaşayabilmeleriyle övünüyor. Bu, şüphesiz, mermere, dağlara yazılan övünçten ayrı, diğerkâmlıkla alakalı. "Anlayışınız için teşekkür ederiz" o yüzden manidar bir başlık 2. Antakya Bienali için. Türkiye, Hollanda, Bulgaristan, Almanya, Lübnan, Filistin, Hırvatistan ve Kazakistan'dan 40'a yakın sanatçının katılımıyla düzenlenen bienal, ortak varlığımızın bugün nasıl şekillendirildiğini sorgulamak üzere müşterek bir alan açma imkânı sunuyor 20 Kasım'a dek.

1. Malatya Uluslararası Film Festivali

26 Kasım - 2 Aralık tarihlerinde 100'ü aşkın film ve 300'ün üzerinde konuk ağırlayacak Malatya. Bir festival programında artık olmazsa olmaz seminer, atölye, sergi ve söyleşiler atlanılmamış. İmrendirici programıyla ve "Türkiye'deki en ucuz sinema bileti" sloganıyla (2 / 3 TL) sinemaya kucak açmış kent. Dünya sinemasının duayenlerinin (Ken Loach, Sofia Coppola, Werner Herzog, Abbas Kiarostami, Woody Allen, François Ozon...) merakla beklenen son filmleri "Panorama" bölümünde görücüye çıkıyor. "Dünya Tersine Dönse Senden Vazgeçmem" bölümünde ise

usta yönetmenler ile fetiş oyuncularının (Tarantino - Uma Thurman, Scorsese - Robert De Niro, Yavuz Turgul - Şener Şen) birlikte kotardığı yapımlara yer verilmiş. "Ödüllü Belgeseller", "Japon Sinemasının Beş Yüzü ve Tokyo", "Kemal Sunal'ın Anısına", "Yaprak Dökümü", "Galalar", "Gördüm, Duydum, Biliyorum" diğer bölümler. Uluslararası yarışmanın galipleri kayısının hasıyla, ilk defa dağıtılacak "kristal kayısı"yla taltif edilecek.

Baştan Çıkarma

Katalanların yeni yazar kuşağının en önemli temsilcilerinden Carles Batlle'nin Oscar Wilde'a, Almadovar'a pas atan "Baştan Çıkarma" adlı oyunu bir modern zaman tragedyası. Hassan Fas'tan kaçak yollarla Barselona'ya gelmiş kızını aramaktadır. Tanıdığı tek kişi yıllar önce köyünde çekilen filmin senaristinin oğlu Guillem'dir. Üçünün kaderi Guillem'in evinde kesişir. Oyun, insanca yaşamak için ödenen insanlık dışı bedelin, Avrupalı olmak için tüm Avrupalı değerlerden vazgeçmenin, kültürlerarası farklılıkların, sade, iç buran insan ölçeğinde bir hikâyesi. Reji masasında Mehmet Birkiye, üç kişilik oyuncu kadrosuyla ve sıçramalı kurgusuyla güçlü metnin hakkını teslim ediyor. İstanbul Devlet Tiyatroları'nın yeni sezon repertuarındaki oyun, 13-21 Kasım'da Üsküdar Tekel Sahnesi'nde izlenebilir.

16. Gezici Festival

Gezici festival bir yıldır kendilerini konuk edecek bir şehir arıyordu. En son Kars'tan gelen sivil girişim yeterli desteği bulamayınca rota kuzeye kaydı, Artvin Belediyesi'yle anlaşmaya varıldı. Ankara Sinema Derneği tarafından düzenlenen festival yola düşmeye hazır. 3-9 Aralık'ta Ankara, 10-16 Aralık'ta Artvin ve 17-19 Aralık'ta Ordu'dan geçecek 16. Gezici Festival'in bu yıl teması "Darbe". Yalnızca Türkiye'de değil, Şili'den Arjantin'e, Brezilya'dan Yunanistan'a askerî darbelerin pek çok ülkenin geleceğini nasıl kararttığını anlatan filmlerden oluşan "Uygunadım Hayatları!" bölümünde belgesellere ve klasiklere yer verilmiş. "Kentinde Mülteci" bölümünde, kentsel dönüşüm kabusuna odaklanan iki belgesel var. "Evim Sulu kuled'e ydi" ve "Cennet Otel". Kısa sevenlerin bayıldığı İsveçli ikili Ola Si-

monsson ve Johannes Stjarne Nilsson'un ilk konulu uzun filmleri "Sound of Noise" ve ödüllü yapımları da seçkiye dahil edilmiş.

Kabine: Bir Türk - Alman Pazarı

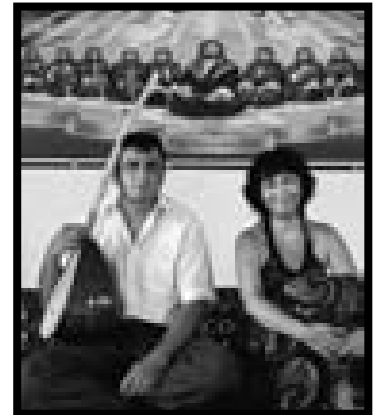
Ajda Pekkan, Alice Schwarzer, Bülent Ersoy, Christoph Schlingensief, Deniz Gezmiş, Duygu Asena, Gudrun Ensslin, Joseph Goebbels, Helmut Kohl, Hrant Dink, İhsan Doğramacı, Jan Ullrich, Joseph Beuys, Kemal Sunal, Marlene Dietrich, Martin Heidegger, Papa Benedict XVI, Tanju Çolak, Turgut Özal, Ziya Gökalp aynı oyunda buluşuyor... Garajistanbul ile Theatre Freiburg'un ortak marifeti "Kabine"de, iki ülkenin kültürel kimliğini ele veren 20 ikon ile proje-

deki 10 sanatçı yüzleşiyor. Ortak bir Avrupa fikrinin geleceğine giden yola dair, ötekilik kavramının etrafında, demokrasinin parametrelerini tartışıyor... 11-14 Kasım'da garajistanbul sahnesinde.

"Yokluğum Varlığına"

Şule Ateş'in tasarlayıp yönettiği bir performans "Tevhid / Oneness": Müzikleri Cem Yıldız'a, koreografisi Bedirhan Dehmen'e ait. Ateş'in kendi köklerinin peşinde Erzincan'a yaptığı yolculukla başlıyoruz. Alevî inancının özünü, dedeler ve Bektâşî Babalarıyla yapılan görüşmelerle anlamaya gayretinde bir yol bu. Video ile tanıklıklar, dans ve müzikle yoğrulup Alevî yaradılış efsanelerine uzanılmış, sorulara cevaplar aranmış: "Etnik kimliklerimizi ve kültürel kodları, egzotik ya da folklorik olmadan, günümüz sanatı içinde ifade edebilenin bir yolu olabilir mi? Kentli bir birey olarak sanatçı, geleneksel değerleri, sanatsal kimliği üzerinden içselleştirebilir mi? Kültürel belleğimizden vazgeçmeden, hatta oradan beslenerek 'güncel sanat alanı' için, özgün bir 'seyirlik' biçim tasarlanabilir mi?" 22-26 Kasım'daki gösterimler için garajistanbul'u not edelim.

Peyote canlı sahnede bu ay:

12 Kasım : **Softa / Motorr Moose**

13 Kasım: **Kirika**

19 Kasım: **The Raws / Haossaa**

20 Kasım: **Kafa Bi Dünya / On Your Horizon**

26 Kasım: **Dinar Badosu / DDR**

27 Kasım: **Korhan Futacı ve Kara Orkestra**

Babylon'un Nublu üssü iftiharla sunuyor: Wallace Rooney, Clark Terry, Dizzy Gillespie ve Miles Davis'ten el almış safkan bir trompetçi... En kalburüstü Miles Davis tribute gruplarında üç pistonlu sazı üfleyen ondan başkası değildi. Wallace Rooney, 14-15-16 Kasım'da Asmalimescit'ten İstanbul'u okuyup üfleyecek.

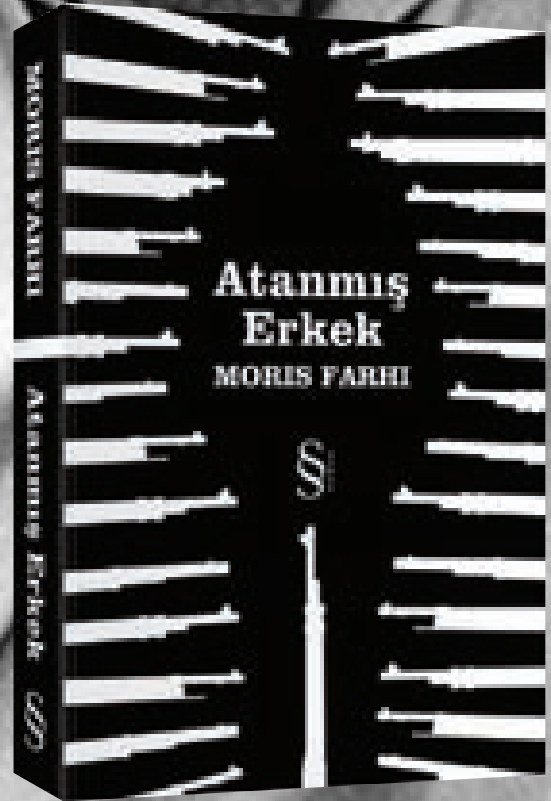
Moris Farhi Everest'te!

Yıllarca Halk Savaşları'nda doktorluk yaptıktan sonra evine, İskender Adası'na dönen Osip, burada yaralarını sarabilmeyi ummaktadır. Aşadaki ilk gününde Bostan'ın ellerinde ölümden kıl payı kurtulunca adanın hâlâ "Yasa"yı takip ettiğini keşfeder. Yasa, kan davalarının yasasıdır.

Moris Farhi'nin son romanı *Atanmış Erkek*, "Onur insanıoğluna yeter mi?" sorusunun cevabını ararken, bir yandan da dürüst bir hayat sürebilmek, insani değeri koruyabilmek için cinsel arzuların dizginlenmemesi gerektiğini savunuyor. Her yönüyle bildiğimizi sandığımız töre ve kan davası cinayetlerine farklı, modern bir biçimde yaklaşan büyülü bir kitap...

"Yazar yıkılışın efsanesini yazarken, yıkıntının içinde yeniden doğuşu muştulayan tomurcuğu da bulur. Moris Farhi'nin son romanı Atanmış Erkek'te yaptığı budur."

- Erendiz Atasü

twitter.com/everestkitap

Fotoğraf: Kartal Arıkan

İSTANBUL - Festus Okey davasına bakan mahkeme, hâlâ "kimlik belirleme" ile uğraştığı için katil polise ceza veremeyen, adalet istediklerini dile getirenler hakkında yasal işlem başlattı.

Gözetim alarak götürüldüğü İstanbul Beyoğlu Asayiş Büro Amirliği'nde 20 Ağustos 2007 tarihinde polislin silahından çıkan kurşuna yaşamını yitiren Nijeryeli göçmen Festus Okey'in ölümüyle ilgili davaya bugün devam edildi.

Beyoğlu 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davanın duruşmasında tutuksuz sanık polis memuru Cengiz Yıldız ile avukatı hazır bulundu. Duruşmaya ayrıca, Göçmen Dayanışma Ağı aktivistleri de katıldı. Dayanışma Ağı aktivistleri, mahkeme heyetine, davaya müdahil olmak istediklerini belirten bir dilekçe sundu.

Bu dilekçenin ardından Mahkeme Başkanı İshak Eken, Dayanışma Ağı aktivistlerine "Taksim'de bomba atanlar

adına da müdahil olacak mısınız?" diye bir soru yöneltti.

Eken, kim olarak müdahillik başvurusunda bulunduklarını sordu. Aktivistler de "Sadece vatandaş olarak müdahil olmak istiyoruz. Manevi olarak zarar gördüğümüzü düşünüyoruz" dediler.

Mahkeme heyeti, müdahillik başvurusunu reddederken, ayrıca Göçmen Dayanışma Ağı aktivistleri hakkında suç duyurusunda bulundu.

Mahkeme heyeti, dilekçede imzası bulunan Didem Danış, Çağdaş Önder, Ufuk Ahıksa, Selim Can Yıldırım, Sema Coşkun, Ayşe Zeynep Akalın, Burak Boysun, Ahmet Murat Ögüt, Özhan Önder hakkında, dilekçelerindeki "yargı sürecinin adaletle olan inancı zedeleyecek şekilde uzadığı ve temel hak olan yaşam hakkı ihlalinin usule ilişkin tartışmalar dolayısıyla görüldüğü" ifadesi nedeniyle yasal işlem başlatılması için cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda

bulundu. Mahkeme Başkanı İshak Eken, bu ifadelerle mahkeme heyetine hakaret ediliğini iddia etti.

Mahkeme başkanı, ayrıca bir televizyon programına katılarak dava sürecini eleştiren ve "Davanın sürümecmede bırakılarak unutturulmaya çalışıldığı ve yargılama sonunda polis hakkında beraat kararı verileceği"ni söyleyen Çağdaş Hukukçular Derneği avukatı Güray Dağ hakkında da yasal işlem yapılmasına karar verdi.

Duruşmada Festus Okey'in öldürülmesine ilişkin olarak ise hiçbir gelişme yaşanmadı. Mahkeme heyeti, Nijeryalı Festus Okey'in kimlik bilgilerinin Adalet Bakanlığı'ndan sorulduğunu, bakanlığın da durumu Dışişleri Bakanlığı'na sorulduğunu hatırlattı. Mahkeme heyeti, Dışişleri Bakanlığı'nın yanıtının sorulmasına karar vererek duruşmayı ileri bir tarihe erteledi.

ANF NEWS AGENCY

Fotoğraf: Şahan Nuhoğlu